822.151

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

D. o. hung.
682 n

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

FORGÓ BÁCSI GYERMEKSZINHÁZA.

Tizenhat vigjáték, szinmü és apró jelenet

gyermekelőadások alkalmára

irta és összegyüjtötte

FORGÓ BÁCSI.

NÉPKÖNYVTÁRI
DV
78

BUDAPEST.

Kiadja az Eggenberger-féle könyvkereskedés.

(Hoffmann és Molnár.)

822.151
A NEMZETI MÚZEUM KÖNYV-TÁRA
R 2
ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
Átengedett főpéldány

Budapest, 1882. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

ELŐBESZÉD.

Ime *egy* bokrétába gyüjtöttem, csinos kötetbe foglaltam ezt a tizenhat szindarabkát, melyek a „*Kis Lap*“ köteteiben szórványosan jelentek meg.

Sok szüle, gyám és nevelő s kis olvasóim nagy közönsége sürgető kivánságának teszek eleget, a midőn e gyüjteményt közrebocsátom. Ami e nemben irodalmunkban megjelent, az már csak nehány példányban alussza álmát valamelyik közkönyvtárban; de különben is kevés volt s ujabb kiadásnál tetemes átdolgozásra szorulna.

A család életében számos az olyan alkalom, a midőn a gyöngéd és hálás gyermek nagyobb mértékben, tetszetősb alakban óhajtja kijelenteni azt a meleg érzést, mellyel azoknak tartozik, akik róla áldozatok árán gondoskodnak, s akiknek születése- vagy nevenapját tőle telhetőleg szeretné megünnepelni.

Irásbeli dolgozat, rajz, kézimunka, szavalat, amivel kedves kicsinyeink rólunk megemlékeznek, ha jelentőségben nem is, de hatás tekintetében jóval elmaradnak a *színi előadás* mögött, mert ez mindazokat a föltételeket egyesíti magában, amelyekkel külön-külön sietnek ékesszóló kifejezést adni keblök érzetének, a szép *ne-*

hezebbre irányzott igyekezet által ép ugy adózva a maguk nemesebb becsvágyának, mint a színi előadással járó gazdagabb sikernek.

De tán fölösleges munkát is teszek, amidőn e kiadványom okainak magyarázata végett a föntebbi szempontokat sorolom föl; mert meg vagyok győződve róla, hogy a szónak kevésbé elnyűtt értelmében, régóta érzett hiányt pótolok ki e kötet által.

A külföldnek gyermeki-szinház irodalma aránylag csekély lévén, csak keveset vehettem át e gyüjteménybe; de igyekeztem a mi viszonyunkhoz alkalmazni s azoknak teljes magyar színt adni.

Irtam Budapesten, 1882. Sz. András havában.

Forgó bácsi.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

AZ ÖREG VÁNDOR.

SZINMÜ KÉT FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Mezei Gábor, birtokos.

Berti,
Lujza, } gyermekei.
Ferike,

Erzsike, árva leány.

Ambrus, egy öreg vándor.

Bumbum, strázsamester.

Kardos, honvédtiszt.

Katonák.

(Történik falun, 1849-ben, háboru idején.)

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

AZ ÖREG VÁNDOR.

SZINMŰ KÉT FELVONÁSBAN.

ELSŐ FELVONÁS.

(Nyilt tér Mezei háza előtt. A háttérben ódon várrom látszik.)

I. JELENET.

Berti, Lujza, Ferike,
később *Erzsike.*

Berti (a ház mögül előjöve.)

Lujza! Ferike! Jertek elő! (Lujza és Ferike megjelennek.) Mondok valamit! Már elég volt a bujósdi, most játszunk valami egyebet. Játszunk szembekötősdit!

Lujza.

Jó lesz. De ki engedi először bekötni a szemét?

Ferike.

Én nem! Én nem!

Lujza.

Én sem!

Berti.

No no, valakinek csak kell elsőnek lenni. Majd kiolvassuk, tudok én egy kiolvasó mondókát. Álljatok ide. Igy ni. Most elmondom a verset, s akire az utolsó szó esik, annak kötjük be először a szemét.

Lujza. } Jó lesz, jó lesz! Mondd
Ferike. } el szaporán!

Berti (minden szótagnál fölváltva magára, Lujzára és Ferikére mutatva, szavalja:)

Kis kertemben az ürge,
Ráhágott a dinnyére,
Megállj ürge, megleslek,
Holnap délre megeszlek!

Icza czicza czibére
Csacsin megy a misére,
Fölugrik a tüzhelyre
Onnan mondja: menj ki te.
(Ferikére mutatva.)

Reád esett a sors, Ferike! Megállj, mindjárt bekötöm a szemedet.

Ferike, (duzzogva.)

Nem, nem, nem! Én nem akarom... legyen Lujza az első... vagy pedig (megpillantja Erzsikét, ki kezében kosárkával épen megjelen) legyen Erzsike, azután nem bánom..

Erzsike.

Mi az? Mi baja van a kis Ferinek?

Lujza.

Szembekötősdit akartunk játszani, reá esett a sor...

Erzsike.

És ő nem akar első lenni... tudom már! Szeretnéd, hogy én vállaljam el helyetted, ugy-e? Máskor szivesen, de most nem lehet, most sürgős dolgom van.

Berti } Mi az? Mi van ott
Lujza. } a kosárkádban?

Ferike (a kosárba pillantva.)

Ah! mily gyönyörü vadvirágok! Add nekem, Erzsike! Kérlek, add nekem!

Erzsike.

Ohó! Ezt nem a te számodra szedtem.

Ferike.

Hát kinek?

Erzsike.

Bizony kitalálhatnátok... hanem persze, a sok játék között elfeledtétek, hogy ma van a jó öreg nagymama nevenapja... Ő, szegény, mióta oly nagy beteg volt, ki nem mehet a szobából, pedig annyira szereti a virágokat! Én megemlékeztem erről s gyüjtöttem egy szép bokrétára valót. Ti is megtehetnétek!

Berti.

Meg is tesszük... mi hárman kötünk egy nagy koszorut. De hol találunk annyi virágot?

Erzsike.

A várrom aljában, a domboldalon találtok eleget.

Berti.

Menjünk! Lujza, Ferike! jertek hamar! (Megindulnak.)

Lujza (hirtelen megállva.)

Igen... de... épen csak a romoknál találhatunk virágot?

Ferike.

Nem... ne menjünk a romokhoz!

Erzsike.

Hahaha! Féltek, ugy-e! Multkor a vén Sára asszony beszélt holmi kisértetekről, boszorkányokról s ti most féltek! Hahaha!

Lujza.

Kár nevetni... sokan mondták, hogy már látták...

Ferike.

Igen bizony... a Bögre Palkó mondta nekem, hogy ő maga is látta a vén boszorkány-mestert... hosszu szakálla van, egészen ősz, mint egy száz esztendős ember...

Erzsike (kaczagva.)

Gyönyörü vitézek vagytok, mondhatom! És te is félsz, Berti, te, a legnagyobb közöttünk? Hahaha!

Berti.

Nem félek biz én! Szép is volna, ha ilyen meséket elhinnék! Menjünk!

(Kézen fogja Lujzát és Bertit s mindhárman távoznak.)

II. JELENET.

Erzsike, később *Mezei.*

Erzsike.

No, csak hogy végre elmentek... most nem háborgat senki, szépen megköthetem a bokrétát. Az igaz, hogy ez mindössze is édes kevés... de legalább annak jele lesz, hogy hálás vagyok a sok jóért, melyben engemet, szegény árvát, e házban részesítenek. (Leül a ház előtti padra és bokrétát köt.) Ki tudja, mi lett volna belőlem,

ha a jó Gábor bácsi nem könyörül rajtam ... soha sem fogom eléggé meghálálhatni. (Elmerengve kötözgeti a bokrétát.)

Mezei (kezében hirlappal jön a házból.)

Még mindig nincs békesség, minden nap csatákról hoznak hirt az ujságok és bizony még megeshetik, hogy itt a mi vidékünkön is lesz csata, mert vitéz hadseregünk közel táboroz s a legjobb ut épen a mi falunkon vezet keresztül... Persze... csak az a kérdés, nem fog-e az ellenség hamarább ide érkezni, mert az már közelebb van, itt a szomszéd faluban... Teringettét! Az gonosz mulatság volna, ha egy csapat ellenséges tiszt ütne tanyát a házamban s kényszeritenének, hogy vendégeljük meg őket... Ezer villám!

Erzsike (ijedten föltekint.)

Jaj, ki van itt? (Észreveszi Mezeit és iparkodik elrejteni a virágokat.)

Mezei.

Hát te mit csinálsz itt? Mit rejtegetsz?

Erzsike.

Én... én... semmit, bácsikám!

Mezei (szigoruan.)

Dehogy semmit. Láttam, hogy valamit dugdostál a kosárba. Valami helytelen csinyen töröd a fejedet, ugy-e? Azért rejtegeted.

Erzsike.

Oh dehogy, kedves Gábor bácsi! Nem azért rejtegettem, mintha rosszat akarnék... csak egy kis meglepetést akartam szerezni a jó nagymamának... egy kis bokrétát akartam kötni nevenapjára. (Mutatja a virágokat.)

Mezei (még mindig szigoruságot erőltetve.)

Kell is a nagymamának bokréta..! haszontalan időtöltés... inkább tanulnád a leczkédet.

Erzsike.

Már megtanultam, Gábor bácsi... és tudom, a nagymama szivesen veszi, hogy megemlékezem róla... tudom, Gábor bácsi sem mondta komolyan.

Mezei.

Bohó beszéd! Mit tudod te, komolyan mondtam-é vagy sem?

Erzsike.

Tudom bizony!.. Oh, nem vagyok ám én olyan együgyű leányka, hogy ne tudnám, milyen nemes szivü az én jó Gábor bácsikám. Hiába mutatja, hogy olyan szigoru... mikor már tiz év óta elhalmoz jóságával. Épen tiz éve, hogy egy borzasztó éjszaka az a szerencsétlenség történt, távol innen, s én mint három éves gyermek idegenek közt, elhagyottan maradtam és senki sem akart a szegény árván könyörülni! És ekkor a Gondviselés odahozott egy idegen utast, ki magához fogadott, ide hozott és fölnevelt,

mint édes gyermekét... Es tudom, hogy nem haragudhatik, ha jelét akarom adni hálámnak! (Meghatottan megragadja Mezei kezét s megcsókolja.)

Mezei.

No no... Mire való ezt elmondani..: ugy is tudjuk... csak nem hagyhattalak ott, a hol senki sem akart magához fogadni? Elég nagy a házam, elférsz te is köztünk. No, nem szeretem a könyeket... Aztán... ha már belefogtál, hát csak készitsd el a nagymamának azt a bokrétát. (El.)

Erzsike (örömmel.)

Tudtam én, hogy nem mondta komolyan. Oh, olyan jó, olyan nemes szivü s engemet igazán szeret, bármily szigorunak mutatja is magát. Igy ni! Mindjárt kész a bokréta. (Kivül nagy zaj és kiáltozás hallatszik.) Mi ez? Mi történhetett ott?

III. JELENET.

Erzsike, Berti, Lujza, Ferike rémült kiáltozással rohannak be; később *Ambrus*, egy öreg vándor.

Erzsike.

No, no! Mit sikoltoztak, mit ijedeztek oly nagyon?

Berti.

Jaj, Erzsike... ha láttad volna!

Erzsike.

Kit! Mit! Beszéljetek már!

Lujza.

Hát... amint a várromok felé mentünk, egyszerre elénkbe toppant az ijesztő...

Ferike.

Igen, az a vén boszorkánymester... egészen olyan, a milyennek a Bögre Palkó leirta...

Erzsike.

Ejnye, nem szégyenlitek, hogy ilyen bolondságot beszéltek? Jőjjetek velem, mindjárt meglátjuk, mitől ijedtetek meg.

Berti, Lujza, Ferike, (sikoltva Erzsike mögé bujnak). Jaj már itt van, már itt van!

Ambrus (egy öreg, hosszu, ősz szakálu férfiu, oldalán kis táskával, botra támaszkodva, fáradtan vánszorog be.)

Nem tudom, mért futnak előlem oly rémülten ezek a gyermekek! Hiszen én magam inkább félek másoktól, hogysem én bántanék valakit... örvendenék, ha magam menekülhetnék a bajból. (A gyermekekhez.) Kedves gyermekek, mért futtok előlem? Nem bántalak; én egy szerencsétlen öreg vándor vagyok s még én kérem a jószivü emberek támogatását.

Erzsike (előbbre lépve.)

Akkor itt épen jó helyen jár... csak jőjjön közelebb, már nem félnek ezek a bohó gyermekek. (A gyermekekhez.) Lássátok, milyen bolondság volt megijednetek. — Üljön ide le a padra,

jó öreg! látom, hogy nagyon fáradt, bizonyosan messziről jön?

Lujza.

Akkor bizonyosan meg is éhezett... itt van még egy darabka kalács a zsebemben... nem sok... de szivesen adom. (Odanyujtja.)

Ferike.

Nekem meg van egy almám... tessék.. (Átadja.)

Ambrus.

Köszönöm, jó gyermekek... Valóban, nagyon fáradt vagyok... kissé majd megpihenek... aztán majd folytatom utamat...

Erzsike.

Oh, ilyen fáradtan akarna tovább indulni? Az nem lehet! Jöjjön be a házba, szivesen meg fogják engedni, hogy bent kényelmesen megpihenjen.

Ambrus (hirtelen.)

Nem, nem! Isten mentsen!

Erzsike (csodálkozva.)

Mért nem? Mitől fél?

Ambrus.

Kedves jó leányka, nagyon szomoru történet volna az, ha elmondanám! Hosszu vándorlásból vagyok most utban hazafelé... (csüggedten) s eredmény nélkül, vigasztalás nélkül térek haza szegény beteg leányomhoz... a félországot bejártam, mindenütt keresve a nyomot... de hasztalan! No, de nem akarlak ezzel busitani, ez egy igen szomoru családi történet. Elég azt tudnod, hogy vándorlásaim között erre a vidékre tévedtem s az ellenség táborában azt hitték, hogy valami átöltözött kém vagyok s elfogtak, vallattak, fenyegettek, hogy agyonlőnek s ki is mondták rám a halálos itéletet, mert hiába mondtam, hogy én csak egy szegény öreg vándor vagyok, aki megtört szivvel csak azért igyekszem haza, csöndes falucskámba, hogy ott örök nyugalomra hajthassam le fejemet! Nem hitték, elfogtak... de őröm jószivü katona volt, észrevétlenül megoldotta kezemen a bilincset és szöknöm engedett. Sietve menekültem... azonban csakhamar észrevettem, hogy üldöznek... Az erdőkön keresztül jöttem s ha eljuthatnék a mi hadseregünk közelébe, akkor mentve volnék... messze már nem lehet, hallottam, hogy ama nagy erdőn tul már a mi katonáink vannak. De most nem birok mindjárt tovább menni, nagyon ki vagyok merülve... el kell rejtőznöm valahová... A házakba, kedves gyermekem, nem mehetek be, mert üldözőim nemsokára itt lesznek s akkor nemcsak nekem volna bajom, hanem szüleiteket is iszonyuan büntetné a kegyetlen ellenség.

Erzsike.

De akkor itt sem tanácsos sokáig maradnia. Tudok én egy jó rejteket, ott nem fogja keresni senki... estig ott pihenhet, azután majd megmutatom az utat,

melyen leggyorsabban menekülhet tovább... jól ismerem a járást ezen a vidéken. Jőjjön hamar!

Ambrus.

Az ég áldjon meg, kedves jó leányka. Bizom benned, vezess tehát!

Lujza.

Mi pedig megyünk virágot keresni a nagymamának. Most már nem félünk magától, öreg bácsi.

Berti.

Hiszen én nem is féltem... nem biz én... csak Ferike miatt szaladtam... nem akartam magára hagyni. (Mindnyájan el.)

IV. JELENET.

Mezei, később *Bumbum* strázsamester és *katonák.*

Mezei (a házból kijövc.)

Mintha idegen hangot hallottam volna itt... már azt hittem, rátörtek a házamra. Nem hiába emlegettem elébb a farkasokat — már itt vannak. Amint az imént az ablakból kinézegettem, láttam ellenséges katonákat bevonulni a faluba... jókora csapat volt s azt hiszem, majd jön még több is. Olyan fürkészőleg, kémkedve nézegettek jobbra-balra, mintha keresnének valamit... bizonyosan félnek, hogy már a mi magyar seregünkből van itt egy csapat. Bár csak volna! De nini! épen jönnek!

Bumbum (torzonborz katona, többed magával belép.)

Itt kell lennie, okvetetlenül itt van... ahá! Egy urat látok. Hallja-e, maga e ház gazdája?

Mezei.

Az vagyok. Mit akarnak?

Bumbum.

Hát csak szaporán vezesse elő azt a vén gonosztevőt.

Mezei.

Miféle gonosztevőt?

Bumbum.

Ne töltsük az időt hiába. Mondták a faluban, hogy ide látták jönni. Bizonyosan itt van elrejtve, tehát csak ide vele!

Mezei.

Egy árva szót sem értek az egészből. Valami gonosztevőt keresnek, és épen itt az én házamban?

Bumbum.

Ugy van, egy gonosztevőt, egy rettenetes gonosztevőt! Tegnap fogtuk el táborunkban, s ma reggel akartuk főbe lőni. De azt hiszi, hogy bevárta a vén gonosztevő! Dehogy várta! Mikor reggel elő akartuk vezetni a sátorból, hol fogva volt, — hát hűlt nyoma! Megszökött!

Mezei (nevetve.)

Ezt ugyan okosan tette.

Bumbum.

Milliom kartács! Dehogy tette okosan! Pifpaff kapitány rettenetes dühös lett s igy szólt hozzám: »Hallja-e, Bumbum, magára volt

bizva a fogoly őrizete, maga pedig bizonyosan részeg volt és elaludt; most tehát keresse s ha estig vissza nem hozza, magát lövetem főbe.« Engemet, érti-e, uram? Meg kell tehát találnom ezt a vén gonosztevőt, habár a föld alá bujt is. Meg vagyok bizva, hogy ha ráakadok s mások rejtegetik és nem akarják kiadni, ezeket is fogjam el. Pedig háborus időben, ha valakit elfogunk, annak csak annyi marad meg az életéből, hogy egy miatyánkot imádkozhatik, aztán püff! agyon puffantjuk.

Mezei.

Ohó! Ez már komoly dolog.

Bumbum.

Nem is tréfa. Tehát csak adja elő a vén gonosztevőt, sietős a dolgom. Egy kettő! Előre!

Mezei.

Menydörgettét! Hová előre? Mondtam már, hogy nem tudok semmit a maguk gonosztevőjéről.

V. JELENET.

Előbbiek, Berti, Lujza, Ferike, később *Erzsike.*

Ferike (kezében virágokkal, a katonákat megpillantva, megijed s elejti a virágokat.)

Jaj! idegen katonák!

Lujza.

Bizonyosan azt a jó öreget keresik.

Bumbum.

Micsoda? Kicsoda? Jó öreg? Miféle jó öreg, he?

Berti (sugva.)

Az Istenért, Lujza! Elárulod szegényt!

Bumbum.

No's, csak ki vele! Semmiféle sugdosás, hanem beszélj szaporán. Miféle öreg embert emlegettél?

Lujza (megzavarodva.)

Én . . . én . . . senkit . . . az az csak Erzsike . . . nem tudom . . . semmit sem tudok . . .

Bumbum.

Ahá! szeretnéd eltagadni? Az nem fog sikerülni! Hát az az Erzsike kicsoda? Hol van? Ha ő jobban tudja, először őt fogjuk vallatni.

Mezei.

De most már magam is szeretném tudni, mi van a dologban. Ah, épen jön Erzsike!

Erzsike.

Parancsol bácsikám?

Bumbum.

Nem a bácsikám, hanem én! Ide közelebb, aztán feleljen, de igazat mondjon ám, akkor nem lesz semmi baja; ne féljen!

Erzsike.

Félni? nem is félek én.

Bumbum.

Nem? Annál jobb. Tehát szaporán mondja meg bátor kisasszonykám, hol van az a vén gonosztevő, akit itt rejtegetnek?

Semmi tagadás, mert már mindent tudok.

Erzsike.

Ha mindent tud, akkor nem szükséges beszélnem.

Bumbum.

Milliom kartács, de igen is szükséges! Tudni akarom, hol van az az öreg ember.

Erzsike.

Oh, az jó helyen van.

Bumbum.

Nem az a kérdés, jó helyen van-e, hanem hogy rögtön ide vezesse őt.

Erzsike.

Azt nem teszem . . .

Bumbum.

Nem? Majd meglátjuk! (Mezeihez.) Uram, ön tudja, hogy háboruban nem sokat czeremoniázunk. A ki szökevényt, kémet vagy más efféle gonosztevőt rejteget, maga is börtönbe kerül. Rögtön elfogatom és elhurczoltatom önt és mindenkit, a ki e házhan lakik, ha elő nem adják azt az embert, akit keresek. E kis leány önhöz tartozik, tehát parancsoljon neki, különben jaj mindnyájuknak!

Mezei.

Édes Erzsikém... ez nagyon komoly dolog, — ha tudsz valamit arról a szökevényről, szólj!

Erzsike.

Oh, kedves Gábor bácsi, az lehetetlen! Hiszen meg akarják ölni azt a szegény jó öreget.

Bumbum.

Igen is meg, mihelyt megcsiptük a vén gonosztevőt.

Erzsike.

Nem, ő nem lehet gonosztevő! Olyan tisztes, olyan szelid jó öreg ember s olyan szerencsétlennek látszik! Őt ártatlanul üldözik!

Mezei (nagy zavarban.)

Kedves leányom . . . mi azt nem tudhatjuk . . . ha ártatlan, akkor nem lesz semmi bántódása . . . de lásd . . . engemet s az egész családot roppant veszélybe döntesz . . .

Erzsike (meghatottan.)

Oh Istenem, de hát mit tegyek! Gábor bácsi, édes Gábor bácsi, hiszen az lehetetlen, hogy egy ártatlan öreg embert átadjunk e kegyetlen katonáknak, kik meg akarják őt ölni! Oh, mondja, ha bácsikámat kérte volna a szegény öreg, hogy mentse meg őt üldözői elől, kiadná most az ellenségnek? Nem, az nem lehet!

Mezei (zavartan.)

Persze . . . persze . . . de mi lesz majd velünk! Elhurczolnak s a felbőszült ellenség rajtunk áll boszut . . . mi lesz a szegény öreg nagymamával! a gyermekekkel! Elvesztünk!

Erzsike.

Hát biztos halálra szolgáltassunk ki egy szegény öreg embert! Oh Istenem! mit tegyek! Ha szólok, vesztét okozom annak a

szelid aggastyánnak! Ha nem szólok, veszélybe döntöm jóltevőimet!

Bumbum.

No, elég a fecsegésből. Megtudom-e, hol van a szökevény, vagy nem? (Erzsikéhez.) Utoljára kérdem, hol rejtőzik az öreg ember?

Erzsike (könyeit letörölve.)

Gábor bácsi, azt fogom tenni, amit parancsol! Megmondjam, hol van a szegény menekült?

Mezei (miután sokáig küzködött magával.)

Nem!

Bumbum.

Nem? Jól van! Ha szép szóra nem hallgattak, majd máskép beszélünk. Mindenki, aki e házhoz tartozik, fogoly! (A katonákhoz.) Egyik csapat ezt a házat fogja őrizni, hogy senki se mehessen ki; a másik csapattal majd megkeresem a szökevényt. Közel kell lenni s majd előbuvik magától is, mert senki sem fogja értesithetni, hogy már itt várjuk őt.

Erzsike (ijedten.)

Oh Istenem!

Bumbum.

Ugy-e erre nem gondoltunk? Dejszen, ilyen kis leány nem jár túl a Bumbum strázsamester eszén. Mindjárt elrendezem a dolgot! (Katonáihoz megy és halkan beszél velök.)

Berti (gyorsan Erzsikéhez lép és sugja.)

Erzsike, ne csüggedj! Vigyázz reám, s majd ha én szaladok, siess utánam, beszökünk a házba, az ajtót hamar becsukjuk s a hátsó kis kertajtón menekülünk a szabadba. Tehát vigyázz! (A háttérbe megy, kifelé néz és hirtelen nagy ujongással kiáltja:) Éljen! Éljen! Itt jönnek a mi vitéz honvédeink! Ide, ide, kapitány ur! Csak ide hamar!

Bumbum (katonáival együtt ijedten kapkodva.)

Micsoda? Kicsoda? Itt az ellenség? Hol vannak? Közel vannak? (A háttérbe mennek és nyugtalanul fürkészgetnek.)

Berti (Erzsikéhez.)

Most jőjj gyorsan! (Befutnak a házba.)

Bumbum (miután sokáig nézegetett szét.)

Mit fecsegtél te semmire való kis ficzkó, he? (Keresi Bertit.) Hová lett a fiu! Hát a kis leány? Ezer milliom kartács és bomba! Megszöktek! Utánok! (Mezeihez.) Uram, ön fejével lakol, ha e gonosz gyermekeket azzal a vén gonosztevővel együtt meg nem találom. (A katonákhoz.) Ketten itt maradtok és őrzitek ezt az urat és a házat . . . senkit se bocsássatok ki. Ti többiek velem jöttök, fölkutatjuk az egész környéket, és elfogjuk a szökevényeket. Rettenetes bosszu vár mindnyájatokra! (Sietve elrohan, a katonák utána, csak kettő marad hátra.)

Mezei (felfohászkodva.)
Oh kegyelmes Isten, oltalmazd meg az ártatlanokat! (A függöny legördül.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Bolthajtásos, ódon, omladványos terem a háttérben; jobbra, balra kőpad.)

I. JELENET.

Erzsike, majd *Ambrus*.

Erzsike (kezében kosárkával lihegve jön be az oldalajtón.)

Jaj, alig lihegek. Már azt hittem, soha sem jutok föl idáig... sokszor voltam már itt, de az ut soha sem tünt fel oly hosszunak, oly meredeknek, mint most... Persze, mert máskor kényelmesen sétálva jöttem, ma pedig futottam, folyvást rettegtem, hogy már sarkamban vannak üldözőim, mert az bizonyos, hogy üldöznek. Szerencsére nem látott senki, mikor a várrom felé kanyarodtam, pedig az erdő-csősz házánál kissé időznöm is kellett... eszembe jutott, hogy a szegény jó öreg itt a rejtekben egész nap éhen-szomjan van; kértem a csősznétől egy kis kenyeret, szalonnát, meg egy kis borocskát; szükségből ez is jó, csak nyugton maradhassunk az ellenségtől... De én hiszem, hogy addig nem találnak reánk, mig a derék Berti eljár a dolgában. Derék fiu! oh Istenem, csak sikerülne terve! — Most azonban vigasztaljuk meg a jó öreget. (A háttérben levő ajtóhoz lépve.) Pszt! Bácsi! Oreg bácsi! Én vagyok itt! Kijöhet.

Ambrus (a pinczéből előjöve.)

Te vagy, kedves gyermek? Tehát igazán nem feledkeztél meg rólam?

Erzsike.

Oh, hogy gondolhatott ilyet! Hiszen megigértem, hogy visszatérek.

Ambrus.

Jó szándékodban nem kétkedtem, de féltem, hogy valami akadály jő közbe.

Erzsike (félve, sóhajtva.)

Jó öreg, ha tudná, mennyire eltalálta! (Fenn.) Legyen nyugodt, bácsika. Ime, hoztam egy kis ennivalót is; tudom, megéhezett és megszomjazott a hosszu várakozásban. Nem valami pompás csemege, amit hoztam, de hamarjában nem kaphattam egyebet. (Kirakja a kenyeret, bort stb. a kőpadra.) Tessék!

Ambrus (megcsókolva Erzsikét.)

Édes jó leányka! Mily nemes szivü vagy! Mivel háláljam meg én szegény üldözött ennyi jóságodat!

Erzsike.

Oh, soha se gondoljon arra. Ime, egy kis borocska majd megerősiti. Tudom, megfázott itt ebben a sötét pinczében.

Ambrus (eszik, iszik.)

Nem valami mulatságos hely,

az igaz ... de az üldözöttnek az a legjobb hely, a hol rá nem találnak. De hát mondd csak, kedves leányom, hol vagyunk mi most tulajdonképen?

Erzsike.

A sólyomvári romok alatt. Nagy várkastély volt ez hajdanában, de már kétszáz esztendő óta romokban hever. Mindenféle meséket beszélnek róla, a falu népe nem is mer ide jönni, mert azt hiszi, hogy itt kisértetek, boszorkányok tanyáznak. Nekünk gyermekeknek a nevelő ur megmagyarázta, hogy ez csak mese s ezért sokat jártunk ide játszani; az egész várban már csak ez a pincze van épségben s hiszem, hogy itt senki sem fog minket keresni.

Ambrus.

De most, kedves gyermekem, ideje már, hogy haza menj. Esteledni kezd, — otthon aggódni fognak miattad. Még egyszer magyarázd meg nekem az utat, a mely a nagy erdőn keresztül a magyar táborba vezet ... majd oda találok én magam is — te pedig menj haza, jó leánykám.

Erzsike (busan és zavartan.)

Haza ... oda többé nem mehetek...

Ambrus (meghökkenve.)

Nem mehetsz többé haza? És miért?

Erzsike.

Majd később mindent megmondok... most csak maradjunk itt csöndesen ... talán még jóra fordul minden.

Ambrus.

Még jóra fordul? Tehát valami baj történt?.. és talán épen miattam? Ah, most már mindent sejtek! Boldog Isten! Tehát nemcsak magam szenvedek, hanem másokat is magammal rántok a szerencsétlenségbe! Ugy-e, üldözőim ideérkeztek s megtudták, hogy házatok előtt pihentem... kutattak... és most üldöznek tégedet is ... talán még a többi házbelieket is? Ugy-e, ez az? (Erzsike zavartan hallgat.) De én ily áldozatot el nem fogadhatok ... én már öreg vagyok, kevés van hátra életemből s nem engedhetem, hogy miattam mások szenvedjenek! Nem, semmi esetre sem! Megyek és átadom magamat üldözőimnek; téged pedig, jó gyermek, az Ég áldása fog kisérni nemes szándékodért! Isten veled! (Indul.)

Erzsike.

Nem, nem! Nem szabad innen távoznia ... azzal rajtunk már ugy sem segithetne ... (Hirtelen elhallgat és figyel.) Lépteket hallok ... kardcsörgést... Istenem! Bizonyosan a katonák jönnek... Gyorsan, menjünk a belső pinczébe, ott sötét van, oda talán nem fognak merni bejönni. (A háttérben levő ajtón elsietnek. Erzsike a kosarat magával viszi; de a boros palaczkot a kőpadon felejti.)

II. JELENET.

Bumbum (egymaga jö s félénken körülnéz.)

Senki . . . épenséggel senki . . . pedig az imént megesküdtem volna, hogy beszédet hallottam innen . . . és bizonyos, hogy itt van a szökevény. Ráijesztettem az öreg bíróra, hogy fölgyujtatom a falut, ha elő nem teremtik a szökevényt . . . ki is sült mindjárt, hogy látták ide, e romok felé jönni . . . de az ostobák semmi szin alatt nem akartak ide jönni kutatni, azt mondták, hogy már esteledik, itt pedig kisértetek és boszorkányok járnak. Hahaha! Bolond beszéd! És az én ostoba katonáim elhitték, ők sem akartak feljönni; azt mondták, hogy ők majd lent a romok alatt őrködnek, menjek föl magam, ha nem félek . . . (Borzongva.) Nem is félek . . . csakhogy itt nagyon hideg van . . . ugyan kitől félnék? . . van kardom, pisztolyom . . . ámbár . . . azt hallottam . . . hogy kard és golyó nem fog a szellemeken. Brr! Igazán nagyon hideg van itt . . . és olyan csöndes . . . Eh! bátorság, Bumbum! Kicsufolnának katonáid, ha megretirálnál, mikor még semmit sem láttál. Itt még egy ajtót látok, — hátha ott rejtőzik a szökevény? (Megpillantja a boros palaczkot.) Nini, itt meg egy palaczk, félig tele borral! Most már bizonyos, hogy itt van! Oh! a bort nem szokás igy elhagyogatni, azt én tapasztalásból tudom. Elbujt a gonosztevő s borát itt felejtette . . . nagyon okosan tette, ez kissé meg fog erősiteni. (Iszik.) Igy ni! Most sokkal bátrabbnak érzem magamat. Okvetlenül itt e másik ajtó mögött lappang . . . Bumbum! milyen dicsőség lesz, ha egymagad elfogod! (Megindul az ajtó felé; de hirtelen megáll.) Hm! talán mégis fölösleges az ilyen tulságos bátorság. Hátha az a vén ember nem is igazi vén ember, hanem csak álarczot visel s valami markos fiatal legény? Jobb lesz biztositani a győzelmet . . . előhivom legényeimet . . . hadd jusson nekik is a dicsőségből. (El.)

III. JELENET.

Ambrus, Erzsike (a pinczéből elöjöve.)

Erzsike (óvatosan körülnézve.)

Elment . . . egyelőre nincs veszedelem, de itt többé nem maradhatunk, kétségkivül segitségért ment . . . menekülnünk kell.

Ambrus (a köpadra ülve.)

Most már lehetetlen, körül vagyunk véve. Itt maradok s bevárom sorsomat; te pedig menj haza, jó gyermek . . . ha egyszer engemet megtaláltak, akkor bizonyosan nem fognak bántani tégedet és szüleidet.

Erzsike (sóhajtva.)

Szüleimet? Ah! nekem nincsenek szüleim ... csak kegyelemből tartanak e nemesszivű emberek.

Ambrus (részvéttel.)

Tehát árva vagy, szegény leányka!

Erzsike.

Oh, még az árvánál is szegényebb vagyok... oly rég történt, hogy én nem is emlékezhetem rá; csak Gábor bácsi, aki magához fogadott, beszéli, hogy egykor távol vidéken utazott s egy faluba érkezett, hol valami baleset történt az én szüleimmel, kik szintén utasok voltak ... ott szakadtam el tőlök, senki sem akart rólam gondoskodni s igy a jó Gábor bácsi magához vett és idehozott.

Ambrus (izgatottan fölkel.)

Nagy Isten!.. Lehetséges volna-e! Mondd csak kedves gyermekem, mikor történt az?

Erzsike.

Tiz vagy tizenegy éve ... én akkor alig voltam három éves.

Ambrus (növekvő izgalommal.)

Igen, ugy van, egészen ugy van! Oh mindenható, engedd, hogy sejtelmem teljesüljön s most, mikor már csüggedten, minden reményt elvesztve indultam haza, most megtaláljam, a kit annyira kerestem. (Erzsike bámulva néz.) Mondd, nincs valami emléked szüleidtől?

Erzsike.

Nincs egyéb, csak egy kis arany tokocska, mely selyemszalagon a nyakamon függött... egy arczkép van benne ...

Ambrus (mohón.)

Igen ... igen; hol van? Hol van?

Erzsike (nyakáról egy kis medaillont levéve.)

Ime, ez az, mindig magammal hordtam!

Ambrus (lázas izgatottsággal fölnyitja a medaillont.)

Oh, hála néked Istenem! Ő az, ő az! (Szenvedélyesen megölelve Erzsikét.) Ő az! az én kis unokácskám, a kit elveszettnek hittünk!

Erzsike (bámulva.)

Nem értem ...

Ambrus (könyeit törölve.)

Mindjárt ... mindjárt megérted ... csak szólni tudjak az örömtől ... Nézd, nézd ezt az arczképet ... ez az én leányom, a te édes anyád! Te az én unokám vagy!

Erzsike (örömsikoltással.)

Nagy Isten! Lehetséges-e! Oh, nem merem hinni!

Ambrus.

De igen, édes leányom, ugy van ... ime ez arczkép, melyet annyi éven át hordtál magaddal,

ez édes anyádnak fiatalkori arczképe, én magam vettem hozzá e kis arany tokot s aztán nyakadba füztük. Nem lehet többé kétség, te az unokám vagy!

Erzsike (hévvel megölelve az öreget.)

Oh Istenem, mily boldog vagyok! Tehát nem vagyok többé árva, van nagyapám, van mamám . . . mert ugy-e, él még kedves jó mamám, ugy-e?

Ambrus.

Él! és ha visszanyer tégedet, egyetlen gyermekét, a boldogság uj erőt fog neki adni. Mert tiz év óta bánat és könyek között élt s mindig siratott tégedet, szegény elveszett gyermekem! Tiz éve, hogy egy szép nyári napon veled, ki akkor még kicsike baba voltál, mamád hosszabb utra indult. A Tiszán törékeny réven kellett átkelni s épen nagy szélvész dühöngött... a gyarló komp fölborult s a mi rajta volt, minden a vizbe merült. Mamád nem tudott uszni, görcsösen megkapaszkodott egy deszkába, de esése közben tégedet kiejtett kezéből. A viz messze sodorta s már eszméletlen volt, midőn a parton tanyázó halászok kifogták. Több napig beteg volt s midőn végre fölkelhetett, rögtön megindult, hogy kutassa, valjon tégedet nem mentett-é ki valaki a hullámokból. De hasztalan kérdezősködött, — a part mentén levő falvakban semmit sem tudtak rólad s szegény mamád kétségbeesetten tért haza. Atyád ekkor már nem élt és én vállaltam magamra, hogy bármily agg vagyok, fölkereslek, ha még életben vagy. Összejártam az egész Tiszavidéket s annyit végre meg is tudtam egy faluban, hogy egy házaló ember hozott egyszer oda egy kis leányt s mivel a gyermeket senki sem akarta magához fogadni, egy épen keresztül utazott idegen ur magával vitte.

Erzsike.

Igen, a jó Gábor bácsi!

Ambrus.

Igen, de a faluban nem tudta senki, ki volt ez az idegen ur és hová való! És azóta többször utra keltem, bejártam az ország nagy részét s mindenféle más módokon is kutattam, de hasztalan. Most épen egy utolsó vándorlásról voltam hazatérőben s azt hittem, megint csak a régi szomoru hirt viszem meg mamádnak, hogy gyermekét nem fogja soha megtalálhatni, midőn ime a Gondviselés ide hozott s megtaláltalak, kedves jó gyermekem! (Megöleli.)

Erzsike.

Oh nagyapácska! Siessünk, menjünk kedves mamámhoz! Oh, mennyire fogom szeretni, mily boldog leszek!

Ambrus.

Igen! (Indul, de hirtelen megáll.) De hogyan jutunk el innen! Körül vagyunk fogva! Oh, mily szerencsétlen végzet, hogy az ellenséges táborba kellett tévednem és hogy ott valami veszedelmes kémnek nézzenek! Most, midőn annyi hányatás után célhoz értem volna, most egyszerre sujt ily veszedelem!

Erzsike (figyelve.)

Jóságos ég! Lépteket hallok... jönnek... rejtőzzünk el, ott talán nem fognak keresni! (El mindketten a pinczébe.)

IV. JELENET.

Lujza kezében egy kis lámpással, *Ferike,* nagy bottal.

Ferike (félénken lépegetve.)

De Lujza... még messzire kell mennünk...? én nem megyek tovább...

Lujza (a lámpást a kőpadra téve.)

Nem megyünk tovább... nem is mehetünk. Ha itt vannak a romok közt, csak a pinczében lehetnek.

Ferike.

De hiszen látod, hogy itt nincs senki... menjünk vissza...

Lujza (szintén félénken nézegetve körül.)

Dehogy... ha már idáig jöttünk.. csak nem mehetünk mindjárt vissza... azt igérted, hogy nem fogsz félni s mégis ugy látom, mintha reszketnél...

Ferike.

Oh dehogy... én nem félek, dehogy félek! Hanem te... te reszketsz nagyon.

Lujza.

Oh... az csak a hidegtől van... nagyon fázom...

Ferike.

Én is csak azért reszketek... hanem — — — hanem az bizonyos, hogy ha nem a mi kedves Erzsikénkről volna szó, mindjárt megszökném innen.

Lujza.

Hiszen én se mondom, hogy ide jöttem volna, ha nem Erzsikéről van szó... de meg kell tennem, mert a mi gondatlan fecsegésünk okozta az egész bajt. Ha akkor nem szólunk, azok a csuf katonák nem tudták volna meg, hogy az a szegény öreg itt van s Erzsike rejtette el. Láttam, hogy Erzsike ide vezette s bizonyosan itt vannak még, mert a várhegy alján leskelődnek a katonák. Nekünk tehát most segitenünk kell, hogy jóvátegyük hibáinkat.

Ferike.

Igen, de mit tehetünk?

Lajza.

Majd meglátjuk, csak előbb beszélhessünk Erzsikével... Én olyanformát gondoltam, hogy mi ketten majd a romok másik olda-

lára lopózunk és ott egy kis zajt ütünk; a katonák oda fognak sietni, Erzsike s az öreg pedig a sötétben ezalatt elszökhetnek. — Bizonyosan itt a pinczében rejtőznek. Várj meg itt, bemegyek és beszélek velök. (Az ajtó felé indul.)

Ferike (szepegve.)

Nem, ne menj; én nem maradok itt egymagam ... inkább kiálts, hogy jőjjenek ki.

Lujza.

Jól van. (Az ajtóhoz lépve.) Erzsike! Erzsike! Jőjjetek ki! Mi vagyunk: Lujza és Ferike. (Kivülről kardcsörgés hallatszik. Lujza ijedten visszaugrik.) Jaj, a katonák jönnek! Istenem, hova bujjunk? Hamar, ide e kőpad mögé. (Leguggolnak a kőpad mögé.)

V. JELENET.

Előbbiek, Bumbum.

Bumbum (belépve, körülnéz.)

De már ez több a kettőnél... megint nincs itt senki, pedig most már egészen tisztán hallottam, hogy itt valaki beszélgetett. Ugy látszik, bolonddá tartanak engemet ... de már ezt kikérem ... Bumbum strázsamesterrel nem lehet tréfálni. Nini, ott egy kis lámpás van; azelőtt nem volt, tehát világos, hogy azóta itt járt valaki, még pedig ember, mert a szellemeknek nincs szükségök lámpásra. Ohó! azt hitték, hogy engemet rászednek a kisértet mesével. Haha! Mindjárt meglátjuk. Intettem már legényeimnek, hogy jőjjenek föl, mindjárt itt lesznek s akkor megcsipjük a gonoszokat. Addig is kifürkészem, hova bujhattak. (Körülnézeget. Lujza, midőn Bumbum háttal fordul feléjök, hirtelen fölemelkedik és elfujja a lámpást.) Nono ... már micsoda bolondság ez megint, hiszen igy egészen sötét van, semmit sem látok ebben az átkozott barlangban. (Tapogatózva megy körül; midőn a kőpadhoz jut, Ferike a bottal megüti.) Jaj! Gyilkos! Haramiák! Segitség! (Futni akar.)

VI. JELENET.

Előbbiek. Mezei.

Mezei (lámpással kezében.)

No no, mi baj? Mitől ijedt meg annyira, vitéz zstrázsamester?

Bumbum.

Én ... én nem ijedtem meg semmitől. Ki meri mondani, hogy megijedtem?

Mezei.

Hiszen segitségért kiabált ... valakitől tehát megijedt.

Lujza, } (előlépve.)
Ferike, }

Mi vagyunk itt, apácska!

Mezei.

Lujza! Ferike! Mit kerestek ti itt!

Bumbum.

Milliom kartács! Ti mertetek engemet bolonddá tartani? No hiszen majd mindjárt rátok kerül a sor. Hanem előbb még ön feleljen, uram! Hogy jött ön ide, mikor én megparancsoltam katonáimnak, hogy önt a házban fogva tartsák. Hogy mert ön megszökni? És mit keres ön e helyen? He?

Mezei (nyugodtan.)

Legelőször is nem szöktem meg, hanem először nyakoncsiptem azt a legényt, aki szobám ajtajánál alkalmatlankodott, földre gyürtem és megkötöztem, aztán épen igy tettem a másikkal a kapunál. Azért, hogy ősz a szakállam, meg nem ijedek akármilyen henczegő legényektől.

Bumbum.

Ezer bomba! Ön merészkedett...

Mezei.

Legyen nyugodt. Vitézei ott feküsznek a pinczében puha szalmán, nincs semmi bajuk. — Most pedig megmondom, mért vagyok itt. Megtudtam, hogy itt keresik azt a szökevényt s bizonyosan itt van az én jó Erzsikém is. Én tehát tudni akarom végre, hányadán áll ez a dolog. Ha csakugyan gonosztevő az a szökevény, nem engedhetem, hogy a jó kis leány szenvedjen miatta; de ha csakugyan ártatlanul üldözik, szégyen volna, hogy egy gyönge gyermek védelmezze, én pedig otthon pipázzak. — Megtudom tehát, kicsoda ez az idegen s ha csak azért üldözik, mert hazámfia s maguk ellenséges katonák, — (pisztolyt von elő) nem fognak könnyen hozzáférni!

Bumbum (hátrálva, fenyegetőleg.)

Uram, ön vakmerő... Tudja-e, hogy harmincz katonával jöttem? Itt vannak mind közel s ha ön ellenállani mer, kegyelem nélkül lekaszaboltatok mindenkit!

Mezei (nyugodtan.)

Megteheti, de az ön lelkén szárad a kiontott vér, mert esküszöm, hogy a hány golyóm van, annyi embert lövök le, mielőtt ide bejutnak s ha végre meg kell is halnom, de megteszem, a mit a becsület parancsol. Ha ön véröntást akar, ám legyen!

VII. JELENET.

Előbbiek. Ambrus. Erzsike.

(*Ambrus* (a pinczéből előlépve.)

Nem, nem, miattam ne folyjon vér!

Bumbum.

Aha! Előkerült végre! (Mezeihez.) Még egyszer figyelmeztetem, hogy minden ellenállás hasztalan, ez ember az én foglyom.

Ambrus.

Legyen nyugodt, megadom magamat. De kimélje e jó leány-

kát, ki meg akart engemet menteni; az isteni Gondviselés sugta neki, hogy a szerencsétlen öreg vándort megszeresse és védelmezze, mert ez adott alkalmat arra, hogy fölismerjem, megtaláljam benne elveszett kis unokámat, egyetlen leányom gyermekét, kit tiz év óta hasztalan keresek!

Mezei.

Mit hallok? Lehetséges-e? Ön, uram...

Ambrus.

Én Lenfalvi Ambrus vagyok, e jó leányka nagyatyja. Tiz év óta folyvást keresem, kutatom unokámat, mert azt megtudtam, hogy a Tiszából megmenekült s egy jószivü ember, ön, nemes férfiu, magához fogadta. Most is ily járatban voltam, de már magam sem reméltem sikert. Csak azért keltem utra, hogy megnyugtassam leányomat, a gyermek anyját, kit a bánat emészt gyermeke miatt. Már csüggedten haza felé indultam, midőn szerencsétlenségemre, az ellenséges tábor közelébe jutottam. Elvették kocsimat, lovaimat, engemet pedig kémnek néztek s agyon akartak lőni. Menekültem, ide jutottam és áldom a Gondviselést, mert itt megtaláltam kedves unokámat.

Erzsike (megölelve nagyatyját.)

És én nem vagyok többé árva!

Mezei.

Alig tudok magamhoz jönni ámulatomból. De hát igazán... egészen bizonyos?

Ambrus.

Semmi kétség! Itt van leányom arczképe a gyermek nyakán e kis arany tokban s majd még jobban is meggyőződhetik ön. Otthon megvan a kis leány arczképe s ön rá fog ismerni a gyermekre, kit tiz évvel ezelőtt magához fogadott s kit most önnek kell visszavinni anyjához; ön annyi jót tett az árvának hitt gyermekkel, hogy még ez utolsó jótettre fölkérem. Engemet elhurczolnak — talán megölnek! Vigye ön e leánykát Somfalvára, hol a szegény bús anya epedve várja. Én nyugodtan fogok meghalni, mert tudom, hogy leányom és unokám boldog!

Mezei (hevesen.)

Önt nem fogják elhurczolni s ön nem fog meghalni! (Bumbumhoz.) Láthatja, hogy gyanujok egészen alaptalan; ez öreg ur nem azért járt az önök táborában, hogy ott titkokat megtudjon. Menjen tehát Isten hirével!

Bumbum.

Ohó! Nem addig van a! Ha a szökevény nélkül térek vissza, akkor Pifpaf kapitány engemet lövet főbe. Igaz-é vagy sem, amit ez az öreg ur beszél, az nem tartozik reám. Az én föladatom az, hogy elfogjam. Tehát legyen

vége, — egy-kettő, előre! Önöknek nagylelkűen megkegyelmezek, de a szökevénynek velem kell jönnie.

Mezei (pisztolyt szegezve Bumbumra.)

Nem fog menni, hanem igenis önt rögtön lelövöm.

Ambrus (megkapva Mezei karját.)

Nem, ne döntse magát szerencsétlenségbe miattam!

Bumbum (mialatt megrettenve hátrál.)

Ellenszegül? Jól van! Mindjárt meglátjuk ... már hallok lépteket, ezek az én katonáim. Ide, ide, katonák! Gyorsan! El kell fogni, meg kell kötözni ez embereket. (Az ajtó felé rohan.)

VIII. JELENET.

Elöbbiek, Berti, Kardos honvédtiszt, kivont karddal.

Berti (Bumbum utolsó szavait meghallván.)

Oh, csak lassan. Még mi is itt vagyunk ám s ha valakit meg kell kötözni, az ön lesz.

Erzsike (örömsikoltással.)

Itt van Berti! Meg vagyunk mentve! Oh kedves jó Bertikém. (Megöleli, majd a nagyapát és Mezeit karolja át.) Nagyapácska, kedves Gábor bácsi, most már meg vagyunk mentve.

Kardos (katonásan üdvözölve.)

A kis leánynak igaza van, — jó öreg ur s ön is Mezei ur, nyugodtak lehetnek. Most már mi honvédek vagyunk az urak itt a faluban. Az ellenséges csapatot, mely itt tanyázott, huszárjaim szétverték, jó részét elfogták, csak ez az egy jó madár volt még hátra. (Bumbumhoz szigoru hangon.) Tegye le fegyvereit, ön fogoly.

Bumbum.

De hiszen az lehetetlen ... én ... és egész csapatom.

Kardos.

Tegye le fegyvereit, vagy védje magát. (Kardjával támadólag indul ellene.)

Bumbum.

Oh, ké ... kérem ... tessék. (Lerakja fegyvereit s keservesen sóhajt.) Ez ugyan szépen sikerült!

Mezei (Kardoshoz.)

Vitéz hadnagy ur, ön megmentette életünket, örökké hálásak leszünk érette.

Kardos.

Oh, csak kis része illet engemet; megmentésüket leginkább e derék fiunak köszönhetik.

Mezei (csodálkozva.)

Bertinek? Fiamnak?

Erzsike.

Igenis, kedves Gábor bácsi; oh én tudtam, hogy beváltja szavát.

Berti.

Az ugy volt, apácska, hogy mikor ezt a vitéz urat (Bumbumra mutat) sikerült rászednem és Erzsikével megmenekülnöm, a vár-

hegy aljában levő csőszházhoz siettünk. Onnan Erzsike ide jött, én pedig felültem a csősz lovára és elnyargaltam. Ma reggel hallottam apácskámtól, hogy az erdőn túl már a mi vitéz honvédeink táboroznak. Elhatároztam tehát, hogy oda megyek segitségért.

Kardos.

Én épen az erdő szélén czirkáltam csapatommal, midőn e derék fiut sebesen nyargalva és integetve közeledni láttam. Csakhamar hozzánk ért, elmondta, hogy nagy szerencsétlenséget akadályozhatunk meg, — mi tehát ime eljöttünk s örvendek, hogy még épen idejére érkeztünk.

Mezei (megölelve Bertit.)

Kedves, derék fiam! Ember lesz belőled!

Ambrus (szintén megöleli.)

Áldásom fog kisérni egész élteden át, jó gyermek.

Erzsike.

Én pedig csak azt sugom meg neked, hogy a kit megmentettünk, az nem más, mint az én kedves, kedves nagyatyám.

Berti (ámulva.)

Nagyatyád?

Mezei.

Igen. De a magyarázatokat hagyjuk máskorra, most menjünk e zord helyről házamba s ott vidám lakománál örvendezzünk a sok viszontagság szerencsés végének. (Bumbumboz.) Ön fogoly ugyan, de ne féljen, a magyar ember nem áll boszut fogoly ellenségén; katonáival együtt tisztességes bánásban fog részesülni, ha nem tesz kisérletet megszökni.

Bumbum.

Van eszem! Hiszen ha a foglyot nem viszem magammal, akkor engemet lövet főbe a kapitányom; örülök, hogy nem kell visszamennem a táborba, hanem itt magam lettem fogollyá; aztán, higyjék meg, ha nekem nem esik bajom, örvendek annak is, hogy ez a derék leányka és az öreg ur megtalálták egymást. Meglássák, az egészségükért én fogok legtöbbet — inni és kiáltani, hogy: éljenek!

Mindnyájan (vigan.)

Éljenek! Éljenek!

(A függöny legördül.)

AZ ARANYOS KALITKA.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Ilonka, }
Tivadar, } testvérek.

Gábor, rokonuk.

Misi, Gábor játszótársa.

Lidi, szobaleány.

Szépen butorozott szoba, a pamlag előtti asztalon könyvek, albumok, jobbról és balról ajtó.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

AZ ARANYOS KALITKA.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

I. JELENET.

Lidi, majd *Ilonka* és *Tivadar*.

Lidi, (a butorokat rendezgeti, törülgeti.)

Végre készen vagyok . . . most már jöhet az ifiur . . . jaj Istenem, csak már itthon volna a nagyságos asszony, mert bizony már ki nem állom sokáig . . . ha az az áldott Ilonka kisasszony nem volna, bizony meg is szökném. Azt sem tudja az ember, hol a feje, mióta Tivadar urfi parancsol; pedig hát csak nem nagyobb ur, mint az édes atyja . . . Jaj, épen jönnek! (Indul kifelé.)

Tivadar (Ilonkával belép.)

No's, hát maga mit csinál itt?

Lidi.

A szobát takaritottam . . már készen van . .

Tivadar.

Csak most készült el? Hát eddig mit csinált? Mi? Mindjárt tiz az óra . . .

Ilonka (szeliden.)

De, kedvesem, Lidinek más dolga is van . .

Tivadar.

Jól van no, de máskor jobban igyekezzék . . . most menjen és félóra mulva hozzon be gyümölcsöt és süteményt. (Lidi el.) Örökké boszantanak ezek a cselédek. Azt hiszik, hogy mert mamáék nincsenek itthon, szabad a vásár nekik. És az a semmirevaló postás csak ma hozza ezt a levelet (egy levelet vesz ki zsebéből), bizonyosan a zsebében felejtette tegnap.

Ilonka.

Azt nem hiszem, mert az öreg János bácsi igen pontos ember; inkább a postán késhetett.

Tivadar (hevesen.)

Akárhol késett, nincs rendjén. Azt irja Gábor, hogy ma már megérkezik; minden pillanatban itt lehet. Szerencse, hogy ki nem kocsiztunk, mert különben ugyancsak szépet gondolhatott volna rólunk. Azért jön hozzánk, hogy egyszer végre finom uriházban legyen és előkelő modort tanuljon, ne legyen olyan faragatlan falusi gyerkőcz, — és megtörténhetett volna, hogy itthon sem vagyunk, mikor megérkezik, ámbár előre jelentette.

Ilonka (nevetve.)

Nem lett volna valami nagy szerencsétlenség; megmagyaráztuk volna neki, hogy történt.

Tivadar.

Persze, neked minden jó, te semmit sem gondolsz azzal, hogy szüleink rangját megőrizzük. Hozzád bizony nem is küldték volna Gábort.

Ilonka (félre.)

Tudnád csak, hogy kerül ide!

Tivadar.

Azt hiszem, Gábor mamája meg lesz elégedve. Legyen csak Gábor néhány hónapig az én kezem alatt, majd faragok én belőle embert. Szegény fiu! Hogy bámult, mikor tavasszal náluk voltunk s elbeszéltem neki, mi hogyan élünk. (Önelégült nevetéssel.) Persze, nekik az efféléről fogalmuk sincs, egészen eltemetve élnek ott a hegyek közt.

Ilonka.

De tele is beszélted a fejét ugy, hogy azóta mamájának nem volt tőle maradása, mig végre most ide küldi.

Tivadar.

Remélem, Ilonka, te majd segiteni fogsz; meglásd, nagyon jól fogunk mulatni e kis vademberen ... De kocsizörgést hallok ... talán már itt is van! (Az ablakhoz lépnek.) Csakugyan, Gábor!

II. JELENET.

Voltak. Lidi. Gábor.

Lidi (a mindjárt utána jövő Gábort bejelentve.)

Berki Gábor urfi! (El.)

Gábor (igen egyszerü, majdnem kopott ruhában, a távozó Lidi után fordul.)

Mi tetszik? (Ilonka felé.) Bocsánat, mintha hozzám szólt volna ...

Tivadar (halkan nevetve Ilonkához.)

Szegényke, azt sem tudja, hogy a vendéget bejelenteni szokás! (Fenn.) Isten hozott, kedves Gáborom! (Megöleli.) Remélem, szerencsésen utaztál. Igaz, hugomat nem is ismered.

Ilonka (megöleli Gábort.)

Azt hiszem, jó barátok leszünk, ugy-e?

Gábor (zavartan és ügyetlenül.)

Azt hiszem .. nem tudom .. no igen, persze, ha Ilonka kisasszony akarja ..

Ilonka (nevetve.)

Oh te bohó, csak nem fogsz engem kisasszonynak szólitani? Hiszen rokonok vagyunk!

Gábor.

Igen ... az igaz ... ha megengedi ...

Tivadar.

Természetesen, te itt most testvérünk leszesz. De most, kérlek, foglalj helyet (nagyon ünnepélyesen a pamlaghoz vezeti) és beszéld el nekünk, hogy vannak kedves szüleid?

Gábor.

Oh köszönöm, nagyon jól ... tegnap épen birka-nyirás volt ...

Tivadar (orrfintorgatva.)

Jól van jól, arra nem vagyok kiváncsi; itt majd különb mulatságaink lesznek. Képzelem, már alig vártad, hogy utnakindulhass.

Gábor.

Az igaz . . . mióta te ott voltál nálunk, azóta mindig kiván-koztam hozzátok.

Ilonka.

Nagyon unalmas ott nálatok ugy-e?

Gábor.

Nem épen . . . azaz . . . régebben bizony soha sem jutott eszembe. Nagyon jól éreztem magamat, de Tivadartól aztán megtudtam, hogy itt nálatok minden sokkal szebb, itt kellemesebb az élet, s nem tagadom, nagyon megörültem, mikor mamácskám végre megengedte, hogy néhány hónapra ide jöhessek.

Tivadar.

Nagyon okosan. De most lássunk a dologhoz. Hadd nézzelek. (Körülnézegeti.) Uram Teremtőm, hogy vagy öltözve! Ebben a ruhában nem maradhatsz egy perczig sem.

Gábor (ijedten.)

Mi . . . Miért? Hiszen ez jó ruha igy hétköznapra . . . az ünneplő ruhámat nem viselhetem mindig . . . nagyon romlik, ha az ember kint a fűben heverész, fára mászkál.

Tivadar (nagyon komoly arczczal.)

Kedves Gáborom, mindenekelőtt le kell mondanod az efféle durva mulatságokról; itt nem fogsz sem a fűben heverészni, sem fákra mászkálni, az nem illik, az csak afféle parasztgyermeknek való. De ne aggódjál, van itt számodra való ruha . . . Elek öcsénknek mamánk uj ruhát hozatott, de Elek nem jön most haza az intézetből. Ő épen olyan nagy, mint te, a ruha egészen jó lesz számodra.

Gábor (zavartan.)

De . . . kérlek . . .

Tivadar (türelmetlenül.)

Ne is beszélj. Tudod, hogy neked most itt tanulnod kell, mindent meg kell tenned, a mit én mondok. Jőjj, mindjárt átöltöztetlek.

Gábor (mindig zavartan Ilonkához.)

De gondolod . . . szabad . . . kell?

Ilonka.

Csak te hallgass Tivadarra. (Kissé gunyosan.) Ha olyan akarsz lenni, mint ő, nem szabad többé a magad esze szerint cselekedned. De igaz! A kocsin még valakit láttam! ki az, a ki veled jött?

Gábor (élénken.)

Az Misi, az én legkedvesebb pajtásom . . . gondoltam, hogy ő is itt lehet velem . . .

Tivadar (gőgösen.)

Misi . . . Misi . . . micsoda, ki-

csoda az a Misi? Talán valami parasztfiu?

Gábor (akadozva.)

Az ... vagyis... nem épen... tudod... ugyszólván testvérem.. a dajkám fia, az öreg Borisé, ki most is nálunk van. Együtt dajkált bennünket.

Tivadar (vállát vonogatva.)

Hát aztán? Csak nem gondolod, hogy ilyen ficzkó köztünk lehet? No de erről majd beszélünk. Most jőjj átöltözni; mindjárt meglesz. Ilonka azalatt itt megvár minket. (El Gáborral.)

III. JELENET.

Ilonka, majd *Misi.*

Ilonka (egyedül.)

Szegény Gábor... azt hiszem, meg fogod keserülni nagyravágyásodat, hogy szüleid egyszerü kedves hajlékából elkivánkoztál ... Csak jól sikerüljön a tervem, azt hiszem, mamácskám is helyeselni fogja s hasznára lesz Gábornak is, Tivadarnak is. Olyan derék, jó fiu volt ez a Tivadar, de most már alig lehet kiállani. Mert szüleink vagyonosak, azt hiszi, neki is mindig és mindenben csak arra kell ügyelni, hogy nagy urfinak tartsák, majmolja a nagyokat, mintha ez csak feszességből, büszkeségből állana. Csupa finyáskodás, czerimónia, pedig jó szüleinktől ezt bizony nem tanulta. Gábor meg épen az ellenkező hibában szenved s igy talán majd okulnak egymáson. Csak bele ne süljek a számitásomba, mert Gábor mamáját én biztattam fel. (Olvassa a levelet.) Azt irja, hogy helyesli tervemet s reméli, szüleim nem haragusznak meg, ha majd megtudják ... Oh, ettől nem félek. (Misi kopottas, parasztos ruhában nagy sebbel-lobbal belép, de Ilonkát megpillantva, ijedten megáll.) Ki az? Kit keressz?

Misi (akadozva.)

Én ... én ... kérem alássan, senkit .. izé .. csak a Gábrist.

Ilonka.

Ahá, tudom már, te vagy a Misi...

Misi.

Az ám ... persze hogy a Misi vagyok, a Gábrissal jöttem, de már meguntam odakint járni.

Ilonka.

Légy nyugodt, Misi, nem sokára meglátod megint kedves pajtásodat, csak átöltözik.

Misi.

Ahá, tudom, most csinálnak belőle amolyan igazi finom urfit, ugy-e? No, azért megvárom, hadd lássam igy; (szomoruan) ugy sem igen fogom aztán többé láthatni, már vége.

Ilonka.

És ugyan miért? Azt hiszed, hogy többé nem szeret?

Misi.

Hogy nem szeret? Dejszen, azt el nem hiszem, akárki mondja. Tudom én, hogy ő épen ugy szeret engem, mint én őt, az pedig nagy szó, mert édes szüleim után Gábrist szeretem legjobban. De hát azért tudom én, amit tudok... ha ostoba, szegény fiu vagyok is, látom én jól, hogy most már egészen más sorja lesz, most már én nem leszek hozzája való. No, csak ő boldog legyen belé, akkor nem bánom.

Ilonka (félre.)

Milyen jószivü fiu!

Misi (Körülnézegetve.)

Jajajaj, milyen szép itt minden! Hát aztán Gábrisnak is ilyen fényes szobája lesz?

Ilonka.

Természetes, hiszen velünk fog lakni.

Misi.

Persze... persze... nagyon jó dolga lesz, jobb mint otthon volt. De meg is érdemli ám, mert jó fiu, én tudom, én ismerem legjobban. Én bizony! Csecsemő korunktól együtt éltünk, egy napig sem voltunk egymás nélkül és a tanitó ur az iskolában a többi fiuknak minket emlegetett, mikor arról beszélt, milyenek a jó barátok. Ugy ám! De milyen sokáig öltözik! Megyek, segitek neki... ott szoktam én lenni mindig, mikor öltözik! (Indul.)

Ilonka.

Nem, Misi, ne menj oda. Vele van testvérem, Tivadar, s ő talán nem szeretné, ha oda mennél.

Misi (ijedten visszafordul.)

Vele van? Oh, akkor nem megyek, dehogy megyek! Tudom már én, hogy őrizkedni kell Tivadar urfitól.

Ilonka (meglepetve.)

Mit tudsz?

Misi.

Oh... semmit... nem mondtam semmit, kérem alássan, csak az imént, mikor kint vártam, hallottam, amit a cselédek beszéltek... majd csak odakint megvárom Gábrist... akartam mondani Gábor urfit... (sietve el.)

Ilonka (egyedül.)

Milyen derék fiu! Egyszerü, szegény, de igazi nemes sziv van benne s szinte megható, menynyire szereti Gábort... Ez nagyon jól beleillik tervembe... igen szerencsés véletlen, hogy Gábor magával hozta...

IV. JELENET.

Ilonka, Tivadar, Gábor.

Tivadar (karonfogva vezeti Gábort, ki csinos ruhában, nagyon feszesen, kényelmetlenül lépeget.)

Hamar elkészültünk, ugy-e? Nézd, nem egészen más embert csináltam Gáborból?

Ilonka.

Valóban, igen jól illik neki az a ruha.

Tivadar.

Meghiszem azt! édes Gáborom, ne feledd, hogy nem vagy többé a régi falusi gyerkőcz . . . vigyáznod kell magadra, be ne keverd a ruhádat . . . Igaz, Ilonkám, át kell mennünk Emma néniékhez; izent, hogy levelet kapott mamánktól, nekünk is van benne izenet.

Gábor.

Ki az az Emma néni?

Ilonka.

A szomszédunk, aki abban a nagy kastélyban lakik; gyönyörü kertje van, pávákkal s más szép állatokkal.

Gábor.

Oh, ez pompás! Most ezt is mindjárt megnézzük?

Tivadar.

Majd később; te most nem jöhetsz velünk, még nem vagy bemutatva a néniéknél.

Gábor.

De hát minek az? . . nem vagyunk mi nagy emberek!

Tivadar.

Bizd csak reám. Majd én megkérdem a nénit, szabad-e oda menned s ha megengedi, majd bemutatlak. Most csak mulass itt, mig visszajövünk; nem leszünk ott sokáig . . . addig nézegesd a képes-könyveket, albumokat. A viszontlátásig. (El Ilonkával.)

V. JELENET.

Gábor maga.

(Egy ideig utánok néz, aztán visszafordul s a szobában járkál, nézeget.)

Az bizonyos, hogy itt minden nagyon szép . . . magam is egészen más legény lettem. (Tükörben nézegeti magát.) Igazán szép ruha . . s milyen jól illik! Ha mamácska látna! (Ugrál örömében, de hirtelen megáll.) Jaj! nem szabad . . . el talál fesleni . . . itt nem ugy van, mint otthon. Kissé feszes, az igaz . . . (unatkozva álldogál) aztán unalmas is, ha nem járhatok, tehetek benne kedvem szerint . . . bezzeg a régi ruhámban bujkálhattam akár az ágy alatt is. (Ásit.) Most mit tegyek? Kimegyek a kertbe. (Indul, de visszatér.) Nem, nem megyek . . . Tivadar azt mondta, hogy maradjak itt; talán még valami illetlen dolgot követek el, ha ilyenkor a kertbe megyek. (Az asztalhoz ül és egy könyvben lapozgat.) Szép könyv . . . keresek valami mesét . . . ahá! . . itt bölcs mondások vannak . . . lássuk, milyen bölcsek. (Olvas.) »A madár, mely szabadban növekedett, aranyos kalitkában sem fogja jól érezni magát s csak akkor boldog, ha ismét szabad.« Hm! Furcsa...

VI. JELENET.

Gábor, Misi.

Misi (lábujjhegyen, óvatosan lép be.) Láttam kisétálni őket... most talán beszélhetek Gábrissal. (Észreveszi, de meg nem ismeri Gábort, ki háttal ül az ajtó felé.) Jaj! ott megint valami czifra ur ül... jó lesz elillanni! (Gyorsan ki akar osonni, de az ajtó közelében feldönt egy virágos cserepet.) Jaj!

Gábor (a zajra felugorva.) Mi az?

Misi.

Bocsánatot kérek ifiur.. de...

Gábor.

Te vagy az, Misi!

Misi.

Én ám.. és.. az urfi... nini csakugyan, ez a Gábris! Bizony meg sem ismertelek, milyen szép lettél. (Ijedten.) Azaz bocsánat, majd el is felejtettem; most már nem szabad tegezni.

Gábor.

Nem szabad? Mi jut eszedbe? Hát már nem vagyunk a régi jó barátok?

Misi.

Oh, én az vagyok, de te... az az...

Gábor.

Legyen eszed, hát én is csak a régi vagyok.

Misi (nagy örömmel.) Igazán? No ugy hát semmi baj. Servus! (Nyakába ugrik s megöleli.)

Gábor.

Jaj vigyázz! A ruhámat nem szabad összeguzsolni.

Misi (félénken visszahuzódva.) Vagy ugy... no lám, tudtam én, hogy nem ugy van már, mint volt régen...

Gábor (zavartan.) Dehogy nem... csakhogy.. tudod.. Tivadar azt akarja, hogy... izé...

Misi.

Igen, tudom, hogy te is olyan finyás urfi légy, mint ő.. tudom... igy nekem már nincs helyem melletted, jobb is lesz elmennem...

Gábor.

De azt én nem engedem, itt kell maradnod velem, mi régi jó barátok vagyunk.

Misi.

Igaz, de... (hallgatózik.) Jönnek... majd később beszélünk, most jobb lesz, ha itt nem találnak. (Indul kifelé.)

VII. JELENET.

Voltak. Tivadar. Ilonka, később *Lidi.*

Tivadar (belépve, észreveszi a feldöntött virágcserepet. Hát ez miféle rendetlenség? Csupa föld, homok a szoba! Ki járt itt? Ah, itt vagy Gábor? (Észreveszi Misit, aki Gábor mögé igyekszik rejtőzni.) Hát ez kicsoda?

Gábor.

Ez . . izé . . .

Tivadar.

Ismered?

Gábor.

Hogyne, hiszen ez a Misi . . .

Misi.

Igen is kérem alássan, Korpás Misi, szolgálatjára.

Tivadar (orrfintorgatva.)

Korpás Misi? Ahá! Emlékszem már . . . emlitetted az imént. De hát mit keres itt a szalónban? Azt hittem, hogy már hazautazott.

Misi (halkan Gáborhoz.)

Látod? haza kell mennem!

Ilonka.

De édes Tivadar, Misi itt maradhatna szintén. Én előbb beszéltem vele, derék fiunak találtam; azt hiszem, jó kis komornyik lenne belőle, ha kissé tanittatnók.

Misi (csodálkozva, félre.)

Komor . . . komondor? Mit akarnak belőlem csinálni?

Tivadar.

No, nem bánom. (Lidi ezalatt belépett s egy tálczán gyümölcsöt helyezett az asztalra.) Lidi, vezesse ezt a fiut a cselédszobába, keressen ki számára ócska ruháimból egy öltözetet és magyarázza meg neki, mit kell tenni egy efféle kis komornyiknak.

Lidi.

Igenis. (Misihez.) No jőjj velem!

Misi.

Megyek. (Gáborhoz, sugva.) Hála Istennek, csakhogy itt maradhatok! (Menetközben félre.) Mégis kiváncsi vagyok, miféle állatot akarnak belőlem csinálni. (El Lidivel.)

VIII. JELENET.

Tivadar, Gábor, Ilonka.

Gábor (Ilonkához.)

Nagyon jó gondolat volt, igy legalább nem kell elválnom Misitől.

Tivadar.

Meglehet. De hogy jutott eszedbe azt a ficzkót bebocsátani ide!

Gábor.

Mikor annyira szeret! . .

Tivadar.

Hát szeressen, amennyire neki tetszik, de azt beláthatod, hogy pajtásunk nem lehet, nem szabad ide jönnie.

Gábor (szomoruan.)

Oh, hát nem fogok többé játszhatni vele? . . .

Tivadar.

Majd meglátjuk! Különben ne félj, lesznek sokkal különb mulatságaink. De most együnk egy kis gyümölcsöt. (Leülnek.)

Gábor.

Köszönöm . . . én nem eszem; mamácskám azt mondta, hogy nem jó közvetlenül az ebéd előtt

nyalánkoskodni, az ember elrontja az étvágyát.

Ilonka (nevetve.)

Oh, attól ne félj, ebédig még megjön az étvágyad. (Csemegéznek.)

Gábor.

De hiszen már elmult dél . . .

Ilonka.

Igaz. Rendesen mi is ilyen tájban ebédelünk, mig szüleink csak később ülnek asztalhoz, mert apácska későn jön meg a hivatalból. De Tivadar azt akarja, hogy most mi ugy éljünk, mint szüleink. (Nevetve.) Én nem bánom.

Gábor (savanyu arczczal félre.)

De én bánom, mert éhes vagyok. (Fenn.) Akkor hát menjünk kissé a kertbe sétálni.

Tivadar.

Most sétálni, mikor legforróbban süt a nap! Mi jut eszedbe? Majd sétálunk este felé, akkor le nem süti a nap arczunkat.

Gábor.

Mit? Hát ettől is félünk? Hiszen nem vagyunk mi kényes kisasszonyok... Ilonka majd hoz magának napernyőt.

Tivadar.

Mondom, hogy nem lehet, én ezt jobban tudom s neked azt kell tenned, amit én mondok.

Gábor.

Istenem, de hát akkor mit csinálunk egész nap?

Ilonka (komolyan.)

Hja, édes Gáborom, itt egészen más életed lesz. Otthon megszoktad, hogy ha megtanultad a leczkédet, akkor kedvedre játszottál, szaladgáltál, kergettél lepkét s persze porosan, sokszor tépett ruhával kerültél haza. De ez nem illik ám! Tivadar majd megtanit, mi illik az ilyen nagy urfiaknak, akik maholnap már bajuszt kapnak... no persze vagy tiz év mulva.

Gábor (félre.)

Köszönöm szépen, képzelem, milyen mulatságos lesz!

Ilonka (félre, nevetve.)

Azt hiszem, nem csalódom... milyen savanyu arczot csinál! Haha!

Tivadar (fölkel.)

Most megyek kissé szobánkba és megirom mamánknak, hogy Gábor megérkezett... tudom, örülni fog ő is, hogy itt leszesz nálunk.

Ilonka (gyorsan fölugorva.)

Megirod? Akkor várj kissé... elébb majd mondok neked valamit. Jőjj, majd megsugom. (El mindketten.)

IX. JELENET.

Gábor, majd *Misi.*

Gábor (egyedül.)

Hát ez az, ami után én annyira vágyakoztam? (Fejét vakarva.) Félek, bolondot tettem...

Azt hittem, Tivadar él ám igazán kellemesen ... de hisz az borzasztó, amit itt látok ... Ez sem illik ... az sem illik ... jó pajtásommal nem játszhatom, mert szegény fiu ... éhes vagyok, de nem ebédelhetek; unatkozom, de ki nem mehetek.

Misi (óvatosan benéz az ajtón.)

Pszt! pszt! magad vagy?

Gábor.

Magam. Bátran bejöhetsz.

Misi.

Nagy bátorságom nincs ugyan, (bejön) de azért mégsem szeretnék bucsu nélkül elmenni.

Gábor.

Elmenni? Hová?

Misi.

Hát haza. Tudod, a kocsis, a ki idehozott, megy haza ... megabrakolta a lovakat, mindjárt befog ... és én vele megyek.

Gábor.

De Misikém ...

Misi.

Már az ugy van, én bizony nem maradok itt. A szobaleány megmagyarázta nekem, miféle karmost ... kormost ... vagy nem tudom én mit akarnak belőlem csinálni ... valami afféle mesterség, hogy mindig az ajtó mellett álljak, kinyissam, bezárjam az emberek után, aztán nem szabad szólanom hozzátok ... no, már ezt ki nem állom, megyek haza. De azért mégis örülök, mert legalább te boldogan fogsz élni!

Gábor (szomoruan.)

Jaj Misi, ne is emlitsd ... ha tudnád!

Misi.

Mit? Hát nem tetszik itten neked?

Gábor.

Oh hagyd el! Halálra fogok unatkozni .. persze, sokkal szebb, sokkal fényesebb itt minden, mint nálunk otthon, de mi legalább kedvünkre, vigan élünk ... ha mamámtól nem félnék, bizony magam is veled mennék.

Misi.

Oh, a miatt bizony bátran jöhetnél. Hiszen magad kivánkoztál mindig Tivadarhoz s a mama csak azért küldött, hogy kivánságod teljesüljön; ha pedig neked nincs kedvedre, akkor ...

Gábor.

Igaz, mondasz valamit.

Misi.

No hát! De lépteket hallok ... én menekülök.

Gábor.

Várj csak ... én is megyek; kissé meggondolom a dolgaimat. (El mindketten.)

X. JELENET.

Tivadar. Ilonka.

Tivadar (nagyon izgatottan és haragosan.)

Gyönyörü dolog, mondhatom! Hát bolondot üztél belőlem!

Összeesküdtél ellenem, hogy nevetségessé tégy!

Ilonka (mosolyogva.)

Az igazat megvallva, bizony körülbelől igy van a dolog és remélem, nem fogsz megharagudni, sőt még megköszönöd, mert hiszen te olyan jó és okos fiu voltál azelőtt...

Tivadar.

Persze! Jó, okos voltam, de most arra való vagyok, hogy komédiát űzz velem!

Ilonka.

Oh dehogy! Én csak azt akartam, hogy belássad, milyen fonák dolgokat mivelsz. Mióta szüleink nincsenek itthon, te azt hiszed, hogy elfoglalhatod apácskának helyét, hogy nem szabad jókedvű fiunak lenned, hanem ugy kell magadat viselned, mint valami feszes nagyurnak; csupa majmolásból elrontod a magad örömét is, a másokét is, mintha bizony nekünk való volna az, amire az öregek kénytelenek. Én hát irtam a Gábor mamájának, küldje ide kis rokonunkat...

Tivadar.

Ugy! Gábor is benne van az összeesküvésben?

Ilonka (nevetve.)

Dehogy van, ő semmit sem tud. Ő épen az ellenkező hibában szenved, igazi kis vadócz. De őt az irigység bántotta, mert azt hitte, hogy csak annak van jó dolga, aki ugy él, mint te. Mamája beleegyezett, és én reméltem, hogy ha majd egymást látjátok, okultok egymáson! te nem fogsz olyan öreguras képeket csinálni, Gábor pedig nem fogja többé megvetni kedves szülőházát és nem fog kivánkozni parádés élet után.

Tivadar.

No's, kedves bölcs hugocskám, én pedig azt hiszem, hogy csalódtál s Gábor nagyon meg lesz elégedve.

Ilonka.

Azt hiszed? Kérdezzük meg. De hol is van?

Tivadar.

Talán unatkozott s kiment. (Csenget.)

XI. JELENET.

Voltak. Lidi.

Tivadar.

Hová ment Gábor urfi?

Lidi.

Az imént láttam bemenni a számára készitett szobába.

Tivadar.

Hivja ide...

Lidi.

Igenis... de azt hiszem, nincs egyedül. Valami nagyon titkos sugdosásban láttam azzal a Misi gyerekkel.

Tivadar (boszusan.)

Már megint! No, csak hivja ide. (Lidi el.) Mindjárt meglátod,

mennyire megjártad bölcseségeddel.

Ilonka.

No no, csak ne igyál előre a medve bőrére.

XII. JELENET.

Voltak. Gábor. Misi.

Ilonka.

Ime, itt vannak; és Gábor a régi ruhájában van ismét.

Tivadar (hüledezve.)

Csakugyan . . . Mit jelentsen ez, Gábor?

Gábor (ugy öltözve, mint első föllépteкor.)

Ne haragudjál, édes Tivadar, de én bizony haza megyek az én Misi barátommal.

Misi (vigan.)

Ugy ám, haza megyünk és megint vigan fogunk élni.

Tivadar.

De hát miért . . . mi a bajod?

Gábor (az asztalhoz lépve.)

Nézd: ebben a könyvben olvastam az imént nehány sort, az megmagyarázza. Azt mondja, hogy kalitkában, még ha aranyos is, nem lehet boldog a madár. Te ilyen kalitkába akarnál zárni. Én pedig a jó kedvemet, jó pajtásomat nem adom oda az aranyos kalitkáért. Látogass el hozzánk te; de nem egy-két órára, mint a minap, hanem hosszabb időre, akkor majd én is megtanitlak valamire: arra, hogy kell vigan tölteni a napot.

Tivadar (ki ezalatt elkomolyodott.)

Nos . . . meglehet, igazad van. A jövő héten elmegyek hozzátok.

Gábor.

Most hát Isten veletek!

Ilonka.

Ne siess oly nagyon, — az ebéd kész, mindjárt tálalnak, délután majd indulhatsz. Most vigan együtt ebédelünk s Misi pajtás is velünk lesz, ugy-e Tivadar?

Tivadar.

Nem bánom, ha már igy van, hát legyünk vigan.

Ilonka.

És ne tegyük azt majmolásból, amire csak öreg kor és rang meg állás jogosit!

(A függöny legördül.)

A BOSZORKÁNYMESTER.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Szigetiné.
Elek, }
Rózsika, } gyermekei.
Andor, rokonuk.
Boriska, szolgáló.

A szinpad kerti lakot mutat, mely a kert felé nyitva van. Kerti székek, padok, asztalok, virág-állványok.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A BOSZORKÁNYMESTER.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

I. JELENET.

Andor (óvatosan körültekintgetve.)

Nincs itt senki... elég korán érkeztem. Elek és Rózsika mindig ilyenkor szoktak nagy titokban ide lopózni... valjon mit csinálhatnak itt? Igazán csunyaság, hogy előttem titkolóznak. De kifogok rajtok... elrejtőzöm és meglesem őket. (Megindul, de ismét megáll.) Az az... talán mégsem... nem illik a mások dolgát kilesni... De hát mért nem mondják meg nekem is, mit csinálnak? Hiszen ugy vagyok itt, mintha testvérök volnék, az egész nyarat itt töltöm s meggyőződhettek, hogy soha sem rontom el a mulatságukat... ők a hibásak s én joggal kivánhatom tudni, mit terveznek... a néni is mindig azt mondja, hogy együtt mulassunk. (Kifelé tekintve.) Ahá... épen jönnek... ide a virágállvány mögé rejtőzöm és megtudok mindent, ők pedig nem fognak észrevenni. (Elrejtőzik a virágállvány mögé, ugy, hogy a néző láthassa.)

II. JELENET.

Elek és *Rózsika*; *Andor* (elrejtőzve.)

Elek (óvatosan körültekintgetve.)

Nincs itt senki; bejöhetsz.

Rózsika (kosárkával a kezében.)

Hála Istennek, csakhogy ide jutottunk. Mindig félek, hogy meglep valaki.

Elek.

Még eddig mindig jól sikerült, nincs mitől tartanunk. Most sem látott meg senki.

Andor (elrejtőzve, félre.)

Azt hiszitek... látlak ám én! De valjon mit hoztak?

Rózsika (asztalra téve a kosarat, nézegeti.)

Azt hiszem, meg lesz velünk elégedve... jól összeszedtem mindent.

Elek.

Tegyük a rendes helyére. (Fölveszi a kosarat és a sarokban egy pad alá dugja.) Igy ni, most mehetünk.

Andor (félre.)

Valjon mit dugott oda?

Rózsika.

De ez még sincs egészen jól, Elek.. Ez a hely nem eléggé biztos, ide sokan járnak s ha egyszer mamánk megtudja... valami más módról kell gondoskodnunk.

Elek.

Soha se aggódjál! Ha látjuk, hogy gyanitanak valamit, akkor majd gondolkozunk más módról;

de azt hiszem, nem lesz rá szükség. Tudod, igy a déli órákban senki sem jár idekint. Különben, ha tudsz valami okosat, hát szólj, mert én abba nem hagyom, amit egyszer elkezdtem.

Rózsika.

Én sem s épen azért szeretnék biztosabb módot találni. De most siessünk innen ... Andornak feltünhetnék, hogy sehol sem lát s utánunk jöhet. Menjünk a kertbe s tegyünk ugy, mintha sétálgatnánk.

Elek (kezet fogva Rózsikával.)

Igen, siessünk. (Mindketten el.)

III. JELENET.

Andor (előjöve, egyedül.)

Elmentek ... (Kinéz utánok.) Mennek, vissza sem néznek, nem is gyanitják, hogy meglestem őket. Tehát csakugyan valami titkos dologban törik a fejöket; de nem tudtam megérteni, miben. Mindjárt megtudom a kosárból, melyet ide rejtettek. (Előveszi a kosarat és kiszedi tartalmát.) Mi ez? Egy nagy darab kenyér ... hideg hus ... sajt ... pogácsa ... hiszen ez egész kis lakoma! Kinek, minek dugták ezt ide? És itt ... nini, ebben a kis katulyában pénz is van ... három ezüst tizes! (Visszarak mindent a kosárba és odateszi az előbbi helyére, aztán egy székre ül.) Azt hiszem, egy csöppet sem tudok többet, mint az előtt ... de most már csak azért is megtudom. Oh kedves Elek barátom, rajtam nem lehet olyan könnyen kifogni ... majd megszégyenitlek s kényszeriteni foglak, hogy engemet se hagyjatok ki a játékból.

IV. JELENET.

Andor, Boriska.

Boriska (kötényében apró pálczikákat tartva, bámész képpel lép be.)

Na, talán ez az ... ha nem ez, akkor visszaviszem ... de nini, ott ül egy ifiur ... az talán megmondja.

Andor (megpillantva a közeledő Boriskát.)

Ki vagy te?

Boriska ...

Én ... én instállom alássan ... én a Boriska vagyok ...

Andor.

A Boriska? De hát kicsoda vagy, mit keressz itt?

Boriska (bámész nevetéssel.)

Hihihi! Kicsoda vagyok? ... Hát a Boriska, az uj szolgáló, a Dorka helyett, akit a minap elkergetett a nagyságos asszony ..

Andor.

Ah, tudom. Nos, mit kereskedel itt?

Boriska.

A nagyságos asszony küldött, hogy ezeket a pálczikákat hozzam ide, majd este ő is eljön s a

virágokat rendbehozza, megkötözi. De nem tudom, csakugyan ide küldött-e ... olyan nagy ez a kert, hogy még! Majd eltévedtem, hihihi!

Andor.

Bizonyosan ide küldte, mert ez a kerti lak. (Félre.) Hátha ez csak fogás és ennek a leánynak is van valami része a Rózsikáék titkában. Mindjárt kicsalom belőle.

Boriska (ezalatt kirakta a pálczikákat az asztalra.)

Igy ni, csakhogy jó helyre hoztam. Most pedig sietek vissza...

Andor.

Megállj csak, valamit akarok kérdezni...

Boriska.

Oh, nem lehet ám! A nagyságos asszony azt mondta, hogy siessek...

Andor.

Ne félj semmit; ha kérdeznek, mondd, hogy én tartóztattalak; én Andor vagyok ...

Boriska.

Az Andor urfi? Oh, tudom ám én, kicsoda; már beszélte a szobaleány, aztán mutatta azt a szép kicsi kertecskét, melyet Andor urfi maga ültetett be gyönyörü virágokkal ... meg aztán láttam azt a szép czinegét is, melyet ott a kertajtónál zsinórra kötve tart. Hihihi, reggel bizony majd megijedtem, hogy az a madárka nem röpül el ... azt hittem, valami afféle megbabonázott jószág, amilyenekről a Jutka néni szokott mesélni.

Andor.

Ki az a Jutka néni?

Boriska (csodálkozva.)

Kicsoda a Jutka néni? Hát Andor urfi nem ismeri a Jutka nénit? Uram bocsá! Hiszen az lehetetlen!

Andor (nevetve.)

Már ha lehetetlen is, de ugy van. Hát olyan hires és nevezetes az a Jutka néni?

Boriska (fontoskodó képpel.)

Meghiszem azt! Az egész faluban senki sem tud annyit a tündérekről meg a boszorkányokról ...

Andor (nagyot kaczagva.)

Boszorkányokról mesél nektek?

Boriska (nagyon komolyan.)

Oh, ifiuracskám, nincs ám azon mit nevetni, mert amit Jutka néni beszél, az csupa tiszta igazság. És milyen szép, jajjajajj! Mikor a Tündér Ilona visszakapja a boszorkánytól az arany almát, meg aztán mikor a boszorkány parancsára egyszerre teritett asztal terem a szoba közepén, vagy a macska emberré változik, az ember meg macskává ... oh, Jutka néni sokat tud effélét.

Andor (nevetve, félre.)

Jaj de ostoba kis leány! Ez nem lehet beavatva a Rózsika titkába. (Fenn.) És ti aztán mind

elhiszitek, a mit az a Jutka néni beszél?

Boriska.

Hát hogy ne, mikor az mind csupa igaz mese! Tudom, az ifiur is elhinné, ha hallaná.

Andor (komolyságot szinlelve.)

No, persze; hogy ne? Hiszen magam is tudok affélét eleget.

Boriska.

No, ugy-e, ugy-e? Jó, hogy tudom, majd megmondom a szobaleánynak, aki csufol, hogy elhittem a Jutka néni meséit. Az ilyen tanult ifiur már csak tudhatja . . .

V. JELENET.

Voltak. Rózsi. Elek.

Rózsika (sugva Elekhez.)

Lásd, jól láttam, hogy van itt valaki.

Elek (szintén ugy.)

Azért még sincs semmi baj. A kosarat nem fedezték föl. (Fenn, Andorhoz.) Láttuk, hogy a kertbe indultál s kerestünk mindenfelé. Mit csinálsz itt?

Andor.

Én meg titeket kerestelek, de itt találkoztam ezzel a leánynyal . . .

Rózsika.

Ahá, ez a Boriska, az uj kis szolgáló a Dorka helyett.

Boriska (meghajtva magát.)

Szolgálatjára, kisasszonykám, én vagyok Boriska. Oh, ne tessék hinni, hogy nem tudok annyit, mint a Dorka . . . aztán én reám soha sem lesz ám olyan panasz, mint a Dorkára . . .

Andor.

No, az nem is volna szép, mert a Dorkát lopás miatt kergette el a néni . . .

Rózsika (élénken.)

Oh, az még épen nem bizonyos . . . csak gyanu volt rá . . .

Elek.

Ugy van s még nincs bebizonyitva, ő követte-é el . . .

Boriska.

Mért nem kérdezték meg Jutka nénit? ő meg tudná mondani.

Elek } (csodálkozva.)
Rózsika }

Jutka nénit? Ki az?

Andor (komoly képpel.)

Oh, az egy igen nevezetes asszonyság, jó barátságban van mindenféle boszorkányokkal. Épen most magyarázta meg nekem Boriska.

Elek.

Ugyan micsoda bolondság már ez?

Rózsika (Boriskához.)

Talán csak nem vagy olyan együgyű, hogy komolyan elhigyed az efféle bolondságokat?

Boriska (élénken.)

Az nem bolondság, az csupa tiszta igazság. Oh, tudom én azt, ha ostoba kis leány vagyok is. Itt van az Andor urfi, a ki tanult

ifiur, ő is mondta nekem, hogy az mind igaz.

Elek.

Ugyan Andor, hogy bolondithatod az effélékkel? (Boriskához.) Máskor jobban vigyázz, mit mondanak neked. Andor csak tréfált és luddá tett.

Boriska (megütközve.)

Luddá tett? De hát miért? (Andorhoz.) Hát csak csufot üzött belőlem, igazán luddá akart tenni?

Andor (kissé zavartan.)

Oh . . . dehogy.

Boriska (diadalmasan, Elek és Rózsika felé.)

No lássák, hogy igazán mondta! Oh, tudtam én azt.

Elek.

De Andor, legyen már eszed...

Rózsika (nevetve.)

Vagy bizony talán te magad is hiszed, hahaha!

Elek (szintén kaczagva.)

Haha! No ez gyönyörü dolog volna! Talán már volt is dolgod valami söprűn nyargaló boszorkánynyal? Hahaha!

Boriska (zavartan, hol Elek, hol Rózsika felé akar beszélni.)

De ifiur . . . kisasszonykám... hallgassanak hát meg . . . (Elek és Rózsika roppantul kaczagnak, ugy hogy Boriska nem szólhat.)

Andor (félre.)

Most már rajtam is nevetnek. Jól van, jól; majd meglátjuk mindjárt, ki nevet utoljára. Ez a Boriska az ő együgyü babonájával épen jó lesz arra, hogy vallomásra kényszeritsem őket és kideritsem, micsoda titkot rejtegetnek előlem. (Kissé elgondolkozik.)

Boriska (ki ezalatt mindinkább elbúsul és már-már pityereg, Elekhez és Rózsikához.)

Bizony nem szép . . . igy nevetni . . . (szemeit törülgeti) azért, hogy én csak szegény, ostoba kis leány vagyok . . . azért nem kellene ugy kicsúfolni . . . (sirdogálva kifelé indul.)

Andor (Boriskához.)

Megállj csak! Soha se búsulj azon, hogy nevettek rajtunk. Nem akarják elhinni, hogy van titkos boszorkány-mesterség? No jó, hát én mindjárt bebizonyitom . . én is értek ám ahhoz a mesterséghez.

Boriska (ijedten és meglepetve.)

Igazán?

Elek (kissé csodálkozva.)

Erre kiváncsi vagyok.

Rózsika.

De már azt magam is szeretném látni, hogy bizonyitod be.

Andor (igen komolyan.)

Oh, mindjárt meglátjátok.

Boriska (félve huzódik el Andortól.)

De hát . . . hát Andor urfi . . . boszorkánymester?

Andor.

Meglehet.

Boriska.

Jaj Istenem! De engemet nem fog bántani, ugy-e nem? Nem változtat macskává . . . se lúddá.

Andor (nevetve.)

Fölösleges munka volna. Ne félj, neked nem lesz semmi bajod.

Boriska.

És kisérteteket, gonosz szellemeket sem fog fölidézni, ugy-e nem? Oh . . én azoktól is nagyon félek!

Andor.

Mondom, ne félj! Most csak igen egyszerü dolgot mutatok. Például . . . szeretnél most hamarjában egy kis harapni valót, holmi jó eleséget, meg egy kis pénzt?

Boriska.

Hogy szeretnék-e? Meghiszem azt!

Andor.

Nos, hát én elmondok néhány bűvös szót és mindjárt meglesz, amit kivánsz.

Rózsika (sugva Elekhez.)

Nem értem, mit akar ezzel?

Elek (szintén sugva.)

Félek, hogy már nagyon is jól sejtem, hova céloz. De vigyázz, Rózsikám, el ne áruld magad!

Andor (Boriskához.)

Szükségem van egy kis botocskára, hogy a varázskört megcsinálhassam . . keress egy kis pálczikát.

Boriska.

Oh, az van itt elég . . . hoztam egész csomót. (Az asztalról a kis pálczikákból odanyujt egyet,) Tessék!

Andor.

Ez jó lesz. Most te is végy a kezedbe egyet. (Boriska megteszi.) Igy! Most aztán mindent tégy utánam.

Boriska.

De hát . . . igazán nem esik semmi bajom?

Andor.

Légy nyugodt, nem fogsz látni semmit. Most tehát kezdjünk hozzá! Először magasra kell tartani a pálczát . . . igy! (Magasra tartja a pálczikát.)

Boriska.

Igen is! (Utánozza.)

Andor.

Most gyorsan három nagy karikát kell irni a levegőbe. (Körben forogva karikákat csinál pálczájával a levegőben.)

Boriska.

Igen is . . . igy! (Utánozza.)

Elek (nevetve.)

Gratulálok, kedves Andor, tanitványod pompásan halad.

Rózsika (szintén kaczag.)

Valóban, a tanitvány méltó a mesterhez!

Andor (félre.)

Csúfoltok? Várjatok csak, majd utoljára nevessetek! (Fenszóval Boriskához.) Most a bűvös szavakat fogjuk elmondani . . .

Boriska (szepegve.)

Jaj Istenem ... szinte reszketek ... talán inkább abbahagynók ...

Andor (nagyon komolyan.)

Oh, most már nem lehet. Csak mondd szépen utánam. (Félre.) De mit is mondjak? Csak eszembe jutna valami ... Ahá! .. már emlékszem, olvastam minap egy mesében. (Fenn.) Tehát jól vigyázz! Pontosan mondd utánam és minden szónál csinálj kört pálczáddal a levegőben.

Boriska (remegve.)

I ... igenis!

Andor.

Tehát. Abrakadabra ... (kört csinál.)

Boriska (ijedten.)

Juj! Abra ... apró ... kapor ..

Andor (szigoruan.)

Abrakadabra!

Boriska.

Igenis, kérem alássan ... abrakdarabra! Oh ... nagyon nehéz ám!

Andor.

Jól van. Most menjünk tovább.

Boriska.

Jaj, hát sok lesz még?

Andor.

Hallgass! Nem szabad közben beszélni.

Elek (ki Rózsikával oldalvást áll s nevetve nézi gúnyosan.)

Persze! Ne fecsegj, mert különben elrontod a varázs erejét.

Rózsika (szintén gúnyosan.)

El bizony, pedig mi kiváncsiak vagyunk a hatásra!

Andor (Elek felé, szintén gúnyosan.)

Oh ne féljetek, meg fogjátok látni! (Boriskához.) Folytassuk! (Félre.) Mit is mondjak? Mindegy, hiszen ő ugy sem érti. (Fenn.) Tehát vigyázz! Rhododendron! (Kört csinál.)

Boriska (utánozza.)

Rho ... rhond ... drondron!

Andor.

Azalea ...

Boriska.

Az a .. lea ...

Andor.

És pelargonium!

Boriska.

És pelagronium!

Andor.

Igy! Most már készen vagyunk.

Boriska (föllélekzik.)

Hála Istennek! Nagyon nehéz ez a boszorkánymesterség!

Elek (kaczagva.)

Ez roppantul hasonlit a kertész-mesterséghez ... legalább a kertészünk is sokszor mond efféle szavakat.

Andor (Boriskához.)

Ne hallgass reájok! A varázslat megvan. Most menj ama padhoz, (a sarok felé mutat) háromszor üss reá és mondd:

Egyedem, begyedem,
Teli kosár itt legyen!

Boriska.

Igenis . . . ezt már jobban értem. (A padhoz lép és háromszor ráüt a pálczával.)

Egyedem, begyedem,
Teli kosár itt legyen!

Rózsika (ijedten súgva Elekhez.)

A mi rejtekünk!

Elek (szintén ugy.)

Gyanitottam. De most jól vigyázzunk, el ne áruljunk semmit, tegyünk ugy, mintha semmit sem tudnánk a kosárról.

Andor (lassan Boriska közelébe menve.)

Most a kosárnak ott kell lenni a pad mögött. Hajolj le és vedd ki.

Boriska.

Jaj, de én félek . . . hátha valami harapós jószág lesz ott!

Andor (türelmetlenül.)

Mondtam már, hogy ne félj semmitől. Nincs ott semmi más, mint egy teli kosár. Vedd föl, egymásután!

Boriska.

Igenis! (Lehajol s fölemeli a pad mögül a kosarat.) Csakugyan, egy szép kosárka!

Andor (gúnyosan Elek és Rózsika felé tekintve.)

No lásd! És ami a kosárban van, az mind a tied, Boriska. Nézd meg csak!

Boriska (félénken leemeli a kosár födelét) . . .

Jaj . . . ha valami kiugrik belőle! Nem . . . nem ugrik semmi . . (Belenéz.) Uram Teremtőm! Jajajajj! Hiszen ez valami királyi ebédről való! Fehér czipó . . . pogácsa!

Rózsika (szomoruan sugva Elekhez.)

A mi nagynehezen megtakaritott csemegéink. Ezzel ugyan megjártuk!

Elek (szintén sugva.)

Már megesett! Csak ne áruljuk el magunkat, ne legyen Andornak káröröme!

Boriska (folyton a kosárban kapargatva.)

És nini! Itt még pénz is van! És mennyi! Három ezüst tizes! Jaj jaj! Ez már az igazi csoda! (Andorhoz.) De hát aztán . . . ifiur . . . ez csakugyan az enyém? Mind az enyém?

Andor.

Természetesen! Hiszen neked szereztem. Látod, hogy ez nekem nagyon könnyű.

Boriska.

Persze, persze! Jó hogy most már én is tudom ezt a mesterséget. (Elekhez és Rózsikához diadalmasan.) Lássák, kár volt ám nevetni . . . most már elhiszik, ugy-e?

Andor (félre, nevetve.)

Fognak most boszankodni!

Elek (komoly képet csinálva.)

Valóban nem hittem volna . . . de most már magam láttam s bármily csodálatos, most már hiszem, hogy csakugyan mind igaz.

Andor (félre, meglepetve.)

Mit beszél? Még csak az kellene, hogy elhigye!

Rózsika (szintén komolyan.)

Én is kénytelen vagyok elhinni, amit saját szemeimmel láttam. Andor csakugyan van olyan boszorkánymester, mint a Jutka néni.

Boriska (élénken.)

Oh kérem, sokkal különb, sokkal különb! A Jutka néni soha sem tudott ilyen csodát mivelni. De majd lesz is ennek hire! Mindjárt elmondom az öreg szakácsnénak s estére már az egész falu tudni fogja, milyen hatalmas varázsló az Andor urfi. Elmegy annak a hire a hetedik faluba is!

Elek.

És majd jönnek mindenfelől hozzád segitségért.

Rózsika.

Majd hoznak ökröt, szamarat, hogy meggyógyitsad!.. Oh, híres ember lesz belőled!

Andor (megzavarodva, félre.)

Az volna a szép dolog, ha ilyen bolond hirbe kevernének! (Fenn, Boriskához.) Megtiltom, hogy erről valakinek beszélj!

Boriska.

Oh, kérem szépen, az nem lehet; tudom én, hogy nem illik háládatlannak lenni. Majd elbeszélem . . .

Andor (mérgesen.)

Megtiltom!

Boriska.

De ifiur, hát hogy ne mondanám el.. meglássa, milyen böcsülete lesz a faluban, ha tudni fogják, hogy Andor urfi olyan nagy boszorkánymester.

Andor (félre dühösen.)

Megpukkadok! (Fenn.) Ha egy szót mersz erről szólni, némává és siketté teszlek, meg sántává, púpossá...

Boriska.

Jaj Istenem! Irgalom, kegyelem! Siket, néma, sánta és púpos legyek! Drága ifiur, ne tegye! Jaj, csak azt ne tegye velem! Inkább nem szólok senkinek egy árva szót sem!

Andor (szigoruan.)

Nem is tanácslom! Most fogd a kosarat és takarodjál innen.

Boriska (fölkapja a kosarat.)

Igenis . . . megyek . . . csak ne bántson. (Ijedten szalad kifelé.)

Andor (utána megy.)

Annyit mondok, hogy ha csak egy árva szót is szólsz, akkor jaj neked. (Andor és Boriska el.)

VI. JELENET.

Elek. Rózsika.

Rózsika (búsan néz Elekre.)

Mi szépen megjártuk!

Elek (boszusan.)

Ez már mégis csúnyaság! Andor bizonyosan meglesett és hogy megboszantson, ilyen tréfát gondolt ki!

Rózsika (kedvetlenül.)

Rosz tréfa volt, mondhatom. Egészen elrontotta tervünket.

Elek.

Ne busulj . . . csak a mai nap veszett kárba. Majd gondolkozunk s holnapra kitalálunk valami más rejteket. Andor azért mégsem tud tulajdonképen semmit . . .

Rózsika.

De mégis . . ha megmondja a mamának, hogy mi a kosárban azt a holmit ide rejtettük.

Elek.

Nos, hát akkor megvalljuk mamácskának az egészet. Nagyon fogom sajnálni, hogy nem folytathatjuk, a mit elkezdtünk, de ekkor már meg kell majd vallanunk.

Rózsika.

Oh, soha sem bocsátom meg Andornak ezt a gonosz csinyt. Bár csak vissza tudnám neki fizetni!

Elek.

Soha se gondolj boszura. Meg lesz az ő büntetése ugy is. Nem láttad, mennyire megijedt, mikor az az ostoba Boriska mondogatni kezdte, hogy majd elbeszéli a dolgot? Képzeld, milyen bolond dolog lesz az, ha a babonás emberek majd boszorkánymesternek fogják őt tartani, hozzá jönnek s mamánk majd megtudja . . . Az lesz a szép komédia! Hahaha!

Rózsika (szintén nevetve.)

Az igaz. És tudod mit? Mi is tegyünk ugy, mintha elhinnők az egészet . . . Ah, épen itt jön.

VII. JELENET.

Voltak, Andor.

Andor (boszusan bejön.)

Alig tudtam eszére hozni azt az együgyü leányt. No, de azt hiszem, nem fog fecsegni, mert ugy ráijesztettem, hogy alig tudta, nem nőtt-e máris púp a hátán.

Elek.

De, kedves Andor, igazán kár, hogy nem engeded elbeszélni. Lásd, olyan hires és nevezetes emberré lennél . . .

Rózsika.

Igen, és annyi szegény nyomorult emberen segithetnél . . .

Andor (megütközve.)

Mit? Mit beszéltek ti itt összevissza?

Elek.

Lásd, a te titkos varázserőd oly rendkivüli . . .

Rózsika.

Annyi jót tehetnél . . .

Andor (türelmetlenül.)

De hát legyen már eszetek! Csak nem akarjátok elhitetni velem, hogy ti is komolyan vettétek . . .

Elek.

Oh, amit saját szemeinkkel láttunk, azt el kell hinnünk.

Tudom, hogy te igen szerény vagy, nem akarsz varázserőddel dicsekedni...

Rózsika.

De hát előttünk, jó rokonaid előtt nem kellene ám annyira titkolóznod. Nekünk is hasznunkra lehetne a te csodás hatalmad.

Andor (kézzel-lábbal hadonázva.)

De az Istenért! Elek, Rózsika, ne bolondozzatok már, ha mondom, hogy az egész...

Elek.

Eddig titok volt? Tudom. De lásd, most magad fölfedezted előttünk s én mindjárt megkérlek, segits nekem is egy bajomban.

Andor (mérgesen körüljár a szobában, Elek utána.)

Hallgass már, kérlek! Már fogytán vagyok a türelmemnek!

Elek.

Oh dehogy! Tudom én, hogy te jószivü vagy. Csak azt szeretném nagyon, ha varázstudományoddal kideritenéd, hol vesztettem el a kedves tollkésemet... tudod, mamácskától kaptam a nevem napjára, nagyon kedves emlékem volt s ugy szeretném megtalálni. Ugy-e, előteremted? Hiszen neked az olyan könnyü!

Rózsika.

Én meg arra kérnélek, varázsold olyanná az én viaszbábumat, hogy magától tudjon járni, ne kelljen kézben hordozni. Ugy-e megteszed?

Andor (dühösen dobbantva a lábával.)

De hát csakugyan elment az eszetek? Vagy engemet tartotok bolondnak?

Elek (szomoruságot szinlelve.)

Oh, látom, hogy a mi javunkra nem akarod fölhasználni tudományodat. Jer, Rózsika, ne alkalmatlankodjunk neki, mert még nekünk is pűpot növeszt. (Kezet fogva, kifelé indulnak.)

Rózsika (sugva Elekhez.)

Jól megboszantottuk, most már kvittek vagyunk! (Mindketten nevetve el.)

VIII. JELENET.

Andor maga.

No, ez furcsa állapot... csak nem hitték el ők is, mint az az együgyü Boriska, hogy igazán boszorkánymester vagyok? Nem, az nem lehet... hiszen folyton gúnyoltak, mig azt a hókuszpókuszt csináltam. Összebeszéltek, hogy megboszantanak. Elrontottam a tervöket azzal a kosárral... igy álltak rajtam boszut... Hm!.. utoljára is azt kell hinnem, hogy nem valami szerencsés ötlet volt... minek is fogtam belé! Azt mégsem tudtam meg, micsoda titkos tervök van... jobb lett volna nem

is kutatni . . . vagy legalább el nem rontani. Még csak az kellene, hogy ebből a boszorkánykomédiából valami kellemetlenségem legyen.

IX. JELENET.

Andor, Boriska.

Boriska (lelkendezve berohan.)

Andor urfi, jaj, Andor urfi . . . hamar . . .

Andor.

No, no, mi a baj?

Boriska.

Nagy baj . . . az az hogy . . . tulajdonképen talán nem épen nagy baj, mert szerencsére Andor urfi tud az effélén segiteni a varázserejével.

Andor.

Ne fecsegj már arról, mondd inkább, mi az a baj?

Boriska.

Hát kérem alássan . . . oh, de igazán nagy szerencse, hogy Andor urfi olyan nagy boszorkánymester . . . hát kérem alássan, az imént épen kieresztettem a pulykákat a ketreczből, mikor látom, hogy a nagy czirmos macska a kertajtónál ólálkodik, aztán egyszerre fölugrik és hirtelen megragadja az Andor urfi kis czinege madárkáját, mely oda volt kötve azzal a hosszu zsinórral.

Andor (ijedten.)

Az én kedves madárkámat! De megszabaditottad, remélem?

Boriska.

Persze, megpróbáltam, hogy ne próbáltam volna meg! Csakhogy nagyon magasan volt, nem értem föl hozzá. Eszembe jutott, hogy azokkal a varázsszavakkal, amiket az ifiurtól tanultam, majd kifogok a csuf macskán. Kiáltottam feléje, de nem fogott rajta; ugy látszik, nem jól mondtam . . . hogy is van? Árpa . . . Apra . . . apró kaparó . . .

Andor (mérgesen.)

Oh te . . . te . . . együgyü liba! Hát nem tudtad bottal, vagy kövekkel elkergetni! Mostanig már bizonyosan vége van, már megette!

Boriska.

Hát baj is az! Hiszen Andor urfi csak egyet int, meg egyet szól, és a madár megint kiröpül a macska gyomrából.

Andor (dühösen toporzékolva.)

Elhallgass! Oh, megpukkadok mérgemben.

X. JELENET.

Voltak, Rózsika.

Rózsika (sietve jön s az ajtóból bekiált.)

Andor, jőjj hamar, a pulykák mind a te kis kertedbe törtek, mind kikaparják virágaidat, növényeidet. Én magam nem birok velök. (Elsiet.)

Andor (fájdalmasan fölkiált.)

A kertecském!

Boriska.

Igaz a! A pulykákat magukra hagytam, hogy ide siessek az ifiurhoz; a kertajtót is nyitva felejtettem, ők meg utánam szaladtak.

Andor (nagy haraggal,)

Oh, te, semmihaszna leány! Miattad odaveszett kedves madárkám, tönkremegy a kertecském! De nem is maradsz a háznál, megyek a nénihez és tudom, rögtön elkerget ... Csak előbb a kertecskémet mentem meg. (Elrohan.)

XI. JELENET.

Boriska maga.

Elkergetnek a háztól! (Pityeregve.) De hát én vagyok az oka? Hiszen én mondtam a macskának, hogy árpa ... apró ... vagy micsoda, de ha nem fogott rajta! Oh Istenem ... most mi lesz belőlem ... csak legalább a pulykákon jobban fogna a szó ... Oh! (Sír.) Elkergettet ... elveszitem ezt a jó helyet s még talán boszuját is tölti rajtam ... siketté tesz ... Jaj! Már talán ott is van a púp a hátamon. (Tapogatja.) Nem ... még nincs (járni próbál) ... még sánta sem vagyok, de ki tudja meddig? Oh jaj, jaj! mi lesz belőlem! (Hangosan zokog és elfödi arczát.)

XII. JELENET.

Boriska. Szigetiné.

Szigetiné (belépve, meglátja Boriskát.)

No's, mi a baj? Miért sirsz?

Boriska (folyton sirva és az egész jelenet alatt szemeit törülgetve.)

Oh, én olyan boldogtalan vagyok!

Szigetiné.

No ne sirj, hanem mondd el, mi a bajod? Csak nem ért valami szerencsétlenség?

Boriska.

Oh, hogyne ért volna, mikor az Andor urfi azt mondta, hogy elkergetnek a háztól!

Szigetiné.

Azt mondta? Én még nem tudok róla semmit, pedig talán tőlem függ a dolog. De hát lássuk, mit követtél el?

Boriska.

Én nem követtem el semmit... én nem vagyok oka semminek... az a boszorkánymesterség oka mindennek..!

Szigetiné.

Boszorkánymesterség!

Boriska.

Az hát! És most az ifiur rajtam fogja tölteni a boszuját, pedig az a haszontalan macska oka a bajnak...

Szigetiné.

Most meg már a macska! Ugy látom, nincs egészen helyén az eszed.

Boriska.

Oh, nem is csoda, mikor az ember siket lesz, meg néma, sánta, púpos!

Szigetiné (kissé szigoruan.)

Most már elég a bolondságból. Csakugyan elcsaplak, ha rögtön szépen el nem beszélsz mindent.

Boriska (elfojtani igyekszik a sirást.)

Hát.. hiszen elmondom. Hát.. idehoztam a virágokhoz való pálczikákat, amint nagyságos asszonyom parancsolta. Itt találtam Andor urfit, aki nagyon szives volt hozzám s mint afféle boszorkánymester...

Szigetiné (csodálkozva.)

Boszorkánymester!

Boriska.

De még milyen! Hát, mondom, megajándékozott. Csinált karikákat a levegőben, mondott hozzá titkos szavakat s rögtön előtermett egy kosárban mindenféle jó étel, meg pénz is.

Szigetiné.

Eszeden vagy leány? Ezt te láttad?

Boriska.

De még ettem is belőle, a pénz meg itt van ni (zsebébe nyul s mutatja.) De ha nekem nem hiszi a nagyságos asszony, tessék megkérdezni Elek urfitól és Rózsika kisasszonytól, ők is ott voltak, látták az egészet.

Szigetiné.

Valóban nem értem, micsoda furcsa dolog ez? De épen itt jönnek a gyermekek. (Kifelé kiált.) Rózsika, Elek! Jertek csak! Meg kell tudnom, miféle rosz csinyt követtek el ezzel a szegény leánynyal?

XIII. JELENET.

Voltak. Elek, Rózsika.

Szigetiné.

Jertek csak közelebb és őszintén feleljetek; tudjátok, hogy a hazugságot szigoruan büntetem. Itt valami titkos kosárról van szó... mit tudtok ti felőle?

Elek.

Kedves mamácska, ne haragudjál, megvallunk mindent, ami részünk nekünk volt a dologban.

Rózsika (megfogva a mama kezét.)

Ne haragudjál, édes mamácska, mi nem akartunk roszat.

Szigetiné.

Majd meglátjuk; tehát csak ki vele.

Elek.

Hát... hát... a minap, mikor a kis Dorka szolgálót elkergetted, mert lopás gyanujába került, mi nagyon sajnáltuk, mert mi nagyon szerettük Dorkát... ő olyan jó volt hozzánk! És mikor elment a házunktól, sirva esküdött, hogy nem ő volt a tolvaj, hogy ő ártatlan és mi... mi elhittük...

Rózsika.

Igen . . . és aztán megtudtuk, hogy szegény Dorka nagyon szerencsétlen, mert öreg özvegy anyja betegen fekszik, hogy szükséget szenvednek. Mi tehát elhatároztuk, hogy a mivel tudjuk, segitjük őket. Hozzájuk nem mehettünk, mert az feltünt volna, tehát kosárba raktunk holmi apróságot, meg nehány tizeskét és ide rejtettük, Dorkának pedig megmondtuk, hogy este a hátsó ajtón jőjjön ide, itt megtalálja.

Szigetiné.

Nem egészen helyes ugyan, hogy tudtomon kivül ilyenbe fogtatok; de ezért még nem haragszom, mert azt látom belőle, hogy jó szivetek van. De hát ebből még nem tudok semmit arról a boszorkányságról, amiről Boriska fecseg.

Elek.

Kedves mamácska, azt mi nem tudjuk megmagyarázni. Mi csak annyit tettünk, hogy ide hoztuk a kosarat. A többit Andor tette, tőle kell megtudnunk, miért tette.

Rózsika.

Épen jő!

Boriska (rémülten.)

Jaj, ha megtudja, hogy elárultam, végem lesz . . . En futok! (Indul.)

Szigetiné (szigoruan.)

Maradj!

XIV. JELENET.

Voltak. Andor.

Andor (egészen leverten jő.)

Vége mindennek! A madárkámat megette a macska, a kertecskémben minden virágot kikapartak a pulykák. (Megpillantva Szigetinét.) Oh, kedves nénike, képzelje, milyen kárt okozott nekem ez a Boriska . . .

Szigetiné (szigoruan.)

Majd rákerül arra is a sor. De előbb én kérdezek valamit. Már félórája hallok itt mindenféle beszédet valami boszorkányságról s nem tudja senki megmagyarázni. Azt mondják, te tudod. No's, mi volt az?

Andor (zavartan.)

Oh, nénikém . . . az . . semmi . . . épen semmi . . .

Szigetiné.

Semmi himezés-hámozás! Tudod, hogy engemet itt ugy kell tekintened, mint anyádat. Kivánom, hogy őszintén vallj meg mindent.

Andor.

Hiszen . . . hiszen megvallom. Hát . . . az ugy volt, hogy észrevettem, hogy Elek és Rózsika itt valami titkos járatban vannak, meglestem őket s aztán meg akartam őket kissé boszantani azért, hogy előttem titkolóztak. Láttam, hová rejtették a kosarat s mert Boriska épen holmi bo-

szorkányságról beszélt, hát előtte meg Elek és Rózsika előtt egy kis hókusz-pókuszt csináltam, elhitettem Boriskával, hogy a kosár magától termett ott a pad alatt s neki adtam . . . ő pedig azzal köszönte meg, hogy engedte fölfalni kis madárkámat és tönkretenni kertecskémet!

Boriska.

De mikor azt hittem, hogy az ifiur a boszorkánymesterséggel könnyen segithet a bajon!

Andor.

Oh, hát gondoltam is én, hogy elhiszed azt a bolondságot!

Boriska (szomoruan.)

Hát csakugyan nem volt igaz. Igy hát nem is lehet az enyém, ami a kosárban volt! Pedig a pogácsát már megettem! De a pénz még itt van! (Előmutatja.)

Szigetiné.

Tartsd meg a pénzt is kárpótlásul, hogy olyan rosz tréfát üztek veled. Te pedig, Andor, remélem, okultál s belátod, hogy helytelen dolog a mások titka után leskelődni s elrontani a mások örömét; büntetésül most elég lesz, hogy elvesztetted madárkádat s kertecskédet s ez jól történt, mert azt is tudnod kellett volna, hogy az ilyen tudatlan gyermeket, mint Boriska, föl kell világositani, nem pedig még megerősiteni a babonaságban. És annál hibásabb vagy, mert igazi jótettet akartál meghiusitani. Elek és Rózsika szegény Dorkát segitették és jó szivök helyesen súgta nekik, hogy Dorka ártatlan. Épen ma győződtem meg róla s már vissza is fogadtam.

Elek (örömmel.)

Oh be derék! Mennyire örvendek!

Rózsika.

Oh kedves mamácska, milyen jó vagy! (Megöleli.)

Boriska (búsan.)

Igy hát mégis én vagyok a vesztes, mert ha Dorka visszajön, nekem mennem kell!

Szigetiné.

Nem, téged is megtartalak, legalább emlékeztetni fogod mindig Andort erre a helytelen tettére.

Andor (megcsókolva Szigetiné kezét.)

Nem fogom soha sem feledni, csak most bocsásson meg, kedves nénikém. (Kezet fog Elekkel és Rózsikával.) Ti is bocsássatok meg, és te is, Boriska! Meglássátok, többé nem fogok senkinek kellemetlenséget okozni s ma voltam először, de utoljára is boszorkánymester!

(A függöny legördül.)

A LEVÉL.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Bérczi, gazdag öreg tudós.

Aranka, } testvérek, rokonai.
Dezső, }

Kardos, kiszolgált kapitány.

Anna kisasszony, nevelőnő.

Klára, gazdasszony.

Imre, vargainas.

(Szinhely: csinosan butorozott szoba; jobbra-balra ajtók, a háttérben eső falon ablakok az utczára.)

A LEVÉL.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

I. JELENET.

Bérczi, majd *Aranka*.

Bérczi (pápaszemmel, hálóköntösben, karszékben ül, olvas és jegyezget.)

Ugy van ... nagyon jól mondja ... (tovább olvas.) nagyon helyes ... csakhogy nem egészen tisztán magyarázza meg. Majd én az uj könyvemben irok erről is ... jobban megmagyarázom. (Elmerül az olvasásba.)

Aranka (óvatosan lép be, félre.)

Épen jó, hogy találom, most talán beszélhetek vele. (Fenn.) Bácsikám ... (Bérczi nem figyel.) Kedves bácsikám!..

Bérczi (föl sem tekintve.)

Te vagy az, gyermekem? Jó reggelt! (Tovább olvas.)

Aranka.

Én vagyok ... és ha kedves bácsikámnak egy kis érkezése volna...

Bérczi.

Most nincsen, gyermekem. Majd ebédnél mondd el, mire van szükséged.

Aranka.

Oh, nekem magamnak nincs szükségem semmire... hanem egy szegény szerencsétlen...

Bérczi (kissé türelmetlenül.)

Mondd meg Anna kisasszonynak, adjon neki valamit.

Aranka.

De bácsikám... ez nem olyan... csak bácsikám segithetne...

Bérczi (türelmetlenül fölkel.)

Mondtam már, hogy most nem érkezem effélékre gondolni, mikor nagy munkán dolgozom. Te pedig láss a leczkéid után! az efféle szegény emberek dolga nem gyerekek gondja. Azt pedig már mondtam, hogy most nehány napig ne háborgassatok. (Indul. Félre.) Meg kell kérnem Anna kisasszonyt, ügyeljen jobban ezekre a gyermekekre, ne zavarjanak minduntalan. (El.)

II. JELENET.

Aranka egyedül.

Már megint nem sikerült! Jaj, de ki nem állhatom azt a sok tudós könyvet! Beszélni sem lehet miattuk a bácsival. Már most mit tegyek? Meg kell várnom, mig egyszer jobb kedvében találom a bácsit ... csakhogy szegény Imre és édes anyja nem várhatnak sokáig. Oh, csak már ki tudnék gondolni valamit, hogy

segitsek rajtok! Borzasztó, milyen szükséggel küzdenek! No, hamarjában legalább arról gondoskodom, hogy ne éhezzenek. (Óvatosan körülnéz.) Adna nekem Klára asszony, ha megtudná! Szerencsére nyitva találtam a pohárszéket és szereztem valamit. (Nevetve.) Az igazat megvallva, biz én . . loptam! Majd egyszer meggyónom Klára asszonynak, addig már csak lelkemen viselem a bűnt. (A sarokban levő papiroskosárhoz lép.) Ide rejtettem tegnap ezt a . . . haha! itt a bácsi papiros-kosarában senki sem gyanit lopott portékát. (Egy nagy darab kenyeret és fél sonkát vesz elő.) Még van elég hus rajta . . . a kenyér is elég lesz nekik mára, csak ki kell lesnem az alkalmat, hogy észrevétlenül betehessem az Imréék konyhájába. Szépen betakarom, (papirba göngyöli) igy ni! Most már csak azt szeretném, ha Imre nem volna otthon, különben megtudná, hogy én hordom nekik titkon az eleséget. No, ezen könnyen segitek. (Az egyik ajtón beszól.) Dezső, kedves Dezsőm, jőjj csak egy perczre!

III. JELENET.

Aranka, Dezső.

Dezső (ujjai közt egy fényes aranyat nézegetve, jókedvüen lép be.)

Nos, itt vagyok, mit parancsol hugomasszony?

Aranka.

Kérlek, Dezsőcském, szaladj át ide a szomszédba Imréékhez... tudod, ott az udvarban hátul lakik az a szegény asszony, aki betegen fekszik ... meg a fia.

Dezső.

Ismerem. És aztán mit tegyek?

Aranka.

Hivd ide Imrét.

Dezső.

Mindjárt?

Aranka.

De mindjárt ám, rögtön!

Dezső.

Jól van no, megteszem, csak a szép fényes aranyomat teszem vissza a fiókba.

Aranka.

Soh' se vidd, add nekem, (zsebébe nyul és szintén egy aranyat vesz elő.) legyen együtt az enyémmel. Egyszerre kaptuk a jó bácsitól, majd egyszerre költjük is el. (Elveszi Dezsőtől az aranyát.)

Dezső.

Ohó! ohó! elköltjük? Csakhogy én nem akarok ám bábut vásárolni. Micsoda terveken töröd ismét a fejedet?

Aranka.

Majd megtudod, csak siess most Imréhez. (Dezső balra el.) Sietnem kell a sonka elcsempészésével, mert utoljára még rajta kapnak. Jaj! Az Anna kisasszony hangját hallom! Bizonyosan a leczkére fog sürgetni, pedig én most nem érek rá, meg

kell lesnem, mikor Imre kilép a lakásából, hogy azután belopózhassam. (El jobbra.)

IV. JELENET.

Anna kisasszony, (balfelől belép, épen mikor Aranka jobbra elszalad.)

Aranka! Hová szaladsz? Tüstént jőjj vissza! (Hallgatózik.) Elment. Ugyan mi lelte ma ezt a leányt? Jár-kél, minduntalan kisiklik a kezemből, nem birok vele. Jó félórája várom a zongoránál, de hiába, s helyette jön Bérczi ur panasszal, hogy Aranka őt zavarja tanulmányaiban. Büntetésül félórával tovább fog skálát gyakorolni a zongorán s el nem engedem neki, akárhogy hizelkedik . . . nem én!

V. JELENET.

Előbbi. Dezső, majd *Aranka.*

Dezső (gyorsan berontva.)

Na, eljártam a követségben, mindjárt itt lesz, csak a háziurához ment föl elébb. (Észreveszi Anna kisasszonyt és elhallgat.)

Anna k. a.

Micsoda? A háziurhoz? Mi dolga van ott Arankának?

Dezső.

Arankának?.. Semmi... nem róla beszéltem...

Anna k. a.

Hát kiről? És hol van az a szeleburdi leány?

Dezső.

Én az imént itt hagytam s azt hittem, itt találom . . de épen jő.

Aranka (belép, félre.)

Szerencsésen becsempésztem a sonkát és kenyeret, senki se látott. (Fenn.) Jó reggelt, kedves Anna kisasszony!

Anna k. a.

Előkerültél végre! Hol jártál, mit csináltál? Illik az, engemet várakoztatni a zongoránál?

Aranka (jókedvüen hizelkedve.)

Ne haragudjék, kedves Anna kisasszony! (Megöleli.) Ugy-e nem haragszik, aranyos jó nénike? Dehogy haragszik, nem hiszem én azt!

Anna k. a. (mosolyogva.)

Menj, menj, te kis hizelkedő czicza! Jól van no, hát nem haragszom, de most menjünk szaporán zongorázni.

Aranka.

Jaj, az nem lehet . . . most nem mehetek.

Anna k. a. (ismét kissé szigorubban.)

Nem lehet? Ugyan miért?

Aranka.

Hiszen csak az a baj, hogy meg nem mondhatom, miért. Egy más munkába fogtam, egy igen nagy munkába, (hizelkedve) engedje befejeznem . . . ugy-e megengedi, kedves, czukros jó Anna kisasszony? Majd holnap két órát, három órát zongorázom.

Anna k. a.

De hát legalább tudnom kell, miféle munka az?

Aranka.

Oh, nagyon szép .. nagyon fontos, (titkon intve Dezsőnek,) ugy-e, Dezső?

Dezső.

Oh, rendkivül szép és fontos. (Félre.) Remélem, nem hazudtam, mert én ugyan nem tudom, miről beszél.

Anna k. a.

Nem szeretem a titkolózást. Mondjátok meg, miben töritek a fejeteket, akkor talán megengedem.

Dezső (vállát vonogatva.)

Én el nem árulhatom ... igazán lehetetlen. (Félre.) Ez szent igaz, mert magam sem tudom.

Aranka.

Később ... holnap ... talán már ma mindent megmondok, csak most engedjen hallgatnom. Csak ma engedje el a zongoraleczkét, kedves jó kisasszony! (Ölelgeti, simogatja.) Oh, majd zongorázom aztán annyit, de annyit, hogy szétreped a zongora.

Anna k. a. (kibontakozva Aranka karjaiból.)

Jól van no, már látom, hogy ugy sem volna köszönet a mai leczkében. De annyit mondok, hogy számolni fogsz mindenről .. te .. te kis gonosz. (El.)

VI. JELENET.

Aranka, Dezső, majd *Imre.*

Aranka (nagyot fujva leül.)

Fhű, ez nagy munka volt, de szerencsére sikerült. Már féltem, hogy belevesztek.

Dezső.

De most már én is szeretném tudni, mi az a fontos terv, a melyet el nem árultam. És ... igaz ... add vissza az aranyomat..

Aranka.

Oh, azt nem adhatom vissza.

Dezső (ijedten.)

Mi .. micsoda? ..

Aranka.

No no, csak ne ijedj meg, nem vesztettem el, nem is adtam oda senkinek, de van valami tervem és te olyan jó fiu vagy, hogy bizonyosan beleegyezel.

Dezső (türelmetlenül.)

De hát azt a tervet szeretném már tudni.

Aranka.

Mindjárt megtudod .. Ah, épen itt jön Imre.

Imre (szegényesen, de tisztán öltözve, ingujjban, bőrköténynyel, kalapját kezében tartva, szomoruan.)

Jó reggelt, Aranka kisasszony! Parancsol valamit?

Aranka.

Dehogy parancsolok. Csak azt szeretném tudni, hogy vagytok? Tegnap szegény beteg anyádnál voltam s tudod, megigérte, hogy majd megizeni, mit felelt a házi ur. No's, voltál nála?

Imre (könyeit törölve.)

Igen is, voltam . . . épen most jövök tőle . . .

Aranka.

Nagyon szomoruan mondod ezt . . . talán hiába jártál?

Imre (szomoruan igent int.)

Hiába . . . hiába! Elmondtam neki, hogy szegény édes anyám betegen fekszik, jó atyám halála óta én csak annyit tudok megkeresni, hogy orvosságot vehetek számára, hogy éhen halnánk, ha valami jó angyal titkon nem gondoskodnék rólunk . . . aztán elmondtam neki, hogy ha anyám meggyógyul, majd dolgozik és idővel megfizetjük a házbért, a mivel tartozunk.

Dezső (hevesen.)

De hiszen ez természetes . . . azt csak belátta, hogy addig várnia kell?

Imre (fejét rázva.)

Nem . . . nem látta be! Azt felelte, hogy már eddig is eleget várt, ha holnapig meg nem fizetjük a husz forintot, kiüzet a házból s lefoglalja csekély butorunkat. (Eltakarja arczát.) Oh Istenem, mi lesz szegény anyámból! Hogy mondjam ezt meg neki! (Sir.)

Dezső.

De hiszen az szivtelen ember! Oh, ha én segithetnék!

Aranka (meghatottan.)

Lásd, Dezsőcském, ez az a nagy titok. Én is segiteni szeretnék rajtok, csakhogy nem tudom tisztán, mikép? De legalább azon mindjárt tudok segiteni, hogy ha az a szivtelen ember kiüzi a szegény beteget, ez ne maradjon az utczán, a hol meghalna, hanem legyen egy kis pénze . . . Nekem van egy aranyom . . . (Előveszi a zsebéből a két aranyat.)

Dezső.

Oh, most már értem, jó Arankám . . . igen, én is odaadom az enyémet, szivesen.

Aranka (megöleli.)

Tudtam előre. (Imréhez.) No, ne sirj, Imre! Addig is, mig valami más segitség eszünkbe jut, fogd ezt a pénzt . .

Imre (hátra lép.)

Oh, kedves jó kisasszony, . . köszönöm, de nem fogadhatom el.

Dezső.

Nem fogadhatod el? De mikor neked adjuk.

Imre.

Az nem lehet . . . pénzt csak az fogadhat el, a ki dolgozott is értte.

Aranka.

Jól van, hát majd varrsz nekem egy pár czipőt e két arany fejében.

Imre (még mindig habozva.)

Azt . . . talán . . . de nem . . . nem lehet, én még nem sokat tudok a mesterségemből. (Saját nagy durva czizmáira mutat.) Efféle durva munkát már csak csinálgatok, de olyan finom czipőt, a

milyen a kisasszonynak való, olyat még én nem tudok készíteni.

Dezső.

Nem baj, Aranka megvárja, mig megtanulod, van elég czipője. (Elveszi Arankától az aranyokat és az Imre mellény-zsebébe dugja.) Igy ni! Szó se legyen róla. Hiszen ez nem valami nagy dolog.

Aranka.

Nem bizony s ezzel még nem lehet segiteni azon a nagy bajon, hogy a háziur holnap kiüzi őket. Ezen kellene segiteni!

Dezső.

Hm, az már nehéz . . . ha csak a bácsi nem segit. Őt kell megkérnünk, ő megteszi, hiszen olyan jó ember. Minket szegény árvákat gyermekeinek fogadott; Kardos bácsit, tanulótársát szintén itt tartja . . azt a husz forintot meg sem érzi, hiszen gazdag ember.

Aranka.

Azt hiszed, nem erre gondoltam én is rögtön? Igen ám, de tudod, milyen nehéz a bácsihoz férni, mikor mindig valami tudós munkán töri a fejét . . . kezdtem neki beszélni erről a dologról, de nem hallgatott, sőt kereken kijelentette, hogy az afféle komoly dolgok nem tartoznak reánk. Én már tisztában vagyok azzal, hogy a bácsival nem boldogulunk másképp, mint ha valami rendkivüli körülmény Imrére terelné figyelmét.

Dezső.

Igazad van. Minap is azt a siketnéma embert mindjárt megszánta.

Aranka.

Ugy van. Most hát találjunk ki valamit, mi által válhatnék Imre érdekessé a bácsi előtt?

Dezső (elgondolkozva,)

Hm . . . hm . . . ez nehéz. (Tüzesen.) Szinlelje Imre azt, hogy siketnéma!

Imre (sértődve.)

Hová gondol, Dezső urfi! Megcsaljam, hogy jót tegyen velem!

Dezső.

Persze . . . persze . . . az nem járja. De tudok egy más módot is.

Aranka.

Halljuk!

Dezső.

Ha Imre kiszurná a félszemét s a bácsi látná, bizonyosan megsajnálná.

Imre (ijedten.)

Oh, köszönöm szépen!

Aranka.

Ugyan hova gondolsz, Dezső! Egész életére tönkre tegye magát!

Dezső.

Igaz, igaz, ez sem jó, a szemet nem lehet ujjá csinálni. No, mondok hát mást: törje el Imre a lábát.

Aranka (nevetve.)

Ugyan ne beszélj már olyan bolondokat!

Dezső.

Ez nem olyan bolondság, mint hiszed. Az eltört lábát szépen

össze lehet forrasztani s aztán ujra akár tánczolhat is, ha kedve tartja. Egy kicsit fájna, meghiszem, de hát ez épen szükséges, hogy legyen oka sirni és a bácsi megsajnálhassa.

Imre (busan mosolyogva.)

Oh, kedves Dezső urfi, sirásra van nekem igy is elég okom, csak szegény anyámra kell gondolnom. Nem szükséges ezért a lábamat eltörnöm.

Dezső.

Pedig az jó volna . . . hanem persze bajos jó tanácsot adni, ha mindentől megijedtek. No de sebaj, találok én még más módot is, akár százat . . .

Aranka.

Nekem csak egy kell, de jó legyen s azt hiszem, már tudom is. Mondd csak, Imre, tudsz irni, ugy-e?

Imre.

Hogyne tudnék! A tanitó ur sokszor meg is dicsérte irásomat, mikor még iskolába jártam.

Aranka.

Annál jobb! Most tehát menj haza és várj reám, mindjárt ott leszek én is. (Imre meghajtja magát és el.)

Dezső.

Hát én tudhatom, mi az a te terved?

Aranka.

Majd megtudod, (nevetve) de biztositlak, hogy szegény Imrének nem kivánom sem a lábát, sem a szemét, haha! (El.)

VII. JELENET.

Dezső, majd *Klára asszony*, később *Kardos.*

Dezső (vállvonogatva Aranka után néz.)

Nevet... utoljára még is igaz, hogy bolondot mondtam. No, sebaj, ha ő tud okosabbat, annál jobb, én nem értek az effélékhez, inkább megyek lapdázni. (Indul.)

Klára (fején nagy fökötővel, konyhaköténynyel, nagy mérgesen ront be.)

Ohó, ne szaladjon, urficskám! Még egy kis számadásunk lesz.

Dezső (csodálkozva.)

Számadásunk? Valjon miért?

Klára.

Oh, hiába csinál olyan ártatlan arczot, én nem hagyom magamat elámitani. Hol a fél sonka?

Dezső (nevetve.)

A fél sonka? Miféle sonka? És mit tudhatnék én a maga sonkájáról?

Klára.

Hiába tagadja, elvitte, vagy ha az urfi nem vitte el, hát elvitte Aranka kisasszony. Ez borzasztó! Ezt nem lehet tovább kiállani! Uram fia! még alig hogy meg volt szelve, a java hus még rajta volt s előre örültem, milyen gyönyörü szeleteket fogok ma belőle vágni s ime, egyszerre csak eltünt!

Dezső.

De komolyan mondom, nem tudok róla semmit.

Kardos (ki ezalatt már belépett.)

Mi az? Mi a baj, Klára asszony?

Dezső.

Jőjjön, jőjjön kedves Kardos bácsi, segitsen. Képzelje, Klára asszony rám fogja, hogy sonkát loptam.

Klára.

Ráfogtam? De az nem ráfogás ám, mert a sonka valósággal hiányzik a pohárszékből, és hozzá még egy fél kenyér is. Már pedig azt tőlem kérik számon.

Kardos.

Hogy hiányzik, azt elhiszem, de hogy Dezső öcsém csente volna el, teringettét! azt nem akarom hinni. Nézz a szemembe, fiam. (Dezső bátran a szemébe néz.) Nem, te nem loptad el a sonkát. Ne is tégy effélét soha, ha derék katona akarsz lenni, mert az ily csuf bűnért kurtavasra vernek ám és degradálnak. Nem is tanitanálak tovább egy perczig sem, ha effélét megtudnék rólad.

Dezső.

Soha sem fog rólam olyat hallani, bácsikám.

Kardos.

Hiszem; azért tehát, Klára asszony, azt mondom, az én kis regrutámat ne gyanusitsa többé, mert különben velem gyül meg a baja, milliom kartács!

Klára.

Jól van no, vitéz kapitány uram, hát ha Dezső urfi nem vitte el, akkor elvitte Aranka kiasszony.

Kardos (felpattanva.)

Micsoda? Thjü, milliom kartács! Arra az én aranyos hugomra mer ilyet mondani! Tudja-e, ha azt nem tekinteném, hogy maga csak afféle szoknyás öreg asszony, aki holtra ijed, ha csak látja is a pisztolyt, hát most mindjárt párbaj lenne a dologból.

Klára.

Párbaj? Hát az micsoda? Elég bajom van már nekem, nem kell még a párja is. De hát akárhogy pattog a vitéz kapitány uram, az már bizonyos, hogy Aranka kisasszony lopta el a sonkát. Azért ólálkodott mindig ott a pohárszék körül! Csakhogy én nem hagyom ám annyiban és tudom, később majd megköszönik, mert rosz vége szokott ám annak lenni, mikor valaki gyermekkorában efféléken kezdi.

Kardos.

De már ez mégis sok!

Klára.

Majd lesz még több is. Oh, mindjárt gondoltam én, hogy rossz lakik abban a kis lányban. Hiszen mennyit össze nem beszél, amiből egy szó sem igaz! Tegnap este is miféle történetet beszélt el arról a tündérkastélyról!...

Dezső (kaczagva.)

Hiszen az mese volt!

Klára.

Azért még sem igaz. Tündérek soha sem járnak itt a földön, mert soha sem is voltak. Még ha valami boszorkányokról beszélt volna, az más, az még lehetséges.

Kardos.

Milliom kartács! Talán bizony látott már Klára asszony boszorkányt?

Klára.

Én nem láttam . . . de hallottam hirét egynek és ha máskép nem lehet, hozzá megyek, hogy kutassa ki, hova lett a fél sonka; ha csak Aranka kisasszony szépszerivel meg nem vallja.

Dezső.

Épen itt jön, kérdezze meg.

VIII. JELENET.

Voltak. Aranka.

Aranka (belépve, félre.)

Mindent elrendeztem, most már csak jól süljön el.

Kardos.

Jöszte csak kicsikém, Klára asszonynak nagy panasza van.

Aranka (szinlelt csodálkozással.)

Reám? (Félre nevetve.) Tudom.

Klára.

Ugy van! És higye meg Aranka kisasszony, legjobb lesz, ha mindjárt megmondja, mi történt a sonkával.

Aranka (nagyon komolyan, gondolkozva.)

A sonkával? Hát . . . tegnap este ettünk sonkát és nagyon jó volt, mondhatom.

Klára.

Persze hogy jó volt, de még sem fogyott el az egész. Hová lett a többi? Csak nem vitte el a macska a zárt fiókból?

Aranka.

De biz' az meglehet. Oh, a macska szörnyen ravasz jószág . . . De im Anna kisasszony jő s milyen komoly! (Félre örömmel.) Már jól van . . . kezébe jutott!

IX. JELENET.

Voltak. Anna kisasszony, majd *Bérczi.*

Anna k. a. (kezében levelet tartva.)

Ez valóban rendkivüli, ezt meg kell mutatnom Bérczi urnak.

Aranka.

Mi az, Anna kisasszony? Mi van abban a levélben?

Anna k. a.

Amit ha fel fogok olvasni, lesz okod szégyenkezni.

Klára (félre.)

Ahá! Bizonyosan a sonkára vonatkozik. Meglesem.

Kardos.

Kedves kisasszony, szabad tudnom, mért kellene hugocskámnak szégyenkezni e levél miatt? Mi roszat irnak róla?

Anna k. a.

Oh, nem róla . . . csak azért

kell szégyenkeznie, mert annyi tanulás után, annyi gond és fáradság után, melyet oktatására fordítok, ő nem tudna ilyet megirni.

Bérczi (könyvbe merülve jön, föltekint s boszusan félre.)

Ez már mégis borzasztó! Most meg már az egész háznép idegyült a szobámba!

Anna k. a.

Bocsánat, Bérczi ur, tudom, hogy nem szereti, ha zavarják, de most egy rendkivüli dolgot szeretnék bemutatni.

Bérczi (kissé érdeklödve.)

Rendkivüli? No's, halljuk!

Anna k. a.

Bizonyosan ismeri, legalább látásból, azt a szegény szomszédfiut, Imrét.

Bérczi (gondolkozva.)

Imre . . . ? ah . . . igen, emlékszem.

Anna k. a.

No's, ez a fiu rendkivüli tehetség. Tudom róla, hogy alig egyket évig járt iskolába, aztán a mühelyben kellett dolgoznia. Alig tanult valamit, de ime e levél azt bizonyitja, hogy oly jeles fiu, aki megérdemli Bérczi ur figyelmét.

Bérczi.

Lássuk, lássuk, miféle levél ez?

Anna k. a.

Az imént szobámba lépve, asztalomon ezt a levelet találtam s mellette még egy pár sornyi irást, melyben Imre kér, olvasnám el a levelet s a hol hiba van benne, igazitanám ki, mert e levél ránézve nagyon fontos, baj volna, ha csúfot vallana vele. Elolvastam és bámultam. Nemcsak hiba nincs benne, hanem az a szegény fiu olyan levelet irt, hogy boldog volnék, ha az én tanitványom (Arankára mutat), ez a szeleburdi gyermek, annyi oktatás után, csak felényire ily szépet tudna irni. És a mi a levélben irva van, azt is érdemes meghallgatni.

Bérczi (karszékbe ülve.)

Kérem, olvassa fel!

Klára (a háttérben meghuzódva, félre.)

Végre megtudom, hova lett a sonka.

Aranka (ki Anna k. a. elöbbi beszéde alatt félrefordult, sugva Dezsőnek.)

Most figyelj!

Anna k. a. (ki ezalatt leült és a levelet felbontotta.)

A levél ime igy szól: (olvassa.)

»Kedves nagybátyám! Tudom, boszankodni fog merészségemen, hogy alkalmatlankodom; de mit tegyek? Édes atyámat eltemettük s jó anyám most a szomoruságtól, szükségtől megtörve, szintén oly súlyos betegen fekszik, hogy ha gyors segitséget nem kap, attól kell rettegnem, hogy őt is elvesztem. Oh, kedves bácsikám, érti-e, elveszitem édes jó anyámat! Senkim sincs, a kihez forduljak, csak bácsikám. Oh kérem,

ne vesse meg könyörgésemet. Fájdalom, én nem tudok olyan szépeket irni, mint itt a szomszédban Dezső urfi vagy Aranka kisasszony, kik iskolába járnak, nevelőnőjük van; én csak egyszerü szegény, tudatlan fiu vagyok és csak ugy irok, amint szerencsétlenségem, szomoruságom sugallja. Ha meghallgatja kérésemet, imádkozni fogok Istenhez, hogy áldja meg százszorosan.

Ha tudná, kedves bácsikám, mennyit szenvedünk, szegény jó anyám és én! Egy éve mult, hogy édes atyám megbetegedett. Eleinte reménykedtünk, hogy felgyógyul, de a baj mindinkább növekedett, s mindinkább eltünt a jólét kedves kis hajlékunkból. Anyám s én dolgoztunk; de, hogy pótolhattuk volna a jó apa munkásságát! Csak keveset tudtunk megkeresni és nem sokára beköszönt a szükség, a mi kevés pénzünk volt, orvosságra adtuk s mi éltünk száraz kenyéren. Nem panaszkodtunk, örömest nélkülöztünk, remélve, hogy nélkülözéseink árán megmenthetjük drága atyámat; eladtuk butorainkat, ruháinkat, mindent, amit csak lehetett, s biztattuk magunkat, hogy ha atyám fölgyógyul, majd ismét jobb sorsra vergődünk. Ah, hasztalan volt reményünk, — atyám két héttel ezelőtt meghalt! És szegény jó anyám most megtörve, kétségbeesetten, betegen fekszik, én pedig nem tudom, mi tevő legyek.

Csak a jó Istennek köszönhetem, hogy egy hét óta szegény beteg anyám éhen nem halt. De holnap! Holnap vége mindennek! Lakásunkért nem tudtuk megfizetni a bért, husz forintot, és holnap a háziur kiűz, holnap az utczán leszünk, hajléktalanul! Ha csak magam volnék, nem búsulnék; hiszen én alhatom a puszta földön, Isten szabad ege alatt is; de anyám! mi lesz szegény beteg anyámból! Ő érette kérem, édes bácsikám, jőjjön és segitsen rajtunk.

Tudom, azt fogja mondani, hogy dolgozzam. Oh, hiszen én egyebet sem szeretnék, csak hogy munkámmal megkereshessem kenyerünket. Dolgozom is, de nem tehetek róla, ha még kicsiny vagyok, mesterségemet sem tudom még jól. Ha kedves bácsikám módot nyujtana, hogy saját munkámmal eltarthassam kedves jó anyámat, örökre hálás lennék érte.

Megirtam mindent, amit tudtam s most csak azt kivánom, hogy kedves bácsikám szive érezzen részvétet iránt unk és mentsen meg minket a végső kétségbeeséstől. Isten megáldja érette, miként ezt szivből kivánja szerető unokaöcscse: Imre.«

Kardos (elérzékenyülve.)

Milliom kartács! Vén katona

vagyok, de ez a levél majdnem pityergésre fakasztott. Szegény fiu!

Klára (szemeit törülgetve.)

Szegény fiu! Igazán még jobban sajnálom, mint a fél sonkát.

Bérczi (élénken fölkelve a székről.)

Valóban, ez a levél meglepő egy olyan egyszerü, tanulatlan fiutól. Szeretnék beszélni vele. Klára asszony, kérem, hivja ide Imrét.

Klára.

Igenis. (El.)

Anna k. a. (Bérczihez.)

Csak az kár, hogy a szegény fiunak oly későn jutott eszébe levelet irni a nagybátyjának. Holnapig már nem lehet rajta segiteni s holnap szegény beteg anyjával együtt földönfutóvá lesz!

Bérczi (hevesen.)

Az nem lehet, azt én nem engedem meg. (Előveszi tárczáját és pénzt ad Kardosnak.) Kedves barátom, menj át a szomszéd háziurhoz és fizesd ki az Imre anyja adósságát. És mondd meg annak a szivtelen embernek, hogy ne bántsa e szerencsétleneket, én állok jót érettök.

Kardos.

Ezt már szivesen megteszem. (El.)

Aranka (félre.)

Hála Istennek! Meg vannak mentve!

Anna k. a. (Arankához.)

Nos, most már érted ugy-e, mért mondtam, hogy szégyenkezni fogsz, ha megtudod, mi van e levélben. Ugy-e, nem tudnál olyan szép levelet irni, mint az a szegény, tanulatlan fiu?

Aranka (élénken.)

Oh kérem, hiszen .. (hirtelen lecsillapodva.) Az az ... én nem tudom ... aligha.

X. JELENET.

Voltak. Klára asszony, *Imre, Kardos.*

Klára (maga előtt tolva Imrét.)

Csak menj előre bátran, ne félj, hiszen nem bántanak. (Imre az ajtónál megáll és zavartan forgatja a kalapját.)

Bérczi (nyájasan.)

Jőjj közelebb, fiam. (Imre két-három lépéssel előbbre megy.) Tehát csakugyan olyan szomoru helyzetben vagytok, hogy holnap már hajlék nélkül maradnátok?

Imre (szomoruan.)

Valóban ugy van!

Bérczi.

És mit szándékozol tenni?

Imre (csüggedten.)

Isten tudja! Most már csak a jó Istenben bizhatom.

Bérczi.

És azt jól teszed, mert Isten nem hagyja el azokat, kik benne biznak.

Imre.

Oh, ezt én tudom legjobban, hiszen már egy hét óta éheznénk, ha valami jó angyal mindennap nem gondoskodnék rólunk.

Dezső (nevetve.)

Micsoda? Angyal hord nektek ennivalót? Ezt már szeretném kóstolni. Jó az angyalok kosztja?

Imre.

Oh, nagyon jó.

Dezső.

És miből áll?

Imre.

Sokféléből. Egy nap sült csirkét hozott, máskor borjusültet, ma sonkát.

Klára (félre.)

Uram Teremtőm! Hátha ez az én sonkám? Megyek és felkutatom. (Eloson.)

Kardos (épen akkor belépve.)

No, rendben van minden, kifizettem azt a pénzsovár háziurat, itt a nyugtatvány. (Átadja Bérezinek, aztán Imréhez fordul.) Most már nyugodt lehetsz, fiam; nem lesz holnap semmi bajotok.

Imre (bámulva.)

Hogyan? Mi tetszik?

Bérczi (jószivüen.)

Ugy van, kedves fiam, megtudtam mindent s már kifizettem adósságtokat.

Imre (meghatottan leborul Bérczi előtt és kezeit csókolja.)

Oh uram, Isten is megáldja!

Bérczi.

Jól van, jól, fiam, hiszen nem olyan nagy dolog. De lásd, máskor idejekorán kell ám segitség után látnod, mert most nagybátyád a legjobb akarattal sem segithetett volna rajtad, holnapig aligha megkapta volna leveledet.

Imre (bámulva.)

Nagybátyám? Levelemet? Hiszem nekem nincs semmiféle nagybátyám.

Bérczi,
Kardos,
Anna k. a. } (megütközve.)

Micsoda? Hogyan?

Aranka (félre, ijedten.)

Jaj, most mindjárt nagy baj lesz! Az ügyetlen! Elfelejtettem figyelmeztetni, mit mondjon, ha ilyesmi szóba kerül; és maga nem éri föl észszel! Szépen vagyok!

Anna k. a. (Imréhez.)

Hát ezt a levelet nem te irtad?

Aranka (titkon integet Imrének, hogy igent mondjon, de Imre nem veszi észre. Félre.)

Oh, a szerencsétlen!

Imre (a levelet nézegetve.)

Igenis, ezt én irtam... de azért nem az én levelem. Az imént Aranka kisasszony hozta, hogy másoljam le. Szivesem megtettem s mikor irtam, láttam, hogy ez nagyon hasonlit az én szomoru helyzetem leirásához, de kérdezősködnöm nem illett volna, mit akar vele. Nekem nincs rokonom, kinek irhattam volna.

Anna k. a.

Aranka! Hát te irtad tulajdonképen e levelet?

Aranka (kissé zavartan.)

Én... igen, én irtam, de higyék meg, hogy minden szó

igaz benne, kivéve a nagybácsit, aki csakugyan nem létezik. Imre és szegény beteg anyja megérdemlik a bácsi pártfogását.

Bérczi (kissé elkomolyodva és homlokát ránczolva.)

Hm! Most nem tudom, hányadán vagyok: haragudjam-e, megcsaltak-e?

Anna k. a. (Bérczit félrevonva.)

Azt hiszem, én már értem az egészet. Emlékszem, magam is hallottam, mikor Aranka emlegetni kezdte Bérczi ur előtt azt a szerencsétlen családot, de hasztalanul; az ármányos kis leány tehát ezt a kis fortélyt eszelte ki, hogy a különben oly jó bácsi érdeklődését fölkeltse. És az a levél igazán szépen volt megirva, büszkék lehetünk Arankára, méltó kis huga a hires tudós Bérczinek.

Bérczi (még kissé habozva.)

Hiszen szép, az igaz és jót is tett... de mégis csak rászedett kissé.

Klára (kezében sonkacsonttal berohan.)

Ime, itt van! Ez volt az a szép, az a pompás sonka! Ráismerek a csontjáról. Imréék konyhájában találtam, — hogy került oda?

Dezső (nevetve.)

Én már tudom... Aranka volt az a titkos angyal, ő táplálta a szegényeket. Kár, hogy nekem is eszembe nem jutott, legalább nem gyanusitott volna Klára asszony hiába.

Imre (meghatottan.)

Oh jó kisasszony, hogy hálálljam meg jóságát!

Aranka (kissé zavartan.)

No bizony... érdemes is a szóra... egy sonkacsont...

Klára.

Igen ám, de mikor elvitte, még hus volt rajta!

Bérczi (vidáman.)

Hagyjuk a csontot... én most már mindent tudok. (Tréfásan megfenyegeti Arankát.) Te kis gonosz, rászedtél, de megbocsátok, mert magam is hibás voltam. Igérem, hogy jövőre, ha valami szegény szerencsétlen számára kérsz tőlem segélyt, mindig meg foglak hallgatni, nem kell többé cselhez folyamodnod.

Aranka (megöleli.)

Oh, kedves jó bácsikám! És Imrét meg szegény beteg anyját nem fogjuk elhagyni, ugy-e nem?

Bérczi.

Persze hogy nem! Jutalomul a szép levélért, melyet irtál, reád bizom, hogy gondoskodjál mindenről, amire szükségök van, legyenek a te védenczeid, mint jó szived óhajtotta. A költséget persze én viselem.

Imre (könyezve örömében.)

Oh uram, az Ég megáldja ezért.

Aranka, } (Bérczi nyakába borulva.)
Dezső, }

Éljen a mi jó bácsikánk!

(A függöny legördül.)

A FARSANG-VASÁRNAP.

SZINMŰ KÉT FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Váriné, özvegy.
Mariska, }
Palika, } gyermekei.
Mezei, gazdag birtokos.
Mezeiné, neje.
Ilonka, leányuk.
Klára néni, rokonuk.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A FARSANG-VASÁRNAP.

SZINMŰ KÉT FELVONÁSBAN.

ELSŐ FELVONÁS.

I. JELENET.

Váriné az asztal mellett karosszékben ül, fejét félig egy párnába támasztva, mely a szék hátához van igazitva. Mariska az asztal tulsó végén, fejét karjára támasztva, alszik. Palika zsámolyon ül a mama mellett és egy törött fa-lóval játszik. Este van. Az asztalon lámpás ég.

Néhány pillanatnyi csönd.

Váriné (himzésen dolgozik, koronként bágyadtan megpihen és hátradől; aztán halkan szól.)

Palikám . . . állj föl fiacskám és told közelebb hozzám a lámpást . . . de halkan . . . föl ne ébreszd Mariskát... (Palika megteszi) igy ni . . . most jobban látok . . . (szemeit törli) ah! olyan gyöngék a szemeim is!

Palika.

Sok van még hátra abból a munkából..?

Váriné.

Nem, nem sok, talán be fogom fejezhetni.

Palika.

Oh, mamácskám, de hiszen neked most nem szabad dolgoznod, mikor olyan beteg vagy! Inkább felköltöm Mariskát, hadd végezze be ő.

Váriné.

Azt ne tedd! Hadd aludjék szegény jó Mariska! A mult éjjel egészen éjfél utánig dolgozott ezen a himzésen, ma korán hajnalban már ismét a munkánál volt, egész nap pihenés nélkül dolgozott, nem csoda, hogy kimerült s most elnyomta az álom. Csak szenderegjen, majd én bevégzem a munkát.

Palika.

Jól van, de akkor te is pihenj kissé mamácska, mert te beteg vagy.

Váriné.

Nem . . . nem... ennek a himzésnek még mára késznek kell lenni, már nem sok van hátra.

Palika.

Igen, de a doktor bácsi megtiltotta, hogy valami munkával megerőltesd magadat . . . én jól hallottam, mikor mondta . . .

Váriné (sóhajtva.)

Igaz . . . azt mondta . . . de a szükség nagy mester, még szigorubban parancsol, mint az orvos ur . . mert lásd, kis fiam, ha ez a himzés el nem készül, akkor ma

nem lesz mit vacsorálnod; pedig tudom, hogy már most is volna étvágyad.

Palika.

Oh, van bizony . . . sőt éhes is vagyok . . . igazán éhes vagyok! Kedves mamácska, adj legalább egy kis kenyeret, hiszen ma ugy is farsang-vasárnapja van . . . Károly beszélte ma délután, hogy náluk ma pompás fánk volt, meg sült pulyka . . . oh, milyen jó lehetett az!

Váriné (könyeit törölve félre.)

És én még kenyeret sem tudok adni szegény gyermekemnek! (Fenn.) Csak még egy kis ideig légy türelemmel, fiacskám . . . már nem sok van hátra, mindjárt elkészülök. Mariskának nem kell többé rajta dolgozni; ha felébred, rögtön elviszi s hoz pénzt; aztán minden jó lesz. (Nagy erőfeszitéssel dolgozik, majd fölsóhajt.) Oh Istenem . . . már alig látok . . . szemeim elhomályosodnak! . . . Csak még egy-két másodperczig birjam, (tovább dolgozik) igy ni! Készen van. (A himzést leteszi az asztalra s kimerülten hátradől.)

Palika.

Hála Istennek, csakhogy végre készen van! Mariska! Mariska! ébredj föl, készen van a himzésed.

Mariska (fölébredve.)

Istenem, elaludtam! Oh, mért engedtetek elaludnom! Hány az óra?

Palika.

Még nincs késő, csak most gyujtottunk világot . . . de a himzésed készen van . . . mamácska bevégezte.

Mariska (a karszékben elterült anyjához sietve.)

Oh, mamám, mért tetted ezt? Engem aludni hagytál s magad fáradtál! Ime, hogy ki vagy merülve!

Váriné.

Nincs semmi baj, édes gyermekem. Tégedet elnyomott az álom annyi munka és virrasztás után . . . ezzel a himzéssel pedig mára kellett elkészülnöd; én tehát befejeztem.

Mariska.

Igen, de az erőlködés bizonyosan megártott neked, kedves jó anyám . . . milyen sápadt vagy . . . óh . . . soha sem fogom ezt magamnak megbocsátani!

Váriné.

Nyugodjál meg, leányom! Megtettél mindent, a mit birtál, sőt még többet . . . éjjel-nappal dolgoztál, hogy elkészülj a munkával, melyért egy kis pénzt kaphatunk; végre egészen kidöltél, elnyomott az álom, kezedből kiesett a munka és én folytattam. Nem vádolhatod magadat, jó gyermekem.

Mariska.

Oh, azért még sem lett volna szabad elaludnom!

Váriné (átadva neki a himzést.) Ne aggódjál ezen többé ... most siess, vidd el a himzést Mezeiné ő nagyságának... az árán pedig vásárold be, amire szükségünk van ... te legjobban tudod, mi kell minden.

Mariska (a himzést vizsgálva, félre.) Istenem, szegény anyácskám egy helyen egészen elrontotta... ő, aki olyan ügyes! Milyen beteg lehet ... szédült az erőltetett munkától ... nem vette észre a hibát. Mit fog mondani Mezeiné asszony, aki olyan finnyás, ugy megvizsgál mindent!

Váriné.

Mi az, Mariskám, mi baj?

Miska.

Semmi, anyácskám, semmi, csak összerakom a himzést.

Palika.

Siess, Mariska! Azt mondtad, hogy öt órára kell átadnod a munkát, most pedig már fél hatra. Aztán ha sok pénzt kapsz, hozz nekem is valami jót. (Nagyot sóhajtva.) Ma farsang-vasárnapja van ... emlékszel, tavaly milyen vigan voltunk e napon?

Váriné.

Szegény gyermek! (Mariskát magához intve.) Mennyit kapsz ezért a himzésért?

Mariska.

Öt forintot. Mondtam a nagyságos asszonynak, hogy ez nehéz és nagy munka ... de semmiképen sem akart többet igérni!

Váriné.

Öt forint ennyi fáradságért! No, bele kell nyugodnunk... de most még valamit (fülébe sugdos.) Mit gondolsz... megtehetjük?

Mariska.

Azt hiszem, meg. Én már gondoltam is erre ... azért jártam ma délelőtt Mezeiné asszony jó barátnőjénél, annál a Klára néninél, aki még nem fizette meg a minapi himzést ... már kétszer kerestem, de nem találtam otthon. Légy nyugodt, mamácskám, majd gondoskodom én mindenről.

Váriné.

Reád bizom, kedvesem! Csak járj gyorsan!

Mariska.

Oh, tiz percz mulva itt leszek, hiszen Mezeiék tőszomszédságunkban laknak. Isten veled, mamám! (Megöleli.) Jól viseld magadat, Palika! Mindjárt viszszatérek és aztán vidám esténk lesz ... meglásd, épen olyan, mint tavaly. (El.)

II. JELENET.

Váriné. Palika.

Palika (jókedvüen.) Azt hiszed, mama, hogy nem hallottam, mit sugdostatok Mariskával? Oh, jó fülem van ám nekem ... mindent hallottam... azt mondtad Mariskának, hogy ha jut a pénzből, amit kapni fog, hát vegyen a péknél süteményt, fánkot. (Ugrálva.) Haha! Ez pom-

pás lesz! Farsangi fánkot fogunk kapni vacsorára! Fánkot, fánkot!

Váriné.

Ne ugrálj Palikám... nagyon fáj a fejem... rosszul vagyok... igen bánt a zaj.

Palika (odaszalad és megöleli.)

Oh, kedves jó mamácskám, már csöndes vagyok, nem foglak háborgatni... bár csak én is tehetnék valamit éretted, mint Mariska, a mi kedves Mariskánk!

Váriné.

Mariska jó gyermek, ő tart fenn minket, mióta beteg vagyok; szeresd is őt igazán.

Palika.

Szeretem is, oh nagyon, nagyon szeretem! De lásd, kedves mama, az nem igazság, hogy Mariska annyit dolgozik, én pedig semmit sem csinálok. Pedig én nagy fiu vagyok, ugy-e? Én már hét éves vagyok, ugy-e mamácska?

Váriné.

Annyi bizony. És aztán?

Palika.

Aztán? Hát én is szeretnék valamit dolgozni, hogy én is keressek egy kis pénzt... ugy-e, az jó volna?

Váriné.

I... igen... nagyon jó... (hátradőlve és fejét kezeibe hajtva.) Oh jaj, a fejem! Meghasad a fejem!

Palika (ijedten.)

Mamám, kedves mamám, mi bajod?

Váriné.

Semmi... majd elmulik... adj egy kanállal az orvosságomból, hamar!

Palika (egy másik asztalhoz szalad.)

Már nincs... az orvosságos üveg üres.

Váriné.

Orvosság sincs! Ah!.. (kezei bágyadtan lehanyatlanak, ájultan dől hátra a párnára.)

Palika (nagy ijedelemmel hozzáfut.)

Mama!... kedves mama... mi lelt? oh szólj... én vagyok... a Palika... Istenem! nem szól.., nem hall többé... Segitség! Segitség! Mariska, a mama meghal! Segitség! (Kétségbeesett kiáltással kirohan az ajtón.)

III. JELENET.

Váriné. Palika. Mezei.

Mezei (nagy sietséggel berohan, kézen fogva Palikát.)

No, mi baj? Hol a baj? Mi történt?

Palika (anyjára mutatva.)

Ott... a mama (zokogva) meghalt!

Mezei (Várinéhoz lép s kezét, homlokát tapogatja.)

Dehogy halt meg! Nem kell mindjárt annyira megijedni. Csak egy kis gyöngeség fogta el, elájult; bizonyosan már régen beteg. Hozz ide vizet! (Palika egy pohár vizet hoz, Mezei a beteg arczát fecskendezi.) Igy ni, mind-

járt magához fog térni . . . aztán le kell fektetni, orvosságot adni neki. Látom, ott az orvosságos üveg.

Palika.

Igen . . . de már üres . . . elfogyott . . . még nem hozott Mariska pénzt, hogy ujat vehessünk.

Mezei.

Hm, ez baj! No addig is be kell füteni, itt nagyon hideg van.

Palika.

Fa sincs itthon . . . elfogyott.

Mezei.

Hm, hm! Ez is baj. Most hát mit csináljunk? Csak itt volna feleségem . . . az tudná . . . (Jobbrabalra jár, kél, kapkod.) Én igazán . . . igazán nem tudom, mit kell ilyenkor tenni . . . Csak volna itt valaki, hogy orvosért küldhetném . . . hogy is lehet beteget ilyen kis fiuval magára hagyni!

Palika.

Oh, én nem vagyok egymagam a mamácskával, itt van Mariska is, a testvérnéném, az már nagy leány, igen nagyon nagy leány . . aztán Mariska tud szépen himezni, varrni . . . a mult éjjel sokáig dolgozott, még ma is egész nap, hogy elkészitsen egy himzést ma délutánra . . . nagyon belefáradt, elaludt fölötte s ekkor mamám dolgozott tovább a himzésen . . . de mamácska beteg . . . nem birja a megerőltetést . . . egyszerre rosszul lett! Oh, mamám, kedves mamám! (Hozzá siet s ébresztgeti.)

Mezei.

Baj, nagy baj! Ugy látom, nem is annyira orvos kell ide . . . hanem másféle segitség. Csak hamarább tudtam volna! Pedig szomszédok vagyunk. — Kis fiam, mondd csak, — ugy-e, nincs pénzetek, hogy megvehessétek, amire szükségtek van?

Palika.

Most nincs, de mindjárt lesz . . . igen, lesz, hoz Mariska, kap sokat azért a himzésért, mely miatt mamácskám elájult. (Váriné megmozdul.) Ah, hála Istennek! Mamám jobban van már.

Váriné (bágyadtan széttekint s meglepetve látja Mezeit.)

Ki van itt . . ?

Palika.

Én hivtam segitséget . . . ez a jó bácsi bejött . . .

Mezei.

Nagyon örülnék, asszonyom, ha valamiben segitségére lehetnék.

Váriné.

Köszönöm, uram . . . már jobban vagyok s nagyon sajnálom, hogy ez a gyermek alkalmatlanságot okozott kegyednek . . . Mindjárt itthon lesz a leányom és gondoskodik mindenről. (Félre.) Oh, csak már itt volna!

Mezei (barátságos köszönéssel kifelé indul.)

Hm, hm! Ez itt sehogy sincs jól, azt látom; de nem akar ala-

mizsnát elfogadni ... mit csináljak vele? Nem tudom (vállát vonogatva) igazán nem tudom ... beszélek a feleségemmel, neki tudnia kell, igen, fogja is tudni bizonyosan; csak nem lehetünk mind a ketten olyan ügyetlenek! (El.)

Palika (búsan utána néz, mialatt Váriné bágyadtan hátradől.)

Elment! És Mariska nem jön! Már milyen régen elment és mégsem tért vissza! Oh, inkább farsangi fánkot se hozna, csak jönne vissza, hogy mamánkon segítene!

MÁSODIK FELVONÁS.

Terem Mezei lakásán.

I. JELENET.

Mezeiné, Mariska, később *Ilonka.*

Mezeiné (öltözetét rendezgetve.)

A vendégek már érkeznek s én még nem vagyok készen az öltözékemmel... jó, hogy a házat el tudtam rendezni! Remélem, szépen fog sikerülni a tánczestély, jól fognak mulatni a gyermekek s Ilonkának lesz öröme; meg is érdemli, mert jó leányka. (Az órára néz.) Mindjárt hat óra s az a varróleány még sem hozza a himzett nyakkendőmet ... Szörnyüség, milyen hanyagok ezek az emberek! Férjem is késik valahol, nincs, aki a vendégeket fogadja ... legalább Klára néni jönne, hogy addig ő lenne az elfogadó teremben! Istenem, menynyi boszuság! (A tükör előtt haját igazitja.)

Mariska (félénken lép be, kezében kis csomaggal.)

Már félórája várok odakint, de senki sem ügyel reám, jönnek, mennek, készülnek a nagy mulatságra. (Megpillantja Mezeinét.) Nagyságos asszonyom ...

Mezeiné (megfordulva.)

No, valahára! Csakhogy megérkezett! Mondhatom, már nagyon kezdtem sajnálni, hogy megbiztam ezzel a munkával.

Mariska.

Igyekeztem, a mennyire csak birtam ...

Mezeiné.

Tudom, tudom, ismerjük már az efféle mentegetőzéseket.

Mariska (könyezve.)

Oh, nagyságos asszonyom, ha tudná ...

Mezeine.

Jól van jól, nem érek most rá a sok beszédre. Adja ide azt a szerencsétlen kendőt, elég sokáig vártam.

Mariska (átadja félénken.)

Tessék!

Mezeiné (vizsgálja a himzést.).

Hm... csinos ... szép munka.. De hát ez micsoda? Hiszen itt egészen hibás ... mért nem ügyel jobban, kisasszony? Ha ily hanyag munkát végez, nem fogom többé használhatni.

Mariska.

Oh, bocsássa meg, nagyságos asszonyom . . . magam is nagyon sajnálom, de szegény édes anyám...

Mezeiné (boszusan.)

Ne feledje, hogy én nem édes anyjára biztam a munkát, Ah, ez valóban nagyon bosszantó.

Ilonka (sietve bejön.)

Mamácska, kedves mamácska, vendégek jöttek, reád várnak a teremben.

Mezeiné.

Ah, igaz, már nagyon is sokáig várakoztatom őket. (Mariskához.) Máskor jobban vigyázzon a munkájára, mert különben nem kap több megbizást. Jó éjt! (Indul.)

Mariska (félénken.)

Asszonyom... kérem...

Mezeiné (hátrafordulva.)

Kiván valamit?

Mariska.

Igen... Ha olykegyes volna... nagy szükségem lenne...

Mezeiné.

Pénzre? (Zsebébe nyul.) Sajnálom, nincs nálam a tárczám s vendégeim várnak, nem érek rá! Jőjjön holnap, de ne korán reggel, mert későn fogok fölkelni; legjobb, ha ebéd után jön, akkor megkapja a pénzét. (El.)

Mariska (nagy szomorusággal utána néz, aztán kifelé indulva.)

Holnap jőjjek... délután! És otthon szegény édes anyám hideg szobában ül betegen s kis öcsém éhezik! Szegény Palika, még farsangi-fánkot vár! Oh Istenem, most mit tegyek? Üres kézzel térjek haza! Lehetetlen! Bármikép, de szereznem kell legalább orvosságra valót kedves mamámnak. Még egyszer próbálok szerencsét, elmegyek Klára nagyságos asszonyhoz, talán otthon találom végre és megkapom pénzemet! (El.)

Ilonka (Mariska után bámulva.)

Valjon mért szomorkodik annyira ez a szegény leány? Én meg nem foghatom, hogy lehet farsang-vasárnapján busulni; én olyan jókedvü vagyok, hogy már alig várom a tánczot. Csak jönne már apácska meg Klára néni a fiaival, hogy megkezdhessük!

II. JELENET.

Ilonka, Klára néni, majd *Mezeiné.*

Klára néni (belép.)

Itt vagyok már, kedves Ilonkám!

Ilonka (megöleli.)

Ah, kedves nénike, már olyan régen várjuk! Hanem tegye le itt a bundát, kalapot. (Segit neki.) Pompás hideg van odakint, ugy-e kedves Klára néni?

Klára néni.

Bizony jobb idebent a fütött szobában.

Ilonka.

Hát Jenő meg Béla eljöttek?

Klára néni.

El bizony; bent vannak a nagyteremben . . .

Ilonka.

Akkor hát sietek oda és jelentem mamácskának, hogy már itt van Klára néni. (El.)

Klára néni (a tükör előtt rendezgeti öltönyét.)

Boldog gyermekek . . . milyen örömük van . . . de vigyáznunk kell majd, hogy csupa nagy mulatságból valamikép meg ne betegedjenek.

Mezeiné (belép.)

Isten hozott, kedves Klárám! Már azt hittem, el sem jösz. Nem találkoztál utközben a férjemmel? Az imént az ablakból már láttam hazafelé jönni, de nem jött meg; vendégeink pedig már mind együtt vannak.

Klára néni.

Bizonyosan dolga akadt még valahol . . . Ah, milyen szép uj nyakkendőd van . . . mily gyönyörü himzés . . . a szinek mily izléssel vannak összeválogatva! Most vetted?

Mezeiné.

Igen — egy kis leány készitette itt a szomszédban.

Klára néni.

Ah, Mariska? Ismerem, nagyon ügyes leányka. És mennyiért készitette?

Mezeiné.

Öt forintért.

Klára néni.

Oh, hiszen az roppant olcsó! Én is dolgoztattam vele, két zsebkendőt himzett, de sokkal drágábban. No lám, majd máskor jobban vigyázok, jobban kialkuszom az árát. (Indulnak a terem felé.)

III. JELENET.

Klára néni, Mezeiné, Mezei, később *Ilonka.*

Mezei (sietve belép.)

Kérem — egy perczre..!

Mezeiné.

Ah, megjöttél végre! Mondhatom, már ideje, hogy vendégeink üdvözlésére siess. Várnak . . .

Mezei.

Bele nem halnak, ha még kissé várnak . . . előbb még segiteni kell a bajon . . .

Klári néni, *Mezeiné,* (ijedten.)

Miféle bajon? Mi történt?

Mezei.

No no, nem kell megijedni, nincs semmi nagy baj . . . azaz, hogy baj van, még pedig ugy látszik, nagy baj, de hát nem a mi bajunk, csak olyan baj, amelyen segitnünk kell.

Klári néni.

Beszéljen hát szaporán, kedves sógor, mi az a baj?

Mezei.

Az a baj? Hát röviden az, hogy egy szegény beteg asszony ott ül egy fütetlen, csikorgó hideg szobában, orvosság nélkül, minden segitség nélkül, egy siró kis fiucskával oldalán. Én pedig

ott voltam, kapkodtam jobbra balra, szerettem volna segiteni, de nem tudtam voltaképen, hogy mihez fogjak s haza siettem, azt gondolva, hogy ti asszonyok jobban értitek az effélét és majd csináltok valamit.

Mezeiné.

Oh, bizonynyal segitünk. Nem volna örömem házi mulatságunkban, ha tudnám, hogy itt közel valaki szenved s én nem segitek rajta. Klárikám, ugy-e addig majd leszesz itt helyettem háziasszony? (Az ajtón kiszólva.) Ilonka! Ilonka!

Ilonka (belépve.)

Parancsolsz, mamácskám?

Mezeiné.

Mondd meg a szobaleánynak, hogy egy kosarat rakjon tele eleséggel ... tegyen bele egy sült csirkét, egy kenyeret, gyümölcsöt, egy üveg bort ... velem fogja hozni rögtön.

Ilonka.

Oh, kedves mama, el akarsz menni? Hát a mi vacsoránk?

Mezeiné.

Várni fog, mig visszatérek. Csak siess! (Ilonka el.)

Klára néni (erszényét elöveszi és pénzt ad át Mezeinének.)

Vedd ezt, kedvesem és valahogy szép szerivel találj módot, hogy az a szegény asszony elfogadja.

Mezeiné.

Mindenesetre! Köszönöm az ő nevében, jó Klárám! (Mezeihez.) No's, kedvesem, hát hol lakik az a szegény család?

Mezei.

Oh, nagyon közel ... itt a tőszomszédunkban, abban a kis házban.

Mezeiné.

Mi ... micsoda ... itt..?

Mezei.

Igen, igen, itt a tőszomszédunkban. Nagyon sajnálom, hogy eddig nem tudtam, de hát én egész nap dolgaim után járok, nem igen tudom, ki lakik a mi szomszédunkban. Most sem tudnám, de amint az imént hazafelé jöttem, abból a házikóból egy kis fiucska rohant ki kétségbeesett segélykiáltozással, tehát bementem megnézni, mi a baj. Olyanformán láttam, hogy nagyon szegények, de nem igen fogadnak el alamizsnát, mert ugy látszik, jobb sorsban voltak hajdan s valami szerencsétlenség sujtotta őket. Van egy nagyobbacska leány is, aki varr, himez és épen oda volt valami munkával, melyért pénzt kell kapnia. De én megvallom, nem igen vagyok megnyugodva. Az emberek sokszor olyan pontatlanok, olyan szivtelenek, azt hiszik, hogy az ilyen szegény ember várhat a munkája dijával!

Mezeiné (zavartan félre.)

Oh Istenem ... hiszen én épen igy tettem.

Klára néni (Mezeihez.)

Akiről beszél, nem lehet más, mint szegény Váriné s az a kis munkás leányka Mariska.

Mezei.

Hogyan? hát ismerik?

Klári néni.

Oh, igen! Ez egy szegény özvegy asszony ... férje hivatalnok volt s hirtelen meghalt, nagy szegénységben hagyva családját. Az özvegynek nyugdijat kellene kapnia, de már hónapok óta huzzák-halasztják a hivatalban s a szegény asszony azalatt a legnagyobb szükséget szenvedi.

Mezei.

Oh, ezen talán segithetünk. Épen itt van vendégeink között az én jó barátom, Erdei tanácsos; ez a dolog egészen tőle függ, rögtön beszélek vele, hogy intézze el mielőbb. Legalább ezzel jóváteszem ügyetlenségemet, hogy azon a szegény családon nem segitettem azonnal. (El.)

IV. JELENET.

Mezeiné. Klári néni, majd *Ilonka.*

Mezeiné.

Oh, alig tudok magamhoz térni!

Klára néni.

Mi lelt, kedvesem? Látom, hogy nehány percz óta nagyon zavart vagy. Mi történt?

Mezeiné.

Oh, sohasem fogom magamnak megbocsátani! Szerettem volna elbujni szégyenemben, mikor férjem azt a jó Mariskát emlegette; mert én épen ugy bántam vele, mint férjem említé: azt mondtam neki, hogy ma nem érek rá, jöjjön holnap a munkája dijáért ... sőt még kemény szavakkal is illettem egy csekély hiba miatt. Mily szivtelen voltam!

Klára néni (elkomolyodva.)

Én talán magam sem voltam jobb ... nálam már kétszer járt az a jó kis leány hiába, nem igen törődtem tartozásommal! És most még valami roppant nagylelkünek képzeltem magamat, hogy alamizsnát küldök annak, akinek joga van követelni tőlem, hogy tartozásomat megfizessem. Igazán rosszat tettünk ...

Ilonka (belép.)

Mamácskám! Minden készen van ... a szobaleány vár ...

Mezeiné.

Már nem szükséges, mást gondoltam; csak magam megyek ... De nem! Te is velem jösz, Ilonkám!

Ilonka (ijedten.)

Én is? De kedves mama, engem vár a tánczosom ... Most menjünk valahová! Istenem! Elkésem a keringőről!

Mezeiné.

Az kisebb baj lesz, mintha elmulasztjuk kötelességünk teljesitését! Menjünk. (El.)

(A függöny legördül.)

Változás.

(Váriné szobája, mint az első felvonásban.)

V. JELENET.

Váriné, Palika, majd *Mariska.*

Palika (az ablaknál állva és ki-kinézegetve.)

Mégsem jön... Oh, hol késik Mariska oly sokáig! Bár csak itt volna már!

Váriné (az asztal mellett ülve, fejét kezére hajtva.)

Légy nyugodt, fiacskám, mindjárt itt lesz Mariska ... bizonyosan azért van kissé hosszabb ideig távol, mert vásárol valamit, épen a te számodra.

Palika.

Oh, én már nem kívánok semmit, csak neked hozzon Mariska orvosságot, kedves mamám!

Váriné (fölkelve.)

Már nem oly sürgős ... már kissé jobban vagyok!

Palika.

De azért jó volna, ha volna! Oh, milyen gonosz asszony lehet az a Mezeiné, hogy ugy elutasitotta szegény Mariskát!

Váriné.

Kedves fiam, nem szabad igy beszélned arról a jó asszonyról. Bizonyosan nagyon sürgős dolga volt s nem gondolta, hogy mi oly nagy szükségben vagyunk. Tudod, hogy ő mindig adott munkát Mariskának.

Palika.

Oh, gyönyörü munka, mikor meg nem fizeti! (Mariska könyezve szomoruan belép.)

Váriné (Mariskához.)

Mi baj, kedves leányom? Mért jösz oly szomoruan?

Mariska (elsüggedve.)

Hiába jártam ... nem találtam otthon ... Klára néni is ott van a mulatságon!

Váriné (legyőzve szomoruságát.)

Se baj no ... majd csak megélünk holnap reggelig.

Mariska.

Oh, holnap reggel nem szabad őket háborgatnom. Mulatni fognak ... sokáig fenn lesznek, holnap majd délig alusznak; megmondták előre!

Palika.

Oh, és te, szegény Mariska, mennyit virasztottál végettük! Oh, ez csunyaság!

Mariska (zokogva egy székre dől.)

Szegény jó anyám, szegény Palikám! És most már nem tudok rajtatok segiteni! Oh szeretnék meghalni!

Váriné.

Édes gyermekem, ne vétkezzél Isten ellen! Türnünk kell s a jó Isten majd megsegit. (Kopogás hallatszik.) Ki az? Ki jöhet hozzánk ily későn? Szabad!

VI. JELENET.

Előbbiek. Mezeiné, Ilonka, később *Mezei.*

Mezeiné (köszön Várinénak s egyenesen Mariskához siet.)

Kedves gyermekem, lelkiösmeretem nem engedte, hogy holnapra halasszam a hibám helyrehozását. A szerencsés véletlen ide vezérelte férjemet s tőle megtudtam, milyen gonoszul viseltem magamat irántad! De mért is nem álltál elém, kedves leányom, mért nem mondtad el . . .

Mariska (kissé zavartan.)

Oh, asszonyom . . . soha sem mertem volna.

Ilonka (Mariskához lép s megöleli.)

Igen, de én is ott voltam, nekem megmondhattad volna s én aztán siettem volna a mamához.

Mezeiné (Ilonkát bemutatva Várinénak.)

Asszonyom, ez az én kis leányom. Ma épen egy kis mulatságot rendeztünk és most arra kérem, engedje meg, hogy Mariska és kis testvére is részt vegyenek a vigalomban.

Mariska (hirtelen.)

Oh, nagyon szépen köszönjük, de . . .

Mezeiné.

Tudom, mit akarsz mondani. Mamácskád beteges, nem akarod itt magára hagyni. Én sem akarom ezt. (Várinéhoz.) Kegyedet is kérem, jöjjön át házamba és legyen vendégem, még pedig nemcsak ma, hanem mindaddig, mig dolgai egészen rendbe nem jöttek.

Váriné (meghatottan.)

Oh, kegyed nagyon is jó s én valóban nem mernék ennyire terhére lenni . . .

Mezei (ki ezalatt belépett s hallotta.)

De igen, ennek meg kell történni! Mondtam én, hogy a feleségem tudni fogja, mit kell tenni. Különben nem is lesz sokáig vendégünk. Beszéltem Erdei tanácsossal s szavát adta, hogy még holnap elintézi a kegyed dolgát, asszonyom, három nap mulva megkapja a nyugdijt és aztán nem lesz többé semmi baj.

Váriné (hálásan megragadva Mezei karját.)

Oh, uram, ön az én megmentőm!

Mezei.

Semmi, semmi, csak helyrehoztam előbbi ügyetlenségemet. És most menjünk, mert a zene már javában szól.

Ilonka.

Menjünk! Most igazán még sokkal jobban fogok mulatni! (Mariskát átölelve indul.) Neked is tánczolnod kell ám! Aztán eszünk farsangi fánkot.

Mariska (mosolyogva.)

Oh, oly boldog vagyok, hogy igazán kedvem is van tánczolni.

Palika.

Én . . . én nem tudok még tánczolni . . . de a farsangi fánkot, azt megeszem! Éljen a farsangi fánk!

(A függöny legördül.)

A GAZDAG ROKON.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Béla, }
Évike, } testvérek, egy szegény özvegy gyermekei.

Gusztáv, }
Juliska, } testvérek, az előbbiek rokonai.

Aladár, egy gazdag rokon fia.

Egy szerecsen fiu, Aladár inasa.

Egy zsidó fiu.

Történik egy vidéki városban, Béláék lakásán.

A GAZDAG ROKON.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

I. JELENET.

Évike, majd *Béla*.

Évike (varróasztalnál ül s megelégedéssel nézeget egy himzett gallérkát.)

Igy ni, ismét kész egy tuczat! Tudom, meg lesz velem elégedve a divatárusnő, hamarább elkészültem, mint igértem. Mindjárt el is viszem, hogy hazatérhessek, mire mamácska fölébred. Szegény jó mamám, ha tudná! De nem, neki nem szabad megtudni, hogy mig ő betegen feküdt, én titkon pénzért dolgoztam. Ez nagyon bántaná, — pedig én igazán örömmel teszem és van is látszatja, már sok szép pénzt kerestem. Azon, amit ma kapok, veszek egy üveg java ó-bort, a doktor ur ajánlotta mamácskának, hogy kissé megerősödjék a hosszu betegség után. (Papirba göngyöli a himzést s kalapot és kendőt ölt.) Sietnem kell . . . mert mára jó ebédet akarok főzni, haza érkezik Béla is. Oh, mennyire örülök! Mily rég nem láttam kedves jó bátyámat! (Indul, de ekkor az ajtónál megjelen :)

Béla, (kezében bottal és kis utitáskával.)

Adjon Isten jó reggelt! Ime Évikém, itt vagyok!

Évike (nagy örömmel megöleli.)

Béla! Kedves Bélám, Isten hozott! Mily meglepetés! Én csak ebédre vártalak.

Béla.

Hja, nagyon siettem, kedves hugocskám, jegyet váltottam a telegráfdrótra s hipp-hopp! itt termettem.

Évike (nevetve.)

Ugyan menj, te bolondos! Látom, még mindig a régi jókedvü Béla vagy; szükségünk is lesz reá, mert szegény mamánk bizony most sokszor még búsabb, mint azelőtt volt.

Béla.

Oh, kedves jó anyácskám! De hát hol van? Azt irtad minap, hogy már meggyógyult! Alig vártam a szünidők végét, hogy visszajöhessek; nagyon jó dolgom volt keresztmamáéknál, maraszta ltak is még, de én látni akarom már kedves mamánkat. Hol van?

Évike.

Pszt, csöndesen! Mamácska már tul van ugyan a nagy bajon, de még igen gyönge, még feküdnie kell. Épen most alszik.

Béla.

Akkor ne háborgassuk. De hoztam ám én valamit, ami jó lesz kedves mamácskánknak a gyöngeség ellen ... keresztapa gondolt erre és adott egy üveg pompás ó tokaji bort (kiveszi a táskáját.) Itt van ni! Olyan mint a szinarany! Egy pohárka ebből egészen uj életet fog belé önteni, meglásd!

Évike.

Oh, hiszen ez pompás! Épen azért akartam kimenni, hogy mamácskának valami zamatos ó-bort vegyek, mert az orvos ur már rég rendelte; de nem volt pénzünk, mama nem akar kölcsön venni s beletelt néhány nap, mig annyit tudtam keresni, amennyi ilyen drága borra kell.

Béla.

Micsoda? Te pénzt kerestél? És hol találtál? Mondd szaporán és siessünk arra a jó helyre, még ránk fér egy pár ezres bankó.

Évike.

Ejnye te gonosz, még szegénységünk fölött is tréfálkozol.

Béla.

Miért ne? Sirással ugy sem segitünk a bajon. Különben, kedves jó Évikém, most már vége a te fáradozásodnak, most én rajtam a sor. Keresztapámtól kaptam tiz forintot mulatságra ... ezt mamácskának adom; a jövő héten pedig megkezdődnek az iskolák, adok megint leczkét gazdag, de rosz diákoknak s lesz pénzünk annyi, hogy! Lásd, Évikém, jó az Isten, mindig ad elég rosz diákot az iskolába s a szülők szivesen fizetnek, csak hogy egy kis tudományt verjek be a buksi fejökbe! — No, de most már mondd el, mi az a nagy ujság; amit minapi leveledben emlitettél, de meg nem irtál?

Évike.

Oh, az nagy ujság, még pedig jó ujság, én legalább remélem, hogy a mi javunkra fog válni.

Béla.

Annál jobb; hát csak hamar ki vele!

Évike.

Hát a nagy ujság az, hogy levelet kaptunk Károly bácsitól, mamánk testvérétől, aki, tudod, Bécsben lakik és igen nagy ur, valami nagy hivatalban van a király mellett.

Béla.

Tudom, tudom; és mit akar Károly bácsi?

Évike.

Károly bácsi azt akarja, hogy fia Aladár itthon, magyar iskolában végezze tanulmányait, mert ott abban a nagy német városban

bizony utoljára még magyarul is elfelejtene. Azt határozta tehát, ide küldi városunkba, és szeretné, ha Aladár nálunk laknék az egész idő alatt. Tudod, Károly bácsi mindig nagyon szerette mamánkat s most azt irja, hogy gazdagon megfizeti, ha Aladár nálunk lesz.

Béla.

Oh, hiszen ez pompás!

Évike.

Igen, csakhogy egy kis bökkenő van a dologban. Nemcsak mi lakunk ám itt, hanem Anna néniék is ... Károly bácsi pedig, ugy látszik, nem akarta Anna nénieket megsérteni azzal, hogy őket mellőzi, irt tehát nekik is és most ugy áll a dolog, hogy majd Aladár, ha megérkezik, maga válaszszon, melyik nénjénél akar lenni.

Béla (vállát vonogatva.)

Ugy vagyunk? No akkor, kedves Évikém, nekem nem sok reményem van, hogy Aladár hozzánk jőjjön. Képzelem, hogy Anna néniék mindent el fognak követni, csakhogy magukhoz csábitsák a gazdag rokont, akivel aztán majd parádét csaphatnak.

Évike.

Magam is azt hiszem. És ha valamiképen Aladár mégis hozzánk jönne, — no azt soha sem bocsátanák meg a néniék.

Béla.

Halálosan meggyülölnének, pedig a nagy szeretet bizony most sem bántja őket. De mondd csak, hogy vannak, mit csinálnak Guszti meg Juliska? Még mindig olyan kiállhatatlanok?

Évike.

Oh, most még inkább, mint azelőtt! Képzeld, Guszti már szemüveget hord a fél szemén, mint valami nagyvárosi gavallér; de persze nem tudja jól megtartani s mindig fintorgatja az orrát, ugy hogy mindenki a szemébe nevet. Juliska pedig kikaparná a szemed, ha Juliskának szólitanád; ő többé nem Juliska.

Béla.

Ugyan hát micsoda?

Évike (tréfásan affektálva.)

Most már franczia lett, Julie. * No de ne törődjünk többé velök. Inkább beszéld el, mit csináltál a falun, két hosszu hónapon át; gondoltál-e néha reánk is?

Béla.

Hogy gondoltam-e? Ezt mindjárt bebizonyitom. (Előveszi az utitáskát.) Nézd, itt van ám valami... egy csomó pompás kétszersült, a keresztmama adta, hogy hozzam el neked. (Kiszedi.) Lásd, el is hoztam, pedig utközben megehettem volna.

* Francziásan ejtendő: Zsüli.

Evike (jókedvüen.)

Ohó! De a kétszersült nekem volt szánva, nem volt szabad megenned. Kötelességed volt elhozni.

Béla (tréfás komolysággal.)

Igen, de ez nagyon szomoru és nehéz kötelesség volt, táskámban tudni a jó kétszersültet és hozzá nem nyulni. Ismerd el.

Évike.

Elismerem, el, csak add ide; (elveszi) mert különben megint veszedelembe jutnak. Pedig ez épen nagyon jó lesz mamácskának a borhoz.

Béla.

Igazad van. Mindjárt fölnyitom az üveget is, ha mamácska fölébred, azonnal meg kell kóstolnia. (Fölnyitja az üveget és a kétszersült mellé teszi az asztalra.)

Évike.

Alig várom, hogy fölébredjen kedves mamánk. Hogy fog örülni megérkezéseden! (Véletlenül kitekintve az ablakon, kellemetlen meglepetéssel.) Jaj, mit látok!

Béla.

No no! Ugyan mit? Csak nem járnak kisértetek az utczán fényes nappal? Ez egészen uj divat volna.

Évike.

Ne tréfálj mindig! Nézd ... amott jön Guszti meg Juliska ... azaz monsieur Gustave* és mademoiselle Julie egyenesen a mi házunk felé.

Béla (kitekintve.)

Az ám! Valjon mit akarhatnak nálunk? Milyen begyesen lépkednek! Mintha nyársot nyeltek volna!

Évike.

Már beléptek a kapun.

Béla.

Menekülök a szomszéd szobába. Ilyen poros uti ruhában nem fogadhatom a finnyás rokonokat s az igazat megvallva, nem nagyon vágyódom utánok. (Fölkapja az utitáskát, a botot s a középső ajtón el.)

II. JELENET.

Évike. Juliska és *Gusztáv* (belépnek, mindketten nevetséges módon fölpiperézve.)

Juliska.

Bonjour, kedves cousine! Ugy-e csodálkozol, hogy itt látsz?

Évike.

Valóban ugy van; már rég nem láttalak. És most minek köszönhetjük a szerencsét?

Gusztáv.

Hallottuk, hogy mamád beteg volt, vagy talán még most is beteg. Ezért tehát kedves mamánk ide küldött, hogy tudakoljuk meg, miképen érzi magát a nénike?

Évike.

Oh, köszönöm, már túl van a veszélyen és épen most is csöndes-

* Francziásan ejtendő: Güsztáv.

kén szendereg. Többször említette mamátokat és őszintén megvallva, nagyon rosszul esett neki, hogy egyszer sem jött el, pedig hiszen édes testvérek.

Juliska.

Oh, ma chére, mamam bizonyosan eljött volna, de olyan gyöngék az idegei... nem birná elviselni, ha ilyen halottas házban járna.

Évike.

Istenem, hiszen az én jó anyácskám nem halt meg.

Gusztáv.

Jó jó, de meghalhatott volna s ha a mi mamánk véletlenül épen akkor itt lett volna, az nagyon megártott volna az egészségének...

Évike (boszusan.)

De kérlek...

Juliska (nagyon affektálva.)

Ah, cher Gustave, mily szörnyü, amit emlitsz; rosszul vagyok, ha csak rá is gondolok. (Bágyadtan székre hanyatlik.) Lábaim reszketnek... nem is tudom, hogy fogok hazamenni.

Évike (gúnyosan utánozva Juliskát.)

Oh, bizony szörnyü... nem lesz más hátra, mint bérkocsit hozatni.

Gusztáv (ki ezalatt az asztalon levő boros üveget nézegette.)

Ah, ah! igazi tokaji bor! ez épen jó lesz neked, ma chère Julie! Igyál egy kortyot, ez majd megerősit. (Poharat hoz az állványról és tölt.)

Juliska (kiiszsza és visszaadja a poharat.)

Valóban, ez nagyon jó volt! De most igyál te is, mon chèr!

Évike (kissé zavartan.)

De kérlek... én szivesen... de... izé... ez a bor anyácskám számára való. Ha Juliska roszul van, hivok rögtön egy bérkocsit. (El akar menni.)

Gusztáv.

Oh, fölösleges. Csak még nehány csöppet igyék és mindjárt jobban lesz. Ugy-e, kedves Julie?

Juliska.

Oh, igen; te nagyon jó és gyöngéd vagy, kedves Gustave, de magadról egészen megfeledkezel. Igyál te is... és ebből a kétszersültből is harapjunk hozzá.

Gusztáv.

Igen, ezt nagyon szeretem. (Mindketten esznek és isznak.) De nem is hittem volna, hogy ti ilyen csemegéket tartotok a háznál.

Évike.

Ez csak beteg anyácskám számára való... és különben is ajándékba kaptuk.

Juliska.

Ajándékba? No persze, mindjárt gondolhattam volna: nektek bizony nem telik effélére. Nálunk otthon sok van ilyen csemege... édes Gustave, ne engedd elfelednem... ha megkérjük kedves

mamánkat, talán küld a néninek holmi jó csemegét . . .

Gusztáv.

Oh, a kedves jó mama bizonynyal küldene . . . de gondold meg, hogy nem sokára magunknak is sok effélére lesz szükségünk, ha gazdag rokonunk Aladár nálunk fog lakni.

Évike (kissé hevesen.)

Nálatok fog lakni? No no, az még nem olyan bizonyos. Mi is tudunk arról valamit, a bácsi nekünk is irt és kérdezte mamácskát, kész volna-e magához fogadni Aladárt. Mamácskám szivesen ráállott és épen ma reggel mondta nekem, hogy irjam meg a bácsinak.

Juliska (megvetőleg.)

Igen . . . tudjuk . . . a bácsi irt nektek is, mert nem tudja, milyen állapotban vagytok. De majd megjön Aladár, tetszésére van bizva, hol lakjék s azt hiszem, nem képzelitek, hogy ha Aladár meglátja a ti házatokat és a miénket, hogy akkor ide hozzátok akarjon jönni!

Gusztáv.

Haha! Nevetséges csak rágondolni is! Én a ti helyetekben inkább visszalépnék mindjárt és megirnám a bácsinak, hogy nem is számitok Aladárra. Sokkal jobb előre lemondani, mint olyan reményt táplálni, mely semmi esetre sem valósulhat.

Évike.

Ezt már csak mamámra bizom, ő jobban tudja, mint én, és jobban, mint ti

Gusztáv.

Jobban? Majd meglátjuk! A bácsi gazdagon megfizet fiáért, igen ám, de meg is kivánja, hogy az ő kedves Aladárja uri módon legyen ellátva; mert a bácsi nagy ur ám, sokat tart a fényre és pompára. Nálunk mindent meg is talál, nem ugy, mint itt a ti kicsiny lakásotokban.

Évike (kissé komolyan.)

Igaz, szegény jó atyám halála óta bérbeadtuk házunk nagyobb részét; de azért lakásunk elég tisztességes és van ám hozzá szép kertünk, gyönyörü virágokkal, lugasokkal; ezt pedig Aladár, tudom, jobban fogja szeretni, mint a ti czifra szobáitokat.

Juliska.

A kert? No, hiszen az ér valamit, de bizony nem sokat . . . sétálni másfelé is lehet. Az olyan nagyvárosi fiunak nem a kert a fődolog, hanem az, hogy mivelt, előkelő uri társaságban legyen; ezt nálunk megtalálja, de nálatok bizony soha sem.

Évike (félig gunyosan.)

Ah, ah! Igazán? Talán az is a miveltséghez tartozik, hogy valaki ilyen gorombaságokat mondjon, mint ti most?

Gusztáv.

Oh, ez nem gorombaság, csak őszinteség... rokonok közt pedig az őszinteség nemcsak szabad, hanem kötelesség; tudod?

Évike.

Most, hogy megmondtad, már tudom (gunyolódva), sőt azonnal magam is a szerint fogok cselekedni. Oh, én is tudok őszinte lenni és egészen őszintén megmondom, hogy sokkal okosabban is föl tudom az időt használni, mint hogy itt veletek pörölgessek. Meg kell irnom a levelet a bácsinak, hogy szivesen látjuk Aladárt házunknál; mivel pedig szépen meg akarom irni a levelet, tehát, őszintén szólva, nem bánnám, ha nem kellene itt veletek haszontalanul töltenem az időt; már rég megirhattam volna a levelet.

Juliska (sértett büszkeséggel.)

Azt akarod mondani, hogy menjünk már el?

Évike.

Oh, másnak a világért sem mondanám, de rokonok közt, tudjátok, az őszinteség nemcsak szabad, hanem kötelesség. Hahaha! No, különben, ha meg akarjátok várni, mig megirom a levelet, hát várjatok. A másik szobában van az iróeszközöm, mindjárt kihozom. (Nevetve el.)

III. JELENET.

Gusztáv, Juliska, majd *Évike.*

Gusztáv (megdöbbenve összenéz Juliskával.)

Kedves Julie, én ugy látom, hogy Éviék nem lépnek vissza, mint hittük.

Juliska.

Oh, majd megpukkadok mérgemben! Hiszen ez szörnyü! Egészen ugy beszélt, mintha komolyan hinné, hogy Aladár ide, hozzájuk fog költözni. Hah, csak meg tudnám valahogy akadályozni! Kedves Gustave, segits valamit kigondolni, hogy elijeszszük őket Aladártól, hogy ők maguk mondjanak le róla s megirják a bácsinak, hogy ne is küldje hozzájuk a fiát.

Gusztáv.

Hm! Ezt könnyü mondani... de hogy tegyük meg?

Juliska.

Hja persze... valami furfangos cselt kellene kigondolni, mert különben megeshetik, hogy Aladár csakugyan nem mihozzánk jön. Képzeld például, ha a bácsi maga is olyanformát gondol, hogy ilyen módon nyujtson segitséget elszegényedett testvérének? Akkor nem segit semmi más, csak ha Éviék maguk utasitják vissza az ajánlatot.

Gusztáv.

Igazad van... de pszt! Évike jön vissza. Távozzunk!

Évike (tollal, tintával és papirossal.) Ime, már itt vagyok. (Gunyosan.) Kedves Gusztáv, te nagyon ismered a nagyuri világot, nem volnál oly szives nekem tollba mondani a levelet a jó bácsinak?

Gusztáv (nehezen legyőzve boszuságát.) Oh, csak te fáradj magad, mi most már távozunk. Jőjj, ma chére Julie! (Büszke főhajtással indul.)

Juliska. Legközelebb, ha eljövünk, majd elhozzuk Aladárt is. Megmutatjuk, hogy nagylelkűek vagyunk. Irta a bácsi, hogy Aladárnak van egy kis néger inasa, — majd azt is elhozzuk nektek megmutatni, (Gusztávhoz sugva) hogy megpukkadjanak mérgökben.

Évike. Igen. nekünk is irt a bácsi a néger inasról, azután meg két majomról is ... de épen meg akarom neki irni, hogy a majmokat ne küldje, mert majom van itt is a családnál! Hahaha!

(Gusztáv és Juliska mérges pillantásokkal el.)

IV. JELENET.

Évike, Béla.

Évike (nagy kaczagással egy székre dől.) Hahaha! Vitézül megfutamitottam az ellenséget! Meghátráltak csufosan, felelni sem tudtak már többé, hahaha!

Béla (előjön azon ajtón, a melyen elébb távozott.) Ideje, hogy távoztak. Mindent hallottam s már alig birtam magamat fékezni. Ha még folytatják gőgös sértegetéseiket, bizony nem tudom, mit teszek!

Évike. No no, Bélácskám! Nem érdemes haragra az ilyen nevetséges pöffeszkedés, inkább kaczagjunk rajta.

Béla. De bizony ennek már fele sem tréfa! Hiszen közel rokonok vagyunk s ők jól tudják, hogy még nem igen régen mi is csak olyan jó módban éltünk, mint ők! Nem a mi hibánk, hogy szegény jó atyánk halála után annyi szerencsétlenség ért. Azért mégis megélünk szerényen, de tisztességesen, nem esünk terhére senkinek.

Évike. Ne gondolj velök többé és inkább ne is szólj az egészről. Szegény jó mamánkat nagyon bántaná, ha megtudná ezt a dolgot. (Kopogás hallatszik.) Mi ez? Csak nem tértek vissza? — Szabad!

V. JELENET.

Előbbiek. Zsidó fiu.

Zsidó fiu (nyakában mindenféle apróssággal telerakott nyitott szekrénykével.) Legalázathosabb szolgája tekinthetes és nagysághos ifiora-

ság, ne thessen megharagodni, hogy belépthem ... hallotham, hogy itt finom uri oraság lakja, talánthán vásárolnak az én fáin portékháimból ... thessen megnézni, nagysághos ifioraság, sopa fáin portéka, echte Pariser Waare, odkolon és eszbuké, épen ilyen khedves kisasszonykáknak való, ez meg finom szappan, fogkhefe, a mitül a szép ifioraság foga olyan fényes lesz, mint a sopa tiszta gyöngy!

Béla.

Meghiszem, kedves barátom, hogy csupa jó portéka, de mi nem vásárlunk, nincs szükségünk semmire.

Zsidó fiu.

Ah, kedves thekinthetes ifioraság, tegyen meg nekem oztat a kegyelmetességet, vásároljon valamit, csak valami kicsikét! Ma egész nap hiábo járthom, senkhi sem vette semmit ... pedig olyan betheg is vagyok, alig is birom folytatni a khereskhedést. (Bágyadtan megtámaszkodik egy székhez.)

Évike.

Szegény fiu! Bizony szivesen vásárolnék tőled, csak egy kissé több pénzem volna. De legalább ülj le és pihenj kissé ... sokat kell fáradnod, ugy-e?

Zsidó fiu (leül).

Száz esztendeig éljen, drága jó kisasszonykám. Hajh, bizony, hojd sokat khel fáradni! de ez nem volna baj, csak egészséges legyek, akkor megélek a geseft után.

Béla (bort tölt a pohárba.)

Ha beteg voltál, és gyöngevagy, akkor ez a jó tokaji bor kissé megerősit. Igyál ... és itt van sütemény is, egyél!

Zsidó fiu.

Khétszáz esztendeig éljen, kedves jó ifioracskám! Alig bátorkodhatom magamat ...

Évike.

No csak egyél, szivesen adjuk, amink van. (Zsidó fiu eszik, de ezalatt figyelmesen hallgat Béla és Évike beszédére, bár látszólag ugy tesz, mintha nem ügyelne reájuk.)

Béla (Évikéhez.)

Bizony szivesebben is adom ennek a szegény fiunak, mint annak a kényeskedő Gusztávnak.

Évike.

Magam is! Oh, akkor már bizony majd megharagudtam ... mondtam nekik, hogy ez beteg mamánknak való, de azért ők csak tovább lakomáztak. De tulajdonképen mit is akartak nálunk? Mert azt nem hiszem, hogy mamácskánk egészsége után jöttek tudakozódni; soha sem tették!

Béla.

Oh, én gyanitom, miért jöttek. Azt akarták kifürkészni, nem igérte-e meg nekünk a bácsi határozottan, hogy Aladárt mi hoz-

zánk küldi. Nagyon sokáig emlegették.

Évike.

Igazad lehet. És ha azért jöttek, akkor megelégedve távozhattak, mert megtudták, hogy a bácsi nekünk is csak azt irta, a mit nekik, Aladár majd maga választ, ha megérkezett.

Béla (fejét vakarva.)

Ez bizony elég hiba, hogy a bácsi igy rendelkezett. Az igazat megvallva, én nagyon szeretném, ha Aladár hozzánk jönne. Milyen pompásan volnánk akkor! Fogadom, még azt a néger kis inast is ugy megtanitanám magyarul, mintha a hortobágyi pusztán született volna. Aladár pedig igazi testvérem volna ... épen egy osztályba is járunk s ha jóravaló fiu, szeretném épen ugy, mint mamácskát és tégedet. (Megöleli Évikét.)

Évike.

Persze, persze, nagyon szép volna, ha mi hozzánk jönne. De hát ki tudja: nem fog-e minket választani? Ha megtudja, hogy bár szegény emberek vagyunk, de tiszta szivből fogjuk őt szeretni, mintha édes testvérünk volna, — talán végre is inkább hozzánk jő.

Béla.

Oh, hugocskám, csakhogy mi nem fogunk ám eléje szaladni, nem fogunk előtte dicsekedni s ő nem tudhatja, hogy mi igazán jó szivvel várjuk. Azután meg a bácsi nagy ur, igen gazdag s képzelem, hogy Aladár nagy fényhez és kényelemhez van szokva; ha megérkezik s látja a mi szerény házunkat és Juliskáék pompás lakását, félek, inkább ő hozzájuk fog hajolni, ott inkább fogja magát otthon érezni. Ha pedig talán még büszke is és hivalkodó, akkor bizony nem is fog reánk nézni, hanem szégyelni fog mint afféle szegény rokonokat.

Évike.

Ne itéljünk előre, kedves Bélám! Hátha nem ugy lesz? Meglehet, hogy Aladár épen azokat fogja választani, akikről hiheti, hogy igazán szeretni fogják s nemcsak a gazdag rokont nézik benne.

Béla.

No, meglehet. Nálunk bizony jó dolga lenne ... én segitenék neki a latinban és a számtanban, mert tudod ... ebben én vagyok a legerősebb az egész iskolában ... ő pedig megtanitana engemet francziául s én aztán más fiuknak adnék franczia-leczkéket; ezzel ismét szépecskén szereznék pénzt kedves mamánknak.

Évike.

Oh, akkor talán magadnak is megtarthatnál valamit, mert a bácsi bizonyosan adna annyit, hogy kedves mamánknak többé nem kellene mindig aggódnia.

Oh, én leginkább csak azért óhajtanám!

Béla.

Azért mégis jobb lesz, ha nem számitunk reá. Igaza volt Gusztávnak, sokkal jobb előre lemondani, mint hiu reményeket táplálni. Én azt hiszem, hogy Gusztávék már irtak a bácsinak s irtak rólunk olyat, hogy Aladárnak nem lesz kedve hozzánk jönni.

Évike (félig bús lemondással.)

Igaz, igaz! Ugy hát Isten veled, szép remény, maradunk a régiben!

Zsidó fiu, (ki eddig a meghatottság jeleivel hallgatta a beszédet, fölkel.)

Most már jól kipihenthem, tovább mehetek. Khöszönöm a nagyságos ifioraság jóságát!

Évike.

Ni, bizony egészen megfeledkeztünk a mi szegény nagykereskedőnkről. No, Isten veled!

Zsidó fiu.

Csakogyan nem vásárol semmit a thekintetes ifiór? Olcsón adom, fele áron adom, so wahr ich lebe, csakhogy egy kis gseftet csináljak. Thessék megnézni ezt a szappant . . . igazi párisi purtéka . . . magamnak thiz khrajczárba kherölte, thizenkhettűért odaadom a khedves kisasszonynak. Fain purtéka, olyan lesz tűle a bűre, mint a legfinomabb selyembársony.

Évike.

Nincs szükségem rá!

Zsidó fiu.

Hát odaadom thiz khrajczárért . . . odaadom nyolcz krajczárért . . . meg nem bánja . . .

Béla.

De hallottad, hogy nincs szükségünk reá.

Zsidó fiu.

No hát odaadom hat krajczárért . . . veszithek rajta, de nem sajnálum ilyen ifioraságtul . . . nagyon jó a szemre is . . . meg a szakhál is mindjárt megnű tűle (ráerőszakolja Bélára) vegye meg khedves ifior és csináljon prezentet a nagysághos kisasszonykának.

Béla (átveszi és Évikének adja,)

Jól van no, hát már csak megveszem. Legyen ilyen ritka párisi portékád, Évike.

Évike (vigan.)

Én majd kölcsön adom neked, hogy szakálod nőjjön tőle. Hahaha!

Béla (fizet.)

Itt a hat krajczár. De valld meg, hogy elébb fillentettél, mikor azt mondtad, hogy magadnak is tizbe kerül. Hiszen tönkremennél, ha igy folytatnád a gseftedet.

Zsidó fiu.

No, egy kis profit még igy is marad, thübb, mint gondolják... hogy megüsmerthem a khedves

ifioraságot, milyen szivesek még hozzám zsidó fiuhoz is, már az is nekhem sokat ér. — De itt van még finum parfume, valúdi párisi otkolón . . . épen ilyen khedves kisasszonykhának való . . .

Évike.

Oh, az már igazán nem kell; kár hogy elébb nem jöttél, mikor itt voltak gazdag rokonaink, azok talán megvették volna.

Zsidó fiu (élénken.)

Gazdag? Hol vannakh? Hol lakhnak? Oh, fölkheresem, thalánthán ott nagy gseftet csinálok.

Béla.

Kisértsd meg, ott csakugyan jobb szerencséd lehet, mert rokonaink szeretnek mindenféle csecsebecsét összevásárolni, mert van rá pénzük.

Zsidó fiu.

Oh, thülem csopa hasznos parthékát khapnak; nagyon szépen megkhüszönöm, ha khedves ifior megmondja a gazdag oraság lokását.

Béla.

A főutczán laknak, a negyedik számu házban.

Zsidó fiu.

Ah váj! Ott nincs gseft, oztat már ismerek.

Évike.

No no, mért ijedsz meg annyira? Voltál már ott?

Zsidó fiu.

Száz eszthendűig éljen, drága jó kisasszonyka! Hogy voltham-e? Voltham, de nem jól voltham! Jaj, jaj! Az ifju oraság nagyon jó khedvőnek tetszett lenni és molatságbul khét nagy khotyát ószitotta rám és igen nevette, mikhur szalattham és a khotyák a khabátumbul egy darabot letheptek. Jó tréfa volt, ugy-e khedves khisasszonyka?

Évike.

Oh, hiszen ez csunyaság! Nem, ezt Gusztáv és Juliska nem tehették.

Béla.

Ez már igazán sok!

Zsidó fiu.

Oh, nekhik nagy molatság volt; de majd megbhánják még ők ezt a molatság!

Béla.

Ugyan, soha se gondolj rá többet! Mit csinálsz velök? Bepanaszolhatod ugyan őket, de lásd, sokkal nemesebb, ha megbocsátod. Ugy sincs semmi hasznod belőle, ha megbüntetik őket.

Zsidó fiu.

Oh, nem megyek phanaszra. De azért ükh megbánják oztat a molatság, hogy oly böszkék és rosz szivőek volthak. Majd fogják sajnálni, hogy le nem öltettek, szépen nem szólthak hozzám. Igen, igen, majd meglátjok, khi nevet otóljára.

Évike (nevetve.)

No no, micsoda rejtélyes beszéd ez, mintha valami nagy hatalmad

volna? Min töröd a fejedet? (Kocsizörgés hallatszik.)

Béla (az ablakhoz lépve.)

Kocsi állt meg házunk előtt... ki jöhet hozzánk? Nini, egy szőke urfi ugrik ki a kocsiból . . . a bakon meg egy koromfekete kis néger inas ül . . . Ez nem lehet más, mint Aladár!

Évike.

Aladár! Lehetséges-e! Igy hát sokkal hamarabb érkezett meg, mint vártuk.

Zsidó fiu (félre, tiszta kiejtéssel.)

Micsoda? Aladár? No ezt már csakugyan szeretném látni! Meglapulok itt a zugban, hadd lássam, mi történik itt!

Évike (az ablaktól visszajöve.)

Már bejöttek a kapun.

Béla.

Sietek elébe!

(Gyorsan fölnyitja az ajtót s amint ki akar menni, beleütközik a belépő rokonba, ki hosszu szőke hajat, szemüveget visel s nevetséges cziczomával van öltözve; utána jön a néger fiu, tarka-barka, bő ruhában, fején turbánnal.)

VI. JELENET.

Előbbiek. A rokon és *a néger fiu.*

A rokon.

Na, was ist das? nem látol, du ox? (Öklével visszataszitja Bélát.) Mért nem nézni a tied orrod elé? He?

Béla (ijedten.)

Oh . . . bo . . . bocsánat . . . véletlen . . .

A rokon (durván.)

Nix véletlen! Senki nem szabad enyém utba állni, tudod?

Évike.

Ez volna Aladár? Lehetetlen! Ilyen volna a mi rokonunk?

A rokon.

Was sagt sie? Én magáé rokon? Oh nein, maga kleine Person, maga itt olyan . . olyan Stubenmädchen . . . szobaleány, ugy-e? Talán az enyém kis Négersklave magának rokon, Bedienter und Stubenmädchen, inas és szobaleány, das passt zusammen. Hehe!

Zsidó fiu (a zúgban, félre.)

De már ez igazán csodálatos!

Évike (ámultan sugva Bélának.)

No ez gyönyörü vendég!

Béla (a rokonhoz.)

Mindenekelőtt szabad nevét kérdenem?

A rokon.

Nem szabad; nichs fragen, hanem menni és ide hivni a nénit, die liebe Tante, vele akar én beszélni.

Évike.

Tehát csakugyan Aladár?

A rokon.

Was sagt sie? Tom! kérdezd ennek a két cselédnek a neve.

Béla (Évikéhez)

Ez már mégis arczátlanság! (A néger fiu Béla felé megy, de ez

megvetőleg hátat fordit neki; a rokon a pamlagra veti magát és lábait szétterpeszti, a néger egy-egy széket tol alájok.)

Évike (Bélához.)

Valóban, ilyesmit álmodni sem mertem volna. Mi ugyan hiába örültünk.

Béla.

Ugy látszik! Nem hiszem, hogy ezt a hetyke uracsot eltürhessük a házban, még ha nálunk akarna is lakni.

Évike.

Ezt bizony legfeljebb mamácska kedveért lehetne elviselni, ha segitené a bácsi Aladár eltartása fejében.

A néger fiu (Bélához.)

Mért maga elfordulni; nagyságos urfi kérdezni, wer seid Ihr? Kik vagytok? A ki nem gazdag, nem ur, azzal ő nem beszélni, az csak armer Teufel, wie ich. Beszélni velem, én jól érteni magyarul.

Béla.

De már ez mégis sok! Komolyan kell beszélnem vele. (Félrelökve a néger fiut, a rokon elébe lép.) Kedves Aladár, most már meg elégeltem a hetvenkedést. Ne gondold, hogy mert te a gazdag bécsi nagybátyánk fia vagy, eltürjük még az inasod arczátlanságát is. Mi a te nénéd gyermekei vagyunk, a kikhez tégedet atyád küldött; örültünk is jövetelednek, mert nem tudtuk, hogy ott a nagyvárosban a ti előkelő házatoknál ilyen illedelmet tanultok.

A rokon.

Ah, ah! Also bist du der Péla? Tik vagytok meglenni a kis rokonok nekem? Sehr schön! Nem tudtam. No hát eins, zwei, siess és hivd a liebe Tante, látni akarok őt. Azt a rongyos zsidó fiu pedig kikergetni . . . was will er da? Csak nem a tietek pajtás?

Zsidó fiu (félre.)

Ahá! most már megismertelek, kedves rokon, tudom már, kik vagytok? No, majd rendezek én nektek mindjárt egy kis meglepetést. (Fenn zsidósan.) Oh, must nem fhélek, drághaláthos nagyságos ifior, itt nincs kotya, akit a szegény zsidó fióra oszítsanak. De elmegyek és csak azt mondok: a viszontlátásig! (El.)

A rokon (sugva a néger fiuhoz.) Talán csak nem ismert ránk?

A néger fiu.

Oh, dehogy! Nincs annak annyi esze.

VII. JELENET.

Előbbiek, a zsidó fiu nélkül.

A rokon (Évikéhez.)

Also, liebes Cousinechen, szaladni a mamáért, én itt várni reá.

Béla.

Kedves mamánk sulyos beteg volt s most épen alszik, nem szabad felkölteni.

A rokon.

Ah warum nicht gar, nem szabad! Muszáj, én akarni vele beszéllni. Vorwärts! No, nem? Tom, dörömbölj az ajtón!

Évike.

Ez már mégis szörnyűség!

A néger fiu.

Melyik a mama ajtó? Nix schlafen, majd én klopfen, hogy mindjárt fölkelni. (Indul az egyik ajtó felé.)

Béla (visszatartja.)

Meg ne próbáld, mert torkodra forr.

Évike (halkan Bélához.)

Istenem, mi lesz ebből! Talán jobb volna, ha szépen megkérnők ... kisértsük meg szép szerivel ...

Béla.

Nem bánom. Kináld meg kétszersülttel.

Évike.

Te pedig egy pohárka borral. (A rokonhoz.) Kedves Aladár, ha talán kissé várni akarnál ... mamánk bizonynyal nem sokára fölébred, addig kóstold meg ezt a kétszersültet.

A rokon.

Bisquit? Schon recht, adni ide. (Beleharap.) Miserabel schlecht... de megeszem ...

Béla.

És egy pohárka tokajit is igyál hozzá. (Tölt neki.)

A rokon (eszik-iszik.)

Schon recht, tehát várni egy kicsit, Tom! setz' dich, pihenni! (A néger fiu a pamlagról egy vánkost a földre tesz ura lábaihoz, ráül és horkolva alszik.) Oh weh! szorít a czipőm ... verdammt! He, kis lány, Cousinechen! Komm her, huzd le a czipőmet.

Évike.

Mit? Én huzzam le a czipődet? Megbocsáss, ez nálunk nem szokás és ha már épen nagyon szorit, huzasd le az inasoddal.

A rokon.

Az inas? Oh, der arme Tom, nagyon álmos ... látol, hogy aluszsza.

Béla.

Itt nincs helye az alvásnak.

A rokon.

Schon gut, de én megengedem. Alles eins, ő szolgál, vagy tik szolgáltok. Én lenni ur, parancsolni, tik megcsinálni mindent.

Béla.

Abból semmi sem lesz, Mi rokonaid vagyunk, nem pedig cselédeid.

Évike.

Ha szivességet tehetek, azt örömest megteszem; de az ilyen izetlen tréfát nem türöm el.

A rokon.

Tréfa? Nix tréfa! Akinek van pénz, sok pénz, az parancsol, az az ur, akinek nincs, az csak armer Teufel, szolgáló. Ja, ja, Freundchen, ha tik az akarni, hogy én

itt lakik, akkor tik engedelmeskedni.

Béla (félrevonva Évikét.)

Hagyjuk abba, már látom, hogy nem boldogulunk vele. Vagy hóbortos, vagy nevetségesen elbizakodott ficzkó, nem hozzánk való.

Évike.

Talán megváltozik, ha mamánk beszél vele.

Béla.

Nem hiszem! Rosszul van nevelve s ezt bizony csodálom a bácsitól, akit olyan derék embernek mondanak.

A rokon (sugva a néger fiuhoz, ki Béla és Évike beszédét lesi.)

No, mit beszélnek? Meg vannak rémülve?

A néger fiu (szintén sugva.)

Még nem eléggé. Még remélik, hogy meg fogsz változni.

Béla (Évikéhez.)

Én valóban nem tudom, elbirnám-e viselni ezt a dölyfös viseletet.

Évike.

Oh, valóban csak mamánk kedveért lehetne megkisérteni.

Béla.

De gondold meg, mamánknak is mennyi boszuságot okozna, mennyire gyötörné kiállhatatlan szeszélyeivel. Ez borzasztó lenne.

Évike.

Igazad van... és szegény mamánk különben is oly gyönge és beteges. Bizony jobb volna, ha soha sem is jönne a házunkhoz. Csak hadd menjen Gusztávékhoz.

A rokon (halkan a négerhez.)

Mit suttognak?

A néger fiu (szintén sugva.)

Ugy látszik, nagyon megelégelték a mulatságot. Csak még egy-két vastag tréfa és győztünk! Soha sem fognak kivánkozni a gazdag rokon után. (Ismét alvást szinlel.)

A rokon (fennhangon.)

No hát, kis leány, was ist denn? Már mondtam, lehuzni a czipőt nekem . . . eins, zwei! Kreuzdonnerwetter! te nekem Stubenmädchen, én parancsolni!

Béla.

No de most már elég volt! (Elébe áll.) Hallod-e, te szemtelen ficzkó, most rögtön lódulj ki a házunkból és ide be ne tedd a lábadat. Majd megirjuk apádnak, hogy semmi szükségünk ily lakótársra. Most én mondom: eins, zwei! Pusztulj innen!

A rokon (nyugodtan szétterpeszkedve a pamlagon és nagyot ásitva.)

Na, ruhig sein! Én nem szeretni a lármát. Én itt bevárni a liebe Tante; (ásit) fogom aludni. Gute Nacht! Ha a liebe Tante fölkel, akkor du, mein lieber Péla, engemet is felgelteni.

Béla (nagy haraggal.)

Itt nem fogsz aludni! Türelmemnek vége s ha jó szántodból

nem távozol, kidoblak! (Megakarja ragadni, de hirtelen megáll, mert kopogás hallatszik az ajtón.)

VIII. JELENET.

Előbbiek. Aladár. Néger fiu (néma személy.)

Évike (ámultan néz a belépőkre.)

Uram bocsá! még egy ilyen bolond pár!

(A pamlagon fekvő rokon *(Gusztáv)* és a fö dön guggoló néger fiu *(Juliska)* fölugranak és rémülten bámulnak a belépőkre.)

Béla (szintén meglepetve.)

Valóban, ez furcsa!

Aladár.

Nagy meglepetést keltek köztetek? Pedig tudtátok, hogy jövök, ha nem is épen ma. Én Aladár vagyok, rokonotok Bécsből.

Béla. } Aladár!
Évika. }

Béla.

De hát akkor ezek kicsodák? Ez is Aladár és inasa! (Gusztávra és Juliskára mutat.) Melyik az igazi?

Aladár.

Hogyan? Itt merészkedett valaki az én nevemben föllépni? Mindjárt meglátjuk, kik e gyönyörüséges mákvirágok! (Gusztávhoz ugrik s lerántja álhaját, Juliskának is turbánját s fekete álarczát.) Nos, ismeritek, kik ezek?

Béla.

Hiszen ez Gusztáv! Hahaha!

Évike.

Ez meg Juliska! Hahaha!

Aladár.

Kedves rokonaink, kik a meszsziről várt Aladárt mint valami szenvedhetetlen ficzkót akartak bemutatni, hogy ne is kivánjátok őt a házatoknál látni. De a gyönyörü terv fölsült s most szeretnétek itt sem lenni, ugy-e? Hahaha! (Aladár, Évike, Béla kaczagva körülállják a nagy zavarban szemlesütve ott álló Gusztávot és Juliskát.) Siettem, hogy rajtakapjam őket.

Béla.

Most már kétségem nem levén, megölelhetlek. Kedves Aladárom! Isten hozott! (Aladár megöleli Bélát és Évikét.)

Évike.

De hát hogy tudtad meg ezt a gonosz tréfát, kedves Aladár?

Aladár.

Oh, nagyon könnyen. (Gusztávhoz és Juliskához fordulva.) Nézzetek meg jól, nem emlékeztek reám? Nem emlékeztek a szegény zsidó fiura?

Gusztáv (ámultan.)

Te voltál az a zsidó fiu?!

Juliska (szintén.)

Nem sejthettük . . . ha tudtuk volna . . !

Aladár.

Persze, akkor nem uszitottátok volna rám a kutyákat. De én

épen azért jöttem váratlanul és álöltözetben, hogy igazán megismerjelek titeket is, Béláékat is, hogy tudjam, hol várnak igazi rokoni szeretettel. Oh, megismertelek jól és midőn az imént e maskarában ide jöttetek, szintén rátok ismertem. Ti irigykedve féltetek, hogy a gazdag rokon ide a szerény, de kedves házba költözhetnék, meg akartátok rontani tulajdon rokonaitokat...

Gusztáv (nagy zavarban és félénken.)

Oh ... kedves Aladár ... hiszen csak tréfa volt.

Aladár.

De nagyon gonosz tréfa, mely azt mutatta, hogy nincs jó szivetek. (Bélához és Évikéhez.) De titeket, kedves Bélám, és édes jó kis Évikém, ezer örömmel üdvözöllek. Ti még mint szegény zsidófiut is szivesen láttatok s mikor azt hittétek, hogy Aladár egy szenvedhetetlen ficzkó, még azt is el akartátok viselni jó mamátok kedveért. De ne higyétek, én nem vagyok valami gőgös, kiállhatatlan fiu, én nem fényt és pompát keresek, hanem szerető rokonokat, kik némileg pótolhassák távollevő kedves szüleimet. Én hát itt maradok nálatok, — ha befogadtok!

Béla (kezet szoritva vele.)

Ezer örömmel! Testvérünk leszesz!

Évike (megöleli.)

Én már is szeretlek, mint testvéremet!

Aladár (átölelve tartja őket.)

Igen, mint édes jó testvérek fogunk élni, boldogul. (Gusztávhoz és Juliskához.) Boszuálló, haragtartó nem vagyok; ha látni fogom, hogy őszintén megbántátok csinyeteket és megjavultatok, akkor veletek is megkötjük a barátságot. Ugy-e, Béla, Évike, akkor ti is megbocsáttok?

Béla. } Oh, tiszta szivből!
Évike. }

Aladár.

De most menjünk mamátokhoz, az én kedves nénikémhez. Neszt hallok szobájából, hadd legyek én az első, ki vidám, boldog jó reggelt kiván neki! (Vigan az ajtó felé indulnak.)

(A függöny legördül.)

AZ

ELVARÁZSOLT KIRÁLYKISASSZONY.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Fannika, }
Ödön, } testvérek.

Juliska, kis szobaleány.

Katicza, parasztleány.

A szinhely csinosan butorozott szoba, egy ablakkal és egy ajtóval. Jobbra szekrény, székek. Balra kerevet, előtte asztal és székek. A kályha mellett spanyolfal vagy egy nagyobb kályha-ellenző.

AZ
ELVARÁZSOLT KIRÁLYKISASSZONY.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

I. JELENET.

Fannika, Ödön a kereveten ülnek, *Juliska* zsámolyon ül mellettök.

Juliska.

Ugy bizony . . . Boriska aztán haza került Tündérországból és nem is kivánta többé soha, hogy királykisasszony legyen, hanem boldogan és elégedetten élt szegény szüleinél és még ma is él, ha ugyan már meg nem halt. — Eddig volt, ugy-e szép volt?

Fannika.

Nagyon szép volt!

Ödön.

Az ám! Csak az kár, hogy most már nem válik a libapásztor-leány olyan elvarázsolt királykisasszonynyá. Szeretnék egyszer ilyesmit látni. Furcsa volna, ugy-e? Haha!

Fannika.

Oh te bolondos Ödön! Hiszen ez csak mese . . . most már több eszök van a libapásztor-leányoknak. De majd el is felejtettem, hogy a hajam még nincs rendben . . . Juliska, fésülj meg és kösd a hajamba a kék szalagot. Mamácskáék nem sokára hazaérkeznek a városból.

Juliska (megsimitva Fannika haját és szép kék szalaggal megkötve.)

Oh, még az jó ideig tart . . . még talán meg sem érkezett a vasuti vonat, melyen az uj nevelőnőt várják . . . a várostól ide pedig szintén eltart egy óráig.

Ödön.

Jaj, a nevelőnő! Be kár, hogy már megérkezik. Vége a jó vakációnak s lesz megint sok keserves leczke. (Kopogás.) Szabad!

II. JELENET.

Voltak. Katicza.

Katicza (kezében egy kis bögrével.)

'Csés jó napot kivánok, nasságos kisasszony . . . tessen venni szép epret! Egészen friss, most hoztam az erdőbül.

Fannika.

Hadd lássuk, jőjj közelebb, mutasd azt a szép epret.

Katicza (félénken közeledik és átnyujtja.)

Tessen!

Ödön.

Aztán hogy adod?

Katicza.

Hát . . . hát . . . azt hiszem, az öt krajczárt megéri . . . igazán megéri kérem ássan . . . messze jártam érte a nagy erdőben.

Fannika.

Az bizony messze van. No, itt egy ezüst tizeske. Juliska, töltsd ki ezt az epret és hozd vissza a

bögrét. (Juliska kimegy a bögrével.)

Katicza (nagy örömmel átveszi a tizest.)

Egy ezüst tizes! Jajajaj! Fog majd örülni az öreg szülém! Ma már aztán nem fog pörölni, hogy hiába kószálok egész nap.

Fannika.

Oh, hát olyan nagyon szegények vagytok?

Katicza.

Bizony szegények. Édes apám meg édes anyám meghaltak, az öreg anyám pedig már nem igen tud dógozni, mer nagyon öreg; igy hát én is járok az erdőbe, szedek gombát, epret, amiért aztán kapok egy pár krajczárt.

Juliska (visszatér és átadja Katiczának az üres bögrét.)

Itt a bögréd!

Ödön.

De hiszen akkor nagyon roszszul éltek, ugy-e? No megállj, legyen egyszer jó napod! Juliska, hozdd be azt a maradék sütéményt, meg az édes bort.

Juliska.

Igen is! (El.)

Fannika.

És hogy hivnak?

Katicza.

Már hogy mi a nevem? Hát Katicza.

Ödön.

És jársz-e iskolába?

Katicza.

Iskolába? Na bizony, van jó dolgom! Azalatt inkább járok kint az erdőben. Rektr'am minap is aszondta ugyan, hogy iskolába kellene járnom, de nekem nincs hozzá kedvem.

Juliska (visszatér, egy tányéron süteményt hoz, egy palaczkot és poharat.)

Itt a sütemény és a bor.

Fannika.

No, Katicza, ülj ide mellém a pamlagra és egyél.

Katicza (félénken le akar ülni, de ijedten visszaugrik.)

Jaj, leszakad.

Fannika (nevetve.)

Ne félj semmit... ez csak ruganyos, de le nem szakad. Ülj le bátran és egyél. Meglásd, milyen jó.

Katicza.

Köszönöm. (Leül s jóizüen eszik, iszik.)

Ödön.

No, jó-e?

Katicza (nagyokat nyelve.)

Meghiszem azt! De jó ám! Ez aztán nem olyan, mint a mi száraz kenyerünk! Hej, csak én egyszer találkozhatnám az erdőben azzal a tündér-királynővel, hogy belőlem is afféle királykisasszonyt csinálna.

Fannika.

És ugyan mért kivánod azt?

Katicza.

Oh, tudom én mért! Mesélte nekem a nagyanyám, milyen jó dolguk van azoknak, akik ilyen

kastélyokban laknak; azoknak nem kell ám dógozni.

Ödön.

Hát nem szeretsz dolgozni.

Katicza.

Nem én. Kivált fonni mán épen nem.

Fannika.

De lásd, ha dolgozni sem szeretsz, tanulni sem szeretsz, akkor rosz dolgod volna mint királykisasszonynak is. Mert annak is kell ám tanulni.

Katicza.

Oh persze! Aztán ha kell is, mégis jobb dolga van ... ilyen jó kalácsot eszik, mint ez ni ... aztán ilyen pompás édes bort iszik.

Ödön.

No hát csak egyél-igyál, ha jól esik.

Katicza.

Köszönöm, bizony jó, (iszik) nagyon jó ... az ám ... nagyon jó ... csakhogy olyan furcsa ... hihihi ... olyan nehéz lett a fejem ... aztán ... nini ... hogy forog a szoba ... (hátradől.) Ah!

Fannika,
Juliska, } (ijedten.)

Az Istenért! Roszul lett!

Ödön.

Nem kell félni, nincs semmi baja. (Nevetve.) Csak egy kicsit becsipett, nincs szokva a borhoz. (Hirtelen nagyot kaczag.)

Fannika.

Nos, mit nevetsz?

Ödön.

Haha! Pompás gondolat! Nagyszerü! Haha! Hogy fog majd bámulni!

Fannika.

De hát mi az?

Ödön.

Hát tudjátok mit? Katicza elaludt... mire fölébred, elhitetjük vele, hogy ő nem Katicza, hanem valami herczegkisasszony.

Juliska.

Oh, ifiur, de Katicza nem hiszi ám el.

Ödön.

Dehogy nem, csak bizzátok reám és tegyétek meg amit mondok. Itt vannak a szekrényben mindenféle ruhák, kalapok Irma néninktől, a mamától, apácskától; olyan maskarába bujhatunk, hogy bizonyosan meg nem ismer. Én fölteszem apácska szemüvegét, csinálok czukorpapirosból hegyes kalapot s tudom, rám nem ismer. Ti is tegyetek fel mindenféle tarka kendőt, fejkötőt, tollas-kalapot, köpenyeget, — amit épen találtok.

Fannika.

Igen ám, de ha Katicza végignéz magán: látni fogja, hogy ő csak a régi.

Ödön.

Hát őt is öltöztessétek fel! Adjátok reá a mama hosszu reggeli ruháját, abból ki sem fog látszani, aztán valami magas sarku czipőt, hadd érezze, hogy nem

olyan papucsban jár, mint eddig. Ezt a spanyolfalat ide huzzuk, mintha gondoskodva volna, hogy senki se háborgassa álmában. (Odahuzza, ugy hogy Katiczát eltakarja a nézők elől.) Csak gyorsan, mig föl nem ébred

Fannika.

No jó. (A szekrényből kiszed mindenféle ruhát.) Fogd, Juliska, ezt öltsd rá Katiczára. (Hosszu női ruhát és keztyüt, czipőt ad neki; Juliska a spanyol fal mögé megy.) Ámbár nem tudom ... hátha nem szabad ... hátha nem jól cselekszünk? ..

Ödön.

Oh, dehogy, csak ártatlan tréfa. Aztán Katicza javára fog szolgálni. Hát csak szaporán készüljetek. Én majd az ajtó mögött leskelődöm és a kellő pillanatban belépek. Te, Fannika, a herczegnő udvarhölgye lész, (Juliska kijön a spanyol fal mögül) te pedig, Juliska, a komorna. Ozsonnánk épen kész, majd meg is traktálhatjuk; no's hát gyorsan készüljetek! (El.)

III. JELENET.

Fannika, Juliska, Katicza.

Fannika.

Hamar, Juliska .. add reám ezt a köpenyeget ... a fejemre meg ezt a kalapot ... a fátyolt félig leeresztem ... igy ni ... még legyezőt a kezembe ... te pedig kösd fel ezt a nagy fejkötőt és öltsd fel ezt a tarka zekét ... igy ni. Nem hiszem, hogy ránk ismerjen.

Juliska (nevetve.)

De még saját magát sem fogja megismerni. Épen reá illik az Irén kisasszony ruhája, — csak a hosszu uszálylyal majd nem tudom, hogy fog boldogulni.

Katicza (a spanyol fal mögött ásit.)

A-a-áh! Nini ... hol vagyok?

Fannika (halkan.)

Már fölébredt, — toljuk félre a spanyolfalat! (Megteszik és alázatosan hajlongva közelednek Katiczához.)

Katicza.

Ejnye, hogy elaludtam. (Felül.) De hát hol is vagyok? (Bámulva és ijedten nézi magát.) Nini .. hát ez miféle boszorkányság? Ki adta reám ezt a szép ruhát ... meg a kezemre ezt a keztyüt ... Na, ez már csak furcsa! (Föl akar állni.) Jaj .. mi van a lábamon .. hogy szorit .. a sarkam alá meg diót raktak! (Visszaesik a pamlagra.) Uram Teremtőm, mi történt velem! Álmodom-e vagy el vagyok varázsolva?

Fannika (közelebb lép.)

Parancsol valamit, kegyelmes herczegnőm?

Katicza.

Micsoda? Már hogy én? Én herczegnő? Már ugyan miféle herczegnő volnék én?

Fannika.

De hát mi volna más egyéb, ha nem a mi kegyes herczegnőnk?

Katicza.

Ne izéljen már no! Hát'szen én a Parajos Katicza vagyok amonnan a faluból... vagy mi.. (magát nézegetve.) Talán nem az vagyok többé?

Fannika.

Kegyelmes herczegnőm nagyon élénken álmodott... sokat méltóztatott sétálni, nagyon elfáradt, onnan van e furcsa álom.

Katicza.

Sétáltam? Hm ... Nem emlékszem. (Fölugrik.) És mégis ugy van, amint mondtam, én az árva Katicza vagyok!

Fannika.

Csak csöndesüljön le, herczegnő. Julia!

Juliska.

Parancsol, grófnő?

Fannika.

Hozza be a herczegnő ozsonnáját. (Juliska el.) Mindjárt jobban lesz, herczegnőm, ha megitta kávéját. Ebédre keveset evett, nem volt étvágya.

Katicza (folyton szemét dörzsölve.)

Keveset ettem? No, az igaz.. de hogy apétitusom ne lett volna, arról semmit sem tudok... De ez mégis nagyon furcsa... ez nem lehet...

Juliska (belép, tálczán kávéscsészével, melyet Katicza elé az asztalra tesz.)

Parancsoljon, kegyelmes herczegnő! (Eléje teszi a teli csészét.)

Fannika.

Kóstolja csak meg, herczegnő, bizonyára izleni fog.

Katicza (nagyokat hörpint.)

Az ám, ez nagyon jó.

Fannika.

Nos ugy-e, most már elhiszi, hogy nem valami árva Katicza?

Katicza (kétkedve rázza fejét.)

Nem tudom én... akármi legyek is, ha tudom, ki vagyok... de hát maga kicsoda?

Fannika.

Én? Én Teréz grófnő vagyok, a herczegnő szolgálattevő udvarhölgye...

Katicza.

Micsoda? Grófnő? És szolgál az én udvaromban? Soha bizony! Utoljára még csakugyan igaz lesz, hogy herczegnő vagyok. (Juliskához.) Hát maga kicsoda? Mit akar?

Juliska.

Én Julia vagyok, kegyelmes herczegnőm első komornája. Itt vagyok, hogy kegyelmes herczegnőm haját rendezzem.

Katicza.

Az én hajamat? Az bizony nem szükséges, megfésülködtem már a mult vasárnap.

Fannika.

A herczegnő ma nagyon tréfás . . . de valóban ideje elkészülni, mert nem sokára vendégek jőnek.

Katicza.

No jó, ha már épen herczegnő vagyok, hát nem bánom. Tegyenek velem, amit akarnak. (Juliska szétbontja, fésüli Katicza haját, tarka szalagokat köt belé, csokrokat tüz feje tetejére s koronként erősen meghuzogatja.) Jaj! No ne tépje a hajamat! Jaj! (Odakap kezeivel.) Inkább nem vagyok herczegnő! Mindjárt megkarmolom!

Fannika.

Csak türelem . . . talán parancsol időtöltésül egy darab sütéményt? (Ad neki.)

Katicza.

Nem bánom. (Eszik.) De azért ne czibáljon, aszondom!.. vagy ha czibálnak, akkor adjanak még valamit harapni. Igy nem bánom ha örökre herczegnő maradok is . . . nem rosz mesterség.

Juliska.

Igy ni, már készen van.

Fannika.

Ott a tükör, nézze meg magát, herczegnőm, jól van-e?

Katicza (bukdácsolva a tükör elé lép.)

Jaj a lábam . . . ugy szorit! (A tükörbe néz és nagyot kaczag.) Hihihi! Az én vagyok? Jaj, milyen figura! Hihihi! Nagyon szép! (Huzogatózik ruhájában.) De nagyon alkalmatlan!

IV. JELENET.

Voltak. Ödön.

Ödön (belép, hosszu haju parókával, háromszögü hegyes kalappal, orrán pápaszemmel.)

Legalázatosabb szolgája, kegyelmes herczegnő. Van szerencsém jelenteni, hogy ma van a leczke-órája.

Katicza.

Hát ez miféle furcsa szent?

Ödön.

Kegyelmességed nagyon tréfás. Én nem vagyok szent, hanem a tánczmester, kitől a herczegnő tánczolni tanul.

Katicza.

Tánczolni tanuljak? Kell is nekem tanitó, — csak czigány legyen. Látná csak, mikor a félszemű Fütyü a kocsmában játszik, hogy eljárom az ablak alatt . . .

Fannika.

De herczegnő, mit beszél?

Katicza.

No mit? Hát az sem igaz? Azt is álmodtam? No jól van, nem bánom, de akkor adjanak még ennem . . . meg abból a jó édes borból. (Iszik.) . . . Igy ni, most hát tánczoljunk.

Ödön.

Előbb csak a lépéseket tanuljuk. Teréz grófnő majd kézen fogja a herczegnőt és együtt teszik a lépéseket, amint mutatom. (Katicza fölkel s Fannika kezét

fogja.) Tessék reám figyelni. (Tánczlépéseket tesz.) Egy-kettő, egy-kettő ... közben szépen meghajolni ... igy ni ...

Katicza (utánozza, de hosszu uszályába bonyolódik.)

Jaj ... ez nehéz ... no no ... mindjárt elesem ... jaj! (Elesik.)

Fannika.

Oh, oh .. sebaj!

Katicza (mérgesen a pamlagra veti magát.)

Én nem tánczolok .. takarodjanak .. nekem nem kell az ilyen ostobaság!..

Ödön.

Oh, az nem járja. Minden jól nevelt hölgynek tudni kell illedelmesen lépegetni, meghajolni, sőt még ülni is. Oh Istenem, épen most is hogy ül, herczegnőm! Nem szabad ám igy dülöngőzni! Szépen, egyenesen kell ülni ... igy ni ... (erővel fölegyenesiti.)

Katicza.

De én ugy akarok ülni, ahogy nekem tetszik. (Toporzékolva.) Hagyjanak nekem békét, ne kinozzanak!

Fannika (könyvet vesz elő.)

Jól van, tehát hagyjuk a tánczleczkét; inkább tanuljuk az olvasást.

Katicza (ijedten.)

Hiszen maga talán csak nem rektor? Én nem akarok tanulni ... nem, nem!

Fannika.

Ennek meg kell lenni.

Katicza.

Hát akkor minek vagyok herczegnő, ha egy perczig sincs pihenésem? Én nem akarok kinlódni, inkább megeszem még ezt a maradék süteményt .. még egy kis bor is van. Maguk pedig mehetnek Isten hirével. (Eszik-iszik.)

Fannika (Ödönhöz és Juliskához.)

Ez aztán nem afféle ostoba libapásztor-leány! Már szinte szeretnék tőle szabadulni.

Ödön.

Igen ám, de hogyan?

Juliska.

Ki kell gondolnunk valamit. Várjanak csak, ifiur, mindjárt visszatérek. (El.)

V. JELENET.

Voltak, Juliska nélkül.

Katicza (miután egy ideig evett-ivott, hirtelen hátradől.)

Jaj, Istenem, milyen roszul vagyok! Jaj a fejem! a gyomrom!

Fannika (ijedten.)

No még csak ez kellene! Még meg is betegszik a nyakunkon!

Ödön.

Könnyen megeshetik. Sokat evett és bort is ivott, amihez nincs szokva. Hogy szabaduljunk meg tőle?

Fannika.

Igazán nem tudom ... utoljára még el sem hiszi, hogy ő mégis csak a szegény árva Katicza.

Ödön.

Kisértsük meg. (Katiczához.) Emlékszik még, mit álmodott az elébb, mikor itt elaludt? Azt álmodta, hogy szegény árva leány...

Katicza.

Oh, hiszen azt csak álmodtam, azt mondták .. sokkal jobb dolgom volna itt, csak béken hagyjanak.

VI. JELENET.

Voltak, Juliska.

Juliska (belép.)

Kérem alássan... egy szegény öreg asszony van odakint, nem tudom, mit akar ... azt mondja, hogy egy kis unokája van, Katicza, aki epret kozott ide a kastélyba és aztán nem tért többé vissza ...

Katicza (hevesen fölugorva.)

Az én vagyok ... és az a szegény öreg asszony az éu öreg szülém! Oh ... csak bolonddá tettek engemet ... én nem vagyok semmiféle herczegnő, én a szegény árva Parajos Katicza vagyok és inkább maradok szegény, inkább dolgozom, hogysem ilyen fényes szobákban kinoztassam magamat. (Ödön, Fannika és Juliska ezalatt levetik álruháikat.)

Fannika.

Ez már okos beszéd, Katicza.

Katicza (bámulva.)

Mi ... micsoda ... hisz ... hisz ez az a kisasszony, aki tőlem az epret megvette! Oh, hát mért üztek velem olyan bolondot?

Ödön.

Ne sirj, Katicza, csak a javadra tettük. Azt mondtad, hogy nem szeretsz sem tanulni, sem dolgozni. Lásd, ha valamit tanultál volna, nem hitted volna el, hogy át lehet téged varázsolni királykisasszonynak; és azt is tapasztalhattad, hogy ha itt kellene élned, olyan dolgokat kellene csinálnod, ami neked kellemetlenebb, mint ha dolgoznod kell.

Juliska.

Ugy bizony, mindenki azt tegye, ami a kötelessége és ne irigyeljen másokat.

Katicza (lassan levetve álöltönyét.)

Igaz ... igazuk van ... adják vissza kis bögrémet ... visszamegyek nagyanyámhoz és majd igyekszem, hogy jobb legyek!

Ödön.

Mi pedig ezt megkönnyitjük neked. Van havi zsebpénzünk, megvesszük neked az iskolai könyveket; és ha szorgalmas maradsz, megkérjük szüleinket is, hogy segitsenek és akkor majd derék leányka válik belőled.

Katicza.

Oh, hogy köszönjem meg jóságukat!

Fannika (vigan.)

Ugy, hogy többé ne kivánkozzál a tündér után, aki átvarázsoljon királykisasszonynyá!

(A függöny legördül.)

FERIKE ÉS TERIKE.

HÁROM JELENET.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

A mama. — *Ferike.* — *Terike.*

Csinosan butorozott szoba, pamlag, székek, asztalok.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

FERIKE ÉS TERIKE.

HÁROM JELENET.

I. JELENET.

Ferike, egyedül, a pamlagon hever.

Jaj de unalmas ez a szobaáristom . . . hiába akarok aludni, nem vagyok álmos. Milyen jó volna most odakint járkálni! Azt hiszem, mégis kár volt makranczoskodnom, hogy engem is vigyen magával a mama . . . mit is csináltam volna én ott a boltban? Terikének szükséges megtanulni, hogy mérik a czukrot, kávét, riskását . . . persze, kap is talán holmi jó czukrocskát. Megigérte, hogy ha kap, nekem is hoz. Vajjon nem felejti-e el? (Fölkel és járkál.) Csak már hazajönnének! A mama büntetésül ide csukott és hiába kiabálok, az a gonosz Betti szobaleány nem akarja kinyitni. Még azt mondja, hogy legalább addig nyugodalma van, csak mulassak itt. (Ásit.) De hát mivel mulassak? Ha legalább itt volna a lapdám . . . vagy a katonáim . . . de ez a Terike szobája s azoknak a leányoknak nincs semmi becsületes játékuk. (Ismét ásit és nyujtózkodik.) Ugyan mit cs ináljak? (Ugrál a székeken föl és le.) Nem, ez unalmas, igy egyedül ugrándozni. Inkább keresek valamit, a mivel eltölthetem az időt. (Az asztalokon, fiókokban keresgél.) Nincs biz' itt semmi nekem való . . . hiába kutatgatok . . . (A sarokban egy széken megpillant egy bábut.) Nini, a Terike bábuja! (Kezébe fogja.) Milyen ostobán bámul! Meg nem foghatom, hogy tudnak a leányok effélével játszani? (A levegőben lógatja.) Tánczolj hát no! Vagy még jobb lesz, ha lapdázok vele. (Föl-földobálja s elkapja, mig végre a bábu a földre esik.) Annyit sem ér, mint egy lapda. (Fölveszi.) Hm . . . letört az orra hegye a nagy esésben . . . az ám , . . milyen haszontalan jószág! Én hányszor estem el, be is törtem az orromat, de nem tört le a hegye. (Leül s nézi a bábut.) Most még csunyább, mint volt. Vajjon mit fog majd Terike mondani, ha meglátja? Sebaj, majd oda ragasztjuk . . . Szerencse, hogy csak a feje van porczellánból, igy legalább keze-lába nem törhetik össze. De vajjon miből van csinálva? Ugy látom, valami bőr-

féléből... és ki van tömve... de mivel? Szeretném tudni, mi van benne? Hm! Akár meg is nézhetem. Egy kis lyukat vágok itt az oldalán s megvizsgálom. (Zsebéből tollkést vesz elő és felvágja a bábu oldalát.) Ni, csepűvel van megtömve. (Belenyúl a lyukba s huzza ki a csepűt.) Haha... csepű kisasszony! És mennyi van benne! (Folyvást huzogatja ki és szórja a földre a csepűt.) No, most már üres, hahaha! Egészen összelapul, mint valami ócska keztyű. Jaj be csuf! (Nevet.) De most megint tele kell tömnöm, mert Terike igy aligha megörülne neki. (Fölkap egy marok csepüt s próbálja visszatömni.) Ejnye... nem igen könnyű visszatömni... pedig igy nem hagyhatom, mert Terike majd sirna ám... Haszontalan bábuja! (Mérgesen a földhöz csapja.) Minek is fogtam a kezembe. (Kint hangok hallatszanak.) Jaj! A mama már megjött Terikével. (Az ajtó kulcsának nyikorgása hallatszik.) És épen ide jönnek... Hova dugam ezt a szemetet? (Fölkapja a bábut és a pamlaghoz siet, lefekszik s maga alá rejti a bábut.) Igy ni... nem fogják látni a tönkrejutott bábut.

II. JELENET.

Ferike. Terike.

Terike (belép.)

No Ferike, már szabad vagy, mamácska megengedte, hogy kinyissam az ajtót. Nem voltunk oda sokáig, ugy-e?

Ferike (zavartan.)

Dehogy nem... azaz... nem... oh épen nem!

Terike.

Nem kaptam ám czukrocskát... a mama azt mondta, hogy nem jó mindig nyalánkoskodni. Igy hát neked sem hozhattam. És te mit csináltál az egész idő alatt? Unalmas volt, ugy-e?

Ferike.

Persze... azaz nem épen... gondolkoztam.

Terike.

És ugy-e beláttad, hogy hibás voltál, most majd bocsánatot kérsz a mamától?

Ferike.

Természetesen. Menj csak, Terikém, nézd meg, hol van a mamácska.

Terike.

Itt van a szomszéd szobában. Jőjj, majd én is veled megyek.

Ferike.

Nem, most még nem megyek... csak menj te előre. (Félre.) Valahová el kell dugnom ezt a szerencsétlen bábut.

Terike.

Én azt hiszem, jobb volna, ha most mindjárt mennél. Aztán miért is fekszel?

Ferike.

Oh, nagyon elfáradtam.

Terike.

Mibe?

Ferike.

Hát . . . izé . . . sokat jártam, ugráltam unalmamban.

Terike.

Hiszen most mondtad, hogy gondolkoztál.

Ferike.

No igen . . . persze, ugrálva gondolkoztam.

Terike.

Furcsa! De most jőjj, játszunk valamit.

Ferike (maga alatt a bábut tapogatva, nem látszik-e.)

Nem, most nincs kedvem játszani . . . nagyon jól esik a fekvés.

Terike.

Ha ugy tetszik, nem bánom. (Elfordul és megpillantja a csepüt.) Hát ez itt miféle szemét? Hogy került ez ide? Hisz ez csepű.

Ferike (meglepetést szinlelve néz oda.)

Csepü? Az ám . . . csakugyan csepű.

Terike.

De hát ki szemetelte be a szobámat?

Ferike.

Nem tudom. De mondd csak, sok szépet láttál ott a boltban?

Terike (mialatt a csepüt összeszedi és egy székre teszi.)

Nem épen, nincs ott holmi látni való. No . . . majd megmosom Bettinek a fejét, hogy igy beszemetelte a szobámat . . . itt hagyom a csepűt, nem fogja eltagadhatni. Most pedig kissé tanulok. (Elővesz egy könyvet.)

Ferike (boszusan félre.)

Ejnye, semmikép sem akar kimenni.

Terike.

Nos, kelj föl már.

Ferike.

Dehogy kelek! Nagyon jól fekszem itt.

Terike (odamenve.)

De én mindig itt szoktam tanulni . . .

Ferike.

Tanulhatsz az asztal mellett is.

Terike.

Nem, ez az én helyem. Nem bánom, ha te is itt ülsz . . . csak adj nekem is egy kis helyet.

Ferike.

Oh persze! Kettőnknek nincs elég hely.

Terike.

Már hogy ne volna? Hányszor ültünk itt együtt!

Ferike.

Igen . . . de te azóta nagyon meghiztál . . . Oh, roppantul meghiztál . . .

Terike.

Ugyan mit fecsegsz már olyan bohóságokat! (Kissé hevesebben.) Kelj föl! Nem? No várj! (Átkarolja és fölemeli.) Lásd, birok veled.

Ferike (félre.)

No, most végem van!

Terike (meglátja a bábut.)

Nini, mi ez? Bábu? (fölveszi.) Csakugyan... (Ijedten.) De hiszen ez ... ez az én kedves Viczám..! Mi történt vele? (Sirva.) Hiszen egészen tönkre van téve!

Ferike (zavarodottan.)

Kedves Terikém . . . én . . . izé . . .

Terike (indulatosan.)

Te tetted tönkre! Igen, te gonosz! Oh, most már értem, miért voltál olyan fáradt, miért nem akartál fölkelni . . . (Sirva.) Megölted az én kedves Viczámat! Oh, ez már mégis borzasztó!

Ferike (nagyon akadozva.)

Hiszen én . . az igaz, hogy én . . . de lásd, nem akartam . . . itt találtam, aztán nagyon unatkoztam és kiváncsiságból megvizsgáltam, mivel van a bábu kitömve . . . és . . . és . . aztán mind kijött a csepű . . . én nem akartam elrontani.

Terike (mind hevesebben.)

Persze, nem akartad! Azt hiszed, ezzel vége van! Mintha csak ugy véletlenül össze lehetne a bábut metélni . . . az én legkedvesebb játékomat! Ez már csakugyan nagy gonoszság . . . meg is mutatom a mamának. (Indul.)

Ferike.

Ne mondd meg, kedves Terikém!

Terike.

De igen, megyek.

Ferike (megkapja a bábu egyik lábát.)

Nem eresztelek!

Terike.

Ereszd el a bábumat! (Hevesen rángatja.) Bocsáss!

Ferike.

Nem, nem bocsátlak. (Erősen huzogatják a bábut s ez végre kettészakad, egy-egy darab marad mindegyikök kezében.) Jaj, vége!

Terike (kétségbeesetten fölsikolt.)

Jaj Istenem! Egészen vége van! Most már össze sem lehet ragasztani! Oh, te rosz, te pogány! No várj, majd kikapsz! Most már megyek a mamához!

Ferike (ijedten.)

Kedves Terikém... kérlek . . . bocsáss meg! Ne mondd meg a mamának, mert akkor megbüntet.

Terike (hevesen.)

Igenis, megbüntet és megérdemled. Azt akarom, hogy keményen megbüntessen. (Indul.)

Ferike (az ajtó elé áll és könyörög.)

Kedves jó Terikém . . . lásd, hiszen én magam is nagyon sajnálom . . . igazán sajnálom . . . és kérlek, bocsáss meg!

Terike.

No persze! Nem bocsátok meg! Nem, csak azért sem! Lakolnod kell, igenis, és annak majd örülni fogok.

Ferike.

De lásd ... ha nem árulnál el ... ha megbocsátanál, akkor én vennék neked uj bábut.

Terike (habozva.)

Vennél? És miből? Nincs pénzed.

Ferike.

Majd lesz. Tudod, mamácska egy szép ezüstforintost igért nekem, ha jó bizonyitványt hozok haza az iskolából. Ezt pedig már holnap megkapom, bizonyosan megkapom, mert tegnap a tanár maga mondta és nagyon megdicsért.

Terike (kétkedve.)

De aztán igazán nekem adod?

Ferike.

Igérem, szavamat adom. Majd együtt megyünk a boltba és veszünk uj bábut.

Terike.

No, akkor hát nem bánom, megbocsátok.

Ferike.

És nem szólsz a mamának?

Terike.

Nem. De csak ha holnap megkapom az uj bábut. Ha nem váltod be a szavadat, akkor megmondom.

Ferike.

Oh ne félj ... odaadom a pénzemet, csak a mama ne tudjon semmit.

III. JELENET.

Voltak. A mama.

A mama (hirtelen belépve az ajtón és Ferike szavaira felelve.)

Csakhogy a mama mindent tud már.

Ferike (ijedten.)

Mindent hallott!

A mama.

Igenis, hallottam és nagyon elszomorodtam.

Ferike.

Oh kedves mamácska, bocsáss meg ... én igazán sajnálom, amit tettem ... kérlek, bocsáss meg.

A mama (komolyan.)

Majd meglátjuk. Nagyot hibáztál, de nem az szomorit, amit a bábuval tettél, hanem az a csuf dolog, a mit most Terikével együtt határoztatok.

Terike (ijedten és csodálkozva.)

Én? kedves mamácska... hiszen én nem tettem semmit ...

A mama.

De igen, te még bünösebb vagy. Ferike meggondolatlanul elrontotta bábudat s kétségkivül hibázott vele. De aztán bocsánatot kért tőled, meg akart kérlelni és te mit feleltél.

Terike (megzavarodva.)

Én ... igen ... nem tudtam ...

A mama.

Ugy van, testvéri szeretetből nem tudtál megbocsátani, hanem

megalkudtál vele. Ez csunya dolog, ez szomoritott el, mert igaz testvérek tiszta szivből megbocsátanak; szeretik egymást. És aztán egyetértőleg titkolózni akartatok előttem. Most már Ferike nem kapja meg az ezüst forintot, te pedig nem kapsz uj bábut, mig meggyőződöm, hogy e rut hibákból egészen kivetkőztetek.

Terike (szelid megadással megcsókolja a mama kezét.)

Igaz, édes mamácskám, csuf dolgot követtem el... de igérem, többé nem teszek ilyet s bármit tegyen testvérem, nem felejtem el a testvéri szeretetet.

Ferike (szintén a mamához simulva.)

Én pedig igérem, hogy soha többé igy meg nem szomoritalak.

A mama (megölelve őket.)

Igy, kedves gyermekeim! Ha beváltjátok szavatokat, boldogok lesztek s boldoggá tesztek engemet is.

(A függöny legördül.)

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A GYERMEKBÁL.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Blanka, *Évike*, } testvérek.

Mariska, *Ilonka*, } barátnőik.

Károly, *Béla*, *Elek*, *Lajos*, } játszótársaik.

Kivilágitott terem, jobbra, balra ajtók nyilnak. A háttérben teritett asztal, csemegékkel.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A GYERMEKBÁL.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

I. JELENET.

Blanka. Évike.

Banka (hosszu uszályos czifra ruhában, hajában csillogó aranyfüstöskoronával, a tükörben nézegeti magát.)

Nos, valld meg, az én ruhám lesz a legszebb. Nem fognak ám nevetni, ha azt mondom, hogy királynénak öltöztem.

Évike (markotányos-leánynak öltözve.)

Nagyon szép, de én jobb szeretem a magamét.

Blanka (megvetőleg.)

Látszik, hogy nem tudod, mi a szép.

Évike (nevetve.)

No bizony, mindegy az, csak jól mulassunk. De te mindig csak arra gondolsz, hogy feltünj és bámuljanak.

Blanka.

Igen is, azt akarom, eltaláltad. Ilyen mulatság, mint a mienk lesz, egyetlen ismerősünknél sem volt az egész farsangon. Ha rendeztek is gyermekbált, mindenki csak rendes ruhájában jelent meg. A mi bálunkról majd fognak ám beszélni. Mindnyájan jelmezben leszünk.

Évike (vigan.)

Az igazat megvallva, én azzal nem sokat törődöm . . . sőt szerettem volna, ha szüleink csak olyan rendes kis tánczmulatságot rendeztek volna.

Blanka.

Oh! És ugyan miért?

Évike.

Mert akkor valamennyi ismerősünk eljött volna, igy pedig többen elmaradnak, mert szüleik nem akarnak költeni olyan ruhára, melynek aztán nem veszik hasznát.

Blanka.

Ne félj, leszünk azért elegen.

Évike.

Reménylem. Mariska és Ilonka bizonyosan eljönnek, aztán Károly, Béla, Elek, Lajos, — lesz tánczos elég. Fogok is ám tánczolni!

Blanka.

Csak az kár, hogy nem lesz zenekar; zongora mellett kell majd tánczolni.

Évike.

Elég az nekünk, eltánczolok én akár zene nélkül is. (Megfogja Blankát és tánczolni akar vele.)

Blanka (ijedten.)

Jaj, mit csinálsz! Ne nyulj hozzám! Egészen összeguzsolod a ruhámat!

Evike (nevetve.)

De hát hogy akarsz tánczolni, ha annyira félted a ruhádat? Vagy egész este afféle nenyuljhozzám-virág akarsz lenni? Akkor jobb, ha mindjárt üveg alá téteted magadat. (Nevet.)

Blanka.

Csak nevess! Tudom, irigyled a ruhámat.

Évike.

Irigylem? Mi jut eszedbe! Hiszen mamácska nekem is csináltatott volna effélét, de nekem nem kellett; magam választottam a magam jelmezét s nagyon meg vagyok elégedve. Csak már jönnének vendégeink!

Blanka.

Nem illik nagyon korán jönni.

Évike.

Inkább, mint hogy várassanak magukra. (Türelmetlenül jár ide-oda s ki-kitekint az ajtón.) Szeretném tudni, ki hogyan lesz öltözve?

Blanka.

Oh, én nem vagyok kiváncsi, előre tudom, hogy borzasztóan lesznek öltözve, kivált Mariska, meg Ilonka . . .

Évike.

Miért?

Blanka.

Mert Ilonka szeret mindenféle tarkabarkaságot magára akasztani. Mariska pedig megforditva, akár hétköznapi ruhájában is képes eljönni.

Évike.

Nem bánom én, csak már jőjjenek. Ah, valaki jön!

II. JELENET.

Voltak. Lajos, aztán *Ilonka, Károly, Béla, Elek, Mariska.*

Lajos (huszárnak öltözve.)

Jó estét! Még talán korán is jöttem . . .

Évike (kezet fog vele.)

Oh dehogy, már alig vártam, hogy együtt legyünk.

Blanka.

Csinosan vagy öltözve . . .

Lajos.

Hát még te! Milyen czifra vagy! Miféle ruha ez?

Blanka (büszkén.)

Királynőnek öltöztem, láthatod.

Ilonka (belép Károlylyal, mindketten mult századbeli divat szerint öltözve, hajporos parókával.)

Ha te királynő vagy, én leszek az udvarhölgy, bátyám meg a lovagunk.

Évike (megöleli őket.)

Jaj de csinosak vagytok . .

Lajos.

Már én csak mégis jobb szeretem a huszárruhámat.

Károly.

Izlés dolga. (Feszesen lépked.)

Blanka.

Ugy van s Lajosnak, ugy látszik, nincs jó izlése.

Elek (belép tarka-barka ruhában, csörgővel, Paprika Jancsinak öltözve.)

No's, hát még nem kezdődik a táncz! Már féltem, hogy elkésem. (Meglátja a teritett asztalt.) Ah, ti már talán csemegéztek?

Évike.

Oh nem, még nincs ideje, majd csak táncz közben.

Elek.

Annál jobb. Lesz-e csokoládé, fagylalt, sütemény?

Blanka.

Lesz minden bőven. De hogy tudtál ilyen csuf maskarába öltözni?

Elek.

Annál jobb, minél furcsább maskara. (Ugrál és rázza a csörgőt.) Különben jó, hogy igy öltöztem, legalább lesz méltó társad. (Elfordul.)

Blanka (sértődve.)

Hogyan?

Lajos (nevetve.)

Gondolom, azt érti, hogy te is maskara vagy és valóban körülbelől igaza van. Szinte azt hinné az ember, hogy valóságos királynőnek képzeled magadat papirkoronáddal.

Károly (hetykén.)

Már pedig nincs igazad és Eleknek sincs igaza. Mert annyi bizonyos, hogy Blanka van legszebben öltözve. Még Ilonka sem mérkőzhetik vele, pedig otthon azt hittük, ő lesz a legcsinosabb.

Blanka (hizelegve.)

Oh, Ilonka csinos is, neked pedig különösen illik ez az öltözet. (Karon fogva begyesen sétálnak.) Tudod, ők nem értik az effélét, vagy pedig irigykednek reánk.

Mariska (parasztleánykának öltözve, belép Bélával, ki meg parasztlegénynek van öltözve.)

No, mi is itt vagyunk! Reménylem, még nem késtünk el.

Évike.

Még nem, de már mindjárt kezdjük a tánczot. Csak reátok vártunk.

Károly (gúnyosan.)

No bizony, volt is miért. Mikor bejöttek, nem is hittem, hogy ők is vendégek; azt gondoltam, valami csárdából kerültek ide.

Lajos.

Már pedig abban nincs igazad, mert Mariska nagyon kedves ebben a ruhácskában, Béla pedig derék kis magyar legény.

Károly.

Az ám, akár el is lehet hinni, hogy igazi ostoba paraszt fiu.

Mariska (hevesen.)

Még akkor is különb volna, mint te, a ki olyan madárijesztőnek öltöztél.

Károly (boszusan.)

Micsoda? Hogy mersz velem igy beszélni? No megállj! (Lekapja Mariska válláról a kendőt.)

Mariska (sikoltva.)

Jaj, a kendőm! Add ide!

Béla.

Add vissza a kendőt Mariskának!

Károly.

Oh, te csöpp legény, talán bizony tőled ijedjek meg? (Dobálja a kendőt a levegőbe.)

Lajos.

De már ez mégsem illik, Károly. Add vissza a kendőjét.

Károly.

Majd ha nekem tetszik. (Ismét feldobja a kendőt s a földre engedi esni.) No, most fölveheti. (Mariska le akar hajolni.)

Lajos.

Ne vedd föl, Mariska. Károly tartozik fölvenni és szépen átadni.

Károly.

No persze, majd ha fagy.

Lajos.

Nem teszed?

Károly.

Nem.

Lajos.

Majd meglátjuk. (Elkapja a Károly czifra kalapját és leteszi a földre.) Nézd, ha meg nem teszed, mig hármat olvasok, összetaposom a kalapodat.

Elek,
Évike,
Béla.
} Helyes! igazad van!

Károly (mérgesen.)

Csak azt próbáld!

Lajos.

Meg is teszem, jól tudod, hogy én nem félek tőled. No's tehát... egy!.. kettő!.. (emeli a lábát)...

Károly (hirtelen fölveszi a kendőt és átadja Mariskának.)

Jól van no ... (gőgösen) nem akarok idegen házban kellemetlenséget okozni. De majd megfizetek ezért neked.

Lajos (nevetve.)

Dehogy fizetsz! Tudod, minap is belém kötöttél és én vertelek meg. Már hiába, ha én vagyok az erősebbik.

Károly (öklével fenyegetve.)

Majd meglátjuk.

Ilonka (békitőleg.)

Ugyan legyen eszed, Károly! Mit mondana mamánk, ha megtudná ... (A szomszéd szobából zongoraszó hallatszik.)

Évike (tapsolva.)

Kezdődik a táncz, rajta, menjünk!

Béla (Blankához.)

Tánczolsz velem?

Blanka (lenézőleg elfordul.)

Nem tánczolok parasztlegénynyel. (Károlyhoz.) Ugy-e, mi majd együtt tánczolunk? Összeillünk.

Károly (haragosan.)

Én nem tánczolok ... elmult a kedvem. (Odább megy.)

Blanka (Lajoshoz.)

Velem tánczolsz, ugy-e?

Lajos.

Nem, már nekem van párom. (Évikével karon fogva el.)

Blanka (Elekhez.)

Tánczolsz velem, ugy-e?

Elek.

Nem biz én, Mariska az én párom. (Mariskával karon fogva el.)

Blanka (boszusan, félre.)

Utoljára mégis Bélára szorulok. (Fenn.) Hát, ha akarod Béla...

Béla (épen karját nyujtva Ilonkának, nevetve.)

Köszönöm, már nem akarok veled tánczolni, akadt már nekem is párom. (El Ilonkával.)

III. JELENET.

Blanka. Károly.

Blanka (mérgesen föl s alá jár, mialatt a szomszéd szobából zene, nevetés, tánez-zaj hallatszik.)

Ez már mégis szégyen... borzasztó... oh bár csak ne is volna ez az egész mulatság!

Károly (szintén mérgesen hadonázva.)

Ugy-e? Én is azt mondom... sajnálom is, hogy eljöttem ... ha tudtam volna, hogy Lajos itt lesz ...

Blanka.

Ugyan hagyd el ... hiszen magad vagy az oka, hogy bajod volt Lajossal ... Majd kibékültök ... de hát az én mamám azért rendezte a mulatságot, hogy én itt busuljak? Ez már mégis szörnyüség!

Károly (közönyösen.)

No bizony, hát minek kevélykedtél? ... Hanem tudod mit? Legalább csemegézzünk addig.

Blanka.

No persze! Hiszen csak nem fogunk egész este torkoskodni; ráérünk még csemegézni. (Durczásan leül.)

Károly (félre.)

Mint vendég, nem nyulhatok először a csemegéhez, pedig ez legalább megvigasztalna. (A másik sarokban leül.)

Blanka (az ajtó felé nézve.)

Már befejezték a tánczot, jönnek vissza.

Károly.

Azértse mutassuk, hogy boszankodunk ... nevetnének rajtunk. (Blankához megy.) Ide ülök melléd s ugy teszünk, mintha vigan beszélgetnénk.

Blanka.

Igen, és hátat forditunk nekik ... csak azért is.

IV. JELENET.

Voltak. Lajos és *Évike, Elek* és *Mariska, Béla* és *Ilonka* (karonfogva, tánczolva jönnek be.)

Ilonka.

Jaj, de pompás volt!

Mariska.

Csak az kár, hogy tovább nem tartott.

Lajos.

Majd ujra kezdjük, most pihenünk.

Évike.

Igen, azalatt egy kis csemegét és frissitőt veszünk. Tessék, tessék! (Az asztalhoz vezeti őket a háttérbe.)

Elek.

Nagyon kedves házikisasszony vagy, Évikém.

Mind.

Az már igaz. (Körülállják az asztalt és csemegéznek.)

Károly (siralmas arczczal.)

De nézd, elszedik a legjobb falatokat . . . Lajos épen a mandulás süteményt eszi . . . pedig én menynyire szeretem. Ez borzasztó!

Lajos (hátul az asztalnál titokban Elekhez.)

Nézd csak! Blanka és Károly hogy unatkoznak ott csupa duzzogásból.

Elek.

Az ám! Ugyancsak elrontották a mulatságukat, az egyik hiuságával, a másik gorombaságával. Meg kellene őket tréfálni.

Lajos.

Nagyon jó volna. Én már tudom is, mit teszünk. Menj csak hozzájok és foglalkoztasd őket, én pedig csinálok valamit, de iparkodnod kell, hogy ők észre ne vegyék. Rögtön it leszek. (El.)

Elek (előveszi csörgőjét, melyet az asztalon hagyott a tánez alatt; aztán Blanka elé lép és bohókásan ugrál, csörget.)

Szabad kérdeznem, hogy mulat a királyné és a büszke lovag?

Blanka (boszusan.)

Mi közöd hozzá? Jól mulatunk.

Elek (kaczagva.)

Jól? No ennek örvendek. Az arczotokon nem az látszik ugyan, de ha akarjátok, hát elhiszem, hahaha! (Lajos ezalatt visszatért, kezében papirosdarabokkal, ovatosan Blanka és Károly mögé lopózik és gombostüvel hátul ruhájokra tüzi a papirost.)

Károly (Eleknek felelve, mérgesen.)

Hiába nevetsz, igen is, mi ketten itt jól mulatunk.

Elek.

Hiszen mondom, hogy hiszem. Azért öltöztem bolondnak, hogy elhigyem a bolondságot. Hahaha! De azt hiszem, mégis csak ti ketten vagytok az igazi bolondok.

Károly (haragosan fölugrik.)

Menj innen! Nem türöm, hogy gunyolódjál.

Blanka (szintén boszusan fölkelve.)
Illetlen dolog, menj!

Évike (a háttérben az asztalnál.)
Ugyan mi bajuk van már megint? (Az asztaltól mindnyájan elöjönnek.)

Béla (Blanka mögött állva, nagyot nevet.)
Hahaha! Most értem már, mért nem kellettem én neked tánczosnak. Persze, nem tudtam, ki vagy. (Blanka hátára mutatva, olvassa:) »Blanka, a hiuság királynője!« (Mind nevetnek.)

Mariska (Károly mögött állva.)
Én is értem már Károly viseletét. (Károly hátára mutatva, olvassa:) »Károly, a híres gorombarend lovagja!«

Károly (öklével fenyegetőzve.)
Csak próbáld ismételni!

Blanka (hevesen.)
Csak merjetek csufolódni! (Erre arra fordulnak s mindenki látja a hátukra tűzött papirost. Nagy nevetés.)

Ilonka.
Csakugyan! »Blanka, a hiuság királynője!«

Évike.
»Károly, a hires gorombarend vitéze!«

Károly.
Ilonka, te is? Mindjárt megverlek!

Lajos (elébe áll.)
Ohó!

Blanka (haragosan Évikéhez.)
És te is a csufolódók közé állsz! Gyönyörü testvér!

Évike.
De hiszen én nem tehetek róla, ha magatok hirdetitek, mik vagytok,

Károly.
Magunk hirdetjük?

Ilonka.
Persze! (Leveszi a hátukról a papirost.) Itt van ni!

Blanka.
Ezt ti tettétek, Lajos meg Elek! Oh, ez csunyaság! (Sirva fakad és leül, eltakarva az arczát.)

Károly.
Oh, ezért meglakoltok. (Támadásra készül Lajos ellen.) Ezért őgyelegtetek hát itt körültünk? No megálljatok! (Feléjök indul.)

Elek (nevetve.)
Legyen eszed! csak nem hiszed, hogy kettőnkkel is birnál? Lásd, okosabb lesz, ha mindketten belátjátok, hogy igaz, ami e papirosra irva volt. És mert igaz, meg kell köszönnetek.

Többiek.
Ugy van! Igaz!

Károly (durczásan elfordul.)
Nem állok szóba veletek.

Évike.
Annál rosszabb reád nézve. Gyerekek, most addig, mig ujra kezdődik a táncz, játszunk valamit. Például farkas és bárányt. Én leszek a bárány . . .

Lajos.

Én a farkas.

Többiek.

Nagyon jó lesz! (Körbe állanak s vigan játszanak.)

Blanka (letörölve könyeit, nézi a vigadókat, aztán Károlyhoz.) Károly, az mégis borzasztó lesz, ha az egész estét igy töltjük!

Károly.

Az igaz. De hát mit tegyünk?

Blanka.

Valljuk meg, magunk vagyunk a hibások. Tegyük jóvá.

Károly (rövid habozás után.)

Igazad van. Nagyon esztelenek voltunk. (A többiekhez lépnek.) Fiuk, leányok, igazatok volt, mi helytelenül viseltük magunkat. Bocsássatok meg, s legyünk ismét jó barátok. Én nem leszek többé goromba.

Blanka.

Én pedig nem fogok kevélykedni és hivalkodni.

Lajos.

Ez már derék beszéd, igy mindnyájan szeretünk. Most leszünk csak vigan! (A zongora megszólal.) Kezdődik a tánczl Menjünk!

Blanka (Bélához.)

Most én kérlek tánczra. Jösz velem?

Béla.

Hogyne! (Kezét nyujtja.)

Károly.

Te pedig Mariska, ha igazán nem haragszol, velem tánczolsz.

Mariska.

Szivesen. (Karon fogja, mig Lajos Ilonkának nyujtja karját.)

Évike (Elekkel karon fogja.)

Igy már minden jól van, szivből vigan lehetünk. Éljenek a megtértek!

Mind.

Éljenek! (Tánczolva indulnak kifelé.)

(A függöny legördül.)

DIÁK-KALAND.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Andor, }
Béla, } testvérek.
Mariska, szegény leányka.
Öreg szénégető.
Gyurka, }
Jankó, } fiai.

Történik az erdőben. Jobbra-balra nagy sziklák, fák; a háttérben rozzant szalmakunyhó.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

DIÁK-KALAND.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

I. JELENET.

Szénégető, majd *Gyurka* és *Jankó*.

Szénégető (kormosan, fejszével, lapáttal a vállán, jön.)

A nap már delelőre jár, itt az ebéd ideje. (Leül egy nagy kőre s szerszámait leteszi.) Az ám... csak ebéd volna!

Gyurka (szintén kormosan, szerszámokkal.)

No megjöttem én is, édes apám, éhes is vagyok, mint a farkas.

Szénégető.

Vidd be a szerszámot és hozd elő az enni valót. Hát Jankó hol van? Az a lusta kis ficzkó talán még most is alszik. (Gyurka összeszedi a szerszámot és bemegy a kunyhóba.) Maholnap ideje lesz, hogy Jankót is befogjam a munkába, valamit már ő is segithet... vagy beküldöm a faluba Jutka komámasszonyhoz, hogy tanuljon meg főzni. Persze, ha megtanulná! De a fiu nem való effélére. Csak kicserélhetném valami jó leányzóval... mert vászoncseléd nélkül sehogy sem boldogulok. (Gyurka egy nagy fekete kenyérrel, Jankó sajttal kezében kijönnek a kunyhóból.) No, adjátok ide, hadd szelek nektek. (A fiuk leülnek a földre, az öreg ad nekik kenyeret és sajtot.)

Jankó (kelletlenül rágva a kenyeret.)

De éd's apám, én már nagyon meguntam ezt a sajtot... reggel, délben, este mindig csak ezt rágjuk... adjon már valami egyebet.

Szénégető.

Egyebet? Ejnye te válogatós urfi, hát ugyan mi kellene?

Jankó.

Hát... hát valami jó főtt étel...

Gyurka (sóhajtva.)

Hajh! de jó is volna, ha volna! Már nem is emlékszem, mikor ettünk egy kis meleget.

Szénégető (boszusan.)

Elhallgattok mindjárt? Mit beszéltek a világba, mikor tudjátok, hogy nem lehet? Hát én nem szeretném, azt hiszitek? Minap csak azért hagytam abba a munkát, hogy a faluba mehessek és keressek valami jóravaló leányt, a ki itt nekünk főzzön, mosson, varrjon; huszonöt garast igértem egy hónapra, de hát azt hiszitek, akart velem jönni valaki? Az ám! Mind azt mondta,

még száz forintért sem jön ide az erdőbe a farkasok közé. No, nem is csodálom.

Jankó (rongyos ködmönét mutatva.)

Pedig az én ködmönkém már egészen szétfeslett, meg kellene varrni.

Szénégető.

Varrd meg magad! Különben vagy hat hét mulva megint bemegyünk a faluba, akkor majd próbálunk valamit. Most pedig bemegyek kissé pihenni, aztán ujra munkára! (Bemegy a kunyhóba, a fiuk a kenyérrel és sajttal utána.)

II. JELENET.

Andor, Béla (fáradtan jönnek, kezökben nagy bottal, oldalukon szíjjra erősitett tarisznyával.)

Andor.

Mondtam ugy-e, hogy ez a gyalogut sem vezet ki sehová. Tessék, itt vége a világnak. Ezek a sziklák végkép elzárják az utat.

Béla (jókedvüen.)

Annál jobb, ha tovább nem mehetünk; legalább megpihenünk, mert én legalább ugyancsak elfáradtam a bolyongásban, sőt meg is éheztem.

Andor.

De magam is. Legokosabb lesz, ha itt leheveredünk és falatozunk.

Béla.

Bölcsen beszélsz! Elő a jó elemózsiával. (Leveszik tarisznyáikat s a földre heveredve, hideg sültet, fehér czipót és gyümölcsöt szednek elő.)

Andor (mialatt eszik.)

Addig kivántunk valami érdekes kalandot, mig végre megkaptuk. De hogy is tudtunk eltévedni ebben az erdőben, mikor már annyiszor jártunk benne!

Béla.

Hahaha! Csakhogy ezen a tájon még nem jártunk ám soha. Te vagy az oka, te mondogattad, hogy itt bizonyosan találunk ritka növényeket és rovarokat. De nini! Ott valami kunyhófélét látok. Itt hát lakik valaki.

Andor.

Ah, bizonyosan valami erdőcsősz, vagy szénégető. Annál jobb, igy már kitalálunk, majd utba igazitanak.

Béla.

Ejnye, szinte sajnálom! Milyen érdekes kaland lett volna, ha eltévedünk! Bolyongunk az erdőben, aztán leszáll az éj s a holdvilágnál bagoly-huhogás, farkas-üvöltés ijesztgetett volna! Hahaha!

Andor.

No no, nem hiszem, hogy akkor is ilyen tréfás kedved lenne.

Béla.

Micsoda? Talán azt hiszed, hogy megijednék? Olyan nincs! Akár ha valami éhes medve jönne is, bátran szembe szállnék vele, igy ni!.. (Zsebkésével vitéz állásba

helyezkedik.) Megvárnám, mig közel ér, aztán beledöfném a kést ... igy ni! (Nagyot szur a czipóba.)

III. JELENET.

Voltak. Szénégető, majd *Gyurka, Jankó.*

Szénégető (a kunyhó ajtajában észrevétlenül megjelen, félre.)

Hát ezek miféle vándorlegények? Milyen pompás pecsenyéjök van!

Andor (Bélához, nem látva a szénégetőt.)

No, tudod, egy zsebkéssel mégis csak bajos lenne agyon szurni a medvét. Ha puskánk volna!

Béla (botját kapva fel.)

Oh, ha puskám volna, akkor nem félnék én akár a tigristől sem!

Andor (szintén fölkelve és botját fölkapva.)

De ha én például haramia volnék és szintén volna puskám, meglepnélek, rád fognám a puskát. (Czéloz a bottal.)

Béla.

Oh, csakhogy nem várnám be, hanem én is elővenném a puskámat ... (szintén czéloz) s nem ijednék meg.

Andor.

De én sem ám.

Szénégető (kezében fejszét villogtatva, nagy orditással hirtelen kitör.)

No most jaj nektek, meghaltok!

Andor, *Béla,* } (nagy rémülettel.)

Rablók! Segitség! Jaj! (Elfutnak.)

Szénégető (nevetve.)

No, ezek ugyan gyönyörü vitézek! Tudom, meg sem állanak hazáig, a sok jó falatot pedig mind itt hagyták. Hé, fiuk, jertek elő!

Gyurka, *Jankó,* } (előjönnek a kunyhóból.)

Mi történt? Mi baj?

Szénégető.

Semmi baj, sőt nagyon jó zsákmányt szereztem. Nézzétek, itt a jó sült csirke, fehér czipó, gyümölcs ... akár egy kis király is beérheti vele.

Gyurka, *Jankó,* } (örömükben ugrálva.)

Ez már jó szerencse! No most lesz jó lakoma! (Összeszedik az eleséget és bemennek a kunyhóba.)

IV. JELENET.

Mariska, majd *Andor, Béla.*

Mariska (kezén kosárkával, fáradtan jön.)

Jaj Istenem, utóljára mégis csak eltévedtem. Pedig már ideje volna hazamennem. Szegény anyácskám majd aggódni fog miattam ... az uraság is várja az epret ... szedtem is szépet, tudom, meg lesznek elégedve s kapok talán két ezüst tizeskét is, mint a minap ... akkor vehetek

szegény beteg anyácskámnak holnapra valami jót. Olyan ebédet főzök neki, hogy mindjárt jobban lesz. De most pihennem kell kissé... nagyon elfáradtam. (Leül.) Csak egy-két perczig nyugszom, aztán szaporán neki indulok... szinte álmos vagyok... igen, gyorsan fogok menni... nem sokára... otthon leszek. (A sziklának támasztja fejét és elalszik.)

Andor (az egyik oldalról óvatosan belép.)

Minden csöndes... talán mégis csalódás volt az egész.

Béla (hasonlókép a másik oldalról.)

A veszedelem, ugy látszik, elmult. (Egymást megpillantva, megrettennek, de aztán fölismerik egymást.) Te vagy, Andor?

Andor.

Én hát! De téged nem is reméltelek többé itt látni. Ugyancsak elfutottál!

Béla.

Én? Eszem ágában sem volt. De te, te ugyancsak hanyatthomlok menekültél!

Andor.

Micsoda? Volt is eszemben! Én nem egykönnyen ijedek meg. De valami dörmögést, orditást hallottam, aztán láttam, hogy futsz, hát futottam utánad.

Béla.

No, valljuk csak meg, hogy vitézül megfutottunk mindketten s azt sem tudtuk, miért. De most már folytassuk ebédünket.

Andor.

Folytassuk! De ni ni... hiszen itt nincs semmi!.. Hová lett?

Béla (szintén bámulva.)

No ez furcsa; nincs itt egyéb az üres tarisznyánál... Az én jó sült csibém!

Andor.

Hát az én pompás sonkám!

Béla.

Igy jár, a ki mindjárt megijed és elfut.

Andor.

Igy ám, a ki akkor vitézkedik, mikor nincs veszedelem.

Béla.

De az mégis bizonyos, hogy volt valaki, a ki megijesztett... az a kunyhó talán végre is zsiványtanya...

Andor (meglátja az alvó Marískát.)

Nézd csak... egy kis leány! Hátha ő ette meg az ebédünket!

Béla.

Az nem lehet... hiszen oly rövid idő alatt meg nem ehette volna. (A kunyhó felől zaj hallatszik.) Hallod? Ez megint az a dörmögő hang...

Andor.

Vonuljunk félre és lessük meg... ott a szikla mögött nem lát senki...

Béla (botjával hadonázva.)

És ha lát is... most már nem ijedünk meg.

Andor.

Ugy van, nem ijedünk meg... csak óvatosak leszünk. (Elosonnak.)

V. JELENET.

Szénégető, Mariska.

Szénégető (még rágódva.)

No, ez aztán jó lakoma volt!.. Mióta szénégető vagyok, pedig annak Isten segitségével huszonöt esztendeje, ilyen finom ebédet nem ettem . . . a gyerekek pedig, tudom, megemlegetik még vén korukban is. Hi hi! Azok az ifiuracskák ugyan könnyen ideadták az ebédjöket. (Megpillantja Mariskát.) Ni, hát már ez megint kicsoda? Egy kis leányka! (Megrázza.) Hé! ki vagy, mit keressz itt?

Mariska (fölugrik s szemeit dörzsöli.)

Jaj, bizony elaludtam.

Szénégető.

El bizony. De hát ki vagy?

Mariska.

Mariska a nevem . . . a szomszéd faluból vagyok és eprészni jártam itt, de eltévedtem...

Szénégető.

Hm, eltévedtél? És talán ki sem találnál innen?

Mariska.

Bizony nehezen. Kérem szépen, merre jutok ki leghamarább? Nagyon sietős az utam.

Szénégető.

Sietős? Ugyan miért lenne olyan nagyon sietős. Ilyen kis leánynak mi dolga lehet?

Mariska.

Oh, nekem nagyon sok dolgom van . . . anyácskám beteg, nekem kell mindent végezni a háznál.

Szénégető.

Hm! Hát tudsz már valamit?

Mariska.

Hogyne tudnék! Sütök, főzök, mosok, varrok, mindent végzek a ház körül. Nagy leány vagyok én már!

Szénégető (félre.)

Ez épen nekem való kis gazdasszony volna. (Fenn.) Hát tudd meg, kis leány, hogy aki e helyre téved, az többé ki nem szabadul, annak itt kell maradni.

Mariska (meglepetve néz.)

Itt maradni? (Nevet.) Reám akar ijeszteni, bácsi, ugy-e? De kérem, magyarázza meg nekem az utat, anyácskám már bizonyosan vár reám.

Szénégető.

Már pedig hiába vár, mert itt maradsz nálam. Épen szükségem van egy ilyen ügyes leányra, aki főzzön, mosson, varrjon nekem és két fiamnak.

Mariska (hevesen.)

De én nem akarok itt maradni, haza akarok menni!

Szénégető.

Csak csöndesen! Már mondtam, hogy itt maradsz; nem is találhattam volna jobb szerencsét. Ne félj, jó dolgod lesz ám, még bért is fizetek.

Mariska.

Nekem nem kell semmiféle bér, én nem akarok itt szolgálni,

nekem anyám mellett kell lennem. (Indul, de a szénégető utját állja.) Ereszszen! (Sír.)

Szénégető.

Hiába minden sirás-rivás, itt maradsz és az én gazdasszonyom léssz.

Mariska (szabadulni igyekszik.) Nem, nem! Ereszszen!

Szénégető.

Oh persze! Esztendeje keresek valakit, a ki szép szerivel idejőjjön, s nem találtam senkit. Most te utamba akadtál és itt maradsz. Előre, a konyhába! És ha nem lesz jó vacsora, akkor jaj neked! (Megragadja és vonszolja a kunyhó felé.)

Mariska.

Segitség! Oh Istenem! Szegény anyácskám! (El a szénégetővel a kunyhóba.)

VI. JELENET.

Andor, Béla.

Andor (óvatosan előlép.) Láttad?

Béla (szintén.) Hallottad?

Andor.

Tulajdonképen segitségére kellett volna sietnünk annak a szegény leánykának.

Béla.

Én akartam is ... de egymagam nem birtam volna vele s nem tudtam, te majd segitsz-e?

Andor.

Hogy ne segittetelek volna! Kivált ha meggondolom, hogy ez a semmirevaló ette meg a mi jó ebédünket!

Béla.

Ő és két fia. Hárman vannak; az még nem épen valami sok.

Andor.

Nem ám ... és mi megfutottunk ... s szemünk láttára engedtük azt a szegény leánykát elrabolni. Gyönyörü diákok vagyunk! Ha ezt megtudják barátaink, szép hirünk lesz!

Béla.

Persze, persze ... csakhogy az a szénégető nagyon erős kamasznak látszik ...

Andor.

Erős ... Erős! Nekünk is van öklünk. Egy szó mint száz, ki kell köszörülnünk a csorbát. (A kunyhóból Mariska segélykiáltása hallatszik.) Hallod? Utóljára még megölik azt a szegény gyermeket. (Rohan a kunyhó felé.)

Béla (megfogja.) Ne hirtelenkedjünk. Ha bemegyünk, valami fejszével még ketté hasitja a koponyánkat. Fegyverünk nincs, erővel nem birunk velök.

Andor.

De hát mit tegyünk? Valamit kell tennünk.

Béla.

Hát nem vagyunk-e diákok? Nem tudnánk valami ügyes for-

télyt kigondolni? Legelőször is ki kell csalnunk azt a vén gonosztevőt. Ugy láttam, eléggé együgyü, hogy ravasz csellel kifoghassunk rajta. Várj csak, mindjárt kicsalom. (A kunyhó közelébe megy és sebesen hadarva szavalja:)

Caulis, collis, fustis, follis,
Fascis, axis, piscis, orbis,
Postis, ensis, torquis, unguis,
Vermis, lapis, vomis, anguis,
Pulvis, sanguis et cucumis,
Masculini sunt generis.

Andor (nevetve.)

Ezért a latin tanártól okvetlenül kitünőt kaptál volna.

VII. JELENET.

Voltak, Szénégető.

Szénégető (a kunyhóból elölépve.)

Miféle szélkelep kelepel itt? Kik ezek? Hé, kik vagytok, mit ólálkodtok itt?

Béla.

Hát ... hát csak szerencsés jó napot akartunk kivánni és megkérdezni, hogy jónak találta-e az ebédünket?

Szénégető.

Miféle ebédet? Mi közöm a ti ebédetekhez?

Andor.

Oh! Singularis, pluralis, nomen, pronomen, punctum!

Szénégető (bámészan.)

Micsoda? Hát ez miféle madár nyelven beszél?

Béla.

Az a titkos büvös nyelv ... barátom csak azt mondta, hogy szegény embereknek mindig szivesen szolgálunk afféle kis csemegével s ha tetszik, hát barátságot köthetünk.

Szénégető.

Eh mit! Menjetek Isten hirével! Nem való nekem az efféle barátság.

Andor.

Oh, oh! Imperfectum! (Fenyegetőleg.) Plusquam perfectum!

Szénégető (meghökkenve.)

No no, mi az már megint?

Béla.

Oh, barátom csak boszankodik, csodálkozik, hogy kend visszautasitja ajánlatunkat. Pedig csak javát akarjuk; mindennap ehetnék olyan ebédet, mint ma.

Szénégető.

Igazán? No, a már valami. Hát aztán, hogy lehetne ahhoz hozzájutni?

Béla.

Meg kell szerezni azt a titkos tudományt, melylyel mi birunk. (Fölveszi az egyik tarisznyát.) Látja ezt a tarisznyát?

Szénégető.

Látom hát, — üres.

Béla.

Ohó, az csak látszik. Ez nem tarisznya igazán, hanem büvész süveg, a ki a fejére huzza, minden kincset meglát, ami a föld alatt el van rejtve.

Szénégető (hitetlenül.)

Az ám . . . igaz is az!

Andor.

Talán bizony nem hiszi? Pedig csupa igazság. Mi ketten már félesztendeje járunk szerte a világban, vigan élünk s tarisznyánk annyi kincset szerez, a mennyi csak kell.

Béla.

És jó emberekkel szivesen megosztjuk titkos tudományunkat.

Szénégető.

És én is találnék kincset?

Béla.

Hogyne! Ha nem hiszi, próbálja meg, hiszen a próba nem árthat. Huzza a fejére ezt a tarisznyát.

Szénégető (kétkedve.)

Hm . . . ha igaz volna . . . ha tudnám, mi van ebben a csodatarisznyában . . .

Andor.

Hát nézzen bele.

Szénégető.

És nem jár vele semmi veszedelem?

Béla.

Isten mentsen!

Szénégető.

No jó, hát megpróbálom . . . de tegyétek félre azokat a botokat.

Andor.

Oh, talán bizony fél tőlünk? No de legyen, botjainkat félreteszszük, igy ni. (Félreteszik a botokat.)

Szénégető.

Most hát adjátok ide azt a csodatarisznyát.

Béla.

Jaj, azt már mégsem tehetjük . . . ki nem adhatjuk a kezünkből . . . Kend szépen beszaladhatna vele a kunyhóba s mi aztán üthetnők bottal a nyomát. Majd én magam teszem fel.

Szénégető.

Jól van no, hát próbáljuk meg. (Leül egy köre.)

Béla (ráhuzza a szénégető fejére a tarisznyát.)

Igy ni, csak várjon egy-két perczig türelemmel. (Halkan Andorhoz.) Gyorsan a szijjat, kösd meg a kezét, mig én a tarisznyaszijját a nyakára kötöm.

Szénégető.

Még mindig nem látok semmit . . . nincs ebben a bolond tarisznyában semmi.

Béla.

Dehogy nincs! (Andor hirtelen megkötözi a szénégető kezét, Béla pedig a tarisznya szijját erősen odaköti a szénégető nyakára.)

Szénégető.

Hohó! Mi az, mit csináltok? Eresszetek szabadon! Hej, Gyurka, Jankó!

Andor.

Egy szót se, mert különben rögtön keresztül metszem a torkodat, vén gonosz! (Odaérinti a kés nyelét.) Érzed? Csak egy szót, és meghaltál!

Szénégető.

Jaj! Oh, a semmire valók! Megálljatok, megfojtalak!

Béla.

Ha nem maradsz nyugodtan, megkóstolod a botjainkat, elverünk, mint a kétfenekü dobot. Akarod?

Szénégető.

Jaj, ne bántsatok! Inkább mondjátok, mit akartok hát tőlem?

Andor.

Azt mindjárt megtudod.

Béla.

Most okosan járjunk el. Várj csak! (Kissé gondolkozik.) Igen, igy jó lesz. (A szénégetőhöz.) Kiálts nagyobbik fiadnak, hogy jőjjön elő, de csak ő maga!

Szénégető.

Mit akartok vele?

Andor.

Szót fogadj, különben levágom a füledet. (Fülön fogja.)

Szénégető.

Jaj, jaj! Hivom már! Gyurka! Gyurka!

VIII. JELENET.

Voltak. Gyurka, később *Jankó, Mariska.*

Gyurka (elöjön a kunyhóból.)

Itt vagyok, édes apám! (Andor és Béla, kik a kunyhó ajtajánál lesben állottak, Gyurkára rohannak, Andor megkötözi kezeit, Béla a másik tarisznyát ráhuzza a fejére.) No, mi ez? Mit csinálnak velem! Segitség!

Béla.

Csitt! Egy szót se, különben meghalsz. Ülj ide a földre és maradj csöndesen (Leültetik.) Nem lesz semmi bajod.

Gyurka.

Jól van no ... hiszen én nem bánom ... De hát miért?

Andor.

Hallgass! (Bélához.) Most már mi vagyunk az urak, attól a harmadiktól nincs mit tartanunk. (A szénégetőhöz.) És most, vén gonosz, megvallod-e, hogy szándékosan riasztottál meg minket az imént, hogy ebédünket elkaparitsad?

Szénégető.

Megvallom, meg; csak vegyétek már le a fejemről ezt a tarisznyát.

Béla.

Ohó, nem oda Buda! Hogy ebédünket megettétek, az még hagyján; de egy szegény kis leányt is elraboltál, — hol az a leányka?

Szénégető.

Miféle leány? Nem tudok róla semmit.

Béla.

Nem? No, hát a fél füledet levágjuk, aztán a másikat, azután az orrodat, majd lassacskán talán eszedbe jut. (A kés nyelével érinti a szénégető fülét.)

Szénégető.

Jaj, kegyelem, ne bántsatok! Nekem szükségem van itt efféle kis gazdasszonyra.

Andor.

Igazán? De az anyjának is szüksége van reá s mi jogod van őt kényszeriteni, hogy itt neked szolgáljon? Hol van?

Szénégető.

A kunyhóban van ... megkötöztem, mert szökni akart.

Béla.

Ugy, most tehát hivd kisebbik fiadat és parancsold meg neki, hogy vezesse elő a leányt.

Szénégető.

Nem, a leányt nem adom.

Andor.

Nem? No hát akkor vágjuk, szurjuk. (Kezdik szurkálni.)

Szenégető.

Jaj jaj jaj! Hivom már! Jankó!

Jankó (előjön a kunyhóból.)

Itt vagyok, édes apám ... Nini! Hát ez mi? Édes apám is, Gyurka is, tarisznyába bujtak!

Szénégető.

Oh ezek a gézenguzok! Jankó fiam, oldozd fel azt a kis leányt és vezesd ide.

Jankó.

Igenis. (El a kunyhóba.)

Szénégető.

De most már ti is oldozzatok fel.

Andor.

Csak türelem! Attól még messze vagyunk!

Mariska (Jankóval előjön a kunyhóból.)

Oh Istenem, mit akarnak már velem! (Sir.)

Béla.

Légy nyugodt, jó leányka, épen abban fáradoztunk, hogy tégedet megszabaditsunk és szépen sikerült is.

Mariska (örömmel.)

Igazán? Szabad vagyok?

Andor.

Szabad bizony. S mi magunk fogunk haza kisérni. Hej, te Jankó! Te bizonyosan tudod innen a legrövidebb utat a faluhoz; elvezetsz s ha fél óra alatt kiérünk az erdőből, kapsz egy tizest.

Jankó.

Oh, csak bizzák reám, egy pár percz alatt kivezetem.

Béla (a szénégetőhöz.)

Titeket pedig, hogy eszetekbe ne juthasson utánunk jönni, egyelőre igy hagyunk itt. Jankó, majd ha visszatért, megszabadit, holnap pedig a csodatarisznyáinkat behozd a faluba, különben följelentjük a birónak, hogy támadtál reánk fejszével s raboltál el egy kis leányt!

Szénégető.

Meglesz, meglesz, csak ne bántsanak!

Andor (kézen fogva Mariskát.)

Most hát menjünk vigan haza! Előre, Jankó! Előre mind!

(A függöny legördül.)

SZEGET SZEGGEL.

VIGJÁTÉK KÉT FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Mariska, }
Olga, } testvérek.

Annácska, barátnéjok.

Pali, }
Béla, } Mariska és Olga testvérei.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEGET SZEGGEL.

VIGJÁTÉK KÉT FELVONÁSBAN.

ELSŐ FELVONÁS.

Csinosan, de egyszerüen butorozott szoba; jobbra pamlag, előtte asztal, balra asztal könyvekkel, körülte székek.

I. JELENET.

Annácska, majd *Mariska* és *Olga*.

Annácska (könyves-táskával belép.)

Jó reggelt, leányok, készen vagytok-e? Mindjárt elkésünk az iskolából. (Körülnéz.) Ohó, hiszen itt nincs senki . . . talán már el is mentek. Ez nem szép! Tegnap este megigérték, hogy megvárnak. (Az asztalhoz lép.) De nem, még nem mehettek el, könyveik és irásaik itt vannak. Valjon hol lehetnek?

Mariska, *Olga* (nagy csomó fiu-ruhát czipelve belépnek s kaczagnak.)

Hahaha! Ez pompásan sikerült! Hahaha!

Annácska (csodálkozva.)

Mi ez? Mi történt?

Mariska (a ruhát a pamlagra dobva.)

Pompás! Nagyszerü! Hahaha!

Olga (szintén.)

Kitünő, hahaha! Majd megpukkadok. (Kaczagva a pamlagra dől.)

Annácska.

De legyen már eszetek! Mondjátok hát, mi történt, hogy olyan nagyon jó kedvetek van?

Mariska.

Hogy mi történt? Hahaha! Csak hallanád azt a tombolást ott a másik szobában!..

Olga.

Majd kibujnak a bőrükből mérgükben! Hahaha!

Annácska.

De hát kicsoda, hol és miért? Beszéljetek hát . . . mert mindjárt elkésünk az iskolából.

Mariska (még mindig nevetve s nagy nehezen erőt véve magán.)

Mindjárt . . . csak hadd nevessük ki magunkat. Oh, mily gyönyörü volt, mikor Pali kidugta a fejét az ajtón, vállán az én tarka kendőmmel . . . hogy dühöngött és toporzékolt . . hahaha!

Olga.

Most legalább okulni fognak s békét hagynak nekünk, mert lát-

ják, hogy mi is tudunk boszut állani. Hahaha!

Annácska (türelmetlenül.)

De hát beszéljetek már! Hiszen egy okos szót nem lehet belőletek kicsikarni!

Mariska.

Mindjárt megmondom s meglátod, milyen nagyszerü tréfánk van. Hát tudod, Annácska, hiszen neked is sokszor elpanaszoltuk: testvéreink Pali meg Béla örökké ingerkedtek velünk, boszantottak, százféle gonosz csinyt követtek el ellenünk, ugy, hogy egy pillanatig sem voltunk biztonságban...

Olga.

Igen, — minap is, amint az iskolába mentem, észrevettem, hogy az emberek utánam bámulnak és nevetnek. Csodálkozva nézegettem körül, de minél inkább forgolódtam, annál inkább nevettek s végre egészen megzavarodva értem az iskolába. Hát amint belépek, ott is nagy kaczagás fogad. Már alig tudtam, sirjak-e vagy boszankodjam, midőn végre hozzám jön Lujzácska s nevetve mondja, hogy egy förtelmes Paprika Jancsi lóg a hátamon. Képzeld, kedvesem, és én ezzel mentem végig az utczán! Csak akkor jutott eszembe, hogy épen mikor iskolába indultam, bejött ide hozzánk Pali s roppantul hizelkedve megölelt és összecsókolt. Csodálkoztam, mert bizony nem szokása az ilyen tulságos gyöngédség, — de nem vettem észre, hogy ezalatt már Béla is ott termett a hátam mögött és odatüzte a ruhámra azt a förtelmes Paprika Jancsit. Hát nem boszantó ez?

Annácska (nevetve.)

Ez már csakugyan erős tréfa volt.

Mariska.

Azt már nem is számitjuk, hogy minduntalan eldugják könyveinket, sót hintenek a kávénkba, padlásra-pinczébe küldenek oly ürügy alatt, hogy a mama hivott. Efféle már mindennapi dolog, szinte megszoktuk.

Olga.

E mellett pedig azt kivánják, hogy mi mégis szolgálatukra álljunk. Ha a fákon mászkáltak vagy a mezőn kergetőztek és tépett ruhával térnek haza, ugy hogy nem mernek mamácska elé lépni, akkor bezzeg hizelkedve és könyörögve jönnek. (Utánozva.) »Kedves Olgácskám, varrd be csak ezt a lyukat, tisztitsd ki ezt a pecsétet, hiszen tudod, én mindig szerettelek, te olyan jó leányka vagy!« És én, jó bolond, megtettem s másnap már megint valami gonosz csiny volt érette a köszönet.

Mariska.

Igen, épen igy hálálta meg nekem Pali is a mult héten, hogy rendbe hoztam a tépett kabátját. Képzeld, amint az iskolában a

tanár ur kezébe veszi irásbeli dolgozatomat, látom, hogy egyszerre szinte nekivörösödik haragjában s aztán igy szól hozzám: »Kisasszony, mit jelentsen ez?« Oda lépek és irásomra nézek, — hát majd kővé dermedtem rémületemben. Egy ember volt odapingálva nagy szamárfülekkel s aláirva a tanár ur neve! Szerencsémre a tanár ur megismerte, hogy nem az én irásom s Pali aztán nevetve vallotta meg, hogy ő követte el rajtam ezt a gonosz tréfát.

Olga.

Igen, és hogy az ilyen csinyeknek véget vessünk, elhatároztuk, hogy boszut állunk.

Mariska.

És ma reggel szerencsésen meg is tettük.

Annácska.

És valjon mit főztetek ki?

Olga.

Oh, nagyon pompás csinyt! Tudod, a fiuknak a ház tulsó végén van a szobájuk, a hosszu tornácz legvégén. Az a szép szokásuk van, hogy reggel mindig költögetni kell őket, mert különben elalusznak, mint a bunda. Mi tehát azt mondtuk az öreg Boris asszonynak, hogy ma reggel majd mi költjük fel a fiukat, ne menjen be hozzájuk. Be is mentünk, de nem költöttük fel őket, hanem mind elszedtük a ruháikat s e helyett a mi ruháinkból hagytunk ott kurta szoknyákat, tarka kendőket és effélét, hahaha! Itt a ruhájuk ni, a pamlagon.

Mariska.

A vánkosokat pedig és fejüket behintettük jó vastagon liszttel, ugy hogy ha szokásuk szerint csak ugy hamarosan, sietve mosdanak kissé, csupa pép lesz az arczuk és a hajuk, hahaha!

Annácska (nevetve.)

Képzelem, milyen dühösek most, ha már fölébredtek, hahaha! De ugy kell nekik.

Olga.

És hogy szepegnek! Bizonyosan azt hiszik, hogy már elkéstek az iskolából és bajuk lesz és bizony azt hiszem ugy is történik, mert nem tudnak felöltözni és kijönni.

Mariska.

Aztán a szégyen, hogy a leányok kifogtak rajtok! Mindig csak ugy félvállról beszéltek rólunk. Már most tapasztalhatják, hogy nem lehet velünk paczkázni. Képzelem, mennyire tanakodnak most, mit tegyenek!

Olga.

Bizonyosan várják, hogy Boris asszony bemenjen hozzájok; de ezt ugyan várhatják! Megmondtam neki, hogy közel se menjen a fiuk szobájához. Nem fognak kibujni délig sem.

Annácska (ki az utolsó szavak alatt figyelmesen hallgatózott az ajtó felé.) Dehogy nem bujnak elő ... figyeljetek csak, miféle zaj közeledik?

Mariska (figyel.)

Jaj... a fiuk jönnek... egyenesen ide jönnek! Jaj, gyorsan meneküljünk a szomszéd szobába! Hamar, hogy az ajtót becsukhassuk, mielőtt ránk törnek. (Mind el az oldalajtón.)

II. JELENET.

Pali, Béla (hevesen berontanak; Palin kurta szoknya van; Béla tarka női kendőbe van burkolózva; arczuk, hajuk csupa liszt.)

Pali (fenyegetőn körülnéz.)

Hol vagytok, ti álnok leányok! Jertek elő no! Majd megtanitlak én! Igy csuffá tenni minket!

Béla (szintén.)

Elbujtatok, ugy-e? De'jszen, ha a föld közepébe bujtok is, ezt megkeserülitek! Hallott-e ember valaha ilyet? Igy kifogni rajtunk! Mi rajtunk a lányok! Hiszen ez borzasztó!

Pali.

És képzelem, hogy elbeszélik most a többi leányoknak s valamennyien csufolni fognak!

Béla (kissé nyugodtabban körülnéz.)

Ugy látszik, már elmentek ... Ez tulajdonképen szerencse, mert ha látnának téged, Pali, akkor nevetnének csak nagyot. (Végignézegeti és nagyot nevet.) Az igaz, hogy szép maskara vagy, hahaha!

Pali.

Hát még te! (A tükör elé állva, nézegetik magokat.)

Béla.

Annyi bizonyos, hogy lányok igy még csuffá nem tettek fiukat soha!

Pali.

De nem is viszik el szárazon. Ez iszonyu boszut kiván s amily igazán Pali a nevem, meg fogják emlegetni ezt a napot!

Béla.

Meg bizony! Valami különöset, valami borzasztót kell kigondulnunk hogy méltán megbüntethessük őket. De mit?

Pali.

Majd eszünkbe jut valami. Itt vannak a ruháink, ni. (Fölkapják a ruhákat.) Most siessünk mosakodni, hogy iskolába mehessünk. Majd utközben eszünkbe jut valami. Hogy valami borzasztó lesz, az bizonyos!

Béla.

Jaj nekik, jaj! (Mindketten fenyegetőzve el.)

III. JELENET.

Annácska, Mariska, Olga.

Annácska (a mellékajtóból óvatosan előbujva, körülnéz.)

Már elmentek... jöhettek.

Mariska.

Mily dühösek voltak! Hahaha!

Olga.

Ugyancsak kifogtunk rajtuk ez egyszer!

Annácska.

Az igaz. De azért mégis azt hiszem, hogy korán örültök ... nem szeretnék a helyetekben lenni, mert bizonyos, hogy a fiuk beváltják szavukat és boszut állanak.

Mariska.

Nagyon fenyegetőztek, az igaz.

Annácska.

Én azt hiszem, hogy csak most fog még az igazi háboru megindulni köztetek.

Olga (kissé aggódva.)

Persze ... mondták, hogy valami borzasztót fognak kigondolni ... kitelik tőlük.

Mariska.

Dehogy teszik! Belátják majd, hogy ők kezdték, ők a hibásak s hogy mi nem türjük tovább boszantásaikat. Most siessünk iskolába. (Összeszedik könyveiket.)

Olga (Annácskához.)

Majd el is felejtettem, kedves Annácskám ... Ma az én születésem napja van; délután egy kis mulatságot rendezünk. Mamácska megengedte, hogy barátnéimat meghivjam ozsonnára. Te is eljösz, úgy-e?

Annácska.

Szivesen. Kik lesznek itt?

Olga.

Oh, sokan ... meghivtam Irmát, Klárikát, Emmát, — csupa jó pajtások leszünk s pompásan fogunk mulatni.

Mariska.

A fiukat pedig kirekesztjük s a jó tortának csak a szaga jut nekik. Majd meglátják, hogy a mi barátságunk is ér valamit.

Annácska (kifelé figyelve.)

Pszt! Lépteket hallok ... talán a fiuk már felöltöztek ... hátha megint benéznek ide?

Olga.

Meneküljünk a hátsó ajtón. Hamar! (El mindhárman a mellékajtón.)

(A függöny legördül.)

MÁSODIK FELVONÁS.

(Ugyanaz a szoba. A pamlag előtti asztal megteritve hét vagy nyolcz személyre, rajta sütemények, torta, gyümölcs, kávés csészék.)

I. JELENET.

Mariska, majd *Olga.*

Mariska (az asztalon egyet-mást rendezget.)

Igy ni ... az asztal meg van teritve ... minden helyén van, most már jöhetnek ... remélem, Olga is elkészült már a konyhában.

Olga (tiszta fehér köténynyel lép be.)

Minden készen van. (Leveti és félreteszi kötényét.) Még nem jött senki a leányok közül?

Mariska.

Mint látod, még nincs itt senki.

Olga.

Pedig már ideje volna... azok a lusta leányok! Hol késnek olyan sokáig!

Mariska.

Talán nem mondtad meg nekik világosan...

Olga.

Dehogy nem! Mindegyiknek háromszor is megmondtam, hogy lehetőleg korán jőjjenek, akár mindjárt ebéd után. Most pedig már itt az ozsonna ideje s még se jönnek.

Mariska.

Igaz! majd el is felejtettem... az imént levelet hoztak számodra; ott van az iróasztalon.

Olga (élénken.)

Levelet? Valjon kitől? (Az asztalhoz siet és fölveszi a levelet.) Klárika irása. Lássuk, mit ir. (Felbontja a levelet és nagy csodálkozás jeleivel olvassa.) Nem értem... meg nem foghatom, mit jelent ez?

Mariska.

Mi az? Mit ir Klárika?

Olga.

Én nem értem, olvasd! (Átadja a levelet.)

Mariska (olvassa.)

»Kedves Olgám! Képzelheted, mennyire megszomoritott a titeket ért csapás hire! Ugy örültem a mai délutánnak, — de beláthatod, hogy nem volna tanácsos házatokba mennem, mamácskám meg sem engedné. Fogadd őszinte részvétemet. Igaz barátnőd *Klárika.*«

Olga.

Nos, hát érted?

Mariska (vállát vonogatva.)

Nincs ennek semmi értelme. Valami csapásról beszél, ami bennünket ért s ami miatt ő nem jöhet; részvétéről biztosit, — de hát miért? Hiszen nem történt semmi bajunk!

Olga.

Csodálatos! Én azt hiszem, szegény Klárika megzavarodott.

Mariska.

Talán jó volna, ha izennénk neki, hogy magyarázza meg, micsoda furcsaságot irt nekünk?

Olga.

Az jó lesz! Mindjárt irok nehány sort. (Leül az iróasztalhoz és irni készül.)

III. JELENET.

Voltak. Annácska.

Annácska (ovatosan belép s az ajtó mellett megáll.)

Pszt! Pszt! Magatok vagytok?

Mariska.

Magunk hát. Csak jőjj bátran; mitől félsz?

Olga (fölugrik az asztaltól.)

Végre megérkezik legalább az egyik. (Feléje megy.) Isten hozott! (Meg akarja ölelni.)

Annácska (ijedten hátrál s félig kimegy az ajtón.)

Az Istenért, hozzám ne nyulj! Tudod, hogy az veszedelmes!

Olga (bámulva.)

Veszedelmes? Micsoda?

Mariska (szintén.)

Hát téged mi lelt? (Nevetve.) Csak nem vagy üvegből, hogy összetörnél, ha valaki megölel?

Annácska (folyton huzódva, nagyon komolyan.)

Csodálom, hogy olyan könnyedén veszitek az ilyen nagy bajt. Én titkon megszöktem hazulról, mert mamácskám bizonyosan nem eresztett volna el... csak egy perczre akartam benézni, hogy megmondjam nektek, mennyire sajnálom, hogy mulatságunk elmaradt.

Olga (türelmetlenül.)

De hát mit hadarsz összevissza? Miféle baj van, miért sajnálsz minket s miért kellene mulatságunknak elmaradni? Egy szót sem értek az egészből!

Mariska.

Az imént Klárika épen ilyenformát irt egy kis levélkében. Beszélj hát, miféle bohóságot üztök velünk?

Annácska (nehéztelve.)

Bohóságot? Ti ugyan gyönyörü testvérek vagytok! Bohóságnak nevezitek, mikor testvéreitek oly veszélyesen betegek.

Olga.

Testvéreink? Betegek? Hahaha!

Mariska.

Hát ezt ki mondta nektek? Hahaha!

Annácska (meglepetve.)

Hát nem betegek?

Olga.

Van eszökben! Kint lapdáznak a mezőn!

Annácska.

De igazán? (Beljebb lép.)

Mariska.

Igazán hát! Ha nem hiszed, kisétálhatsz oda és meggyőződhetel.

Annácska (egészen előre jöve.)

De hát akkor mért izentétek, hogy a két fiu hirtelen nagyon roszul lett s az orvos azt mondta, hogy alkalmasint himlő lesz belőle; nem tanácsos tehát, hogy idegen gyermekek a házba jőjjenek?

Olga.

Micsoda? Hiszen ebből egy szó sem igaz! Mi nem izentünk senkinek semmit.

Annácska.

Csodálatos! De hát akkor ki tette ezt és miért?

Mariska (élénken.)

Én már tudom! Ezt a fiuk tették, boszuból a reggeli tréfáért! Tudták, kiket hivunk meg s ilyen ijesztő izenetet küldtek mindenfelé! Ezért nem jöttek meg vendégeink!

Olga.

Most már értem Klárika levelét! (Félig sirva.) De hiszen ez már csunyaság ... igy elrontani az örömemet ... épen születésem napján ... ez már sok!

Annácska.

Ne sirj, kedvesem! szerencsére tervök nem sikerült. Nem számitottak arra, hogy én annyira szeretlek titeket s minden veszedelem daczára eljövök egy perczre, hogy megvigasztaljalak. Most én és Mariska gyorsan fölkerekedünk és egy negyedóra alatt mind összedoboljuk a vendégeket.

Mariska.

Ugy van! Ez nagyon jó lesz. Milyen jó és okos vagy te, kedves Annácskám! (Ezalatt föltette kalapját és Annácskával elindul; de az ajtónál hirtelen visszahökkennek, mert kivülről roppant zsivaj, fütyölés, sivitás — egyszóval nagy macskazene hallatszik.)

Olga (ijedten.)

Istenem, mi ez már megint!

Annácska.

Miféle pokoli lárma ez!

Mariska.

Oh, bizonyosan ismét a mi kedves testvéreink! Kétségkivül valami ujabb meglepetést készitettek számunkra! Ujabb boszu a reggeli tréfáért.

Annácska.

És közelednek! Csukjuk be az ajtót!

Olga.

Oh, az nem használ semmit, bemásznak az ablakon.

Annácska.

Akkor hát menjünk eléjök és kérjünk tőlük bocsánatot!

Mariska.

Nem, azt nem teszszük. Soha!

Annácska.

Hát akkor védjük magunkat erővel!

Olga.

Oh, akkor kegyetlenül elvernek!

Annácska.

De hát mit tegyünk? Nincs más hátra, mint elbujni. Ha nem látnak itt senkit, talán eltávoznak. Már jönnek.

Mariska, Olga, Annácska. } Igen! Bujjunk el! Gyorsan! (Ruhaszekrénybe, függöny mögé sth. bujnak, ugy hogy nem látni őket.)

III. JELENET.

Voltak, Pali, Béla és még *több fiu.*

Pali (a fiuk élén nagy sebbel-lobbal belépve.)

Hah! Az ellenség megfutamodott!

Béla.

Nem lehetnek messze! Emberhust érzek!

Egy fiu.

Kutassuk át a várat! (A fiuk a szobában mindenfelé kutatgatnak.)

Pali (rátalál Mariskára.)

Ahá! Az egyik bünös már itt van.

Mariska (tréfás kétségbeeséssel.)

Jaj, kegyelem!

Pali (erővel elővonszolja.)

Nincs kegyelem! (Egyik fiuhoz.) Zsiga, őrizd a foglyot, mig én a többit keresem s ha szökni akar... jaj neki!

Béla (rátalál Olgára.)

Itt a másik bünös. (Elővonszolja.) De még egy harmadiknak is itt kell valahol lappangani. Jól láttam, mikor Anna bejött.

Pali (rátalál Annácskára.)

Itt van a harmadik bünös! (Elővonszolja.)

Annácska.

Én bünös? És ugyan miért, derék vitézek, ha szabad kérdeznem?

Mariska.

Ugy van, Annácskának hagyjatok békét.

Olga.

Ő az én vendégem...

Béla.

Csitt, hadi foglyok! Ő most egyik főbünös! Ő rontotta meg tervünket. Ijesztgetésünk daczára ide mert jönni s elárulta, mit tettünk. Most bizonyosan már készültetek, hogy hamar összehivjátok vendégeiteket.

Pali.

Ez pedig szörnyü boszut kiván. Most tehát hadi törvényszéket tartunk. Mit gondoltok fiuk, mit tegyünk velök?

Egyik fiu.

Hát jól elverjük őket.

Másik fiu.

Az nem ér semmit. Vezessük le őket a pinczébe s oda csukjuk be estig.

Mariska (hevesen.)

De már azt szeretném látni! Kikaparjuk a szemeteket...

Béla.

Csitt, hadifoglyok! Fiuk, mondok én okosabbat. A leányok minket ki akartak zárni a lakomából. Én tehát azt mondom, hogy térdeltessük le s igy nézzék, hogy esszük meg mi a csemegéiket.

Fiuk (mind.)

Ez nagyon jó lesz! Elfogadjuk!

Olga.

De hiszen ez borzasztó!

Mariska.

Ezt nem türjük el!

Annácska.

Ez nem lovagias! Ez rablás!

Pali.

Csitt! Ha szép szerivel nem engedelmeskedtek, még borzasztóbb büntetés következik. Térdeljetek le! (A fiuk erővel kényszeritik a három leányt a letérdelésre, aztán az asztalhoz mennek és a tortát egymás közt felosztva, esznek.)

Olga (busan Mariskához és Annácskához.)

Istenem! Az én szép jó tortám!

Mariska.

A melyből nem akartunk adni a fiuknak! És most mi magunk nem kapunk belőle.

Annácska.

Lám, mondtam én, hogy baj lesz!

Olga.

Szerencse, hogy a csokoládé meg a rántott csirke még kint van a konyhában, legalább ahhoz hozzá nem juthatnak.

Annácska (fölugorva.)

No de már elég volt! Most beszéljünk okosan.

Pali.

Micsoda? Lázadás? (A fiuk eljönnek az asztaltól.)

Annácska.

Én békealkudozást akarok kezdeni. Megettétek orrunk elől a tortát, érjétek be ennyi boszuval.

Béla (még mindig a tortát falva.)

A torta jó, az igaz; de ez nem elég oly nagy sértés lerovására. Ti ma reggel csuffá tettetek minket s a leányok mind nevetnek rajtunk.

Olga (fölállva.)

Igen, de hát ti hányszor megkinoztatok minket?

Mariska (szintén fölállva.)

Mi csak visszafizettük a kölcsönt.

Annácska.

Aztán, lássátok, ma Olgának születése napja van, ilyenkor már csak illik, hogy nagylelkűek legyetek.

Egyik fiu.

Ebben van egy kis igazság.

Pali.

Jól van, tehát alkudjunk. Mit ajánltok?

Olga.

Hát . . . hát azt ajánlom, hogy a többi leányokat már nem hivom ide, hanem legyetek ti az én vendégeim, kaptok pompás csokoládét, rántott csirkét, gyümölcsöt.

Fiuk (mind.)

Elfogadjuk a föltételeket! Elfogadjuk!

Mariska.

De aztán igérnetek kell, hogy ezentul béke lesz közöttünk, szent és örök béke.

Béla.

Örök béke fiuk és leányok közt? az nem lehet. Legföljebb hosszabb fegyverszünet, — három hétre.

Fiuk.

Igen, három hétig legyen békesség.

Olga.

Isten neki, ez is valami! Most tehát üljünk asztalhoz, behozom az ozsonnát s megüljük az áldomást.

Mind (az asztalhoz ülnek.)

Éljen a fegyverszünet — három hétig!

(A függöny legördül.)

A GARABONCZÁS NÖVENDÉKEK.

NÉGY JELENET.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

A mama.
A kisasszony.
Ferike.
Nellike.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A GARABONCZÁS NÖVENDÉKEK.

NÉGY JELENET.

I. JELENET.

A kisasszony (asztal mellett mélyen gondolkozva ül.)

Ugy van, meg kell lennie! Nem járhatok örökké panaszra mamájokhoz, hiszen csodálom, hogy már eddig is bele nem unt . . . olyan áldott jó asszony! Tudatnom kell vele, hogy elmegyek, keressen gyermekei mellé más nevelőnőt. (Fölkel és leverten jár föl s alá.) Mindent megtettem, a mi csak kitelt tőlem, de nem boldogulok s már belefáradtam, türelmem is kifogyott. Pedig eleinte ugy látszott, hogy nem rosz gyermekek, szerettek is, szót fogadtak s szépen tanultak . . . és most sem hiszem még, hogy gonosz indulatuak. Meg nem foghatom, mi lelte őket, hogy oly rakonczátlanok lettek . . . pedig én mindig szeretettel, szeliden bántam velök; de egy pár hét óta nem használ sem a jó szó, sem a szigoruság. Ugy látszik, nem tudtam megnyerni szeretetöket . . . igy aztán nem is fogok velük soha boldogulni, jobb ha elmegyek. Ha tovább is igy folynának a dolgok, rest és gonosz gyermekekké válnának, de most még nem késő, más nevelőnő talán jobban ránczba szedi őket. Még ma megmondom, hogy elmegyek. (Sóhajt.) Az igaz, hogy nehezemre fog esni s szegény öreg anyám busulni fog, hogy elhagyom e jó helyet . . . mióta itt vagyok, segithettem szegény jó anyámat s ki tudja, mikor találok megint ilyen jó állást! Oh, azok a gyermekek nem tudják, milyen bánatot okoznak nekem! De mindegy! Elhatároztam s megteszem, ma tartom velök az utolsó leczkét. (Kivülről zaj hallatszik.) Milyen zenebonát csapnak! Pedig épen ma reggel intettem őket illedelmes viseletre. (Kinyitja az ajtót.) Nellike, Ferike! Jőjjetek be, itt a leczke ideje!

II. JELENET.

A kisasszony. Nellike (abroncsot hajtva), *Ferike* (lapdázva.)

A kisasszony.

Tegyétek félre a játékszert, ideje tanulni.

Nellike (körülhajtva az abroncsot a szobán s nem figyelve az intésre).

Látod Feri, látod, nem esik el!

A kisasszony (szigorubban.)

Nem hallottátok? Fogjatok hozzá a leczkéhez.

Ferike (folyton lapdázva.)

Oh, hiszen még ráérünk.

A kisasszony (elveszi tőlök a lapdát és abroncsot s félreteszi.)

Mondtam, hogy itt a leczke ideje. Nellike, ülj oda az ablakhoz, és folytasd az irást ... még reggel be kellett volna végezned. Ferike, te meg ide ülj mellém, olvasni fogunk. Itt a könyv. (Kezébe adja.)

Ferike (a könyvvel lapdázva.)

Oh ... ez nagyon unalmas.

A kisasszony.

De hasznos és szükséges. Csak nem akarsz tudatlan maradni?

Ferike.

De hiszen olvastam ma reggel.

A kisasszony.

Csakhogy nem volt benne köszönet, olyan roszul olvastál. Reménylem, most jobban fogsz figyelni. (Leülteti maga mellé s felnyitja a könyvet.) Kezdjed itt, ennél a sornál.

Nellike (ki az asztalhoz ült volt.)

Ni, mekkora légy!

Ferike (a légy után kap.)

Megvan, megvan! Megfogtam!

A kisasszony.

Most nem azért vagyunk itt, hogy legyekre vadászgassunk. Egymásután, olvass! Te pedig irj, Nelli!

Ferike (arczát fintorgatva.)

Jaj, ez az unalmas olvasás! Hol kezdjem?

A *kisasszony* (nyugodtan mutatja.)

Itt!

Ferike (betüzgetve.)

A .. ba .. ba ..

Nellike (kaczagva.)

Baba? Kis baba van ott? Hogy hivják?

A kisasszony.

Ne zavard Ferikét, végezd saját dolgodat.

Ferike (olvas.)

A ba ... rát... ságot nem... csak ... szó ... szó ...

Nellike (ismét kaczagva.)

Szósz! Oh az jó, kivált a paradicsom szósz.

A kisasszony.

Már megint! Ha még egyszer közbeszólsz, büntetést kapsz. (Ferikéhez.) Folytasd.

Ferike (olvas.)

Nem ... csak .. szó .. val ... hanem ... (Ásit.) Oh, de nehéz! Meddig olvassak, kisasszony?

A kisasszony.

A lap aljáig. Még alig néhány szót olvastál s már azt kérded, meddig olvass! Két oldalt fogsz olvasni!

Ferike.

Jaj, az nagyon sok lesz! Megfájul bele a szemem ... nem tudok tovább olvasni.

A kisasszony.

Semmi kifogás! Olvass tovább.

Ferike.

De mikor már reggel is olvastam! (Nellikéhez fordul.) Ni ni! Mit pingálsz?

Nellike.

Egy nagy házat . . . nézd, milyen szép lesz.

A kisasszony (szigoruan.)

Hát az irás? Rögtön hagyd abba a játékot és irj!

Nellike.

Nem tudok irni, nagyon rosz a tollam.

A kisasszony (fölkel s ad neki másik tollat.)

Itt van egészen uj toll . . . Mit látok! Egészen tele tintáztad a papirost, melyre a feladványt kellett volna irnod.

Ferike (odamegy és nevet.)

Haha! Nemcsak házat rajzoltál, hanem egész csapat disznócskát is.

A kisasszony.

Végy más papirt és irj szépen.

Nellike.

Nem, én nem akarok irni, nem tudok . . . fájnak az ujjaim.

A kisasszony.

Gyermekek, minő gonosz viselet már ez ismét? Az egyik nem akar olvasni, a másik nem akar irni; valóban szégyelhetnétek lustaságtokat.

Nellike.

Oh, a kisasszony soha sincs velünk megelégedve... (Durczásan.) No jó, ha már ugy is pirongat, hát nem csinálunk többé semmit.

Ferike.

Ugy van, nem csinálunk semmit. Nem bánom, ha megbüntet is, vagy akár ha a mamának megmondja is.

A kisasszony (komolyan, de nem haraggal.)

Nem foglak büntetni, attól ne féljetek. Türelmem kifogyott s ha nem akartok tanulni, magatok fogjátok leginkább megbánni.

Nellike (kissé szégyenkezve.)

Hiszen én nem mondom . . . csak irni nincs kedvem . . . felmondom inkább a verset, a mit tanultam . . .

Ferike.

No nem bánom, én is felmondok egy verset.

A kisasszony.

Nem! Azt kell tennetek, a mit én kivánok. Te Nellike, irni fogsz, te pedig, Feri, jőjj és folytasd az olvasást.

Nellike (az asztalba döfi a tollát, ugy hogy összetörik.)

Nem, nem akarok irni!

Ferike.

Én meg nem akarok olvasni. (Eldobja a könyvet.)

A kisasszony (szomoruan.)

Jól van, akkor hát vége a leczkének! (El.)

III. JELENET.

Nellike. Ferike.

Nellike.

No, hála Istennek, megszabadultam ettől az unalmas irástól!

Ferike.

Én meg az olvasástól. Haha! Mondtam ugy-e, hogy igy lesz legjobb?

Nellike.

Igaz. De... izé... vetted észre, milyen furcsa komoly képpel távozott? Nem is pirongatott, mint máskor...

Ferike.

Az ám... bizonyosan a mamához ment panaszra...

Nellike.

Az baj... mert a mama mindig neki ad igazat.

Ferike.

Pedig nekünk van igazunk, ugy-e? Hiszen az szörnyen unalmas, a mit a kisasszony velünk tesz... Ha kisétálunk, nem engedi, hogy a patakban játszogassunk; ha melegünk van, nem enged még csak vizet sem inni... ha csak kissé tintás az ujjunk, windjárt mosakodni küld... soha sem tehetünk semmit a magunk kedvére.

Nellike.

Ugy van... és mindig csak tanulni, örökké tanulni!

Ferike.

No de kifogtunk rajta, mióta Lajossal beszéltünk. Most már soha sem tanulunk. Haha! Okos fiu az a Lajos! Mondta, hogy ő is addig boszantja tanitóját, mig ez végre beleun és engedi tenni, a mit akar. Ez a derék fogás, ugy-e?

Nellike.

Az az, tudod Feri, én mégis azt hiszem, hogy... hogy...

Ferike.

No's, mit?

Nellike.

Tudod, mamánk mindig azt mondja, hogy az a Lajos igen vásott rossz gyermek... hátha majd reánk is azt mondják?

Ferike.

Hm! Erre nem gondoltunk eddig.

Nellike.

És nekem nem tetszik, hogy a kisasszony olyan nyugodtan ment el... Máskor pirongatott s előre megmondta, hogy büntetést fog kérni a mamától. Meglásd, töri a fejét valamiben.

Ferike.

Oh, ne félj semmit... hiszen épen azt mondta, hogy nem fog büntetni.

Nellike.

Épen azért félek, hogy még valami roszabbat gondol ki. Kár is volt szót nem fogadnunk...

Ferike.

No bizony! Ugyan miért?

Nellike.

Hát... mindenki tud irni, olvasni... még Lajos is tud... csufolni fog, ha egyszer rajta kap, hogy mi nem tudunk semmit.

Ferike (fejét vakarva.)

Ejnye, ez igaz. No, majd holnap olvasok egy egész lapot.

Nellike.

Én pedig megirom a feladványomat... akkor a kisasszony, talán nem lesz olyan komoly és szigoru...

Ferike.

Emlékszel, eleinte, mikor idejött, olyan nyájas és jókedvü volt? Akkor szerettük is...

Nellike.

Lám... én most is szeretném, csak ne kényszeritene minduntalan tanulásra.

Ferike.

És mamánk mindig neki ad igazat. Fogadni mernék, hogy most megint valami borzasztó dolgot főznek ki ellenünk. De akkor majd megbánja... akkor holnap még durczásabb leszek, egy betüt sem olvasok, nem én! Csak azért is daczolni fogok.

Nellike.

Ugy van. (Kivül hangok hallatszanak.) Jaj! Hallod? Már jönnek! Bujjunk el! Ide a ruhafogas mögé. (Elrejtőznek.)

IV. JELENET.

Voltak. A mama. A kisasszony.

A mama (körülnézve.)

Már nincsenek itt... bizonyosan kiszöktek a kertbe. Mindjárt előhivatom őket.

A kisasszony.

Nem, asszonyom, ne tegye; ugy is hiába volna, mert én szilárdul el vagyok tökélve, hogy távozom.

A mama.

De kedves kisasszony, hátha mégis maradhatna? Nekem teljes bizalmam van kegyedhez, tudom, hogy jó kezekre biztam gyermekeimet, nagyon sajnálnám, ha elhagyná házamat.

Nellike (sugva Ferinek.)

Hallod? Mit jelenthet ez?

Ferike (szintén sugva.)

Rosszat sejtek... el akar menni végkép!

A kisasszony (meghatottan a mamához.)

Ön nagyon jó, asszonyom s higye meg, nekem is fájdalmas a válás, de meg kell lennie. Meg nem foghatom, mi az oka, hogy a gyermekek egy idő óta ugy megváltoztak? Nem birok velök. Az még kisebb baj volna, hogy nekem kellemetlenségeket okoznak, de az már igazán nagy baj lenne, ha a rossz uton tovább haladnának.

A mama.

Istenem! Hát azt hiszi a kisasszony, hogy a gyermekeim gonoszak!

A kisasszony.

Nem, azt nem hiszem, sőt inkább jó szivüeknek tartom őket. De ugy látszik, én nem tudok eléggé szigoru lenni, pedig arra van szükségök.

A mama.

Akkor hát vissza kell hivatnom a régi nevelőnőt. Pedig azt hittem, hogy az tulságosan szi-

goru és komor volt, szinte kegyetlen, nem szerette tanitványait. De hát ugy látszik, mégis csak ő reá van szükség.

Nellike (sugva.)

Hallod, Feri? Ez borzasztó! Visszajön a régi nevelőnő!

Ferike (szintén sugva.)

Végünk van! Kellett ez nekünk?

A mama (a kisasszonyhoz.)

Higye meg kedves kisasszony, nagyon nehezemre esik ez a dolog ... még pedig nemcsak gyermekeim miatt. A kegyed édes anyja ...

A kisasszony (sóhajtva.)

Igen, ő szegény busulni fog és szükséget fog szenvedni; most nem fogom gyámolithatni, mig ujra ilyen jó állást nem kapok. De már ezen a bajon nem segithetünk ... majd segit a jó Isten. (Könyeit törli.)

A mama (hevesen.)

Oh, ezek a gyermekek igazán bünösök, szerencsétlenné teszik magukat is, mást is!

Nellike (könyezve sug Ferinek.)

Én nem állhatom tovább. (Elöugrik s a mama kezét megragadja.) Oh bocsáss meg, jó mamácska, nem teszszük többé soha, soha!

Ferike (követi.)

Nem ... soha többé. Oh, az a gonosz Lajos csábitott el ... ő biztatott fel, hogy ne tanuljunk. (A kisasszonyhoz.) Kedves jó kisasszony, ne hagyjon el minket, nem fogunk többé makranczoskodni.

Nellike (megölelve a kisasszonyt.)

Engedelmeskedni fogunk ... meglássa ... oh, maradjon! Ugy fogjuk szeretni!

A kisasszony (meghatottan.)

Tudom, hogy jó szivetek van... de már elhatároztam, hogy elmegyek. Jobb, ha másjó helyemre.

Nellike.

Az a régi borzasztó nevelőnő... (Sirva a mamába kapaszkodik.) Mamácskám, kedves mamácskám, oh kérd a kisasszonyt, hogy ne menjen el!

Ferike (szintén.)

Megfogadjuk, hogy ezentul jók leszünk ... soha, soha nem hallgatunk többé a gonosz Lajosra és igyekezni fogunk, hogy megérdemeljük a kedves jó kisasszony szeretetét. Oh, ugy fogunk iparkodni, hogy jóvá tegyük hibánkat!

A mama.

Kedves kisasszony, én azt hiszem, megtérésök őszinte. Engedjen kérésöknek!

A kisasszony (rövid habozás után.)

Ám legyen! Tehát maradok addig, mig igéretöket megtartják.

Ferike.

Akkor hát sokáig marad, mert ezt a leczkét többé nem felejtjük el.

Nellike.

Nem bizony, soha sem, kedves jó kisasszony! (Megölelik.)

(A függöny legördül.)

PÉTER BÁCSI.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

IRTA

SOUVESTRE EMIL.

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár

SZEMELYEK.

Leclercné, özvegy.
Péter bácsi, tengerész.
Lajos, Leclercné unokaöcscse.
Manon, cseléd.

A darab Havre tengerparti városban játszik. A szinpad csinos salont mutat több ajtóval. Jobbra asztal áll, melyen minden van, a mi a fölteritéshez szükséges; balra fali asztalka munkakosárral és hirlapokkal; háttérben a bejáráshoz közel asztalka palaczkokkal, gyufatartóval. Székek és karszékek. Óra a falon. Papagáj (festett is lehet, kemény papirosból.)

PÉTER BÁCSI.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

IRTA

SOUVESTRE EMIL.

I. JELENET.

Manon, tányérokat tesz az asztalra s az egyik ajtóhoz megy hallgatózni, majd *Péter*.

Manon (kopog.)

Nos? — Péter ur... ott van? — Péter ur? — feleljen, ha nincs benn.

Péter (hátulról jön.)

Mit kiván, jó Manon?

Manon.

Már a kertben volt? Nem csoda, hisz a tengerész korán szokott kelni.

Péter.

Fölkeltem virradat előtt.

Manon.

Lám, lám! Mert olyan forró országból jön, hol a nap még napkölte előtt kél, hát ez most megcsalja itt Havreben.

Péter (mosolyogva.)

Nem épen azért, jó Manon, hanem egész éjjel szememet se hunytam be.

Manon (élénken.)

Uram teremtőm! Bizonyosan roszul volt megvetve az ágy! Ön talán tollun szokott aludni.

Péter.

Nem én, hanem — —

Manon.

Talán keveslette a takarókat?

Péter.

Dehogy! Csak a sok emlék bántott. Hiszen csak az este szálltam partra.

Manon.

Még pedig igen későn, mert mi hat óra óta várakoztunk önre; nem is az én hibám, hogy a makaroni elromlott.

Péter (mosolyogva.)

Kitünő volt, édesem. Minden jól izlik, ha az ember tiz évi távollét után Indiából visszatér hazájába.

Manon.

Az ugyan különös egy ország lehet, legalább amint a szomszédék kapusa mondja.

Péter.

Talán ő már járt ott?

Manon.

Nem épen, hanem olvasott egy leirást, amelyben az áll, hogy az elefántokat ott fiaker lovakul használják s a czetet ugy fogják, mint nálunk a czigányhalat, aztán a kigyók csöngetyűket viselnek a nyakukon és vannak még legyek, meg tevék és sok másféle férgek, akik megkeseritik az ember életét. Hiszen nyugtalankodott is ám Leclerc asszonyság, ha az ön levelei kimaradtak.

Péter.

Kedves jó rokon! annyira szeret! Az igaz, hogy ugy nevelkedtünk egymás oldalán, mint két testvér.

Manon.

Mindig félt az oroszlánoktól, tengeri rablóktól és czápáktól. Hiába mondtam: »sohse féltse őt, hiszen Péter urnak sok pártfogója van«, mégis csak akkor nyugodott meg, mikor ismét viszont látta.

Péter.

Azért is keltem föl ma oly korán, hogy vele beszélgethessek. Most hagytam el. Elutazásom óta sok nagy és szomoru változáson ment át ez a ház.

Manon (halkan.)

Ön Leclerc asszonyság nővéréről akar szólani? Szegény jó asszony! karjainkban halt meg, fiát Lajost gondjainkba ajánlva!

Péter.

Láttam tegnap a fiut.

Manon.

Igen, ide jött, hogy a szünidőket nénjénél töltse és Leclerc asszonyság ugy örült, hogy látni fogja, de mióta megérkezett . . . (fejét rázva elhallgat.)

Péter.

No's?

Manon.

Tudja jól, mit jelentsen ez. Ilyen fiatal korban sajátságos gondolatai szoktak lenni az embernek . . . aztán az ember olyan dolgokat müvel . . . Egyébiránt ez rendesen igy szokott történni különösen a fiuknál . . . Ön érti . . .

Péter.

Nem nagyon jól, édesem.

Manon.

Pedig hát ez igen világos. (Az órára néz.) Jóságos isten! Már kilencz óra és a hust még sem tettem a tüzre! Bocsánat, uram, távoznom kell . . . (Indul s észreveszi a pálczát, melyen a papagáj ül.) Ejnye! ezt a szegény Jacquot-t elfelejtettem kitenni a kertbe a napra . . . Lajos urfi édes anyjáé volt, azért gondozzuk ugy . . . (a papagájhoz.) Reggeliztél már, Jacquot? Jer, Jacquot! (kimegy a madárral a háttéri ajtón.)

II. JELENET.

Péter (egyedül.)

Ez a jó öreg Manon most is csak olyan, mint hajdanában. Összekeveri Lajost, a hust, a papagájt. Sohse végzi azon, a min kezdte. Mindamellett, azt hiszem, kitalálom, mit akart a kis öcsémuramról mondani. Mindjárt első tekintetre ugy láttam, hogy azon engedetlen gyermekek fajához tartozik, a kik saját tetszésükön kivül más kötelességet nem ismernek, a jó hajlamot addig szivesen fogadják, mig viszszaélhetnek vele, de mihelyt tanácscsal vagy feddéssel szolgál, föllázadnak ellene . . . tizenkét éves korukban szeleverdik, husz évvel önzők szoktak lenni ... Ha igy áll a dolog, majd teszünk róla ... (a baloldali ajtón kinéz.) Épen itt jön . . . Megfigyelem és látatlanul kihallgatom ... (a jobboldali ajtóra mutat.) Szobám ajtaja mögött nem lesz nehéz . . . (el jobbra.)

III. JELENET.

Lajos, majd *Manon.*

Lajos (gyorsan belép; kabátja rongyos, a gombok hiányzanak, nadrágja térdén lyukas, kalapjának feneke hiányzik. Kezében fekete selyem nyakkendőjét tartja, melyben valami van.)

Nem látott senki . . . Végre is nem az én hibám, én a diófára dobáltam a köveket s azok néném melegházának ablakaira hullottak . . . Mind összetört . . . Annál rosszabb . . . Minek tartanak a kertben üveget? (nyakkendőjéből diót vesz elő s eszik.)

Manon (hátulról.)

No Lajos ifiur, rajt'értem! Időn kivül eszik. S még hozzá diót!

Lajos (folytatva evését.)

Jobb volna tán kavicsot ennem?

Manon.

De ön, gonosz csont, fogával töri a diót!

Lajos (mint fenn.)

Nem arra való-e a fog, hogy hasznát vegyük?

Manon.

De nem ám, az ön korában arra való, hogy kiméljük. De mi ez? (a nyakkendőre néz.) Ön körtét, mandulát vert le . . . tönkretette a nagyságos asszony gyümölcsét!

Lajos.

Sőt ellenkezőleg (ruhájára mutatva) a gyümölcsös tett tönkre engem. Nézzen csak ide!

Manon.

Istenem! milyen állapotban van — kalapjának nincsen feneke ...

Lajos (mindig eszik.)

A nadrág pedig épen olyan állapotban van, mint a kalap,

Manon.

De boldogtalan! Nem fog ön megváltozni!

Lajos.

Mivé változzam át?

Manon (tüzzel.)

Éretlen gyümölcsöt enni ... Nyakkendő nélkül... Nem engedelmeskedni a nagyságos asszonynak ... Elrontani egészségét, tépett ruhával, ész és nadrágtartó nélkül ... (erővel.) Megjegyezze ám, Lajos ifiur, a mit én mondok — ön még roszul fog járni!

Lajos.

Manon, maga ugy beszél, mint istenben boldogult Demosthenes s nem is mulatságosabb nálánál. Tegye meg nekem azt a szivességet, hogy philippikáit — ludjai és libái számára tartja fenn.

Manon (sértődve.)

Philippikáimat! — Vigyázzon magára, azt nem türöm, hogy valaki megfeledkezzék irányomban a tiszteletről! Tudja meg, hogy én sohasem készitettem philippikákat.

Lajos (nevetve.)

Tudja hát, hogy az mit jelent?

Manon.

Gyanitom, bizonyosan valami rossz tészta, amit ott az idegen kosztos házban esznek, hanem én kiálltam a próbát. (Lajos hangosan kaczag.) No várjon, panaszt teszek a nagyságos asszonynál.

Lajos.

Bánom is én!

Manon.

Látszik is abból, hogy engedelmeskedik a néninek. Eltiltotta a halászattól s én láttam a bokorban egy horgot.

Lajos (kissé meglepetve.)

Csitt, elhallgat mindjárt? A nagy Ferencz adta kölcsön, a reggeli után együtt megyünk halászni.

Manon.

De a nagyságos asszony azt mondta, hogy nem akarja —

Lajos (lábával toppantva.)

Manon, az az én dolgom.

Manon.

Értesiteni fogom ám!

Lajos.

Hallja! eszébe ne jusson!

Manon.

Mihelyt visszajön, megmondom ...

Lajos.

Ugy? — no hát akkor jól vigyázzon magára.

Manon (hátrálva.)

S vajjon mit tehet ellenem?

Lajos.

Mit? Elpusztitom petrezselyemültetvényét, megtöltöm kony-

háját hernyókkal és bogarakkal; aztán rántottát csinálok kedves rigómadarának a tojásaiból.

Manon (két kezét égnek emelve.)

Uram istenem, hisz ez az egyptomi hét csapás!

Lajos.

Macskájának farkához egy ócska tepsit fogok kötni . . .

Manon (megdöbbenve.)

Az én fehér cziczám farkához! (kezét összekulcsolva.) Lajos urfi ne tegye! Vigasztalhatatlan volnék . . .

Lajos.

Hallgasson hát a néni előtt.

Manon.

Jó, jó, hallgatni fogok. (Félre.) Várj, te zsarnok! (Fenn.) Hanem aztán engem ne okoljon, ha valaki más fog a nagyságos asszonynak szólani . . . Mint akkor, mikor a néni akarata ellenére vadászni ment . . . No ugyan rá is ijesztett!

Lajos (hevesen.)

Jól van, jól!

Manon.

Dehogy van jól, urfi. A nagyságos asszony nagyon ideges . . . főleg az ön mamájának halála óta . . . ha megboszantja, mindjárt beteg lesz.

Lajos (érdeklődéssel közeledve.)

Beteg?

Manon.

Az ám, csakhogy nem akarja mutatni és visszavonul szobájába; de én tudom. Mihelyt látom, hogy ön ellenkezik, rögtön készitek hársfavirág-theát. Csak az isten tudja, mennyit pazarlok el ön miatt egy hónap óta. Mert az ifiur mellett szükséges volna ám, hogy a fazék örökké a tüzön álljon.

Lajos (neheztelő felindulással.)

Ugyan hagyja. A néni tudja, hogy szeretem s hogy nem akarom boldogtalanná tenni. Bizonyos vagyok benne, hogy ön csak képzelősködik, Manon . . .

Manon (sértődve.)

Képzelősködöm! Ez nem szokásom s ha valamit mondok, az tiszta igazság. Hiszen a minap is, mikor vele feleselt, könybe lábbadva találtam.

Lajos (eldobja a kórtét, melyet megenni készült, felindultan.)

Néni sirt? bizonyos benne, hogy sirt?

Manon.

Akkora könyeket ejtett, mint egy-egy borsószem.

Lajos (mint fenn.)

S azt mondja, hogy én okoztam?

Manon.

Mindenesetre. Ön engedetlen volt. Ez eszébe juttatá meghalt

édes anyját, elolvasta leveleit s ez mindig elszomoritja.

Lajos (hevesen, felindulását leküzdve.)

Ugy hát a levelek rikatják meg, nem én. Sohse lehet tudni igazán, Manon, mit akar mondani. Mindent összezagyvál.

Manon (sértődve.)

Meglehet. Én nem részesültem uri nevelésben. Sem hegedülni, sem angolul nem tudok, de azért látom, amit látok.

Lajos.

Csakhogy nem tudja, mit lát.

Manon (ingerülten.)

Bocsásson meg, de annyit látok, hogy ön igen boldogtalanná teszi szegény jó nénjét.

Lajos (kiabál, hogy Manon szavait túl kiáltsa.)

Az nem igaz.

Manon (emelt hangon.)

Látom, hogy beteggé teszi.

Lajos (még hangosabban.)

El fog hallgatni, Manon?

Manon (még fennebb hangon.)

Nem hallgatok el, sőt kényszeriteni fogom, hogy az igasságot meghallgassa.

Lajos (énekel.)

La lalala!

Manon (folyvást hangosan.)

Ön egy elbizakodott, rendetlen, lomha, feleselő gyerek.

Lajos (ezalatt dalol.)

Lalala!

IV. JELENET.

Lajos. Leclerc asszonyság belép hátulról, *Manon.*

Leclercné.

No's, mit jelent e zaj?

Lajos (félre.)

A néni! (Elfordul, hogy rongyos ruháját ne lássák.)

Leclercné.

Jó, hogy talállak, Lajos. Szobádból jövök, hol a csizmákat az iróasztalon, a szótárakat az ágyban és az iróeszközt a hegedün találtam.

Lajos (hátat fordit Leclercnének.)

Bocsánat, kedves néni, reggelenként sok a dolgom.

Leclercné.

Vajjon mért?

Lajos (zavarral.)

Hát — hát semmiért.

Leclercné.

És miért forditasz hátat?

Lajos.

Én?

Leclercné.

Mért nem nézesz ide?

Manon (ki az asztalterítést végzi, gunyosan.)

Tán a napvilág bántja szemecskéjét.

Leclercné (Lajoshoz lép s megforditja.)

Lássuk, mit jelentsen ez? (Észreveszi ruháját s kalapját.) Értem! ruházatod épen oly rendben van, mint szobád.

Lajos.

Néni ... tudja ... ha játék közben is vigyázni kellene ... mulatni sem lehetne már igazán.

Leclercné.

Azt hiszed, hogy a mulatságért mindent feledni kell? Először a mulatság, aztán a kötelesség?

Lajos.

Hiszen nem nagy baj, a szabó majd rendbe hozza.

Leclercné.

De megadja-e neked a kimélés szellemét, melyre szükséged volna, az uralmat magad fölött, a rend iránti szeretetet, mely nélkül az élet hiábavaló erőlködéssé lesz?

Lajos (félre.)

No, kezdődik már a prédikáczió!

Leclercné.

A ki mint gyerek ruhára, könyvre nem vigyáz, mint férfi ép ugy elhanyagolja vagyonát, becsületét.

Manon (Lajos fülébe sng.)

Ne felejtse ezt, ifiur!

Lajos (türelmetlenül.)

Maradjon veszteg, Manon!

Leclercné.

Nem maradhatsz tovább e ruhában, ölts tisztességesebbet.

Manon.

Bocsánat nagyságos asszony, Lajos urfi ruháját kiakasztottam a kertbe szellőzni. Majd behozom, mihelyt munkámat befejeztem.

Leclercné (egy könyvet véve föl az asztalkáról.)

Ezt a könyvet, Lajos, majd átviszed Gallois asszonyságnak.

Lajos (élénken.)

Még ma, néni?

Leclercné (betakarja papirba a könyvet.)

Azonnal a reggeli után.

Lajos (félre.)

Épen a reggeli után.

Manon (Lajoshoz sugva.)

Eszerint nem fogunk a nagy Ferenczczel halászgatni. (Lajos kedvetlen mozdulatot tesz.)

Leclercné.

Mond Gallois asszonyságnak, hogy csak ma kaptam meg e könyvet s azonnal küldöm.

Lajos.

De néni — nem várhatnánk holnapig?

Leclercné.

Ugyan miért?

Lajos.

Mert — ma — egy sétát terveztem.

Leclercné.

Halaszd el a sétát holnapra.

Lajos (félre.)

Máskor nem lesz ideje Ferenczneknek és magam nem tudok tengeri rákot találni.

Manon (gúnyosan.)

Lajos urfi bizonyára szivesen áldoz fel egy kis kedvtelést ennek a jó Gallois asszonyságnak.

Lajos (mogorván.)

Magához nem szóltam, Manon.

Manon.

De mikor én ugy lelkemen hordom e derék nőt, a ki nekem annyi szivességet tett.

Lajos (hevesen.)

Akkor hát viszonozza maga, nem pedig én. (Manon nevetve el.)

Leclercné (Lajoshoz.)

Feleded Lajos, hogy nekem is oly szivességet tett, melyet sohasem fogok eléggé meghálálhatni.

Lajos (mogorván.)

Meglehet . . . Én nem ártom magamat néném ügyeibe.

Leclercné (szigoruan.)

Azt rosszul teszed, mert én meg beleavatkozom a tiedbe, ha hasznodra lehetek. Kényszeritesz, hogy eszedbe juttassam, hogy igen gyakran sokkal sulyosb terhet is vállaltam értted, mint amennyit egy könyvnek átvitele okoz.

Lajos.

Néni tehát szememre hányja, amit érettem tett . . .

Leclercné (türelmetlenül.)

Lajos, hagyjuk abba. Már nem tudod, mit beszélsz. Reggeli után azonnal átviszed a könyvet Gallois asszonyságnak, — akarom. (Kezébe adja a könyvet.)

Lajos (félre haraggal.)

Én meg nem akarom. Azt hiszik, hogy könnyü szerrel fogok lemondani a halászatról; Gallois asszonyság várhat holnapig — vagy tovább is.

Manon (ki hátulról jön ruhával.)

Jó isten! Ez borzasztó!

Leclercné.

Mi baj?

Manon.

Mi baj? Hát az, hogy itt hozom az urfi ruháját, melyért a kertbe mentem . . .

Lajos (haragosan.)

Adja ide!

Manon.

Visszajövet elmentem a kisebbik üvegház mellett s láttam, hogy az üvegtáblák mind be vannak törve.

Lajos (félre.)

Fecsegő!

Leclercné.

Mit mondasz? (Lajoshoz.) Ugy látszik, ez is szórakozásaid közé tartozik?

Lajos.

Dehogy — csak véletlenül történt, mikor diót dobáltam.

Manon (a kendőre mutatva, mely egy széken van.)

Még körtét és mandulát . . . mert az urfi nagysád egész kert-

jét kipusztitja. Akár ha tatárjárás volna! S ha csak ebből állna! De nagysád emlékszik arra a legszebb virágra az üvegházban?

Leclercné.

Cactusomra?

Manon.

Tönkre van téve.

Leclercné.

Lehetetlen!

Manon (Lajoshoz.)

Nem sülyed el szégyenében? — Ily szép virág, melyet a nagyságos asszony szemevilágánál is jobban szeretett, hiszen Gallois asszonyságtól kapta.

Lajos (türelmetlenül.)

Vigye el az ördög Galloisnét.

Leclercné (szigorúan.)

Mit jelentsen ez?

Lajos (még türelmetlenebbül.)

Ez azt jelenti, hogy nem türöm tovább Manon kisasszony izetlenkedéseit.

Leclercné.

S én eltüröm a tieidet!

Lajos.

Egyébiránt kár egy cactusért olyan lármát csapni, a virágárus a szomszédban százával szolgálhat; majd hozok a törött helyébe mást.

Leclercné (élénken.)

De fogod-e az emléket is mással pótolhatni? (Lajos gúnyosan a vállát vonogatja.) Látom, a jó szóra nem hajlasz, tilalmaimmal nem törődöl; ezért tehát pusztitásaid ellenében védelmi állapotba helyezve magamat, ezentul becsukom előtted a kert ajtaját.

Lajos (haraggal leül.)

Az nekem ugyan mindegy.

Leclercné.

Azonkivül szobádban fogsz maradni.

Lajos.

Annál jobb, legalább Gallois-né nem kapja meg a könyvét.

Leclercné.

Óh, nem ugy lesz, nem akarom, hogy hibáid miatt mások szenvedjenek, különben kellemes volna neked a büntetés, mely megment egy nem tetsző kötelességtől. Mielőtt fogságodat megkezdenéd, menj Gallois asszonysághoz.

Lajos (hevesen fölugorva.)

Nem megyek!

Leclercné.

Hogyan?

Lajos.

Ha ugy bánnak velem, mint fogolylyal, hát fogságban maradok. Vigye el a könyvet, akinek tetszik. (Az asztalra dobja.) Én ugyan nem viszem.

Leclercné (nagyon felindúlva.)

Lajos!

Lajos (lábával toppantva.)

Nem megyek — nem megyek!

Manon.

Hallgasson legalább Péter bácsi előtt — itt jön!

Leclercné (félre.)

Mikép rejtsem el zavaromat? (Az asztalkához megy és keresgél munkakosarában. Lajos, ki ismét leült, dühösen egy székben himbálózik. Manon égfelé emeli kezét és hátul elmegy.)

V. JELENET.

Lajos hátul ülve. *Leclerc* asszony. *Péter* bácsi.

Péter (egy pillanatig hol Lajosra, hol Leclercnére nézve, félre:)

Ami kis öcsémet illeti, nem csalódtam. Meg kell leczkéztetni. Hadd lássuk, fog-e rajta. (Fenn a teritékre nézve.) Ugy látszik, reggelizni készülünk.

Leclercné (hátrafordulva s még mindig zavartan.)

Csakugyan, reád várakoztunk.

Péter (heves hangon, melyet mindvégig megtart.)

Kár volt; én soha sem szoktam várakozni. (Lajost észrevéve.) Oh, ez a kis fiu jó szinben van.

Leclercné (Lajoshoz.)

Hozzád szólnak, hallod-e?

Lajos (a nélkül hogy fölkelne, tovább olvas az ujságban.)

Hallom, néni.

Péter.

No, ez legalább azt bizonyitja, hogy nem süket. (Megpillantva Manont, a ki sülttel és egy omelettel belép.) Rajta! Asztalhoz! Éljen a jókedv!

Leclercné (Péternek egy széket tolva az asztal elé.)

Ez az ön helye, uram.

Péter (leül és Lajosra tekint.)

Hát a te növendéked nem eszik?

Lajos (szárazon.)

Nem vagyok éhes.

Péter (vesz a tálból.)

Ugy látszik, csak ujsággal szokott élni.

Leclercné (boszuságát nagy nehezen titkolva el.)

Annyit mindenesetre tudhatnál, hogy az ebédlő nem olvasószoba.

Lajos (visszadobva az ujságot az asztalkára.)

Azt hittem, az ujság arra van itt, hogy az ember olvassa.

Leclercné (mint fönebb.)

Hanem mi is itt vagyunk ám, urfi, s azt hiszem, társaságunk ér annyit, mint az ujságolvasás.

Lajos.

Bocsánat, azt hittem, hogy szabad a választás.

Leclercné (kitörve.)

Te megfeledkezel a tiszteletről nagybátyád iránt!

Péter.

Irántam? Ugyan dehogy, dehogy, dehogy! Vigyen el az ördög, ha csak rá is nézek. Hadd olvasson, aludjék, énekeljen, sirjon, — gondolok is én vele! Szabadság! szabadság! (tányérját kinálva.) Kérek még egy kis omelettet.

Lajos (fölkelve, félre.)

Hál' Istennek!

Leclercné (zavartan.)

De bátyám, gondold meg...

Péter (közbevág)

Oh, nem gondolok én másra, csak arra, hogy egyszer él az ember, vegye tehát hasznát. Kérek abból a sonkából. Aztán lásd, elvem az, hogy nem kell senkit se genirozni.

Lajos (félre.)

No ennek legalább van esze.

Leclercné (zavartan.)

Te tréfálsz!

Péter.

Nem én. Éljen mindenki kedve szerint s ne tegyen mást, mint a mi neki tetszik. Ebből áll életbölcseségem. (Nevet.) He he he! (Lajoshoz.) S azt hiszem, kis barátom, te is igy gondolkozol.

Lajos.

Tökéletesen, bácsi. Nem látom át, miért okozzunk magunknak kellemetlenséget másokért. Miért vállaljunk magunkra terhet olyankor is, mikor nem kényszerithetnek reá.

Leclercné (élénken.)

Lajos, ha nem reggelizel, végezd megbizásomat.

Lajos.

Ugyan néni...

Péter.

Csak egy pillanatig! Hadd ismerkedjünk meg egymással. Kedves kis öcsémnek olyan mihaszna képe van ám, he he he! (nevetve Lajos vállára csap.) Annál jobb. Az ő korában én is valóságos futóbolond voltam.

Leclercné (megdöbbenve.)

Sőt ellenkezőleg! Emlékszem, hogy mindig igen figyelmes, engedelmes és gyöngéd voltál.

Péter.

Ugyan hagyd el. Az elmult sok esztendő szépiti a dolgokat, de én még nem felejtettem el, hányszor ültettem föl szegény jó anyámat.

Lajos.

S ő ugy-e bár nem haragudott meg?

Péter.

Meg biz' ő néha, de törődtem is vele! Akármit csinált, azért én a magam utján jártam. Kisebb gondom is nagyobb volt annál, mit beszélnek. Bocsánat, kedvesem, nincs egy kis cognac vagy más jóféle kis papramorgó?

Leclercné (Lajoshoz.)

Lajos, eredj hozz cognacot.

Péter (visszatartja.)

No bizony! Maradj fiam, hisz itt van a cseléd. Manon!

VI. JELENET.

Voltak. Manon belép.

Manon.

Tessék!

Leclercné.

Hozz pálinkát.

Manon (keresi a pohárszékben.)

Itt van. (Az asztalra teszi a palaczkot.) Bocsánat asszonyom, de a jegyző részéről valaki a konyhában van.

Leclercné.

Mindjárt kimegyek.

Manon.

Azt mondja, hogy sietős a dolga.

Péter.

Siess hát, édesem.

Leclercné (Lajosra néz.)

Az az...

Péter.

Kérlek, miattam bátran mehetsz, én itthon érzem magamat.

Leclercné.

Akkor egyedül hagylak. Jőjj Lajos. Szükségem van rád. (jobbra el Manonnal.)

VII. JELENET.

Lajos. Péter.

Péter (megállitva Lajost, aki Leclercné után indul.)

Nos, el akarsz hagyni!

Lajos.

Néni azt parancsolta, hogy kövessem!

Péter (az asztalhoz ülteti.)

Ezer ördög! Hagyd a nénédet és csevegjünk egy kicsit. (Pálinkát akar neki tölteni.) No, egy kupiczával...

Lajos (jobbra néz.)

De ha meglátnak.

Péter (tölt.)

Rajta! Igyál ficzkó! A pálinka növeszti szakáladat. (Lajos iszik.) Hiszen abban a korban vagy, mikor az ember már nem szorul vezetőre.

Lajos (szembe ül Péterrel.)

Mindenesetre!

Péter.

Hát ne éljen mindenki a maga módja szerint.

Lajos.

Világos!

Péter.

Az uristen különböző gusztusokat adott nekünk. Miért? azért hogy kövessük.

Lajos.

Ejnye, a bácsi igazán nagyon okos ember.

Péter.

Gyakorlati filozófus vagyok, fiam. Soh' se törődöm azzal, mi tetszik, vagy mi nem tetszik az embereknek; azt keresem, ami engemet mulattat, s teszem, ami tetszik. Mit szólsz hozzá?

Lajos.

Nagyon helyesen teszi Péter bácsi.

Péter (fejére üt.)

Örvendek, hogy megértettük egymást. Annál inkább, mert itt akarok letelepedni.

Lajos.

Csakugyan?

Péter.

Igen. Néném lakása tetszik nekem. Majd megegyezünk. Mindenekelőtt szobám mellett van egy nagyobb helyiség . . .

Lajos.

Igen, az én asztalosmühelyem . . .

Péter.

Melyben több gyalupad van . .

Lajos.

És egy eszterga . . .

Péter.

Ma este ezt mind kidobatam.

Lajos (megdöbbenve.)

S miért?

Péter.

Mert azt a helyiséget dohányzószobának akarom átalakitani.

Lajos.

De hát, bácsi, akkor mit csinálok én?

Péter.

Te fiam, csinálhatsz, ami neked tetszik. Azután a kert végében van egy kis fás hely, mely nagyon alkalmas volna tekézőnek, ha nem akasztottak volna a fákra létrákat meg köteleket!

Lajos.

Ott van az én gimnasztikám!

Péter.

Biz azt a csalitot ott körül mind föl kell gyujtani.

Lajos.

Jaj bácsi, de hisz akkor nekem nem marad ám semmi!

Péter (szivarkát készitve.)

Sajnálom, kedves fiacskám, de hát minek áll mindez utamban? (Nyomatékkal.) Ha az ember nem akarja, hogy üvegeit eltörjék, hát ne legyenek ablakai. Fiam, adj csak egy gyufát.

Lajos (boszusan.)

Itt a cseléd, amint ön maga mondta volt.

Péter (poharát veregetve.)

Igazság. Jó emlékező tehetséged van. Majd hasznodra fog válni a nyelvtanulásban, (még erősebben ütögetve a poharat.) Hát süket az a cseléd? Manon! Manon! Csakugyan süket! (egyszerre két poharat ütöget.) Manon, ördöngős teremtés! Manon!

VIII. JELENET.

Voltak, Manon sebbel-lobbal befut, később *Leclercné.*

Manon.

Uram teremtőm! Mi tetszik? Itt vagyok!

Péter.

Hogyan? Itt vagy, hiszen, átkozott teknősbéka, már egy órája hivlak!

Manon (sértődve.)

Mi? Teknősbéka!

Péter.

Gyufát, de gyorsan, ördög és pokol!

Manon (ijedten hátrál.)

Ott van, ott van, ott van a pohárszéken.

Péter (fölkel, hogy a gyufáért menjen.)

Hát az ilyet nem tudod mindjárt megmondani, vén rák te!

Manon (két kezét összekulcsolva.)

Mit! én rák!

Leclercné (hátulról.)

Mit jelentsen ez a zaj?

Péter.

Patvarba! Azt, hogy olyan cseléded van, aki semmihez sem ért s lomha, mint egy valóságos osztriga.

Manon.

Most meg osztriga! (Kétségbeesve Péterhez közeledve.) Uram, azért hogy ön tengerész, ne gondolja, hogy összevissza nevezhet engemet mindenféle tengeri szörnyetegnek . . . !

Leclercné.

Hagyj magunkra, Manon.

Manon (dühösen.)

Nem, asszonyom. Én nem fogom türni . . .

Péter (fenyegető kézmozdulattal közeledve.)

Takarodol? (Az ajtóra mutatva.) Mars ki!

Manon (megfélemledve.)

De uram . . .

Péter.

Vége lesz már vagy sem? Ezer evezős lapát!

Manon (ijedten.)

Megyek már, uram . . . (Félre.) Jaj, hisz ez valóságos sátán! (Látva, hogy Péter mozdulatot tesz feléje.) Megyek már! (El jobbra.)

IX. JELENET.

Voltak, Manon nélkül. Később ismét *Manon.*

Leclercné.

Meg kell jegyeznem, kedves rokon, hogy Manon nincs oly durva bánásmódhoz szokva.

Péter (szivarozva.)

Hát minek olyan ügyetlen!

Leclercné.

Mi mindig igen meg vagyunk elégedve azzal, amit végez.

Péter.

Ez csak azt bizonyitja, hogy titeket igen könnyű kielégiteni.

Leclercné.

Épen nem, csakhogy mi nem feledjük buzgalmát, becsületességét.

Lajos (tüzesen Péter ellen.)

Igen, a szolgálatokat, melyeket még fiatal korában teljesitett.

Péter.

Mi közöm hozzá? Törődöm is én hajdani jó tulajdonságaival, ha már most kikopott belőlük. A leggyorsabb tengerihajót is tüzre hányják, ha megvénül. Cseléd arra való, hogy szolgáljon, nem pedig, hogy hálánkat gyakoroljuk rajta.

Leclercné.

Azt csak nem fogod akarni, hogy egy derék személyt, ki fölnevelt, kitegyünk az utczára!

Péter (szivarozva.)

Küldjétek hát az ispotályba.

Lajos, Leclercné. } Oh!

Péter (türelmetlenül.)

Küldjétek hát a pokolba, de ne lebzseljen itt.

Lajos (méltatlankodással.)

Ez már mégis sok!

Péter (észreveszi a pohárszek fölött lógó puskát.)

Hisz ez vadászpuska. (Leveszi,)

Leclercné (élénken.)

Vigyázzon; meg van töltve.

Péter.

Csakugyan? Aztán jól hord? No persze, asszony ezt nem tudhatja. Tudnod kell, kedvesem, hogy én hajdan jó vadász voltam ám. Lássuk csak, elég éles-e még a szemem? (hátramegy az ablakhoz.)

Leclercné.

Az Istenért! Ne lőjj!

Péter.

Miért ne?

Leclercné.

A puska durranásától mindig megijedek.

Péter (fölhuzva a puska kakasát.)

Dugd be a füledet, ha félsz.

Lajos (hevesen.)

De nekem ugy tetszik, egyszerübb volna, ha nem sütné el a fegyvert.

Péter.

Vajjon? De mikor kedvem telik benne. (Nyomatékkal.) Miféle élet volna az, ha másokért erőszakot tennénk magunkon? Csak egy macska vagy egy madár legyen a kertben, meglásd, hogyan lekapom! (Kifelé néz,) Áhá, ott van, amit kerestem.

Lajos (meg akarja akadályozni.)

Kérem bácsi . . !

Péter.

Ne alkalmatlankodjál! (Lő.)

Leclercné (sikoltva.)

Ah! (Karszékhez támaszkodva.)

Lajos (a néni felé futva.)

No lássa, hogy megijesztette a nénit. (Széket tol a néninek.) Hogy lehet az ember olyan figyelmetlen, ily kiméletlen!

Péter (a kertbe néz.)

Haha! Lepottyant!

Leclercné.

Mi? mi esett le?

Manon (kivül.)

Jaj istenem, ez borzasztó.

Leclercné.

Manon hangja . . .

Manon (kivül.)

Meghalt! Vége!

Leclercné (élénken fölkel.)

Ki halt meg?

Manon (megjelen az ajtóban.)

Hát kérem ez itt — la! (Mutatja a papagályt.)

Lajos (elképedve.)

A néni papagája!

Leclercné.

Lehetséges-e? (Péterhez.) Ez már mindent fölül mul.

Péter.

Csak meg akartam próbálni, hogy biztos-e még a kezem.

Lajos (boszusan.)

Igy hálálni meg a néni vendégszeretetét!

Manon (kétségbeesve.)

De hisz ön egy szivtelen, vad ember!

Péter.

Mi tetszik?

Manon (magánkivül.)

Azt mondom, hogy ön valóságos Heródes, mert ártatlanokat mészárolgat.

Péter.

Sose busulj, majd kitömetem.

Manon.

Kitömeti! S azt hiszi, hogy ezzel aztán minden jól lesz ismét? Volna önnek kedve magát kitömetni, uram? Visszaadja-e az életét Jacqotnak? Milyen állat volt! Okosabban beszélt, mint akár jó magam! Mindenből evett, ugy szólván a családhoz tartozott, s a nagyságos asszony maga viselte gondját.

Leclercné.

Testvéremről maradt rám.

Lajos (Péterhez dühösen.)

Igen, anyámról, s ön ezt tudta, mert tegnap megmondtam...

Péter (nyomatékkal.)

Csak nem fogtok nagy dolgot csinálni egy papagájból?

Manon.

S miért ne, ha az elhunytat juttatja eszünkbe?

Péter.

Tán mert szintén oly fecsegő volt.

Leclercné (kitörve.)

Hallatlan!

Lajos (Péterhez közeledve, nagy indulattal.)

Ön feledi, hogy anyámról van szó.

Leclercné (méltósággal.)

Eltürtem mindeddig sajátságos szavaidat, udvariatlanságaidat, eltürhettem mindent ez utolsó durvaságig, mert csak engem illettek. Hanem azt, aki már nem védheti magát, s a kit örökké fogok gyászolni, kedves testvéremet, Lajosnak édes anyját, azt nem fogod előttem meggyalázni, mert azt megtiltom.

Lajos (meghatva megöleli Leclercné asszonyt.)

Én pedig nem akarom, hogy néninek továbbra szenvednie kelljen az ön arcátlanságai miatt!

Péter.

Hohó! Mit jelentsen ez?

Lajos (határozottan és érzéssel.)

Ez azt jelenti, hogy ön ugy viseli magát, mintha egy kalózhajó födélzetén volna, hogy egy óra alatt már az egész világnak szenvedni kell részint szavai, részint tettei miatt, s hogy ön sem eszénél, sem jelleménél, sem szivénél fogva nem méltó jó nénim közelében élni.

Leclercné (megállitja s magához vonja.)

Elég Lajos ... Hagyj magunkra, majd én fogok szóba állani ez urasággal.

Péter (hangot változtatva, régi komoly modorában.)

Bocsánat, kedves rokon, mindjárt meghallgatlak, de engedd meg, hogy először Lajos urfinak feleljek ... Mivel már elkezdtünk egymásnak igazságokat mondani, mindenekelőtt én végzek vele egy kis számadást.

Lajos.

Tessék!

Péter (komolyan.)

Légy hát szives megmondani, miben bánthatott viseletem téged, aki ujságolvasva fogadtál és helyeselted azt az elvet, hogy mindenki cselekedjék a saját kedve szerint s ne törődjék senki mással?

Lajos (akadozva.)

Én... izé...

Péter (még komolyabban.)

Önzőnek és arcátlannak találtál, de hát mit tettem ma reggel óta olyast, a mit te nem téssz minden nap? Nem figyelted-e meg, hogy minden tettemet egy-egy oly mondás igazolta, minőt te szoktál mondani? Nem tettem mást, mint bemutattalak téged tenmagadnak.

Lajos (zavarral.)

Hiszen nem akartam...

Péter (mind szigorubban.)

Hallgass végig. Viseletem Manon iránt fellázitott tégedet; de te hogy viselted magadat nénid iránt? Azt mondtad, hogy nem tiszteltem anyádban egy meghalt rokont, vajjon te megbecsülted-e Leclerc néniben az élőt? Ma reggel óta szavaim és tetteim méltatlankodást idéznek elő benned — mit gondoljak hát én a tieidről? Én illetlenül bántam hasonlóimmal, akik velem egykoruak, te arcátlanul azokkal, akik fölötted állnak, akiket tisztelni kötelességed.

Lajos (nagy zavarral.)

De kedves bácsi... azt hiszem — vagyis inkább ... (Az őszinteség s igaz érzelem hirtelen fordula-

távai,) Nem! Nem keresek ürügyet, nincs semmi mentségem! Megvallom, hogy hibáztam! — hibáztam!

Péter (kezét megfogva.)

Jól van, barátom, jól van Lajos! Belátod hibádat. — Felejtsük a multat és iparkodjunk hasznát venni jövőre. Mindebben a valóságos áldozat kedves néném és a jó öreg Manon volt, kiktől majd bocsánatot kérek, de nem tudom, hogyan szerzem vissza jó hiremet.

Leclercné (örömmel.)

Már visszaszerezted, kedvesem, mert most már mindent értek. Meg akartad mutatni Lajosnak, hová visz az, ha valaki megfeledkezik kötelességeiről.

Lajos (Péter kezét megfogva.)

Köszönöm! Tiszta szivemből igérem, hogy nem veszett kárba a leczke.

Péter.

Köszönd inkább egy ókori bölcsnek, Lykurgusnak, mert ő találta ki eszközömet. Hogy népe gyerekeit az ivástól elijessze, mutogatott nekik részeg rabszolgákat.

Manon.

Ez azt mutatja, hogy Lykurgus uramnak volt ám sütnivalója és tudta, amit az én nagyanyám mondani szokott: kopasz ember nem szereti, ha hajról beszélnek.

(A függöny legördül.)

NAGYAPA POHARA.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Nagyapa.
Andor, }
Milike, } unokái.
Az aranymüves.
Julcsa, szobaleány.

Csinosan butorozott szoba, asztallal, pamlaggal, karszékekkel.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

NAGYAPA POHARA.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

I. JELENET.

Andor. Milike.

Andor (vigan ugrándozva jön be az ajtón s egy levelet mutogat.)

Milike, Milike! Levél a mamától! Holnap haza jönnek faluról, jaj de örülök. (Meglepetve.) De nini! Hát téged mi lelt? Miért sirsz, mi a baj?

Milike (az asztal mellett szomoruan ül és könnyeit törülgeti.)

Oh, Andor, nagyon nagy a baj... nem is tudom, mit csináljak... eltörtem a nagyapa poharát!

Andor.

Csak nem azt a kedvencz poharát, melyet mamánk adott neki nevenapjára?

Milike (sóhajtva.)

De épen azt! Oh, minek is vettem a kezembe! Mit fog majd nagyapácska mondani!

Andor.

Bizony haragudni fog. Mióta ez a pohara van, nem akar másból inni. És szomorkodni is fog mert nagyon kedves emléke volt.

Milike.

Épen ezért busolok... a jó nagyapácska nagyon fogja sajnálni kedves poharát. Ha mamácska itthon volna, mindjárt venne másikat, nagyapa nem tudna meg semmit.

Andor.

Igen ám, ha találna épen olyat. Csakhogy az nem volt afféle közönséges pohár.

Milike.

Julcsa azt mondja, hogy látta a párját az üveges boltban.

Andor.

Akkor hát el kell hamar küldeni értte.

Milike.

Már el is küldtem. Zsebpémzemből volt még hatvan krajczárom, de nem tudom, elég lesz-e?

Andor.

Nekem is van még ötven krajczárom, odaadom szivesen. Itt van. (Átadja.)

Milike.

Te jó fiu vagy, kedves Andorkám. Most már van összesen . . . várj csak . . . van egy forint és tiz krajczárunk. Oh, ez már bizonyosan elég lesz, megvehetjük a poharat.

II. JELENET.

Voltak. Julcsa.

Milike (élénken Julcsa elébe sietve.)

No's, meg van a pohár?

Julcsa.

A pohár megvan, csakhogy nem vehettem meg. Öt forint az ára.

Andor (elámulva.)

Öt forint!

Milike (kétségbeesve.)

Öt forint! De hiszen ez rettenetes! Mit tegyünk?

Julcsa.

Nem tehetünk semmit, kedves kisasszonykám. A jó nagyapa majd csak megbocsátja, ámbár attól tartok, hogy nagyon meg fog ijedni. Azt mondják, hogy ha öreg embernek pohara törik, ez rosszat jelent.

Andor (hevesen.)

Ah, az csak afféle babona.

Julcsa.

Ha babona is, elég baj lesz, ha a nagyapa megijed és talán bele is betegszik.

Milike.

Belebetegszik! Istenem! De hát mit tegyünk? Okvetetlenül elő kell valahonnan teremteni azt az öt forintot.

Julcsa.

Én szivesen kölcsönöznék a kisasszonynak, de nincs több pénzem két tizeskénél. Nincs más hátra, mint megvallani mindent a nagyapának.

Milike.

Nem, az nem lehet! Már tudom is, mit teszünk. Van egy arany karpereczem, azt eladjuk.

Andor.

Nagyon jó gondolat. Ennek az árán megvehetjük a poharat.

Julcsa.

No persze! Majd adna a mama!

Milike.

De a karperecz az enyém, Józsi bácsitól kaptam karácsonykor ajándékba.

Andor.

Ugy van, a tied, tehetsz vele a mit akarsz. És azt hiszem, meg is ér öt forintot.

Milike (a szekrényhez megy és előveszi a karpereczet.)

Meg bizony . . . nézzétek, tiszta arany . . . és nehéz ám. (Papirosba göngyöli.) Fogd Julcsa, és szaladj az aranymüveshez, add el neki, aztán vedd meg mindjárt a poharat.

Julcsa.

Nem, azt nem tehetem. Mit mondana a nagyságos asszony, ha megtudná, hogy effélében segitettem a kisasszonyt?

Milike (türelmetlenül.)

Ne gondolj semmivel, neked nem lesz semmi bajod, én mindent megvallok mamámnak.

Andor.

Igen, mama előtt nem fogjuk titkolni s ő bizonyosan helyeselni fogja, hogy megkiméltük nagyapácskát a szomoruságtól. Menj siess, mert nagyon sürgetős . . . nemsokára itt az ozsonna ideje... nagyapa keresni fogja a poharát. Tedd meg Julcsa!

Milike (kérve.)

Tedd meg, kedves Julcsa . . . tedd meg!

Julcsa.

Isten neki, hát legyen. (Átveszi a karpereczet.) De én aztán nem leszek oka semminek, ha a mama haragudni fog. (El.)

Milike (utána kiáltva.)

Ne félj semmitől, én mindent magamra vállalok, hiszen én vagyok a hibás. Csak siess, hogy ozsonna idejére meg legyen a pohár.

Andor.

Csak találjon épen olyat.

Milike.

Oh igen, mondta, hogy épen a párját látta. Jaj, most vigyázzunk, jön nagyapácska; el ne áruljuk magunkat.

III. JELENET.

Andor, Milike. A nagyapa.

A nagyapa (belépve.)

No's, kicsinyeim, hát mit csináltok? Nem tanultok, he? Ugy-e, nincs itthon a mama, szabad a vásár, az öreg nagyapától meg nem féltek.

Andor.

Már megtanultuk a leczkénket, nagyapácska.

A nagyapa.

Az már más, akkor játszhattok. Hát mit játszottatok?

Milike.

Semmit... nem játszottunk.

A nagyapa.

Hát mit csináltatok?

Andor.

Hát... csak ugy pihentünk.

A nagyapa.

A sok játszás után, ugy-e? (Leül egy karszékbe.) Milikém! Menj csak kedves leányom és mondd Julcsának, hogy egy pohár vizet hozzon nekem. Nagyot sétáltam, megszomjaztam.

Andor (félre.)

No már itt a baj, már kellene a pohár.

Milike (a nagyapához lépve, homlokát törülgeti.)

Jaj, hogy megizzadtál, nagyapácska! Most nem szabad vizet innod.

A nagyapa.

De mikor szomjas vagyok.

Andor.

Milikének igaza van ... nem szabad vizet inni, mikor az ember föl van hevülve; a tanár ur is mondta. Belebetegednél, nagyapácska; nem hozatunk vizet.

Milike.

Nem, nem hozatunk vizet!

A nagyapa (jókedvüen.)

Ejnye ti kis zsarnokok, hát szomjan akartok veszteni? Mondom, hogy nagyon szomjas vagyok.

Milike.

No jól van, hát hozok magam egy kis vizet; de csak kevéskét, hogy meg ne ártson. (El.)

A nagyapa (nevetve.)

Bizony szép dolog, hogy igy ránczban tartjátok nagyapát. Hát illik ez, ti kis gézengúzok?

Andor.

Jaj, nagyapácska, ez kötelességünk ... a mama meghagyta, hogy jól vigyázzunk reád, aztán magunk is nagyon szeretünk ám, nem akarjuk, hogy megbetegedjél.

A nagyapa (félre.)

Kedves jó gyermekek! Hát mért ne tegyek kedvökre?

Milike (visszatér, kezében kicsike pohárkával.)

Tessék, nagyapácska ... ez most egyelőre elég lesz.

A nagyapa.

Ha több nincs, Isten neki, beérem ennyivel is, ámbár jobb szerettem volna a saját poharamból inni.

Milike (sugva Andorhoz.)

El kellene valamikép távolitani nagyapácskát ... Julcsa mindjárt itt lehet.

Andor (szintén ugy.)

Bizd csak reám, mindjárt kigondolok valamit.

A nagyapa.

Mit sugtok-búgtok olyan titkosan?

Andor.

Óh, semmi titok, nagyapácska... Csak azon tanakodtunk, hogy kérni akarnánk tőled valamit ... szükségünk volna olyan finom irópapirosra, amilyen a te fiókodban van. Szabad bemennem a szobába és hozni vagy két ivet?

A nagyapa.

Oh persze! Az én fiókom épen arra való, hogy ti turkáljatok benne.

Andor (szinlelt szomorusággal.)

Oh nagyapácska! De mikor szükségünk van a papirosra! Azt hittem, adsz belőle.

A nagyapa (fölállva.)

Jól van no, ti nyughatatlan kis kópék, adok; de ti nem fogtok a fiókomban kotorászni. Jőjj velem, adok magam. (El Andorral.)

Milike.

Csak már jönne az a Julcsa! Milyen sokáig jár oda! Egyszer sikerült elütnöm a dolgot, de az ozsonnánál nagyapácska követelni fogja a poharat . . . akkor csak nem foghatom rá megint, hogy nem szabad vizet innia.

Andor (visszatér egy ív papirossal.)

No, ugy-e hogy ügyesen eltávolitottam nagyapácskát? Most hamarosan nem is tér vissza, mert rábeszéltem, hogy ozsonnáig olvassa el a hirlapját, később velünk fog játszani. Csak hozná már Julcsa a poharat!

IV. JELENET.

Milike, Andor, Julcsa.

Milike (a belépő Julcsa elé siet.)

No, csakhogy végre elhoztad!

Julcsa (boszusan.)

Elhoztam? Semmit sem hoztam! Ugyan szép históriába keveredtem!

Andor.

Mi történt?

Julcsa.

Az, hogy most már nincs se pohár, se karperecz.

Milike (rémülten.)

Se pohár, se karperecz! De hát mit csináltál? Elvesztetted a karpereczet?

Julcsa.

Dehogy vesztettem! Még sokkal roszabb történt. Utoljára még tömlöczbe kerülök! Hát kellett ez nekem! Mindjárt tudtam, hogy nem jó vége lesz.

Andor, *Milike.* } Beszélj! Mi történt?

Julcsa.

Hát bementem az aranymüveshez és odaadtam neki a karpereczet. Mondom neki: »Vegye meg ezt a karpereczet, tiszta arany, de öt forinton alól nem adom.« Elveszi, nézegeti, forgatja jobbrabalra, méregeti, ugy hogy alig győztem végig várni. De hát azután meg hozzám fordul és kezd vallatni, ki vagyok, mi vagyok, mi a nevem, hol lakom, utoljára pedig, hogy enyém-e ez a karperecz? Hamarjában nem tudtam mit felelni, mert ha azt mondom, hogy nem az enyém, akkor meg azt kutatta volna, hogy hát kié? Végre is hát azt mondtam, hogy az enyém, hogy el akarom adni, de legalább is öt forintot adjon értte. Erre ő rám nézett és igy szólt: »Öt forintot? Oh, akár ötvenet is megér«

Milike.

Ötven forintot ér! Hiszen akkor nagyon kifutotta volna a pohárra!

Julcsa.

Az ám, épen az volt a baj. Mert az aranymüves egyszerre borzasztóan nézett reám . . . láttam, hogy tolvajnak gondol, azt hiszi, hogy loptam azt a karpereczet. Persze, nem is hihette, hogy ilyen magamforma szegény cselédnek olyan drága jószága lehet. Azután igy szólt: »Most menj szépen haza, majd én mindjárt oda megyek.« Kértem vissza a karpereczet, de nem adta; azt mondta, hogy majd elhozza ő maga. Kiparancsolt a boltból és most talán már a kapitányságnál jár, hogy rendőrökkel jőjjön ide és engemet mint tolvajt fogjon el. Jaj, jaj! Minek is keveredtem bele!

Andor.

Ne félj, nem lesz semmi bajod hiszen megmondjuk, mi küldtünk a karpereczczel . . .

Milike.

Igen, de ha ide jönnek, nagyapával fognak beszélni és akkor mindent meg fog tudni. (Csöngetés hallatszik.)

Julcsa.

Már itt is van!

Milike.

Ne bocsássuk be őket!

Andor.

Az nem jó volna, mert addig csöngetnének, zörgetnének, mig a nagyapa is meghallaná.

Julcsa.

Legjobb lesz, ha ide vezetem az aranymüvest s Milike kisasszony beszél vele. Csak aztán megmondja ám neki, hogy én nem loptam azt a karpereczet. (El.(

Milike.

Oh Istenem, mi lesz most ebből! Csak legalább nagyapácska elő ne kerülne.

Andor.

Talán nem hallotta a csöngetést . . . olvas és néha el szokott aludni az olvasás fölött.

Milike.

Oh, bár csak most egy nagyot aludnék!

V. JELENET.

Voltak. Az aranymüves.

Az aranymüves (Julcsával belépve, illedelmesen köszön.)

Alázatos szolgája . . . (Körülnéz.) Bocsánat, nehány szavam volna . . .

Milike.

Én velem, bizonyosan velem, a karperecz miatt, ugy-e? Én küldtem Julcsát, hogy adja el.

Az aranymüves.

Igen? De én ilyen módon nem vehetem meg. Gyermekektől nem szoktunk drága ékszereket megvásárolni, még ha csakugyan övék is. Ezért szeretnék beszélni kedves szüleivel.

Andor.

Ők falun vannak, csak nagyapácska van itthon.

Az aranymüves.

Jól van, tehát vele . . .

Milike.

Az nem lehet, épen csak vele nem szabad erről beszélni. Ha mamám itthon volna, azt nem bánnám, ha neki elmondaná.

Az aranymüves.

De én kénytelen vagyok . . .

Julcsa.

Lássa kisasszonykám, legokosabb volna, ha mindent elbeszélne ennek az urnak, akkor talán nem tenne ellenünk semmit.

Milike.

Hiszen én szivesen elmondom, csak nagyapácska ne tudja meg. (Az aranymüveshez.) Kérem, nagyon szépen kérem, ne áruljon el . . . Nagy hibát követtem el, eltörtem a jó nagyapácska kedvencz poharát. Drága kristálypohár volt s a nagyapa igen szomoru lesz, ha megtudja. Egyik üveges boltban van épen a párja, azt akarom megvenni, de öt forint az ára s mindnyájunknak sincs annyi pénzünk, azért adom el a karpereczet. Oh kérem, vegye meg, adjon értte csak öt forintot és ne áruljon el a nagyapának!

Az aranymüves.

De hát ha ez a karperecz a mamáé?

Milike.

Nem, nem, az enyém! Józsi bácsitól kaptam.

Andor.

Igen, karácsonykor kapta, mikor én ezt az órát kaptam.

Az aranymüves.

No meghiszem, kedves gyermekem, de azért nekem mégsem szabad efféle portékát megvásárolnom. Nagyon nemes szivre mutat, hogy kész volna megválni ilyen szép ékszertől, csak hogy a nagyapát megkimélje a szomoruságtól; de, nagy sajnálatomra én ilyenformán nem segithetek. Itt a karperecz. (Átadja.)

Milike.

De hát akkor mit tegyek? Máskép nem tudom előteremteni a pénzt. Szegény jó nagyapácska! (Sir.)

Az aranymüves (félre.)

Kedves, jó gyermekek!

Julcsa (hevesen.)

No már bizony csak nincs szive az urnak, hogy nem sajnálja meg ezt a kedves jó kisasszonyt. Láthatja, hogy nem hiábavalóságra kell a pénz s még a mamájok is megköszönné, mert ő is mindent megtesz a jó öreg nagyapáért. Hanem persze, a kinek nincs szive!

Az aranymüves (vállát vonogatva.)

Hja, már az ugy van, a kereskedő jól meggondolja, mit tesz. (Milikéhez.) Csak azt tanácsolhatom, hogy a nagyapának ne

mondják meg, mi történt. (Julcsához.) Maga pedig jöjjön velem és csukja be utánam az ajtót. (El Julcsával.)

Milike (zokogva.)

Vége mindennek, most már nincs segitség!

VI. JELENET.

Milike. Andor. A nagyapa.

A nagyapa (hirlappal kezében belép.)

Mintha idegen hangot hallottam volna ... ki volt itt?

Andor.

Itt? Oh, nincs itt senki, nagyapácska.

A nagyapa (Milikéhez.)

Hát a te szemeid mért olyan vörösek? Miért sirtál?

Milike.

Dehogy sirtam! Csak beleesett valami.

A nagyapa.

No mindjárt kiveszszük ... mutasd csak. (Leül a karszékbe.)

Milike.

Oh, már kivettem.

A nagyapa.

Igen? De furcsák vagytok ma! Andor is olyan siralmas arczot vág, mintha az orra vére folyna.

Andor.

Oh dehogy, kedves nagyapácska, én nagyon víg vagyok.

A nagyapa.

Nem igen látom. Talán már éhesek vagytok. (Óráját nézi.) Csakugyan, itt is az ozsonna ideje.

Milike (sugva Andorhoz.)

Most már nem fogjuk tovább titkolhatni. Mit tegyünk!

Andor (szintén sugva.)

Igazán magam sem tudom.

A nagyapa.

Már megint sugdostok? Fogadni mernék, hogy valamit forraltok. No csak ki vele, mi kellene?

Andor.

Semmi, kedves nagyapácska, igazán épenséggel semmi sem kell.

Milike (ölébe ül a nagyapának és megöleli.)

Nem, nem kell semmi, kedves jó nagyapácska.

A nagyapa (jókedvüen.)

De most már nem hiszem; nagyon hizelkedtek, ez rossz jel.

Andor (szintén megöleli.)

Oh dehogy! Csak azért ölelgetünk, mert szeretünk; te olyan kedves, jó nagyapácska vagy!

A nagyapa.

Ismerem már én ezt a nótát. A végén mégis csak kibukkan valami, a mit a nagyapának kell megvenni vagy megtenni. No, hát csak mondjátok meg szépen, kedves kicsinyeim; hiszen tudjátok, hogy én mindent megteszek

a kedvetekért, amit csak tehetek. Talán ozsonnára kellene valami jó csemege?

Milike.

Dehogy kell! Én most éppenséggel nem is vagyok éhes, nem is akarok ozsonnálni.

Andor.

Én sem ... azt hiszem, jobb is lesz, ha ma nem ozsonnálunk. Te sem vagy éhes, ugy-e nagyapácska? Hiszen délben nagyon jóizüen ettünk.

A nagyapa (csodálkozva.)

No már ezt csakugyan nem értem. Nem kell ozsonna? Ugyan mi lelt?

Andor.

Oh, a tanár ur mondta, hogy az a sok evés csak olyan rossz szokás ... hát mi le akarunk róla szokni.

Milike.

Igen, az ozsonna egészen fölösleges. Nem fogunk ma ozsonnálni, ugy-e nagyapácska?

A nagyapa (nevetve.)

Bohók vagytok. Majd meglátom, ha itt párolog a jó kávé, megálljátok-e szép szándékotokat. Különben, kedveseim, nem foglak kényszeriteni, hogy ozsonnáljatok, de én már nagyon öreg vagyok arra, hogy uj életmódra szoktassam magamat. Én már csak megozsonnálok. (Fölkel és az ajtón kiszól.) Julcsa! Terits és hozd az ozsonnát!

VII. JELENET.

Voltak. Julcsa.

Julcsa (a szinfal mögül.)

Igen is, megyek már!

Milike (Andorhoz sugva.)

Most már vége mindennek!

Andor.

Már vége! (Nagyon busan egy sarokba huzódnak.)

Julcsa (belép, nagy tálczát hozva edénynyel, közepén szép üvegserleg látható.)

Itt vagyok már, mindjárt meglesz teritve ... (a gyermekek felé kacsintva) csak a nagyságos ur poharát kellett kimosni. (Terit.)

Milike, } (a poharat megpillantva,
Andor, } örömükben ugrálnak és összevissza kiáltoznak.)

Megvan! Jaj de jó! Hála Istennek! Jaj de örülök!

A nagyapa.

Mi ez? Mi történt?

Milike.

Semmi, kedves nagyapa...

Andor.

Csak annak örülünk, hogy már kész az ozsonna.

A nagyapa (asztalhoz ülve.)

Tudtam, hogy csak itt legyen az ozsonna, mindjárt másképbeszéltek, ti kis bohók. (Julcsa a nagyapa elé teszi a poharat.) Vigyázz a poharamra, Julcsa!

Julcsa.

Oh, vigyázok is! Nincs több ilyen a városban. (A gyermekek

mellett elhaladva, halkan.) És az aranymüves sem adna másodszor pénzt kölcsön. Nagyon derék ember ám az.

Milike (halkan.)

Majd megköszönjük neki . . . és megmondjuk a mamának is.

Andor (asztalhoz ülve.)

No, most szaporán ide az ozsonnával, Julcsa, nagyon megjött az étvágyam. Nagyapa meg bizonyosan szomjas még.

Milike (vizet tölt a nagyapa poharába.)

Itt a kedves poharad, nagyapácska. Most már nem fog megártani. Ebből a szép pohárból nem is árthat meg, azért majd gondját viseljük.

(A függöny legördül.)

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A MÉREGPOHÁR.

NÉGY JELENET.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

Juliska, *Mariska*, *Pali*, *Dini*, testvérek.

Berta, *Linka*, *Laczi*, *Pista*, játszótársaik.

Történik teremben; középen nagy teritett asztal, jobbra is, balra is ajtó.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

A MÉREGPOHÁR.

NÉGY JELENET.

I. JELENET.

Juliska, Mariska, Pali.

Juliska (az asztalon tányérokat, poharakat rendezgetve.)

Igy ni! Tányér, pohár rendben van. Mariska, most már rakd fel a gyümölcsöt és süteményt.

Pali.

Hát én nem segithetek?

Mariska (egy mellékasztalról gyümölcsös és süteményes tálakat hordva a teritett asztalra.)

Te rakj székeket az asztalhoz.

Pali (megteszi.)

Lám, mégis csak hasznomat veszitek.

Juliska (nevetve.)

Oh igen, kivált majd ha a csemegére kerül a sor.

Pali.

No, no, csak nem akartok Dinihez hasonlitani?

Juliska.

Isten mentsen! Jó szerencse, hogy Dini ma estére eligérkezett valami pajtásához.

Mariska.

Az igaz. Már fele sem volna meg a sok jó csemegének, vagy pedig folyton őriznünk kellett volna, hogy el ne csenje a legjobb falatokat még a vendégek megérkezése előtt.

Pali.

Pedig hányszor megjárta már nyalánkságával!

Juliska (az asztalt nézegetve.)

Az ám. De most nézzünk jól körül, rendben van-e minden? Nem szeretnék csufot vallani... mamácska rám bizta, hogy magam rendezzem a lakomát...

Mariska.

Oh, nem maradunk szégyenben vendégeink előtt, meg fogják emlegetni születésnapodat. Lesz hideg sült, sütemény, gyümölcs...

Pali.

Utoljára pedig puncs! Azt majd én csinálom, jól megtanultam Zsiga bácsitól. Igaz! Van-e rhum?

Juliska (az asztalra mutatva.)

Itt van, egész pohárral hoztam.

Pali.

Az elég lesz. De még egyéb is kell hozzá. Megyek a szakácsnéhoz és összeszerzem. (El.)

Juliska.

Én meg kissé rendbehozom az öltözékemet, hogy készen legyek, mire a vendégek érkeznek. (El.)

Mariska.

Én pedig keresek virágot az asztalra, hogy annál szebb legyen. (El.)

II. JELENET.

Dini (ki az előbbi jelenet végén már az ajtóban leskelődött, belép.)

Mindnyájan elmentek, most kissé körülnézhetek. Lám, lám! Pompás teritett asztal. (Az asztal mellé lép.) Hogy tele van rakva mindenféle jó csemegével! Mégis csak jó orrom volt, hogy visszatértem. Lajosékhoz igérkeztem, de utközben eszembe jutott, hogy Juliska vendégeket hivott születésnapjára ... No az már csak bizonyos, hogy itt jobb lakomának kell lenni, mint a milyet Lajoséknál kaptam volna. Van ám nekem eszem. (Elvesz egy pogácsát és eszi.) Pompás pogácsa, mondhatom. Akár kettőt is meg lehet enni belőle. (Még egyet elvesz.) Nagyon jó! De az már csunyaság, hogy engemet nem hivtak . . . azaz . . . Juliska mondta, hogy ne menjek ma el, de azt nem mondta, hogy csemegét kap a mamától. Persze, félt, hogy előre megeszem ... mintha én valami nyalánk ficzkó volnék. (A gyümölcsös tálba nyul.) Ezt a jó gyümölcsöt mégis megkóstolom . . . nagyon szeretem a datolyát (eszik), a fige is jó (eszik.) Torta is van . . . igazi nagy lakoma . . . valjon jó-e a torta? Megkóstolom. (Letör egy darabot.) Csakugyan jó. Hát ebben a pohárban ugyan mi lehet? (Fölveszi a rhumos poharat.) Talán valami jó bor ... okvetlenül jónak kell lennie, különben nem volna itt az asztalon. Meg kell kóstolnom. (Nagyot iszik belőle.) Brrr! Hiszen ez rhum ... jaj de erős! (Az asztal szélére teszi a poharat, nem oda, a hol volt.) Szinte égeti a torkomat és a gyomromat. (Kivülről zaj hallatszik.) Jön valaki! Elfutok, mert még rám fognák, hogy torkoskodtam. Pedig soha sem szoktam! (El jobbra.)

III. JELENET.

Juliska, majd *Mariska* és *Pali.*

Juliska (belépve, megpillantja a menekülő Dinit.)

Dini! Elment . . . futott, bizonyosan valami csinyt követett el; fogadni mernék, hogy kárt tett az asztalunkon. (Odalép.) Csakugyan! Oh, ez már mégis csúf nyalánkság!

Mariska (virággal belép.)

Itt a virág, ez szép lesz az asztalon. De mi a baj? Olyan boszus vagy!

Juliska.

Hogyne, mikor itt járt Dini és belemarkolt a csemegéinkbe.

Pali (ki ezalatt belépett.)

Mindjárt gondoltam, mert épen most láttam, amint sebesen kifutott az udvarra. De lássuk csak, nagy kárt tett-e?

Juliska (az asztalon vizsgálódva.)

Pogácsát vitt el . . . meg gyümölcsöt is . . .

Mariska.

Ni, a tortából is le van törve egy darab! Szinte szégyen igy tenni a vendégek elé! Ez igazán nagy torkosság.

Pali (a rhumos poharat fölkapva.)

Sőt még a rhumból is hörpentett. A pohár nem itt állt . . . és hiányzik is belőle. Csak meg ne ártson neki.

Mariska.

Megérdemelne egy kis büntetést.

Juliska.

Azzal büntetjük, hogy ha itthon van is, nem hivjuk meg a lakomához.

Pali.

Azzal ő már nem sokat törődik, mikor előre kivette a részét. Valami egyebet kellene kigondolni.

Mariska.

De valami okosat ám! Olyasmit, hogy megszenvedjen és mégse legyen igazi baja.

Pali.

Igen . . . várjatok csak . . . hadd gondoljak ki valamit . . . Tudom már!

Juliska.

No's, mi az?

Pali.

Majd meglátjátok. Fogadni mernék, hogy Dini visszajön ide s olyan ártatlan arczot fog csinálni, mintha épen semmi csinyt sem követett volna el.

Mariska.

Oh, az bizonyos. De hát aztán?

Pali.

Ti is tegyetek ugy, mintha semmi sem történt volna. A többit majd meglátjátok. Érteni fogjátok, mihelyt belekezdek. De aztán ne nevessetek.

Juliska.

Ne félj, nem fogunk nevetni. Ah, jönnek vendégeink.

IV. JELENET.

Voltak. Berta, Linka, Laczi, Pista majd *Dini.*

Berta.

Ime, kedves Juliskám, berukkoltunk mindnyájan, hogy e szép napon megöleljünk. (Megöleli.)

Linka (szintén megöleli.)

És sok boldog születésnapot kívánjunk.

Laczi (egy kis bokrétát nyujt át, udvarias meghajtással.)

Mi is jöttünk gratulálni, minden szépet, jót kivánni.

Pista (szintén virágot nyujtva át.)

S kérünk, légy továbbra is jó barátnőnk.

Juliska (örvendezve kezet szorit a fiukkal.)

Oh, ti igazán nagyon kedvesek vagytok. Ugy örülök, hogy eljöttetek! Tegyétek le a kendőket, felső kabátokat. (Megteszik.)

Mariska.

Igen, még pedig szaporán, mert a lakoma már készen vár. Mindjárt hozzáfogunk.

Pali (ki a fiukkal szintén kezet fogott.)

Ugy van. Előbb ezen essünk túl, aztán hozzáfogunk a játékhoz.

Dini (ki ezalatt belépett.)

Lám, lám, és reám nem is gondoltok! Csakhogy én is részt akarok ám a sok jóból.

Juliska.

Oh, szivesen. Üljünk asztalhoz!

Pali (az asztalhoz közeledve, fölkapja a rhumos poharat és nagy ijedtséget szinlel.)

Az Istenért, hogy került ez ide!

Mind.

Mi az? Mi az? Mi baj?

Pali.

Hála istennek, még eddig semmi baj, mert reménylem, senki sem nyult hozzá a pohárhoz.

Juliska.

Hát miféle veszedelem van benne? (Félre.) Értem már!

Pali.

Még kérdheted? Hiszen ez méreg!

Mind (ijedten.)

Méreg!

Dini (hitetlenül.)

No persze! A méregre nagyon vigyáznak . . . az nem hányódik csak ugy akárhol.

Pali.

Természetesen. Ezt én hoztam a doktor bácsitól.

Többen.

De hát minek? Mit csinálsz méreggel?

Pali.

Tudjátok, van mindenféle szép gyüjteményem, de patkányok, egerek nagyon rongálják. Ezért hát készitek számukra olyan csemegét, hogy kipusztuljanak tőle. A doktor bácsi nagyon a lelkemre kötötte, hogy vigyázzak rá ... meg sem foghatom, hogy került ide.

Juliska (szinlelt zavarral.)

Bocsáss meg, kedves Pali, én hoztam ide. A szobádban találtam az asztalon, azt hittem, ez az a rhum, a mi majd a puncshoz kell.

Pali.

Igaz, könnyü volt tévedned, mert csakugyan rhumban van a méreg felolvasztva. (A mellékasztalra teszi le a poharat.)

Dini (ki ezalatt nagy nyugtalanságot árul el.)

De hiszen ez képtelenség ... méreg ... rhumban ...

Pali.

Már ezt ugy kell készíteni. No de szerencse, hogy senki sem torkoskodott itt az asztalnál, mielőtt bejöttünk.

Juliska.

Én bizony nem.

Mariska.

Én sem.

Dini.

Én ... én ... sem ... nem ... De hát ... hiszen a méreg nagyon rosz ... azt nem is lehet meginni, és a ki megitta, mindjárt megérzi.

Pali.

Oh dehogy! Ennek még jó is az ize. Ha valaki iszik belőle, eleinte csak egy kis égetést érez a torkában és a gyomrában.

Dini (torkához és gyomrához kap, ijedten.)

A torkában ... gyomrában ...? jaj ...

Pali.

Igen, azután egy kis szédülés következik ...

Dini (mindinkább ijedezve.)

Szédülés!? Igen ... igen ...

Pali.

De ez elmulik s egy kis ideig nem érezni semmit. Hanem vagy egy óra mulva következik a borzasztó hatás, és a ki ivott e méregből, az veszve van.

Dini (tántorog és egy székbe fogózik.)

Vesz ... ve ... van! Jajajaj!

Mind (körülfogják.)

No, mi a bajod? Mi történt?

Dini (kétségbeesetten.)

Végem van ... veszve vagyok ... meg vagyok mérgezve! (A földre veti magát és hentereg.)

Pali.

Oh te szerencsétlen! Tehát itt jártál, torkoskodtál ugy-e és a méregből is ittál!

Dini.

Ittam ... ettem-ittam! Jaj, hogy éget, csikar! Jaj jaj! Mentsetek meg, hivjatok orvost!

Pali.

Késő volna, mire megjönne. Szerencsére tudom, mit kell csinálni.

Dini (fölugrik.)

Hamar, kedves Pali, hamar! Mindjárt meghalok! Jaj, mit csináljak?

Pali.

Legelőször is sok sós vizet kell inni ...

Juliska.

Az van kéznél... Itt a viz... (tölt pohárba.) Itt van só is!

Mariska.

Cak jó bőven tegyünk bele... (az egész sótartót kiüriti a pohárba.) Igy ni!

Pali (átveszi, keveri és Dininek nyujtja.)

No, most igyál.

Dini (iszik.)

Brr! Ez rettenetesen rosz! De ha segit... hiába. (Iszik.) Elég lesz?

Pali.

Talán elég.

Juliska (titkon, nevetve Mariskához.)

No, ezt a sós vizet lenyelni, ez kemény büntetés.

Mariska (szintén ugy.)

Nagy kópé az a Pali.

Dini (még mindig félve.)

És most... már nem lesz bajom?

Pali.

Oh, még csak a kezdetén vagyunk. Most az a fő, hogy jól megizzadj. Feküdjél le, majd jól betakarunk. (Dini a pamlagra fekszik.) Fiuk, leányok, adjatok ide mindent, a mi csak kezetekbe akad. (Mind nagy sietséggel előhordoznak kendőket, takarókat, téli kabátokat stb. s Pali mind Dinire rakja.)

Dini.

Jaj! Elég már! Megfulok!

Pali.

Nagyon jól van... ne félj semmit... most igy jó meleged lesz. De ne mozdulj ám... különben véged van. Nyugodtan kell feküdnöd, azért itt hagyunk, de közel leszünk, itt ozsonnálunk.

Juliska.

Igen, kedvesim, üljünk asztalhoz. (Leülnek.) Tessék... vegyen kiki, amit szeret. (Esznek.)

Dini (siránkozva, az asztal felé néz.)

Oh, ez már mégis borzasztó... hogy lakmároznak... és én itt fekszem!

Laczi (falatozva.)

Ez a sonka kitünő!

Berta.

Hát még ez a torta! Nagyszerü!

Pista.

Soha sem ettem jobbat. Beh kár, hogy Dinike nem vehet részt a lakomában.

Dini.

Oh, hagyjatok nekem is... majd ha meggyógyultam...

Pali.

Ha nem fekszel csöndesen, nem állok jót semmiről... belehalsz és akkor soha sem eszel több tortát.

Linka.

No de attól nem igen lakik jól, a mi itt marad. Olyan jó minden, hogy kár volna meghagyni valamit.

Juliska.

Nagyon örvendek, ha izlik. Csak egyetek. Itt a gyümölcs!

Mariska.

Azt nem is kell mindjárt megenni. A kinek tetszik, rakja zsebre, majd később játékközben is jó lesz.

Mind.

Az igaz! Ez jó gondolat. (Mind telerakják zsebeiket.)

Dini (kétségbeesetten.)

Csakugyan ... nem hagynak nekem semmit!

Juliska.

No, most már minden tál és tányér üres. Rakjuk félre.

Mariska.

Majd én segitek. (Elhordják a tálakat és tányérokat a mellékasztalra. A többiek fölkelni készülnek.)

Pali.

Ohó, még nincs vége a lakomának, most jön a java. Megtanultam a bácsitól puncsot csinálni s megigértem Juliskának, hogy születésnapjára csinálok. Meglássátok, milyen jó lesz.

Mind.

Meghiszszük! Ez pompás gondolat! Hamar, csináld!

Pali.

Mindjárt meglesz. Hova is tettem a rhumot? (Fölkel az asztaltól.) Ahá, itt van. Azt hiszem, elég lesz.

Dini.

Jaj, Pali, mit csinálsz! Hisz az a méreg!

Pali.

Ez? Dehogy méreg. Te, Dinikém, szokásod szerint torkoskodtál s büntetésül kissé rád ijesztettem, hogy a lakomát csak messziről szagold.

Mind (kaczagva.)

Hahaha! No Dini, megjártad! Hahaha! Hogy szepegett! Hogy itta a sós vizet! Hahaha!

Dini (lehányva magáról a takarókat, mérgesen fölugrik.)

Mit, hát nem mérget ittam?

Juliska.

Nem bizony, csak egy kis tiszta rhumot.

Dini (nagy haraggal.)

De hisz ez csalás! Hát rászedtetek, kijátszottatok, hogy ne ülhessek az asztalhoz, hogy magatok lakomázzatok.

Pali.

Szóról-szóra ugy van.

Dini (félig sirva.)

Jó, megmondom a mamának, hogy bántatok velem...

Mariska.

És mamácska alkalmasint téged büntet meg, hogy olyan nyalánk és neveletlen voltál, a vendégeink számára készitett csemegéből torkoskodtál.

Pali.

Igen, és mig meg nem ijedtél, tagadtad. Nyalánk és hazug vol-

tál. Lásd, jobban tenned, ha leszoknál e hibákról, akkor jövőre mindig vigan lehetnél velünk.

Dini (letörölve könyeit.)

Igazatok van. Ez volt utolsó ilyen csinyem.

Mind.

Ez derék! Igy már szeretünk!

Pali.

És bufelejtésül puncsot neked is adunk.

Dini.

Köszönöm . . . de most semmi sem kell. Ha nem vagyok is megmérgezve, de az a sok sós viz . . . brrr! Megyek fríss vizet inni, aztán sétálok egy nagyot, és korán lefekszem. Holnaptól fogva pedig meglássátok, nem leszek a régi Dini.

Juliska (megöleli.)

Akkor hát az én születésem napja egyuttal a te újjászületésednek is napja lesz. És meglásd, mindnyájan szeretni fogunk.

Mind (körülfogják.)

Igen, ugy van! Csak tartsd szavadat és mindnyájan szeretni fogunk.

(A függöny legördül.)

OSZK
Országos Széchenyi Könyvtár

KI MINT VET, UGY ARAT.

VIGJATÉK EGY FELVONÁSBAN.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

SZEMÉLYEK.

A mama.
Lujza,
Berczi, } gyermekei.
Gyurka.

Szinhely: csinosan butorozott szoba, melynek nyitott ablakán át kert látszik. Az ablakkal szemközt pamlag, a háttérben ajtó, asztal, szekrény.

KI MINT VET, UGY ARAT.

VIGJÁTÉK EGY FELVONÁSBAN.

I. JELENET.

Lujza egyedül, az ablakon kinéz.

Mondtam Berczinek, hogy ne maradjon oda sokáig ... de fogadni mernék, hogy megint Gyurkával játszik. A mama pedig most már minden pillanatban előjöhet, azt mondta, hogy csak egy pár levelet ir, eddig már talán el is készült ... Berczit meg reám bizta, hogy vigyázzak rá, ne eresszem ki addig, mig a franczia leczkéjét meg nem tanulta. Szegény Berczi pedig bizony nem szereti azt az unalmas nyelvtant és megvallom, magam sem szerettem, mikor tanulni kezdtem ... no de majd csak megtanulja valamikor; most olyan szép az idő, hogy nem csodálom, ha kedve kerekedett a kertbe sétálni. De már szeretném, ha visszajönne, mert ha a mama betoppan, mit mondjak neki? Mamácska mindig azt mondogatja, hogy nekem, mint idősebb testvérnek, jóra kell oktatnom Berczit ... meg is teszem szivesen, de azt már csak nem tilthatom meg a szegény fiunak, hogy egy kicsit ne sétáljon. (A mama az ajtóban megjelen.) Mégis csak jó lett volna, ha előbb megtanulja a leczkéjét ... Jaj, a mama!

II. JELENET.

A mama. Lujza.

A mama.

Én vagyok ... miért ijedtél meg annyira?

Lujza (erőltetett vidámsággal.)

Megijedtem? Oh dehogy! Hogy is ijedhettem volna meg! Csak azt hittem, hogy mamácska még leveleket ir.

A mama.

Már megirtam. De Berczi hol van?

Lujza (mintha nem hallotta volna.)

Most sétálunk kissé, ugy-e mamácskám?

A mama.

Nem sétálunk, nem érek rá. Berczit kérdeztem ...

Lujza.

De olyan szép az idő ... menjünk a kertbe!

A mama (kissé határozottabban.)
Mondtam már, hogy nincs időm sétára. Hol van Berczi, arra felelj.

Lujza.
Berczi? Hát nincs itt? (Körülnéz.) Csakugyan nincs itt... pedig csak az imént volt itt. Én olvasgattam s kissé elmerültem.

A mama.
És nem törődtél vele, hogy Berczi mit csinál. Pedig rád biztam, hogy vigyázz reá s ne engedd játszani, mig meg nem tanulta leczkéjét.

Lujza.
Oh, Berczi tanult, szörnyen tanult...

A mama.
Felmondta neked a franczia verset?

Lujza (kissé akadozva.)
Nem... még nem tudta egészen...

A mama (szigoruan.)
És mégis kiment játszani? Tehát igy bizhatom benned?

Lujza.
Oh, mamácskám, Berczi tanul, most is tanul, már emlékszem, azt mondta, hogy zavarja őt, ha mellette van valaki, a maga szobájába zárkózott, hogy nyugodtan tanulhasson.

A mama.
Az már más. (Kifelé indul, de épen ekkor a kertből kiáltás hallatszik: Lujza! Lujza!)

Lujza (ijedten félre.)
Jaj a szerencsétlen, épen most kiabál odakint!

A mama (visszafordul.)
Ez Berczi hangja... tehát mégis a kertben van.

Lujza (zavartan)
A Berczi hangja volt?.. nem... igen... azt hiszem, csalódol mamácskám...

A mama.
Oh nem, nagyon jól hallottam. De hiszen már jön is.

III. JELENET.

Voltak. Berczi. Gyurka.

Berczi (sietveront be s nem látja meg rögtön a mamát, az ajtóban kiáltja:)
No itt vagyunk, Lujza, ne félj, a mama nem fogja tudni...

A mama (szigoruan.)
Mit nem fog tudni a mama?

Berczi (megakadva.)
Izé... semmi... csak azt akartam... izé...

Lujza.
Bizonyosan a folyosóra mentél tanulni s nem a szobádba, ugy-e? (Titkon int neki, hogy igent mondjon.)

Berczi.
Igen... oda kint jobban tudok tanulni... aztán jött a Gyurka, hát bevezettem.

A mama.
Ah, a Gyurka... no, jőjj be fiam.

Gyurka (egyszerüen, parasztosan öltözve, egyik kezében a pörge kalapját, a másikban kosárkát tartva, előjön az ajtóból, hol eddig állt s ügyetlenkedve kezet csókol a mamának.)

Szerencsés jó napot kivánok nagyságos keresztanyácskám ... hát eljöttem ... igen ... az apám uram ...

A mama.

Hogy van édes apád? Remélem, nincs baj nálatok?

Gyurka.

Dehogy van, olyan egészségesek vagyunk mindnyájan, hogy édes apám azt mondja, már nem győz kenyérrel ... csak az egyik kis malaczunk fult bele tegnap a nagy tócsába, meg két csirkénk pípet kapott, különben semmi bajunk.

Berczi.

És egy kosárka epret is hozott Gyurka ...

A mama.

Ah, ez nagyon szép. És épen jókor, mert ma délután vendégeim lesznek. Köszönöm, kis fiam.

Gyurka.

Oh kérem, nincs mit. Annyi epret szedünk itt a közeli erdőben, hogy már torkig vagyunk vele ... hát gondoltuk, hogy hozok belőle keresztanyámnak.

A mama (nevetve.)

Nagyon szép ... de mindegy, mégis jól tetted, hogy elhoztad. Épen itt van a gyümölcsös tálcza, jőjj, töltsük ki. (A háttérben levő asztalhoz mennek s ott egy tálba töltik az epret.)

Lujza (mialatt a mama és Gyurka a háttérben vannak, sugva Berczihez.)

Most majd bajba jutottunk mind a ketten. Mondtam ugy-e, ne maradj oda sokáig.

Berczi.

Oh, a mama nem fogja kérdezni ... kivált ha vendégek jönnek.

Lujza.

Igen, de nem tudod a leczkédet ...

Berczi.

Találtam kifogást ...

Lujza.

Mit?

Berczi.

Azt, hogy a könyv beleesett a kutba . , .

A mama (előjön az epres tállal.)

Kedves leányom, add ezt át a szobaleánynak, hogy tegye a többi csemegéhez. (Lujza el.) Te pedig Gyuriczám, ugy-e itt maradsz nálunk ozsonnára?

Gyurka.

Persze, hogy itt maradok. Mondták otthon is, hogy keresztanyám bizonyosan ad jó ozsonnát.

A mama (mosolyogva.)

No's, remélem, meg leszesz elégedve. Ozsonnáig játszhattok

Berczivel. Csak előbb fel kell Berczinek mondani a franczia leczkéjét. Hol a könyv fiam?

Berczi (zavartan.)

A könyv? ... a könyv?

A mama.

Persze, hogy a könyv, az, a melyből a franczia verset kellett megtanulnod.

Berczi.

Istenem, most jut eszembe ... annak vége!

Gyurka.

Talán azt a könyvet keresik, a melyik Berczi urfinál volt kint a mezőn?

A mama (elkomolyodva.)

Kint a mezőn?

Berczi (élénken.)

No igen ... itt a ház előtti kis pázsiton ... Gyurka persze ezt is mezőnek hiszi.

Gyurka.

No már csak tudom, hogy mi a mező ... elég libát őriztem ...

A mama.

Jól van jól, — de hát hová ett a könyv?

Berczi.

A könyv? Igen ... hát a könyv ... izé ... az ugy volt, hogy a mint Gyurkát megláttam, hát eléje siettem, épen a kerti kutnál találkoztunk, én megnéztem, mi van a kosárban ... Gyurka meg a könyvet nézte, aztán a kut párkányára tette és épen akkor nagy szél jött ... igazán, nem a Gyurka hibája ... inkább az enyém ... de mégis a szél fujta le a kutba. Ugy-e Gyurka ... (titkon integetett Gyurkának, hogy igent mondjon.)

Gyurka (bámészan néz.)

Micsoda? Közel sem jártam a kuthoz ... de csak furcsa história ...

Berczi.

No, soha se félj, Gyurka, jobb őszintén megvallani, mamácskám megbocsát ... aztán nem épen a te hibád, inkább mindkettőnké ... majd a zsebpénzemből veszek uj könyvet.

A mama (ki figyelmesen nézett hol Berczire, hol Gyurkára.)

Ugy! Tehát a könyv elveszett, beleesett a kutba. No, majd veszünk másikat. Hanem azért mondd fel azt a verset, a melyet mára adtam fel. Én tudom az egészet.

Berczi (ismét megzavarodva.)

Igen ... kedves mama ... de még nem tudom ... mikor a könyv a kutba esett, még nem tanultam meg ...

A mama.

Más szóval, ma ismét előbb kezdted a játékot s utoljára hagytad a tanulást.

Berczi.

Oh dehogy!.. de nincs könyvem, nem tanulhatok..

A mama.

Találunk más hasonló könyvet. (Egy szekrényhez lép.) Az elmulasztott vers helyett megtanulod ezt a két lapnyi történetkét.

Berczi (hüledezve.)

De mamácskám!..

A mama (komolyan.)

Semmi kifogás! Csak nem gontudod, hogy mert a szél, az a gonosz szél olyan ügyetlen volt és a kutba sodorta azt a könyvet, tehát abba fogod hagyni a tanulást. Ma vendégeink lesznek, azok előtt szavalni fogsz. Tehát szépen tanuld meg a történetkét, s jól jegyezd meg, hogy mig tökéletesen nem tudod, addig nem szabad kilépned e szobából. Gyurka fiam, jőjj, ne zavarjuk a tanulásban. (Megy az ajtó felé.)

Gyurka (indul utána, töprenkedve, félre.)

No de már ez csak furcsa dolog . . . csipjen meg a kakas, ha értem . . . hogy én a kutnál voltam Berczi urfival és a könyv beesett a kutba . . . az már bizonyos, hogy a szegény Berczi urfi egészen megzavarodott, nyilván mert nem tudja, hol vesztette el a könyvet. De én tudom, láttam, mikor a mezőn egy bokor alá tette s ott felejtette . . . Elő kell keritenem . . .

A mama (az ajtóban állva.)

No Gyurka, min töröd a fejedet? Jőjj!

Gyurka.

Igenis, keresztanyám, megyek már, csak a kosárkámat viszem ki. (Fölkapja a kosarat s mindketten el.)

IV. JELENET.

Berczi kétségbeesett, duzzogó arczczal áll a szoba közepén, kezében a könyvvel.

De hiszen ez borzasztó. (A könyvbe néz.) Két oldal . . . két egész oldal . . . egy egész hosszu történet! Hiszen az a vers sokkal kisebb volt . . . fele sem ennek . . . és könnyebb is verset megtanulni . . . ez nem igazság . . . nem . . . ez már kegyetlenség! Oh, a mama igazán kegyetlen! Fogadni mernék, hogy büntetésül adta ezt föl, mert gyanakszik, hogy nem igaz, a mit a könyvről mondtam. Pedig nagyon szépen kigondoltam . . . és bizonyosan el is hitte volna, ha Gyurka egy kicsit segit . . . De hiába integettem neki, nem értette meg . . . olyan együgyü . . . csak bámult, mint a birka . . . Persze, ezek a parasztfiuk olyan neveletlenek, csak azt tudják elbeszélni, a mi igazán történt. De hát most már mit csináljak? Ezt a két oldalt meg nem tanulhatom . . . az lehetetlenség . . . inkább három verset . . . Ugyan érdemes volt eldugni a könyvet . . . és most már nem is

segithetek a dolgon, mert azt mondtam, hogy a könyv a kut fenekén van, onnan csak elő nem hozhatom. Igazán, egy idő óta semmiben sincs szerencsém. Csak legalább a jó Lujza jönne ... ő mindig megsegit ... (Leül a pamlagra és lecsapja a könyvet az asztalra.) Én bizony bele sem kezdek ... ugy sem birnám megtanulni.

V. JELENET.

Berczi, Lujza.

Lujza.

Berczi, jőjj hamar! siess!

Berczi.

Hová? Mi történt?

Lujza.

Janka néniék jönnek . . . már látni a kocsit... Dezső a bakon... eléjök megyünk a kerten keresztül ... És mamácska mondta, hogy mindjárt itt lesznek Lajos bácsiék is, a fiuk, leányok mind, aztán a kertben fogunk játszani.

Berczi (fölugrik, és indul,)

Szaladjunk eléjök! (Megáll.) Jaj! Hiszen nekem nem szabad kimennem... a mama azt mondta, hogy addig ki nem mozdulhatok ebből a szobából, mig ezt a hosszu történetet meg nem tanultam.

Lujza.

No hát tanuld meg hamar.

Berczi (boszusan leül s mindinkább elpityeredve.)

Nem, most már hiába is próbálnám ... nem is próbálom ... csak azért sem ... ez kegyetlenség ... én ezt meg nem birhatom ... vendégek lesznek itt ... mulatni fog mindenki ... és én itt fogok ülni. (Kézzel-lábbal toporzékol.) Oh, ez borzasztó! Ez rettenetes. (Sir.)

Lujza.

No, no, Berczikém ... ne sirj hát no ... majd meglátszik rajtad ... vörös lesz a szemed.

Berczi (még indulatosabban.)

Bánom is én ... hadd legyen vörös, vagy zöld, vagy fekete, nem bánom, ha mindjárt meghalok is ...

Lujza (simogatja.)

Jaj, Berczikém ne beszélj már ilyen borzasztó dolgokat! Még utóljára belebetegszel ... talán már most is lázad van ...

Berczi (zokogva.)

Meglehet ... magam is azt hiszem, hogy beteg vagyok.

Lujza.

De hiszen akkor nem szabad tanulással kinozni magadat ... azt a mamácska bizonyosan maga sem akarná ... mindjárt meg is kérdezem. (Az ajtóhoz lépve, kiszól:) Mamácska ... kedves mamácska, Berczi rosszul van ...

VI. JELENET.

Voltak. A mama.

A mama (belépve, Berczihez siet.)

Csakugyan? Beteg vagy, édes fiam?

Berczi (siránkozva.)

Oh nagyon . . . nagyon . . .

Lujza.

És mégis tanulni akar . . . megerőlteti magát!..

A mama (Berczi mellé ülve, fejét, kezét tapogatva.)

És mid fáj fiacskám?

Berczi.

Oh . . . mindenem . . . különösen a fejem szörnyen fáj . . .

Lujza.

Mondtam, mondtam, hogy megerőltette magát a tanulással . . .

A mama.

Egyéb fájdalmat nem érzesz?

Berczi.

De igen . . . nagy görcs fojtogat a mellemben . . . meg a gyomromban . . . alig tudok lélekzeni.

Lujza.

Szabad levegőre volna szüksége.

A mama (figyelmesen nézve Lujzára.)

Ahá! bizonyosan megmondtad neki, hogy már jönnek . . .

Lujza (gyorsan.)

Oh dehogy, kedves mama . . . dehogy! Hirtelen rosszul lett . . .

A mama.

Értem.

Berczi.

Oh kedves mama, ne hidd, hogy én . . .

A mama.

Mit? Nem hiszek egyebet, mint a mit magad mondtál; bizonyosan nagyon beteg vagy. Hiszen csak nem ijesztgetnéd mamádat, ha nem volna igaz. És arczodon csakugyan meg is látszik . . . egészen ki vagy kelve a képedből.

Berczi.

Oh . . . nem épen . . . nem oly nagy baj . . .

A mama.

De igen, az efféle görcs és fejfájás veszedelmes dolog. Természetes, a tanulásról szó sem lehet, el is csukom a könyvet. (Fölkel és a könyvet visszateszi a szekrénybe, a honnan vette.)

Lujza (mialatt a mama a szekrény felé megy, halkan Berczihez.)

De ugy-e, nem vagy igazán beteg?

Berczi.

Nincs nekem semmi bajom. Csakhogy megszabadultam a könyvtől, mehetünk játszani

Lujza.

Olyan vigan leszünk!

A mama (a szekrénytől visszatérve, Lujzához.)

Kedves leányom, zárd be az ablakot és ereszd le a függönyt.

Lujza.

Leereszszem a függönyt? Minek?

A mama.

A hol beteg fekszik, ott csöndnek kell lenni s a vakitó napfény sem jó.

Berczi (ijedten.)

De mamácskám, én nem akarok lefeküdni.

A mama.

De igen, le kell feküdnöd, elejét kell venni a nagyobb bajnak. Mindjárt főzetek herbatheát . . .

Berczi (mindinkább ijedezve.)

Herbatheát! Hiszen az nagyon rossz! Én igazán . . . kedves mamácskám . . . nem vagyok olyan nagyon beteg . . .

Lujza (zavartan.)

Talán jobb volna friss levegőre mennie . . .

A mama.

Bizzátok csak reám, azt én jobban tudom. A betegnek mindenekelőtt nyugalomra van szüksége. Menj leányom, mondd meg a szakácsnénak, hogy azonnal forraljon vizet a herbatheának.

Lujza (félre.)

No, szegény Berczi ugyan jó ozsonnát kap! (El.)

VII. JELENET.

A mama. Berczi, majd *Gyurka.*

A mama.

Most hamar feküdjél le, hogy a láz ereje megtörjön.

Berczi (siránkozva.)

De édes mama . . . nem szükséges feküdnöm . . . talán ugyis elmulik . . .

A mama.

De igen, le kell feküdnöd . . legalább ide a pamlagra . . . majd betakarlak jól a nagykendőmmel. (A pamlaghoz vezeti Berczit és lefekteti, aztán a háttérbe megy, hol egy széken nagykendő van. Ezalatt)

Gyurka (belép és sietve Berczihez megy, sugva.)

Nincs már semmi baj . . . megtaláltam a könyvet.

Berczi (szintén sugva.)

Pszt! Hallgass!

Gyurka.

Ne féljen Berczi urfi . . . nem látta senki. Én tudtam, hol hagyta a mezőn . . . elhoztam és a kosárkámba dugtam . . . odakint van a tornáczon.

A mama (a nagykendővel visszatérve a pamlaghoz, meglátja Gyurkát.)

Nagyon jó, hogy bejöttél, Gyuriczám. Vendégeim már megjöttek s nekem is, Lujzának is ott kell lennünk velök. Te majd azalatt itt maradsz Berczi mellett és ha valamire szüksége lenne, eljösz hozzám . . . (gondo-

san betakargatja Berczit.) mert lásd, nagyon beteg!

Gyurka.

Beteg? Hát mi a baja? Hiszen az imént olyan vigan szaladgáltunk kint a mezőn. (Berczihez guggol.) Ugy-e?

Berczi (boszusan sugva.)

Ugyan hallgass már! Te oktondi!

A mama.

Hja, látod Gyuriczám, a betegség gyakran igen hirtelen jön és sokszor nagyon rosz időben is.

Gyurka.

Az már igaz! De hogy is tudott ilyen roszkor megbetegedni? Épen láttam odakint az urfiakat meg a kisasszonyokat, a mint kiszálltak a kocsiból. Jaj de csak jókedvök is volt! A Lajos urfi mindjárt hátba is dobott a nagy lapdával, hihihi! Nagyon jól eltalált, de nem fájt... olyan puha az a lapda, mint a friss czipó. Ejnye, már az csak örökös kár, hogy a Berczi urfi nem lehet velök.

Berczi (félre.)

Megpukkadok mérgemben!

A mama.

Igy ni! Most csak maradj szépen fekve, ki ne takarózzál, s ha valamire szükséged lenne, küldd utánam Gyurkát. Majd később egy kis időre jőjj ki te is, Gyurka, kapsz jó ozsonnát. (El.)

Gyurka.

Alázatosan köszönöm. Nem fogom elmulasztani.

VIII. JELENET.

Berczi, Gyurka.

Gyurka (vigan.)

De nem ám, nem fogom elmulasztani. Láttam a teritett asztalt... jujuj! mennyi mindenféle van ott! Tudom, a királynak sincs különb ozsonnája. (Bizalmasan Berczihez.) Láttam az asztalon különösen egy nagy, igen nagy pogácsa-formát, nem tudom, mi lehet... fehér, meg vörös, meg sárga czukorból mindenféle figurák vannak rajta kirakva... aztán mintha gyümölcs-féle is volna reá szórva.

Berti.

Oh, az torta.

Gyurka.

És az nagyon jó, ugy-e?

Berczi (sóhajtva.)

Oh, nagyon!

Gyurka (nevetve.)

És édes anyám még féltett, hogy talán nem is kapok ozsonnát keresztanyámnál. Adott egy darab kenyeret. (Előveszi zsebéből s nézi.) De'iszen, ma nem eszünk kenyeret... ezt odaadom a legelső koldusnak, a kit látok.

Berczi (búsan.)

Nézd meg csak Gyurka, leültek-e már az ozsonnához?

Gyurka (az asztalra dobja a kenyeret, az ablakhoz megy és kinéz.)

Igen, már ott ülnek... nagyon vigan vannak ... most iszszák a kávét... ni, ott van az én eprem.

Berczi (felül a pamlagon.)

Hát a torta?

Gyurka.

Még ott van... épen most veszik elő ... most vágják föl ... (visszajön Berczihez.) De csak nagy kár, Berczi urfi, hogy épen most nincs étvágya!

Berczi (kétségbeesett hangon.)

Dehogy nincs! Hogy ne volna! Éhes vagyok, mint a farkas! És a tortát megeszik! (Sirva visszadől.) Ez rettenetes!

Gyurka (megint az ablakhoz lép.)

Az ám, már nem sok van a tortából, de mégis van. Ahá, intenek nekem, hogy menjek. Tudja mit, Berczi urfi? Legokosabb lesz, ha most a falhoz fordul és alszik. Az öreg anyámtól hallottam, hogy álmában senki sem éhes ... majd a mig alszik, én hamar megozsonnálok, aztán viszszajövök és megmondom, milyen volt a torta. (El.)

IX. JELENET.

Berczi, (egyedül, mérgesen hánykódva és hadonázva a pamlagon.)

Megeszik a tortát ... a befőttet ... csokoládét, kávét... még ez a haszontalan Gyurka is lakmározik ... és én ... sirhatok kedvemre ... nem gondol reám senki ... vagy ha gondolnak is, betegnek hisznek s épen azért nem adnak semmit. De hiszen igy meghalok éhen ... meg én! (Fölugrik a pamlagról.) Minek feküdjem, mikor nem vagyok beteg? legalább járkálok ... és nézem, hogy ozsonnálnak. (A függöny mögül lopva néz ki.) Oh ... csak még éhesebb leszek, ha látom hogy lakomáznak. (Visszajön az ablaktól.) És nekem nem fognak küldeni semmit, ozsonna nélkül maradok. Jaj, de éhes vagyok! (Meglátja a kenyeret, melyet Gyurka az asztalon hagyott.) Itt van a Gyurka kenyere ... milyen száraz ... milyen fekete! Koldusnak szánta ... nagyon rossz lehet... Megkóstolom. (Beleharap.) Nagyon furcsa ize van, az bizonyos. (Eszi tovább.) De ha nincs egyéb ... mégis jobb a semminél. És Gyurka eszi a tortát ... a jó kalácsot, csemegét! Jaj, épen jön! (Eldugja a kenyeret.)

X. JELENET.

Berczi, Gyurka.

Gyurka (tele szájjal eszik, kezében nagy darab torta.)

Jaj de jó ... ilyet a király sem eszik, de még a szolgabiró sem ... Jaj Berczi urfi, ha ott lett volna ... de nini ... hát fölkelt?

Berczi (boszusan.)
Föl hát!

Gyurka.
Igen, de a ki beteg, annak nem szabad fölkelni.

Berczi.
Ugyan legyen már eszed, nem vagyok én beteg.

Gyurka.
No persze! Épen azért küldtek vissza, hogy megnézzem, nem alszik-e. Mindjárt hozzák a herbatheát . . . kiváncsiságból megkóstoltam . . . juj (összeborzad) rettentő rosz . . . szerencsére volt még nagy darab tortám, megédesitettem a szám izét. No de most már szépen feküdjék le, mert hallom, hogy jönnek.

Berczi (zavartan, habozva.)
Csakugyan . . . és talán a herbatheát hozzák, kényszeriteni fognak, hogy megigyam! Nem, nem iszom! (Lefekszik.) Mondd, Gyurka, hogy alszom.

XI. JELENET.

Voltak. A mama, Lujza.

A mama (egyik kezében könyvet, a másikban csészét tartva, Lujzához.)
Tehát bizonyos, a mit mondtál?

Lujza.
Hogyne, mamácskám, mikor magam találtam meg.

A mama (Gyurkához.)
Alszik Berczi?

Gyurka (kissé zavarban.)
Dehogy! Az az, persze hogy alszik, mondta, hogy alszik.

A mama (leteszi a csészét.)
Mondta? No hát akkor ne háborgassuk. Addig veled lesz komoly számadásom.

Gyurka (bámulva.)
Velem?

A mama.
Igen. Mikor ide jöttél az eperrel, találkoztál Berczivel s ő egy könyvet mutatott neked, ugy-e?

Gyurka.
Igen . . . azaz nem mutatta épen, de láttam nála.

A mama.
Mindegy. Berczi aztán nézte az epret s te azt hitetted el vele, hogy a könyvet te véletlenül ledobtad a kutba.

Gyurka (zavartan.)
Azaz . . . én azt az egész historiát . . . én nem tudom.

A mama (szigoruan.)
No's, Berczi igy mondta el . . . talán azt akarod mondani, hogy fiam hazudott?

Gyurka (ijedten.)
Jaj, dehogy merném mondani . . .

A mama.
Meghiszem, hogy nem mered. Hogy hazudhatna Berczi én előttem, saját édes anyja előtt? De ha ő nem hazudott, akkor hát te hazudtál ő neki és nemcsak hazudtál, hanem megloptad.

Gyurka (nagyon megrettenve.)
Megloptam!

Lujza.
Igen, nem tagadhatod! Én magam találtam meg a könyvet, még pedig a te kosárkádban, legalól, zöld levelek alá rejtve. Ezért nem tudta megtanulni szegény Berczi a leczkéjét.

Gyurka (akadozva.)
A könyv . . . ott volt . . . de nem loptam . . .

A mama.
Hiába tagadod, most már mindent tudok. Mialatt Berczi az epret nézegette, te elloptad a könyvet, vele elhitetted, hogy a kutba esett; később pedig a kosárba dugtad, igazi ravasz tolvaj módjára.

Gyurka (zokogva, hevesen.)
Az nem igaz, én nem vagyok tolvaj, én nem loptam soha . . . oh! én szegény fiu vagyok, de még soha sem mondta senki, hogy loptam! Édes apám is szegény ember, de mindenki tudja, hogy becsületes ember! Oh, azt nem hihetik, ugy-e nem hiszik, hogy én elloptam a könyvet, hogy tolvajnak jöttem ide . . . keresztanyám nem hiheti . . . hiszen mindig olyan jó volt hozzám . . .

A mama (meghatottan, félre.)
Szegény jó fiu! (Fenn.) A sirás és tagadás nem használ. Azt nem tagadhatod, hogy a könyv a kosaradban volt.

Gyurka (még mindig zokogva.)
Igen, ott volt . . . mert az erdő szélén találkoztam Berczi urfival s láttam, hová tette a könyvét, mikor pedig itt hallottam, hogy baj van a könyv miatt, hát odamentem és elhoztam.

A mama.
Az erdő szélén találkoztál Berczivel? Hiszen ő nem volt ott. (Szigoruan Lujzához.) Hiszen te azt mondtad, hogy Berczi itt tanult, hogy sehová sem ment, legfeljebb ki a tornáczra. Nem azt mondtad?

Lujza (megzavarodva.)
I . . . igen . . . azt mondtam . . . de . . .

A mama (Gyurkához.)
Tehát látod, hiába hazudozol. Most rögtön térdre borulva bocsánatot kérsz, vagy mint tolvajt becsukatlak. (Félre.) Ha ez sem tériti észre Berczit, akkor szigoru eszközhöz kell nyulnom. (Fenn.) No's, megteszed-e vagy nem?

Berczi (hirtelen fölugrik a pamlagról s a mama elé borul.)
Oh bocsáss meg, jó mamám! Gyurka ártatlan, igazat beszél . . . én hazudtam!

A mama (komolyan.)
Állj fel. Tehát jól kitaláltam mindent. Engedetlen voltál, nem tanultál, aztán ravaszkodtál, végre betegnek szinlelted magadat, Lujza pedig segitett neked

mindezekben, azt hitte, hogy ezzel jót tesz veled. De most talán már mindketten beláttátok, hová vezet az ilyen viselet. Te meglakoltál, Lujza pedig láthatja, hogy a hibák palástolásával épen nem használ s nem igazi testvéri szolgálatot tesz. És még ezt a becsületes jó fiucskát is könnyen bekeverhettétek volna a gyanuba, ha mindjárt kezdettől át nem látok az egészen.

Gyurka (jókedvüen.)

Oh, ha már nem tartanak tolvajnak, akkor semmi baj.

Lujza (megölelve a mamát.)

Bocsáss meg, jó mamácskám, soha sem fogom többé Berczit rosszra bátoritani.

Berczi (szintén.)

És én nem teszek többé soha ilyet.

Gyurka (vigan.)

Értem már az egészet. De már most mehetünk mindnyájan játszani a vendégekkel, ugy-e keresztanyám?

A mama.

Az nem lehet. Én azt mondtam nekik, hogy Berczi beteg. Legfeljebb akkor mehetne ki, ha ő maga őszintén elbeszélné mindenkinek, milyen betegsége volt.

Berczi, Lujza. Igen, elmondjuk, mert őszintén megbántuk.

A mama.

Akkor hát mehetünk és ujra vigan leszünk. S remélem, nem fogjátok ez esetet egyhamar elfelejteni, hanem eszetekben tartjátok a régi bölcs mondást, hogy: ki mint vet, ugy arat.

(A függöny legördül.)

TARTALOM.

NEMZETI MÚZEUM KÖNYV-TÁRA

	Lap
Az öreg vándor. Szinmü két felvonásban	1
Az aranyos kalitka. Vigjáték egy felvonásban	23
A boszorkánymester. » » »	37
A levél. » » »	55
A farsang-vasárnap. Szinmü két felvonásban	71
A gazdag rokon. Vigjáték egy felvonásban	85
Az elvarázsolt királykisasszony. Vigjáték egy felvonásban	105
Ferike és Terike. Három jelenet	115
A gyermekbál. Vigjáték egy felvonásban	123
Diák-kaland. » » »	133
Szeget szeggel. Vigjáték két felvonásban	145
A garabonczás növendékek. Négy jelenet	157
Péter bácsi. Vigjáték egy felvonásban	165
Nagyapa pohara. Vigjáték egy felvonásban	185
A méregpohár. Négy jelenet	197
Ki mint vet, ugy arat. Vigjáték egy felvonásban	207

SZÉCHÉNYI KÖNYV-TÁR

Az **Eggenberger-féle** könyvkereskedésben megjelent és kapható:

COLUMBUS KRISTÓF ÉLETE
ÉS
AMERIKA FELFEDEZÉSE.

ELBESZÉLTE

COLON FERNAND

COLUMBUS KRISTÓF FIA.

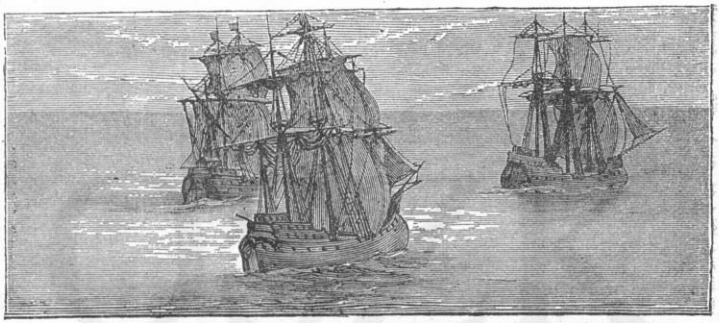

Számos a szövegbe nyomott ábrával és egy térképpel.

Ára kemény kötésben 1 frt 50.

Disz kiadás szines boritékba kötve 2 frt 40 kr.

Columbus élete, viszontagságai és felfedezései mindenha a legkedvesebb olvasmányát képezték a serdülő ifjuságnak, mivel megfelelnek a fiatal kor tudni-vágyásának, az idegenszerü iránti érdeklődésének és tartalmas táplálékot szolgáltatnak eleven képzelődésének. E mellett reális, hasznos anyaggal gazdagitják a fiatalság tudását, s e tekintetben felülmulják még a Robinsont is, a mely könyvnek közkedveltsége szintén e lélektani okokon alapszik. A mi »Columbus«-unk valamennyi eddig megjelent hasonló müvek közül kitünik az által, hogy maga a hős feljegyzései alapján annak fia, Colon Fernand által készült, ki V. Károly spanyol király alatt fő geografus, az ujonan felfedezett világrész térképeinek készitője és europaszerte hires tudós volt. Egyesíti tehát magában a tudományos megbizhatóságot, a mesterkéletlen, egyszerü előadást, mely annak a kornak módja volt, és azt a meleg, rokonszenves hangot, a melylyel a szerető fiú apja élete folyását elbeszéli.

Az **Eggenberger-féle** könyvkereskedésben megjelent és kapható:

VÁMBÉRY ÁRMIN

UTAZÁSA ÁZSIÁBAN.

AZ IFJUSÁG SZÁMÁRA ÁTDOLGOZTA

RADÓ VILMOS.

Több fametszetü képpel.

Ára kemény kötésben 1 frt 50 kr.

Europai hirü tudósunknak ezen utazásai az egész mivelt világban mód nélkül nagy feltünést okoztak, és alig van irodalommal biró nyelv, a melyre le nem forditották volna. A szerző szives beleegyezésével készittettünk valamennyi utleirásából egy kötet ifjusági iratot, kihagyván belőle oly nyelvtudományi és népismei adatokat, a melyeket az átdolgozó szakértelmes itélete nem tartott ifjusági iratba valóknak, és csoportositva az anyagot és módositva az előadást az olvasó ifjuság igényeihez képest. Ez az *eredeti magyar ifjusági irat* megfelel tehát a neveléstudomány legszigorúbb igényeinek: nagy mértékben birja az ifjuság érdeklődését, foglalkoztatja phantasiáját és gazdagitja ismereteit.

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár

OSZK
Országos Széchényi Könyvtár